

הישיבה המאהי'תשעים-ותשע של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, י"ח בתמוז התש"ן (11 ביולי 1990)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. שאלות בעל-פה

בהנחייתו ובהשתתפותו הפעילה. האסירים קוראים לחדרו "חדר עינויים". מקום נוסף שבו מענים את הצעירים הוא בית-הכנסת שבכלא. האם נפתחו הליכים נגדו והוא ייתן את הרין על מעלליו? האם שימוש כגו מדמיע וקשירת ילדים בשרשראות הם השפעה ישירה של הנעשה בשטחים?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני שר המשטרה, מדי פעם בפעם, אני, כמו אחרים כמוכן, נדהם בקוראי ידיעות על אכזריות נוראה, הכאת ילדים. לפני זמן-מה נדהמתי כאשר קראתי ידיעה מחפירה ומחרידה, על פניה, בלי שנבדקה על-ידי, של ילדה ערבית הקשורה בשרשרת. אני רוצה להאמין, ואני עדיין מאמין, שזה לא נכון. לא עולה על דעתי, שבמדינתנו נעשים דברים כאלה. אבל תהיה פה בדיקה שלכם, כפי שהבטחת. אך יש גם בעיה של התגובה המיידית. זאת אומרת, במקרים כאלה, האם יש לכם מכניזם של בדיקה מיידית, בלי יוזמה פרלמנטרית, ותגובה? זאת — ראשית.

שנית, האם יש בכלל אפשרות להכות ולענות בכתב-כלא בישראל? אני שואל זאת באופן קטגורי.

אלוים העצני (התחיה):

יהודים וערכים.

שבח וייס (המערך):

בוודאי, איזו שאלה? זה ברור לגמרי. אני בעד שוויון מוחלט, אני בעד שלא יכו איש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

לחבר הכנסת אלי בן-מנחם — הציטוטים שאתה מביא הם ציטוטים מכתבה בעיתון. וכפי שאמרת, אנו נבדוק את הפרטים כולם. על-פי בדיקה ראשונית שנעשתה בנציבות שירות כתי-הסוהר, לא הוכח ולא נקבע שהיו דברים כאלה. אבל, למרות זאת נקיים בדיקה נוספת במשרדי, ועל-פי הממצאים נדע מה אכן אירע שם.

אינני חושב, עם כל הכבוד, שעל כל כתבה בעיתון — ומי כמוך יודע, חבר הכנסת בן-מנחם, שלא תמיד הכול מדויק בהן — צריך לבקש ועדת חקירה, וככל נושא צריך ועדת חקירה. תן לבדיקה הזאת להתמצות עד תומה.

אשר לשאלה של חבר הכנסת שבח וייס, הקשורה לשאלה של חבר הכנסת בן-מנחם — יש מנגנון קבע לבדיקת תלונות מסוג זה של אסירים, לא יכול היום להיות מצב שאסיר לא יוכל להתלונן, או שתלונתו לא תיבדק עד תום על-ידי הגורמים המתאימים גם בנציבות שירות כתי-הסוהר וגם במשרד המשטרה, שהוא אינסטנציה מעל שירות כתי-הסוהר לצורך הבדיקה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד בזה לפתוח את ישיבת הכנסת.

הסעיף הראשון בסדר-היום: שאלות בעל-פה. שר המשטרה ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 313, מאת חבר הכנסת אלי בן-מנחם, בנושא: ילדים בכלא תל-מונד. חבר הכנסת אלי בן-מנחם, בבקשה.

313. ילדים בכלא תל-מונד

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, בכתבה שפורסמה בעיתון "תל-אביב", ביום שישי, 6 ביולי 1990, דובר על קשירתם של ילדים, הכאתם באלות וכאגרופים ובעיטות, בידי חלק מהסוהרים בכלא תל-מונד.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נבדקו ונמצאו נכונים?
2. אם כן — האם כבוד השר מודע לנוקים הגופניים והנפשיים, המבוצעים על-ידי חלק מהסוהרים?
3. האם נשקלת הקמתה של ועדת חקירה בלתי-תלויה כדי לחקור את המקרים האלה ולהסיק מסקנות?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, 1. באחרונה הוגשו תלונות אחדות על שימוש בכוח מצד סוהרים כלפי אסירים בכלא-השרון. התלונות נבדקו, ולא נמצא להן בסיס או תימוכין.

2. מתוך מודעות ורגישות לעניין, עושים הסוהרים מאמצים לתת טיפול הולם לאסירים הקטינים, לרבות טיפול שיקומי.

3. למרות האמור ברישא של תשובתי זו, כלומר בתשובה על השאלה הראשונה, הועבר תיק החקירה ובו התלונות שהגיעו אלי להמשך בדיקה במשרדי, משרד המשטרה, ובדיקה זו, להערכת, תענה על הבעיה שהעלה חבר הכנסת בן-מנחם בבקשתו לוועדת חקירה, שלא נראה לי שיש בה צורך. מכל מקום, אני מציע לחבר הכנסת בן-מנחם להמתין עד לסיום הבדיקה במשרד המשטרה. לצורך זה יש אדם מיוחד, שאחראי לתלונות מסוג זה ולבדיקתן, ואם יתברר לו שהבדיקה אינה מספקת, הוא יוכל להעלות הצעות נוספות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בן-מנחם.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני השר, מנהל אגף הנוער בבית-הכלא, דוד אביטל, מכבד בעיניי — כל העינויים נעשים בהשראתו, בעידודו,

2. באיזה שלב נמצא המשא-ומתן בכלל, ובעניין זה בפרט?

3. האם קיים סיכוי ריאלי שגרמניה המזרחית אכן תישא באחריות, או שמא תשתמט מאחריות זו בנוסח "הרצחה וגם ירשת"?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן שר החוץ, בבקשה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, על השאלה הראשונה של חבר הכנסת שבח וייס — ישראל מתנה את כינון היחסים עם גרמניה המזרחית בכך שהיא תודיע על פתיחה מיידית של משא-ומתן על פיציזים עם "ועידת התביעות" של הארגונים היהודיים, וגם שהיא תודיע על כניסה בו זמנית מיידית למשא-ומתן עם ממשלת ישראל על פיציזים, לפתרון שאלת הפיציזים לממשלת ישראל.

על השאלה השנייה — עד כה היו שלושה סיכויי שיחות בין ישראל לגרמניה המזרחית. בחלק היתה התקרמות, אפילו התקדמות משמעותית, אבל נצטרך לקיים סיכוכים נוספים.

על השאלה השלישית — אנחנו נעשה כל מאמץ מצדנו, ומצד הארגונים היהודיים, להשלים את המשא-ומתן בזמן, חבר הכנסת תיכון, ואנחנו מאמינים שגרמניה תעמוד בתחייבותיה. אתה שם לב שאני אומר את המלה גרמניה, בגלל שאלת הזמן.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני סגן שר החוץ, אני יודע שאתה באופן אישי עוקב אחרי העניין הזה כבר זמן רב. על כן אני רוצה להציג שאלה נוספת וגם הערה.

אתחיל בהערה. העניין הזה של בקשת פיציזים מעורר פה ושם בעיות. יש מי שעדיין דבק בנוסחה המתעתעת, כאילו אנחנו מוכנים לסלוח או לשכוח בגין פיצוי. זהו ויכוח היסטורי שלעולם לא יסתים, ואנשים יישארו מחופרים בעמדות שלהם. על-פי גישתי, שהיתה, לדעתי, גם גישת כל אלה שטיפלו בנושא, זה לא עניין של סליחה, זה עניין של צדק אלמנטרי בקטע אחד של ממלכת הזרן, והוא הקטע של "רצחת וגם ירשת". זאת ההערה.

לדאבון לב, בשנות ה-50, כאשר טופל עניין הפיציזים והשילומים, נעשו כמה שגיאות, והייתי אומר עוולות, לא בזדון: 1. מדינת ישראל לקחה על עצמה אחריות לגבי קבוצה שלמה של נכים ואחרים, ובאחריות הזאת היא עומדת באופן חלקי, אולי מפאת חוסר יכולת כספית. על כן יש פער לרעת אלה שמקבלים את הטיפול מממשלת ישראל לעומת אלה שמקבלים את הטיפול ממערב-גרמניה; 2. נתנו למתווכים להשתולל, אלה שהעלו עמלה, רמפיוס על מסלול המוות הזה, שקיבלו 30% — 40% מהפיציזים שהאנשים קיבלו. אני מבקש ופונה, שתוך כדי הטיפול בעניין תנסו, באופן ממלכתי, למנוע את שתי השגיאות האלה בעתיד, ושואל, האם אפשר לתקן ולפצות באיזו צורה את אלה שהיו קורבנות השגיאות של שנות ה-50?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד צוקר, ואחריו — לחבר הכנסת דן תיכון.

אני יכול לומר, שאתמול סירתי בכמה כתי-כלא באזור המרכז, גם בכתי-המעצר "ניצן", גם בכלא-איילון, גם ב"מעשיהו" וגם ב"נווה-הרצה", ולא שמעתי מאסיר אחד טענה על יחס שלילי כלפיו מצד הסוהרים. להיפך, שמעתי מחמאות רבות בקשר לטיפול בכתי-חולים חדש, שהוקם בכלא-רמלה, אחד מבתי-החולים המשוכללים בעולם בכתי-סוהר.

אברהם בורג (המערך):

יש שינויים?

שר המשטרה ר' מילוא:

אני אינני יודע על שינוי או העדר שינוי, ועוד יהיו שינויים, לצערי יש הרבה דברים שצריך לשנות אותם גם במסגרת הזאת. אבל מה שאני יכול לומר בוודאות על-פי בדיקה שאני קיימתי: לא יהיה מצב שאסיר ירצה להגיש תלונה, בין שהיא תלונה אנונימית, כלומר בלי להזדהות, למעט ההזדהות כלפי הכתובת שהוא מתלונן בפניה, ובין שהיא תלונה בצינורות המקובלים. לא יהיה מצב שהוא לא יוכל לעשות זאת. ואנחנו נקפיד על כך, שהאסירים יקבלו יחס שהם רואים לו במסגרת התנאים הקשים שלהם בכתי-הכלא. התנאים עצמם הם קשים, ומעבר לזה, לא רק שהתנאים קשים, אלא גם המצב של האסיר קשה. כי הוא אדם חסר הגנה, חסר אוניס במערכת שהוא תלוי בה. אני ער מאוד לדברים האלה באופן אישי, ואני אדאג לזה שלא יהיו תופעות של חריגות כאלה כמו שצינו כאן — ויבדק אם בכלל היו — או חריגות אחרות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה, אדוני השר. מאחר שאתה מופיע בפעם הראשונה באדרת של שר הממונה על כתי-הסוהר, כשאני מנהל ישיבה, אני רוצה לאחל לך הצלחה ולברך אותך שתזכור חמיר שגם בכתי-הכלא יושבים אנשים, ואין אדם בטוח מגורל מר. כאחד שישב בכתי-סוהר ומכיר את הנושא

דן תיכון (הליכוד):

אין חכם כבעל ניסיון.

היו"ר ד' שילנסקי:

אין חכם כבעל ניסיון, וכל השונים אני מתמסר לנושא ומתעניין בו. אם היושב במרומים ייתן לך את הכישורים לדעת איך לדאוג לכל אדם מרגורל שנמצא שם, הרי כל אדם שתציל, זכית בעולם ומלואו. שיהיה לך בהצלחה.

סגן שר החוץ ישיב על שאלתה בעל-פה מס' 298, בנושא: פיציזים לקורבנות השואה ממזרח-גרמניה.

298. פיציזים לקורבנות השואה ממזרח-גרמניה

שבח וייס (המערך):

אדוני סגן השר, לוטר דה מזייר — ואני מבקש לתקן במקור, טעו וכתבו מיזור — ראש ממשלת גרמניה המזרחית, הבטיח בעת ביקורו בארצות-הברית למנהיגים יהודים וראשי "ועדת התביעות", ועידת התביעות בעצם, כי גרמניה תישא בפיציזים לקורבנות השואה. הוא אמר כי הטיל על מר דומבקה — צריך להיות בקו"ף ולא בגימ"ל — סגנו של שר החוץ, מרקוס מקל, את הטיפול בפרשה.

כרצוני לשאול:

1. האם ישראל מתנה את כינון היחסים עם מזרח-גרמניה במתן פיציזים לקורבנות השואה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, שתי שאלות. את השאלה הראשונה שאלתי אותך כבר לפני שלושה חודשים, באותו נושא. אני סברתי, ונרמזה היה לי שהסכמת, שלא מדובר במשא-ומתן עם עוד מדינה אחת, אלא עם גרמניה המזרחית. אינני מבין, ואני מוקטל מעט מן תשובה כפפע השנייה, מדוע מוטל חיסיון, מדוע מוטל מעטה כל כך כבד של עלטה, סביב נושא כל כך רגיש, שהציבור מוכרח, חייב וזכאי להיות מעורב בו. הציבור הישראלי זכאי לדעת מה קורה במגעים, במשא-ומתן, בין ממשלת ישראל לבין מי שירש את השלטון בגרמניה, גרמניה של מלחמת העולם השנייה. אני מבקש מן השר לפרט יותר את הנימוקים שבגינם החליטו להטיל איפול על המשא-ומתן.

שאלה שנייה — שמתי לב שכתשוכתך לחבר הכנסת וייס אמרת שיש תנאי במשא-ומתן עם גרמניה לגבי כניסה למשא-ומתן על פיצויים. אני רוצה לחזור ולשאל, האם יש תנאי לחידוש היחסים בקבלת פיצויים, לא במשא-ומתן — בקבלת פיצויים?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת תיכון, בבקשה. אני מבקש מחברי הכנסת להקפיד על הזמנים.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני סגן השר, כבר הזכיר קודמי, חבר הכנסת שבח וייס, באשר לטיפול הרשלני שליווה כמה מן המאפיינים בעת שדנו בתשלומי פיצויים. אני רוצה לשאל, אם משהו מטפל בהחזרת הרכוש היהודי המצוי במזרח-גרמניה. שאלה שנייה: האם ככוונת מדינת ישראל, ובמיוחד משרד החוץ, לפתוח נציגות ישראלית בכרלין, שתייצג את ישראל גם במזרח-גרמניה, לפחות עד תום השנה הקרובה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, נשאלו הרכה שאלות אבל יש לך רק שתי דקות.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אני רושם לפני את הערתו של חבר הכנסת וייס לגבי הטיפול שתיארת אותו כטיפול כושל. אני מקבל את דבריך. אם כי אני לא מתמצא בהם. אני אדאג להעלות את הנושא לקראת המשא-ומתן שיבוא עלינו.

לשתי ההערות של חבר הכנסת צוקר — הערה ראשונה: המצב במזרח-גרמניה, כפי שאתה יודע, היה מצב מאוד לא יציב. השלטון לא היה בדיוק שלטון; האנשים שניהלנו אתם משא-ומתן, לידעתך, לידעת חברי הבית, הוחלפו לחלוטין, אלה פשוט אנשים חדשים. לכן במצב הזה לא היתה רציפות, והיתה הרבה רגישות מובנת מאליה.

אני יכול להבטיח לך, שכשניכנס לאותו משא-ומתן מצד ממשלת ישראל, המשא-ומתן הזה, התוצאות העיקריות שלו יהיו ברורות וידועות לחברי הבית, ואני מניח שגם לציבור בישראל.

לגבי השאלה של התניה, אתה צודק. אתה שמת לב לדברי — בחזתי אותם בקפידה. אנחנו לא מתנים את גמר התהליך של השילומים או הפיצויים, של קבלת השילומים או הפיצויים, משום שזה לא ריאלי. זה תהליך שיכול להיות שיימשך זמן רב, בוודאי זמן רב יותר מכינון היחסים. אנחנו לא נשהה את כינון היחסים עד גמר התהליך, אלא עד התחלתו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
כן, בהחלט. אמרתי את זה.

לגבי שתי השאלות של חבר הכנסת תיכון — אנחנו בהחלט מתכוונים, בנושאים שאנחנו מדברים עליהם, לדבר גם על הרכוש היהודי במזרח-גרמניה. זה אחד מן הנושאים שעומדים על הפרק במשא-ומתן.

לגבי נציגות בגרמניה המזרחית, נציגות בכרלין. עדיין לא כווננו יחסים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן השר, אודה לך אם תסיים.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אני מסיים. שלוש שאלות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל זה המצב. אני מוגבל על-ידי התקנות.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

כן, כן. לכן אני מסיים.

לא כווננו יחסים עדיין, לכן לא החלטנו על נציגויות. כשכונן יחסים, נחליט על נציגויות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. סגן שר האוצר ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 311. מאת חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בנושא: כוונת האוצר לגבות מס מקביל.

אני מאחל לך הצלחה. זו הופעה ראשונה שלך במסגרת שאלות בעל-פה.

אברהם בורג (המערך):

זו גם הופעה ראשונה של סגן השר.

סגן שר האוצר י' עזרן:

לא, זו כבר הפעם השנייה, אדוני. תתמיד קצת בנוכחות, חבר הכנסת אברהם בורג.

311. כוונת האוצר לגבות מס מקביל

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, מר דוד כועז, הממונה על התקציבים במשרד האוצר, הודיע שבכוונת משרד האוצר לגבות את המס המקביל מהעובדים ולהעבירו לקופת האוצר. יש לציין, שבעבר נגבה מס זה על-ידי קופות-החולים, והיום הוא נגבה על-ידי המוסד לביטוח לאומי. מר דוד כועז אמר עוד, שהאוצר יחלק את הכספים הנ"ל לפי קריטריונים שהוא יקבע.

ברצוני לשאול:

1. האם אכן קיימת תוכנית כזאת באוצר, ואם כן — מדוע והתוותה תוכנית כזאת?

2. האם אין בתוכנית כזאת משום ניסיון של האוצר להשתלט על קופות-החולים כדי לכפות עליהן מדיניות שהן לא מקבלות?

3. נוכח החשש לפגיעה בקופות-החולים ובעובדיהן כתוצאה מאישור וכיצוע של תוכנית כזאת, האם שוקל השר את ביטולה?

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן השר, בבקשה. אני מצטרף לכרכות שהושמעו

בקריאות ביניים בשם החברים. שה' יאיר ורכן ותצליח בכל מעשי ידיך בתפקידך.

סגן שר האוצר י' עזרן:

חן-חן, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת.

1. שוחחתי גם עם הממונה על התקציבים, והוא טוען כי לא אמר זאת.
2. הממונה על התקציבים באוצר לא התבטא כלל באחרונה בנושא המס המקביל.
3. משרד האוצר ממתין לתוצאות ועדת החקירה הממלכתית, לבדיקת תפקודה ויעילותה של מערכת הבריאות בישראל. עם הגשת ההמלצות יגבש המשרד את עמדתו.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת חמר גוז'נסקי.

חמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון):

כבוד סגן השר, אני מצטערת מאוד על שהוטעה על-ידי פקידי המשרד. אני אישית שמעתי את מר דוד בועז ואמר את הדברים הללו בריאיון בקול-ישראל, בשבת, 7 ביולי. לכן אני מתפלאה על שהוא מכחיש שאמר את הדברים.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

סגן השר לא שמע את השידור בשבת.

חמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון):

במצאי-שבת משרדים זאת כשידור חוזר, לכן אפשר לשמוע את זה. הטענה היא למר בועז, שמכחיש דברים שהוא אמר.

לגבי התשובה — כוונת השתלטות על מס מקביל עולה בקנה אחד עם כלל המגמה של הממשלה בשני תחומים: א. חיסול הבריאות הציבורית על-ידי השתלטות על המקורות הכספיים, וזה בא לידי ביטוי בצמצום התקציבים הממשלתיים לקופת-חולים עד לאפס, ועכשיו, בהשתלטות על מס מקביל, ייעשה צעד נוסף באותו כיוון בדיוק. ההכרזה של מר בועז, ששמעתי אותה כמו אזוני, שלפיה האוצר יעביר את התשלומים למי שיבטיח שירותי בריאות טובים יותר, פירושה שהאוצר הוא יהיה הקובע איזו קופת-חולים או איזה מוסד בריאות יקבל את המס המקביל, בניגוד להסכמים הקיימים.

ב. יש מגמה ברורה של הממשלה בשנים האחרונות להקל על המעבידים בתשלומים לביטוח האלומי ובכלל ההוצאות הקשורות בתשלומים נלווים לשכר. יש חשש בלבי שהכוונה להשתלט על מס מקביל נועדה, בין היתר, להקל מחובת המעבידים להשתתף בביטוח הבריאות של העובדים השכירים, הבר שהוא זכות היסטורית, שנרכשה על-ידי העובדים זה כבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ראובן ריבלין, ואחריו — לחבר הכנסת אלי דיין.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יורשה לי קודם כול לברך את סגן השר בעבודה פורייה. מי ייתן וכשם שהיה חבר כנסת ולמד את תפקידו כל כך מהר, כך גם נזכה לסגן שר רב פעלים.

אדוני סגן השר, וגברתי השואלת חברת הכנסת גוז'נסקי, אני מתפלא עלייך שאת מפנה את השאלה אל משרד האוצר במקום לשאול את מזכיר ההסתדרות — שיש לנו כל ההערכה כלפיו.

אלי דיין (המערך):

זו שאלה לסגן השר או לשואלת?

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני שואל את סגן השר באמצעות השואלת: בדיונים על התקציב הובאו לפנינו נתונים על-ידי משרד האוצר, שלפיהם חייבת ההסתדרות מס מקביל שנקבע על-ידיה, כ-96 מיליון שקלים, לקופת-חולים. אותה שאלה נשאלה על-ידי חברי ועדת הכספים: מדוע לא תשלם ההסתדרות קודם לכן אותם כספים שהיא חייבת לקופת-חולים, לפני שזו תבוא ותבקש ממשרד האוצר לסייע בידה?

שאלתי, אדוני השר: מה עושה משרד האוצר כדי לחייב את ההסתדרות להעביר מיידית אותם כספים לקופת-חולים?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

אלי דיין (המערך):

אני מצטרף לברכות לסגן השר וגם לשואלת.

גדעון גדות (הליכוד):

אתה לא מצטרף לברכות לשואל?

אלי דיין (המערך):

לא. חבר הכנסת ריבלין הוא ותיק, ואני פשוט מתפלא על השאלות שלו.

אני רוצה לשאול את סגן השר, האם לא מספיק שהאוצר הורס היום את מערכת הבריאות בהתערבות הגסה שלו בכל דבר טוב שיש? האם לא מן הראוי שכבר תקבעו כמדיניות לא להתערב באותם כספים, בעיקר כשמדובר בכספי עובדים שמיועדים לתת את השירות הבסיסי ביותר, תוך דאגה לשכבות החלשות ביותר? מן הראוי שלא להתחמק ולענות על שאלות טכניות, אלא להשיב על שאלות שנוגעות למדיניות האוצר.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר, בבקשה. לפני כן, על מנת שתהיה הרגשה טובה לחבר הכנסת קיסר, אני רוצה להבהיר לו שנרשמו חברי הכנסת ראובן ריבלין, דן תיכון ואלי דיין לשאלה נוספת. מאחר שחברי הכנסת ריבלין ותיכון הם מסיעה אחת, נחתי את זכות השאלה רק לראשון משניהם ואחר-כך לחבר הכנסת אלי דיין. התקנות מאפשרות שאלה נוספת רק לשני חברי כנסת במסגרת של דקה. אני מצטער על שאני לא יכול לתת לך לשאול שאלה נוספת. הייתי רוצה לתת, אבל יש הגבלה.

עמנואל זיסמן (המערך):

הודעה אישית.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, תן לחבר הכנסת קיסר להגיש הצעה לסדר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מעריך מאוד את העובדה שאתה בא לעזרתו של חבר הכנסת קיסר. ידוע שאתה עושה כך תמיד, אבל רשות הדיבור היא לסגן שר האוצר.

סגן שר האוצר י' עזרן:

למען הדיוק, אין שום מגמה להשתלט על המס הזה. הוועדה שהוקמה היא ועדה בלתי תלויה, בראשותו של ד"ר זיק חביב, מנהל מכון-ברוקדייל. הם הגיעו למסקנות וקבעו קריטריונים הגיוניים וענייניים מאוד, כמו למשל מספר

נאמן" מיום ט"ז בתמוז התש"ן פורסם, שבבסיס חצרים נערך יום ספורט בשבת, וזאת על אף מחאות הרב הצבאי.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות נכונות?
2. האם החוק מאפשר עריכת יום ספורט המלווה בהסרטת וידיאו בשבת?
3. מה בדעת השר לעשות בעתיד?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש וחבר הכנסת גפני, אני חייב להתנצל: את השאלה הזאת אני שומע כפעם הראשונה ברגע זה, ולכן אינני יכול לענות אפילו על החלק הראשון שלה — אם נתונים אלה נכונים או לא, כי אני חייב לדקוק. אם תחשב כי, תנו לי שבוע ימים, ובשבוע הבא אשמח לענות על השאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. על-מנת להתגבר על המצב נסכם זאת כך: אם התשובה לא תספק את חבר הכנסת גפני, אני אאפשר לחדש את השאלתא בישיבה אחרת. זאת אומרת, נתייחס לשאלתא הזאת כאילו לא נענתה בהסכמה. אנחנו לא מוחקים אותה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אולי השר ישיב לו בכתב?

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, זכותו של חבר הכנסת גפני לקבל את התשובה מעל במת הכנסת. אני מבין שהשר עדיין, ובאופן טבעי, אינו מוכן לתשובה, הוא לא הספיק, הוא חדש בתפקידו. אני מבין את זה. אני משאיר את השאלתא פתוחה, וחבר הכנסת גפני יוכל לחזור ולהגיד: אני מבקש לקבל את התשובה באופן פומבי בכנסת, אלא אם התשובה תספק אותו כשיקבל אותה בעל-פה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני אשמח לקבל את החלטת היושב-ראש, רק הייתי רוצה להודיע שלא קיבלתי העתק של השאלתא, לא שלא הספקתי להכין את התשובה.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה טבעי. אני חושב שגם חבר הכנסת גפני מבין שכאשר השר נכנס לתפקידו היו לו הרבה עניינים, והוא עדיין לא מעורבן בנקודה זאת.

המבוטחים, גיל המבוטחים ובני משפחותיהם, הכנסת המבוטחים — אלה קריטריונים שאינם קשורים כלל במדיניות האוצר אלא במציאות בשטח.

לדברי חבר הכנסת דיין, עד עתה היה האוצר משתתף פסיבי ותקצב את קופת-החולים ואת מערכת הבריאות. בלי לקטרג, המצב הגיע למה שהגיע. כעת, אולי כאשר נתערב בחלוקה יותר צודקת ויותר הגיונית, יכול להיות שהמצב ישתנה וישתפר. לכן הקמנו את הוועדה הממלכתית הבלתי תלויה, ואני סבור שהמס המקביל ישפר את החלוקה ויאזן את התקציבים. אין ספק שעל-ידי כך קופת-החולים תצטרך לפנות פחות אל האוצר וימנעו חיכוכים.

ישראל קיסר (המערך):

זה תקציב אפס.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת קיסר, אני מבקש לאפשר לסגן שר האוצר להמשיך בתשובתו.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

אלי דיין (המערך):

יש אפס שקלים בתקציב.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת קיסר וחבר הכנסת ריבלין, נא לאפשר לסגן שר האוצר להמשיך בתשובתו.

ראובן ריבלין (הליכוד):

יש לכם גם אפס נכסים.

סגן שר האוצר י' עזרן:

לכן אני סבור, שיש לתת מקום לסיום עבודת הוועדה ולחלוקה מחודשת. מאוזנת של המס הזה, ואין לי שום ספק שהרכבה בעיית ייפתרו בעניין התקצוב. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שר הביטחון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 310 מאת חבר הכנסת משה גפני בנושא: חילול שבת בבסיס חצרים. בבקשה.

310. חילול שבת בבסיס חצרים

משה גפני (דגל התורה):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר הביטחון, בעיתון "יחד

ב. הצעה לסדר-היום

הצורך בהקמת ועדת חקירה בשל אחריות הדרג המדיני לפעולות חריגות של

חיילי צה"ל במהלך הניסיונות לדכא את האינתיפאדה

מיכאל איתן (הליכוד):

יש שינוי בסדר-היום?

היו"ר ד' שילנסקי:

למה? הרי אתה הראשון.

דן תיכון (הליכוד):

יש שאילתות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום. הראשונה היא הצעה לסדר-היום מס' 3425: הצורך בהקמת ועדת חקירה בשל אחריות הדרג המדיני לפעולות חריגות של חיילי צה"ל במהלך הניסיונות לדכא את האינתיפאדה — של חבר הכנסת מיכאל איתן. בבקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

השאלות צמודות להופעות אחרות של השרים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כ"מבט שני", תוכנית טלוויזיה, ב'20 בדצמבר 1987, שבועות מספר לאחר שפרצה האינתיפאדה, לאחר שחזר שר הביטחון דאז מר יצחק רבין מארצות-הברית, בעיצומה של תקופה של כלכלה, חוסר ידיעה כיצד להגיב על ההתרחשויות, נשאל השר יצחק רבין בדבר המדיניות החדשה שהכריז עליה ונתן הוראה לקיימה כאשר להתמודדות עם האינתיפאדה. שואל הכתב: "דווח עליך" — יצחק רבין, אני מוסיף — "שאמרת שעלינו להשתמש בהכאות כדי למנוע הפגנות אלימות. האם כך אמרת?" משיב השר רבין: "אמרתי שהמדיניות החדשה מטרתה היתה להחליף את השימוש בנשק חם ובמקומו להפעיל כוח, ובכלל זה הכאות. זה בדיוק מה שאמרת". המראיין שואל בשאלה נוספת, על מנת להבהיר את העניין — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, חבר הכנסת איתן. אני מבקש מהסדרנים להפנות את תשומת לבו של חבר הכנסת רבין לכך, שמדובר בסעיף ששמו מוזכר בו. ההגינות מחייבת שנפנה את תשומת לבו. בבקשה, אתה יכול להמשיך.

מיכאל איתן (הליכוד):

ובכן, ואומר חבר הכנסת יצחק רבין, לשעבר שר הביטחון, בתשובה על שאלה שהמראיין שואל אותו: "המכות זה כדי למנוע הפגנות?" תשובה: "כדי למנוע כל פעילות אלימה". זה — בטלוויזיה. עם ישראל, קציני צה"ל, חיילים מקבלים את המסר הישר מפיו של שר הביטחון.

חודש לאחר מכן, ב'19 בינואר 1988, ביקר שר הביטחון יצחק רבין ברמאללה ונפגש עם חיילים. מתאר אחד הכתבים, שנכח שם בפגישה, וכותב: "רבין הפנה את גבו לעיתונאים ואמר לקצין 'גולני' בדרגת רב-סנין: לשכור להם את העצמות". זה דווח בכלי התקשורת.

מה נאמר בצבא? אנוננו שומעים איך הבינו את זה אנשי הצבא.

עמיר פרץ (המערך):

אתה חסיד — — — ?

מיכאל איתן (הליכוד):

במשפטו של יהודה מאיר מעיד סגן-אלוף צביקה ברקאי

עמיר פרץ (המערך):

אתה ממש לא ישן בלילה.

שבח וייס (המערך):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שבח וייס, נא לאפשר לחבר הכנסת איתן להמשיך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כבר אז היו לו טענות.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא יעזור.

קריאה:

אתה הרי צבוע.

עמנואל זיסמן (המערך):
זאת צביעות.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא יעזור לכם, אני לא מסתמך על כלי התקשורת כלכד, אני מסתמך על דבריו של יצחק רבין.

עמנואל זיסמן (המערך):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני, אני מבקש — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

עצרתי את השעון. לא על חשבונך.

עמיר פרץ (המערך):

אתה טובל ושרץ בידך.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא לאפשר לחבר הכנסת מיכאל איתן להמשיך.

קריאות:

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא יכול להמשיך בצורה כזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גולדמן, נא להוריד את היד.

מיכה גולדמן (המערך):

מיקי, אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ד' שילנסקי:

אין "מיקי". אין שאלות למיקי.

מיכה גולדמן (המערך):

אפשר לשאול את חבר הכנסת איתן שאלה?

מיכאל איתן (הליכוד):

בסוף דברי, על חשבון זמןך.

היו"ר ד' שילנסקי:

על חשבונך, אם אתה מוכן שזה יהיה על חשבונך.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, נא להמשיך.

מיכאל איתן (הליכוד):

מעיד סגן-אלוף צביקה ברקאי: "אני לא מבין איך שואלים אותי מה אמר שר הביטחון. אני הייתי שם בשטח. אני לא מבין איך עדיין לא ברור מה אמר שר הביטחון. הוא אמר שצריך להיכנס בהם בכוח ולהכות אותם. להיכנס בהם בכוח, הכוונה במקומיים שמפגינים, שמתחוללים בכפרים, כאמצעי להשיג — — —"

עמנואל זיסמן (המערך):

מה אתה אמרת?

מיכאל איתן (הליכוד):

תיכף אגיד מה אני אומר. חכה דקה.

עמיר פרץ (המערך):

— — — בשמחה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה הרי לא נותן לי לדבר, כי אתה מפחד מן האמת. אתה לא נותן לדבר. אתם רוצים לסתום את הפיות.

עמיר פרץ (המערך):

לא, לא.

מיכאל איתן (הליכוד):

תשבו בשקט ותקשיבו מה יש לי לומר ומה אני אומר. בשלב זה אני רק מצטט אחרים. אני גם אומר מה יש לומר בעניין.

שבח וייס (המערך):

— — —

עמיר פרץ (המערך):

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

כאמצעי להשיג הרתעה ולמנוע מהאוכלוסייה להיות אלימה אמר רבין להכות, רבין אמר להיכנס בהם בכוח, להשיג את אלמנט ההרתעה באמצעות מכות. זה לא נאמר רק בשיחה הזאת ב-19 בינואר, כסימבול לאותה עדות אזרחית.

הוא אומר: "אני ישבתי עם רבין בפורומים שונים ושמענו זאת ממנו. פירשנו את זה שמכות מותרות למי שמגיע". והוא ממשך ואומר: "אחת השיטות היתה — את אלה שמוזים בהפגנות לעזוב ולבוא לביתה ולהוציאם. זאת היתה הפרשנות שכל המפקדים נתנו בשטח. הנושא של ההליכה לבתים כוצע כל השנים. מכות הרשינו לעצמנו לתת רק אחרי דברי שר הביטחון".

הנחיות בכתב שהוציא צה"ל, במסגרת פקודות צה"ל נאמר: "יש להתמיד בביצוע פעילות לילה של כוחותינו, באותם אזורים המועדים לפורענות וכן באותם כפרים, עיירות, אשר התפרעו במשך היום". בסעיף 14 נאמר: "יש אישור להכות מתפרעים ומפירי סדר. לא מאושר להכות בכל סיטואציה אחרת". הפרשנות שניתנה היא שאת המתפרעים אפשר להכות כאשר מוציאים אותם לבילה מהבתים, וכן נהגו.

זה היה ביהודה ובשומרון. זה לקט קטן של עדויות.

מעניין שבמקביל, באותה תקופה, בחבל-עזה היו אירועים דומים, ויש עליהם דיווחים רבים, אין-ספור. אביא קצת מהם. סגן גיא רשף במשפט "גבעתי ב": "שר הביטחון דיבר על מכות כאמצעי ענישה, אמצעי לחץ את האוכלוסייה על-מנת להרגיע את השטח. זו היתה הפעם הראשונה שמישהו אמר לנו דברים ברורים, שמישהו אמר לנו שמה שאתם עושים זה בסדר. הרגשנו טוב אחרי השיחה".

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

הרי אתה תמכת במדיניות המלוכלכת הזאת. אתה מתחסד. אתם ממשיכים לפגוע.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבין שעכשיו אתה מגן על העניין.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

גם שר הביטחון שלך נוקט אותה מדיניות. אתם לא מתביישים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת דראושה, אתה מקבל אזהרה ראשונה. חבר הכנסת דראושה, אני רואה שאתה שוב מחכה שאני אוציא אותך. אני מודיע לך שלא אוציא אותך, לא אעשה לך את הטובה. אבל אזהרה ראשונה קיבלת.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

זאת התחסדות. זאת מדיניות מלוכלכת שעדיין ממשיכים בה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, אתה מקבל אזהרה שנייה. עכשיו אתה יכול לצעוק כמה שאתה רוצה, לא אעשה לך את הטובה ולא אוציא אותך.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, אני עוד לא אמרתי שום מלה ביחס לעמדתך.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת איתן, אתה עונה לו על חשבון זמנך, תדע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת איתן, גם ראש הממשלה לא אמר שום מלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אולי זה לא נעים לשמוע, אבל חייבים לשמוע. אחר-כך נדבר על המסקנות. תקשיבו קודם כול.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת, בוא נבהיר עניינים. חבר הכנסת מיכאל איתן, אם אתה עונה על קריאות בנינים — זה יהיה על חשבון זמנך. עד עכשיו עצרתי את השעון. מעכשיו זה יהיה על חשבונך. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

בקטע אחר מסביר אותו סגן, שהיה מפקד שנשלח על-ידינו לשטח. הוא עד, הוא לא נאשם, אני לא מביא את הציטטות של הנאשמים, הוא מאפיין של רבים, הוא מסביר ואומר: "לפני השיחה עם שר הביטחון המכות היו רק בדרך למעצר. אירוע המכות אמור היה להסתיים במעצר. אחרי השיחה עם השר המכות הן האמצעי והמטרה, הן כל התהליך. כך אני הבנתי את זה".

העדות הזאת, העדויות של חיילים רבים, המעשים שנעשו בשטח הוכנו כך. יכול להיות ששר הביטחון התכוון בכלל לדבר אחר. יכול להיות ששר הביטחון לא רצה בכל הדברים האלה. אבל, נשאלת היום השאלה: האם כאשר ציבור כל כך רחב של קצינים שעבדו בשטח, במשך שבועות רבים, עד מחצית פברואר, פעלו כך מתוך ידיעה והבנה, אפילו סובייקטיבית, שהם ממלאים אחר כל הפקודות? האם כל אחד מאתנו, כשהוא שומע את השר מדבר בצורה הזאת, לא היה מסיק את אותן מסקנות? אם הוא היה בא והיה רואה שם קצינים מתנהגים בצורה כזאת, האם לא היה מבין שהם פועלים על סמך ההנחיות האלה?

יכול להיות שהשינוי במדיניות ששר הביטחון החליט להנהיג היה מוצדק. יכול להיות שהשינוי במדיניות לא היה מוצדק. אבל אני שואל אתכם, מה דין האנשים שביצעו את ההוראות? מדוע הורג המדיני לא עומד מאחורי האנשים האלה ואומר: לא אשמתם, אנחנו נתנו את ההוראות האלה, הם פעלו בתוקף ההוראות? יכול להיות שגם ההוראות הן בלתי-חוקיות בעליל, זו סוגיה משפטית וצריך לברר אותה.

אבל יכול להיות שהן רק בלתי-חוקיות, יכול להיות שהן חוקיות, יכול להיות שהן חיוביות, אבל כל הטיעונים האלה לא שייכים ברגע זה. ברגע זה הנקודה המרכזית הנשאלת היא: מדוע אתם מפקירים את מיטב קציני צה"ל שפעלו כשטח על-פי הנחיות, על-פי הוראות ישירות של שר הביטחון, ועכשיו הם נמצאים בבתי-המשפט ואיש אינו תובע את צדקתם?

שמעון שטרית (המערך):
מי מפקיר? בית-המשפט בודק.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני שואל שאלה נוספת: האם מדובר כאן רק כמה שהם היו יכולים להבין באחריות מיניסטריאלית? הרי השר שרון הובא לוועדת חקירה על סמך אחריות מיניסטריאלית; הוא לא היה בסברה וכשתילה. אמרו לו: היית חייב לדעת מה קורה שם. ואילו במקרה הנוכחי, שר הביטחון יצחק רבין הוא הוא שהיה כשטח; הוא הוא שנתן את ההוראות הבלתי-כרוורות במקרה הטוב ביותר. מדוע ישאיר את הצבא עכשיו להיאבק לבד מול תוצאות המעשים שלו?

אמר לי יהודי מבוגר, פטריוט: מיכאל איתן, למה אתה מעלה את כל הדברים האלה? הרי ייתכן מאוד שהיה צורך אובייקטיבי, היה צריך אז לעשות את המעשים האלה.

עמנואל זיסמן (המערך):
תגלה לנו מה הסיבה האמיתית.

מיכאל איתן (הליכוד):

ואומר לי אותו יהודי: למה אתה מעלה את זה? היה אז צורך לעשות את זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת איתן, עליך לסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

לפחות את הנקודה הזאת תן לי לסיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

שני משפטים יש לך לגמור.

מיכאל איתן (הליכוד):

ואמר לי אותו יהודי: יש מצבים שבהם אנשים צריכים לקחת על עצמם דברים מסוימים, לסתום את הפה, ובשם הפטריוטיזם אפילו לקבל עונש. הוא הביא דוגמה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת איתן, אתה לא מקבל זמן לדוגמאות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים. תן לי לסיים את הפואנטה, תן לי לסיים את הנושא.

היו"ר ד' שילנסקי:

תגמור את הנושא במשפט אחד. אני מצטער, אבל זמן תם. הורדתי לך את כל זמן קריאות הביניים.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
ההיסטוריה תחשוף את כל הפשעים הללו, את כל הפשעים שאתם עושים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אותו יהודי הביא לדוגמה את פרשת פולארד.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת איתן, חסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים, תן לי לסיים את הנקודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש, אל תתרגז עלי. אתה עכרת בהרבה את הזמן. אתה אומר: תן לסיים, ומתחיל נושא חדש.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, אני לא מתחיל נושא חדש. זה הסיום שלי.

עמיר פרץ (המערך):

חסגור לו את המיקרופון.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בר-זהר, אודה לך אם תשב.

מיכאל איתן (הליכוד):

ארבעה משפטים ואני מסיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

שני משפטים מקסימום.

עמנואל זיסמן (המערך):

למה אתה מגמגם? תגיד לנו את הסיבה.

מיכאל איתן (הליכוד):

ובכן, אם אתם לא רוצים שקציני צה"ל, שצה"ל יתנהל על-פי אמות מידה של ריגול ועולם הריגול, אם אתם לא רוצים להביא למצבים שקציני צה"ל יחששו שכל הוראה שהם מקבלים, כמו בעולם הריגול, השולח יתכחש לה בכוא היום, עליכם להביא לבירור העניין ולהביא למצב שבו הדרג המדיני שנתן את ההוראות יבהיר את ההבהרות, והדברים יתבררו לציבור. גם כמהלך עשייה יש טעויות. הטעויות תחלקנה בצורה עניינית, בראש ובראשונה לדרג שנתן את ההוראות, ורק אחר-כך לדרג המבצע.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

מיכה גולדמן (המערך):

אני חשכתי שבדרישה שלך דרשת לשאול מדוע שר הביטחון לא נתן הוראה לתת מכות.

ג. הצעה לסדר-היום

הצורך בהקמת ועדת חקירה בשל אחריות הדרג המדיני למדיניות חריגה בדיכוי האינתיפאדה

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שריד להצעה לסדר-היום מס' 3427.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שנתיים-וחצי אני תובע

אותה תביעה, ועכשיו, להפתעי, יש לי פתאום חברים חדשים, או שותפים חדשים. עכשיו צריכה ממשלת ישראל להחליט על הקמת ועדת חקירה לפי חוק ועדות חקירה. בחלטת הממשלה ייקבע תפקיד הוועדה כזו הלשון: "העניין שיהיה נושא החקירה הוא אחריות הדרג המדיני למעשי זוועה שבוצעו נגד

ואכזריות הוא דבק בגרסת החריגות שלו, שמשפטי האינתי-
פאדה כבר הספיקו להפריך אותה מכול וכול.

עד היום הוא מעדיף להציל את עורו, גם אם הדאגה
לגורלו האישי גורמת לצה"ל להיראות רע מאוד — צבא שפעל
בשטח כפלנגנות, בהפקרות וכלי פקודה. זה האיש שתובע
עכשיו מזולתו את "האחריות הנוספת של המוביל". ומי הוביל
את הטיפול באינתיפאדה? ומי מי נבקש את מיצוי דין
האחריות ל"טיפול המסריח" הזה?

ההכרח להקים ועדת חקירה הוא לא רק כשל חומרת
האירועים שהיו, ולא רק משום שאסור להפיל את כל התיק על
הצבא; ולא רק משום שאין זה הוגן לטעון שיש חילום ומפקדים
ולפטור בלא כלום את מצביאייהם, כמדום ובלעדיתה; ולא רק
משום שלדרג המדיני עומדת חסינות פרלמנטרית מפני משפט,
אלא גם משום, ואני מצטט — ויהיה מעניין מאוד, חברי
הכנסת, כאשר אומר מנין אני מצטט — ש"מחובתה של ועדת
חקירה" — כדאי לך להקשיב, מר רבין — "לשקול לאו דווקא
את האספקטים המשפטיים של הנושא אלא גם, ולפעמים
בעיקר, את האספקטים הציבוריים והמוסריים".

ועכשיו אני אומר לך מנין אני מצטט. אלה הם הדברים
הנכוחים הכתובים שחזרו על גבי לבן ברוח ועדת החקירה
לחקירת האירועים במחנות הפליטים בכיירות — סברה
ושתילה, התשמ"ג, בראשותו של נשיא בית-המשפט העליון
לשעבר, המנוח יצחק כהן, ובהשתתפותם של שופט
בית-המשפט העליון אהרן ברק והאלוף במילואים יונה אפרת.

ממשלת ישראל נאלצה כשעתה להקים אותה, בין השאר,
כתוצאה מתביעתו של יצחק רבין. אני זוכר עדיין את הקולות
כהפגנת ה-400,000 המפורסמת. אם הממשלה מצאה לנכון
להקים ועדת חקירה לטבח סברה ושתילה, קל וחומר שהיא
מחויבת להקים ועדה עכשיו, ולא הייתי רוצה להגיע למסקנה
שאז היא קמה רק משום ששמו של שר הביטחון היה אריאל
שרון, ועכשיו היא לא תקום משום שמדובר בשם אחר.

כאמור, זה עניין של קל וחומר, ואני רוצה להסביר את
העניין הזה של קל וחומר, אז ועכשיו.

יהודה פרח (הליכוד):

מה דעתך על ועדת חקירה — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ראשית, רבותי, בסברה ובשתילה לא ידם של חיילי צה"ל
היתה כמעל, ולא שר הביטחון ומפקדי צה"ל נתנו את
הפקודות. זה, כמוכן, מקרה שונה לגמרי. כאן שר הביטחון נתן
את הפקודות, ושר הביטחון הזה היה גם רמטכ"ל-על.

שנית, שם שררה אי-בהירות מוחלטת לגבי מעמדה של
מדינת ישראל וכוחותיה, וספק אם ניתן היה לראות בשטח
מערכ-ביירות בזמן האירועים שטח כבוש. כאן אין שום
אי-בהירות לגבי מעמדנו ואחריותנו.

שלישית, כל האירועים בשני מחנות הפליטים נמשכו
פחות מ-48 שעות. כאן האירועים נמשכו חודשים ושנים.

רביעית, במהלך האירועים האלה במכואות ביירות לא
נתקבלו הודעות אועקה ואזהרה. כאן נתקבלו הודעות אועקה
ואזהרה כהנה וכהנה, דק לא רצית לשמוע.

חמישית, שום חייל או מפקד לא הועמדו לדין, ולא
נשאו בעונם של בכירים מהם. זה כל ההבדל שבטעם.

האוכלוסייה האזרחית בגדה המערבית וברצועת-עזה במהלך
האינתיפאדה, ובמיוחד בחודשים הראשונים שלה".

הקמת הוועדה מתחייבת על סמך עדויות שנשמעו
כמשפטים שונים שהתנהלו, ועדיין מתנהלים, בכתיב-דין
צבאיים נגד חיילים וקצינים שהואשמו בפגיעה בלתי מוצדקת
בפלשתנים. במילון האינתיפאדה שעדיין לא ראה אור
מופיעות הפגיעות האלה בערך "שבירת עצמות". עשרות
עדויות כאלה כבר נמסרו, ומרובן המכריע עולה בכירור
הקבינה הזאת: החיילים והמפקדים בשטח שמעו
במראוניהם את שר הביטחון ו/או את מפקדיהם הבכירים.
אלופי פיקוד, מפקדי אוגדות ומפקדי חטיבות, מורים להם
להכות בפלשתנים מכות נמרצות, במסגרת של מדיניות ענישה
ומדיניות הרתעה, ולא דווקא להגנה עצמית ולא רק במהלכו
של "מרדף חס".

חברי הכנסת, יש שלוש אפשרויות: אפשרות אחת היא,
שכל העדים האלה וחבריהם קשרו קשר להפילל בזמיר את
הדרג המדיני ואת הפיקוד הבכיר של הצבא. האפשרות
השנייה: הם כולם, או רובם ככולם, לא הבינו את הפקודות
שניתנו להם. האפשרות השלישית: הפקודות אומנם ניתנו
והובנו, ונוהגי הפקודות משתמטים מאחריותם ומפקדיהם את
פקודיהם. קשה מאוד להניח שחיילי צה"ל הם עדים זוממים או
מטומטמים מכדי להבין, ועל כן האפשרות השלישית. כך
ההשתמטות ושל הפקודה, נואית על-פניה כיותר סבירה. כך
או אחרת, רק ועדת חקירה מוסמכת לקבוע מה קרה לאמיחו של
דבר בחודשים החשוכים של האינתיפאדה, ואולי עדיין קורה
רחוק מהעין ומהמצלמה.

שר הביטחון לשעבר טוען — אני חייב לומר —
בעקשנות, שמעולם לא אמר את המלים המפורשות "לשבור
להם את העצמות". טענתו, כאמור, עומדת כסתירה גמורה
למאות גרסאות אחרות. אך נאילו נקבל לרגע את הטענה
המסוימת שלו, גם אז נותרת השאלה הגדולה בעינה: הרי לא
כל-כך חשוב מה היו דבריו המדויקים של מר רבין, אלא הרבה
יותר חשוב מה הבין "החייל הסביר" מדבריו. מי שיצא
מתדריכים בהשתתפותו לאחר ששמע מפיו את ההוראות
להיכנס בהם בכוח, "להיכנס בהם עד הסוף", התרשם
מהתלהמותו של השר, שלמעשה הותרה הרצועה וקורא דרוו
אלה, וזה היה הרושם הכללי, בלי שום ספק.

אני מוכן להרחיק לכת ולומר, שאף אם לא היה שר
הביטחון משתתף בתדריכים ולא היה פוצה את פיו מטוב ועד
רע, בכל זאת היתה מוטלת החובה על ועדת חקירה לקבוע, איך
זה שצבא בפיקודו לוקח אלה ביד ושובר עצמות ויורד לשפל
המדרגה בחווארה, בכיתה, ליד קיר המותה ברמאללה, כמזכלה
של לחלול ובעשרות מקומות אחרים. האחריות למעשי הוועדה
היא ככל מקרה על שר הביטחון לשעבר, בין שדיבר בכירור,
בין שדיבר במעורפל ובין שלא דיבר כלל.

האחריות הזאת ככדה כמיוחד משום שלמר רבין לא
יכולה לעמוד הטענה הקלושה: לא ידעתי, לא הוזהרתי. הוא
הוזהר פעמים רבות — ועוד אין הוזהרת — ועמיתי, יאיר
צבן, אף הגריל לעשות כאשר תבע ממנו בשעתו במפגיע להסב
בחיפיות את תשומת לבם של החיילים לרגל השחור שעלול
להתנוסס מעל לפקודת המכות לשם הענשה, שהיא פקודה
בלתי חוקית בעליל. מר רבין לא שעה לכל האזהרות האלה
וכיטל אותן כעפאר דארעא. הוא לעג גם לי וחקף אותי כמסית
ומדיח כאשר דיברתי על חריגים שהפכו לנורמה ועל נורמה
שהפכה לחריג. מול הגילויים היומיומיים של התעללות

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שטרית, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

עזוב, אתה אפילו לא ראוי לתגובה. אני ראוי לגינוי, אבל אתה לא ראוי לתגובה. מה בכלל?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

תראו לי צבא אחר בעולם שהיה טובל את זה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת לנדאו, הוא כבר מסיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת לנדאו, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

קשה לכם להסתכל בראי. תסתכלו בראי ותראו את הכיעור

יהושע מצא (הליכוד):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מצא.

יהושע מצא (הליכוד):

הוא מכניס דמורליזציה בצבא.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יהושע מצא, הוא עומד לגמור.

יהושע מצא (הליכוד):

חבל שהתחיל.

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דראושה.

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דראושה, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

יהושע מצא (הליכוד):

עוד כוכב — — — הם בטלים ומבוטלים. בטלים ומבוטלים.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, רבותי. חבר הכנסת יהושע מצא, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

יהושע מצא (הליכוד):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מצא, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

חבר הכנסת שריד, בבקשה לסיים.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

וזהו משפטה האחרון של ועדת-כהן. וזה גם משפטי

ואף-על-פי-כן, ולמרות כל ההבדלים האלה, הטילה ועדת-כהן אחריות עקיפה על אותם אנשים בדרג המדיני ובצבא, שלדעתה לא קיימו את החובות המוטלות עליהם. היא גם הטילה אחריות אישית על שר הביטחון בשל מחדלים שיש בהם משום אי-מילוי חובה, והמליצה על פיטוריו. אתה שומע? המליצה על פיטוריו על אחריות עקיפה ועל אחריות אישית בעניין שלכאורה מיהו יכול לומר: מה לו ולהם, לאירועים האלה. בגלל האספקטים המוסריים, שהוועדה מדברת עליהם, לא האספקטים המשפטיים אלא אספקטים מוסריים וציבוריים, כפי שכתוב שחור על גבי לבן בדוח ועדת-כהן.

אני מסכם את דברי כמה שסיכמה ועדת-כהן את הדין-וחשבון שלה, וזו ציטטה, כדאי לשמוע אותה: "תנאי הלהימה מחייבים את הלוחמים בקשיחות שמשמעותה להעמיד כעדיפות את הדבקות במטרה ואת הנכונות להקרבה, וזאת כדי להשיג את היעדים המוטלים עליהם, אפילו בחנאים הקשים ביותר. אך המטרה לעולם אינה מקדשת את האמצעים, וצריך להפעיל את הנשק תוך שמירה על ערכים מוסריים ואנושיים יסודיים — — —"

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אין צבא יותר נקי מוסרית מצה"ל. על מה אתה מדבר?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ויינשטיין.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

"המטרה העיקרית — — —"

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

על מה הוא מדבר? — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ויינשטיין, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה לא מה שאני אומר. זה מה שוועדת-כהן אומרת, ואני מצטרף לדברים האלה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

על מה אתה בכלל מדבר? אתה מדבר על צה"ל. איזה צבא אחר בעולם היה טובל — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ויינשטיין, אני לא ארשה הפרעות.

שמעון שטרית (המערך):

אתה משווה את סברה ושתילה לנסיכות — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שטרית.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה לא הבנת שום דבר.

שמעון שטרית (המערך):

תנועת הביטול שאתה עושה כיוך מעידה על כך שאתה מתנשא ואתה חושב שאתה יודע הכול.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שטרית.

שמעון שטרית (המערך):

הוא ראוי לגינוי. הוא חושב ש-20 שנה בכנסת הפכו אותו לאדם מבין. אתה לא מבין כלום.

בינואר 1988, אמרתי, ואני מצטט: "יותר אגרסיביות, לא ברוכים, להכות — כן, כשיש הפגנה. לא לחפש זאת".

ולמפקדי הכוחות ביהודה ובשומרון, בכיורי שם ב-26 בינואר 1988, אמרתי, ואני מצטט שוב: "אני בעד להפעיל כוח במקום שמתגלה אלימות. עם זאת, אין לגלוש לוונדליזם ולסדזים — — —".

בפורום של כלל המפקדים בפיקוד הדרום ב-16 בינואר 1988, כנס של כל המפקדים מרמת מפקד פלוגה ומעלה, הנחיתי, ואני מצטט: "אני רוצה להבהיר, שאני כשר ביטחון, נושא באחריות לפקודות להפעיל כוח כיוזמה, להסתער על מפגינים אלימים לסוגיהם המערבים בפעילות אלימה, כולל מכות, כולל במרדף חם אחריהם. אמרתי זאת קומבית, אמרתי את זה בכנסת, אומר זאת בכל מקום, אלה הן החזרות לצבא".

בפורום מפקדים ברמה הבכירה ביותר כצה"ל, אמרתי ב-25 בינואר 1988, ואני מצטט: "ההסתערות לא כמוכן הצבאי, כי ההסתערות על אלה שמפידים את הסדר, להשתמש בכוח, כולל מכות — — — מכות כומן הפעילות, אם זה בהפגנה, אם זה בפיזור מחסום, אם זה בזריקת אבנים, אם זה ברדיפה אחרי זורקי אבנים — — — אסור להגיע למכות על פתיחת חנויות" — היתה אז בעיה של פתיחת חנויות — "כי זה אינו דבר אלים — — — מכות כחלק משימוש בכוח בטיפול בתופעה אלימה — כן".

ובפורום פנימי שכלל גם אנשי אקדמיה וראשי זרועות הביטחון לשעבר, ב-26 בינואר 1988, אמרתי, ואני מצטט: "נאלצנו לפעול — — — גם כשיטה של כוח מול אלימות, כולל מכות כומן הפעולה — — —".

מדיניות זו הובהרה גם לחברי ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, כאשר ב-10 בפברואר 1988, מסרתי, בין היתר, ואני מצטט: "מול האפשרות של ירי והמשתמע מכך בהרוגים, נאלצנו ללכת על דרך המונעת את הירי וההרוגים — בדרך של התנגשות בכוח ללא אש — — — השימוש בכוח, כולל מכות, בעת הפרת סדר אלימה ולא לאחריה או לפניה".

מכל אשר הבאתי עד כה משתקפת המדיניות שהיתה נקוטה באותה עת על-פי הוראותי כשר הביטחון, שניתן לתמצתה כלהלן: במטרה להשיב הסדר על כנו וכו בזמן למנוע הרוגים, יש להשתמש בכוח, ובכלל זה מכות, בעת הפעולה האלימה וכשום אופן לא אחריה.

מקוצר זמן הבאתי רק כמה ציטוטים. קיימת מסכת נוספת של רישומים מהוראותי כשר הביטחון ומשיחותי עם חיילים ומפקדים בשטח. מכולם ניתן ללמוד, כי ההנחיות היו ברורות ובהירות, ובשום אופן לא נתתי פקודה בלתי חוקית ולא השתמשתי בכיטוי: "לשכור עצמות".

ככל אותה תקופה הקפדתי, כשר הביטחון, לתת גיבוי מוחלט לחיילים ולמפקדים שמילאו את ההוראות האלה. באותה הוראה למפקדים, שניתנה בדיון ב-21 בינואר 1988, אמרתי, ואני מצטט: "חובה להוריד פקודות ברורות, פשוטות ומדויקות לחיילים בנושא זה — — — אין להשאיר שום סימן שאלה אצל החיילים, ולאחר שהורדו להם הפקודות המדויקות, יש לתת להם גיבוי מלא על ביצוע פקודות אלו".

כאז גם עתה — אני נתון גיבוי לכל חייל ומפקד שנהג על-פי הוראות אלו. אינני מסיר מעלי כל אחריות בעניין זה.

סיכומי הדיונים והפקודות הכתובות שהורדתי למפקדים הועברו גם ללשכת ראש הממשלה, ותוכניהם נמסרו באופן שוטף בסקירותי לשרי הקבינט ולחברי ועדת החוץ והביטחון.

האחרון: "המטרה העיקרית של החקירה היתה להוציא לאור את כל העובדות החשובות המתייחסות לביצוע מעשי הזוועה. לכך יש חשיבות מבחינת חוסנה המוסרי של ישראל ותפקודה כמדינה דמוקרטית, המקפידה על שמירת עקרונות היסוד של העולם התרבותי — — —".

שמעון שטרית (המערך):

— — — האיש הזה לא ראוי שישבו אתו — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סלח לי, מי אתה בכלל? אני מצפצף עליך. מי אתה בכלל?

שמעון שטרית (המערך):

— — — הוא חשוב שהוא יותר חכם רק משום ששהה

יום או יומיים בכנסת — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שמעון שטרית, מי אתה בכלל? מאיפה צצת?

היו"ר ד' תיכון:

על-פי התקנון ביקש חבר הכנסת רבין את רשות הדיבור. לאלה שמעוניינים לדעת, מדובר בסעיף 21(ז). זה סעיף מעניין. שכבר כמה פעמים עשו בו שימוש. בבקשה, חבר הכנסת רבין.

יצחק רבין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעקבות ההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת מיכאל איתן ויוסי שריד אני מבקש להביא בפני הבית את הדברים כלהלן:

ברצוני לקבוע, כבר כפתח דברי, כי אף פעם לא ניתנה על-ידי כל הוראה בלתי חוקית או שנוגדת את החלטות הממשלה ככל הקשור בטיפול בהתקוממות בשטחים. כל ההוראות היו במסגרת החוק.

בתקופה הראשונה להתקוממות בשטחים, במהלך דצמבר 1987, ינואר או פברואר 1988, בעייה המרכזית בהשלטת החוק והסדר היתה מניעה ופיוור של ההפגנות האלימות ההמוניות. האמצעים שנקטו לא הביאו לתוצאות הרצויות, ומספר הנפגעים מירי בקרב התושבים בשטחים היה רב.

בעקבות לימוד לקחים אלה הגענו למסקנה, כי הדרך הנכונה להשתלט על ההפגנות האלימות ההמוניות, וכן על התפרעויות אחרות, היא על-ידי תגובה בכוח ובתקיפות, תוך שימוש באלות ותוך הימנעות מרביח מירי אש חיה. בכך הפעלנו שיטה הנהוגה במשטרת-הפגנות, בלעז Riot Police, במקומות שונים בעולם.

החלטה זו היא שלי, ואני, כשר הביטחון דאז, נושא במלוא האחריות לה, במסגרת ההנחיות שהוצאתי לכוחות. לפי מיטב זיכרוני, לא אמרתי מעולם וכשום מקום כי יש לשבור את העצמות. ההנחיות שיצאו מלשכתי למפקדי צה"ל היו ברורות. לדוגמה: בדיון שטחים שהתקיים בלשכתי ב-21 בינואר 1988 הנחיתי, ואני מצטט מהסגנון הרמה של אז: "התגובה התקיפה של חיילינו, כולל מכות, נוכח ובעת הפרות סדר וכנגד תקיפת כוחותינו הן הכרח הבא למנוע את הגרוע יותר, את הפתיחה באש וגרימת מוות". ועוד אמרתי באותו דיון: "זה, קרי: המכות, יותר טוב מקורם, קרי: הירי באש חיה, כתנאי שזה נעשה כומן הפגנות ותקיפות, ולא לאחר מכן".

ההנחיות האלו אינן משקפות מדיניות של אותה שעה בלבד. הן התמשכו כחוט השני לאורך כל אותה תקופה, וקיבלו ביטוי מפי ככל פורום ובכל מסגרת.

לדוגמה: למפקדי הכוחות בעזה, בעת ביקורי שם ב-12

של שר הביטחון לשעבר, שהיה אחראי בתקופה זו למערכת כולה, איש מאתנו — כפוליטיקאים, כאנשי ציבור, כחברי כנסת, כשרים בעבר או בהווה — לא יכול לבוא ולומר: איש נלפשו, וכך להפקיר את הקצונה בדרגות השונות לבתי-משפט. עם כל ההסברים, איש מאתנו לא יכול לקחת על עצמו את האחריות ולומר, שאפשר היה לתת הוראות ברורות באינתיפאדה.

לכן אני מציע, כדי שהעניין לא ייהפך לחלק מחיינו, להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ד' תיכון:

לחברת הכנסת שולמית אלוני יש הצעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת יוסי שריד לוועדה.

קריאה:

חברת כנסת מאותה סיעה יכולה להציע הצעה אחרת?

היו"ר ד' תיכון:

היא הייתה היחידה שביקשה זאת. חברת הכנסת שולמית אלוני, בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, נוסף על הנימוקים כבדי המשקל שהעלה חבר הכנסת יוסי שריד על הצורך בהקמת ועדת חקירה, אני רוצה להפנות את תשומת לבו של הבית לכך, שוועדת חקירה מוקמת בכל אותם עניינים של ציבור יש עניין ממשי בחקירתם.

לנוכח המשפטים המתנהלים, לנוכח טשטוש הדברים, לנוכח הקולות העולים בציבור, יש לציבור הרחב במדינת ישראל עניין שהדבר הזה יחקר, וזו סיבה מספקת להעביר את הנושא לדיון בוועדה לבדיקה נוספת. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת מיכאל איתן, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדת החוץ והביטחון?

מיכאל איתן (הליכוד):

כן.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יוסי שריד, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדת החוץ והביטחון?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן.

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, האם מתנגדים לכך שנצביע על שתי ההצעות יחד?

קריאה:

הצבעה נפרדת.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו נצביע פעמיים. אנחנו ניגשים להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת מיכאל איתן. מי בעד העברת ההצעה של חבר הכנסת מיכאל איתן לוועדת החוץ והביטחון? זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה 17 —

נגד 61 —

אני מנוע מלהתייחס באופן ספציפי לדברים שונים ומשונים, המתפרסמים במהלכם של דיונים משפטיים המתנהלים כיום.

בשטחים שירחו עד היום מאות אלפי חיילי צה"ל, אנשי מג"ב, משטרת ישראל ושירות הביטחון בסדיר ובמילואים. מבין מאות אלפי חיילים אלו נמצאו כאלה שחרגו מן ההוראות, ודינם כדן כל המפר הוראה בצה"ל. נפתחו תיקי חקירה והחלו הליכים משפטיים. עם זאת אני קובע, אין בעולם צבא בעל ערכי מוסר כצה"ל.

ולכסף, כשר הביטחון לשעבר, שראה מקרוב וליווה יום-יום את חיילי צה"ל, שוטרי מג"ב, לוחמי שירות הביטחון במשימתם הקשה, אני רוצה לשוב ולהביע מעל הדוכן הזה את מלוא הערכתי והוקרתי להם על נכונותם, נחישותם ואהבת המולדת המלווה אותם. לבי אתם גם היום.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר הביטחון. בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אפשר היה לחשוב, שמאחורי ההצעה להקים ועדת חקירה עומד קונסנזוס רחב. ההצעות הוגשו משני צדי הבית, אבל לפי מיטב הערכתי, אין קונסנזוס כזה, ואני רואי אינני שותף לאותן הצעות להקים ועדת חקירה כדי לבחון את אחריות הדרג המדיני.

אדוני היושב-ראש, עומדת לפנינו השאלה העקרונית: מה מקומה של ועדת חקירה במערכת השלטונית שלנו? לעתים אנו נוטים להשתמש בוועדת חקירה כדי לסייע לממשלה בעיצוב מדיניות. אולי יש כאלה אשר חושבים שוועדת חקירה יכולה לעצב מדיניות במקום הממשלה. אני אינני בדעה זו. בוודאי, במקרה שבו אנחנו דנים אינני רואה מקום כלשהו להעביר מאחריות הממשלה לעיצוב מדיניות לידי ועדת חקירה.

יש כאלה שגורסים אולי, שעל הדרג המדיני לתת את הדין על מעשיו בפני ועדת חקירה. אדוני היושב-ראש, אני סבור שהדרג המדיני חייב לתת את הדין בפני הכנסת ובפני ציבור הבוחרים בעת הבחירות, ובמקרה של הפרת חוקים — בפני המערכת המשפטית. ויש לעתים מקרים שבהם הדעת נוחתת שהעובדות הן לא ידועות, ומוטב להטיל על צוות או על ועדת חקירה לחקור ולתשוף את כל העובדות הרלבנטיות.

בנושא שמדובר עליו, נדמה לי שנחשפו בפני ציבור אזרחי מדינת ישראל כל העובדות זה 30 שנה, באמצעות אמצעי התקשורת, באמצעות דיונים כאן בכנסת, בכל הדרכים. אינני מאמין שיש פה מקום לחפש, לגלות דברים שהם טרם ידועים. הציבור יודע, הציבור יפוט, הציבור יחליט, כפי שגאה במערכת הדמוקרטית הנהוגה אצלנו.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את שתי ההצעות מסדר-היום.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת אהרן אבוחצירא, אתה מבקש להעביר את ההצעה של חבר הכנסת מיכאל איתן לוועדה? בבקשה.

אהרן אבוחצירא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו שמענו גם את דבריו של שר הביטחון לשעבר וגם את דבריו של שר הביטחון בהווה.

אני מציע להעביר את ההצעה של חבר הכנסת מיכאל איתן לוועדת החוץ והביטחון, משום שלעניות דעתי, גם מתוך דבריו

	2 —	נמנעים
ה צ ב ע		
בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה		ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת מ' איתן לוועדת החוץ והביטחון לא נתקבלה.
15 —		
66 —		נגד
אין —		נמנעים

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת " שריד לוועדת החוץ והביטחון לא נתקבלה.

ה"ור ד' תיכון:
ההצעה של מיכאל איתן לא עוברת לוועדת החוץ והביטחון. אנחנו נגישים להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת יוסי שריד. מי בעד העברת ההצעה לדיון בוועדת החוץ והביטחון? זו הצבעה מס' 2.

ה"ור ד' תיכון:

גם ההצעה הזאת לא עוברת לוועדת החוץ והביטחון.

ד. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — תחילת שירות (סדר), התש"ן — 1990 *
(הצעת חבר הכנסת י' כיבי)

ה"ור ד' תיכון:

חבר הכנסת בן-מנחם.

יגאל כיבי (המפלגה הדתית הלאומית):
ההורים, בשבועות האחרונים של הבחינות, נרתמים כדי להרגיע, ואילו הנוער מחכה לשבוע או שבועיים מנוחה, לצאת קצת, לפרוק את המתח הזה. והנה פתאום יומיים לאחר מכן — ישר: שמאל, ימין, הצבא מגייס אותו בבקו"ם. אני לא מבין את זה, זאת לא מכונה, אלה הם בני אדם עם רגשות, שרוצים להתפרק.

דיברתי עם אנשי הצבא, והם אמרו לי שיש צדק בדברי. אומנם לא מדובר על רוב החילים, כיוון שיש פריסה של הגיוס, אבל הם יבדקו את הנושא. מצד אחר דיברתי עם חברי כנסת ותיקים — — —

ה"ור ד' תיכון:

חבר הכנסת מירום.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אז מי יתגייס לצבא בחודש אוגוסט?

ה"ור ד' תיכון:

חבר הכנסת פורז, אני רואה ש"התעוררת". עוד מעט תוכל להביע את דעתך.

חיים רמון (המערך):

— — —

ה"ור ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, אתה משיב כשם שר הביטחון?

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת פורז שאל שאלה שאין עליה תשובה.

שמעון שטרית (המערך):

— — —

ה"ור ד' תיכון:

חבר הכנסת שטרית, אני מבקש ממך להירגע. הדיון הקודם חם מדי.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש, ביקשתי להשמיע הודעה אישית, ולא אפשרו לי לעשות זאת.

ה"ור ד' תיכון:

אנחנו עוברים להצעת חוק תקע"ז: הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — תחילת שירות (סדר), התש"ן — 1990, מאת חבר הכנסת יגאל כיבי. בבקשה.

יגאל כיבי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מכובדי השר, אני מתכבד להגיש הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — תחילת שירות (סדר). התיקון אומר, שבסעיף 20 לחוק שירות הביטחון [נוסח משולב], החשמ"ר — 1986, אחרי סעיף קטן (א) יבוא: "יוצא צבא שהודיע בדרך שנקבעה בתקנות כי הוא עומד לסיים לימודים תיכוניים ולהיבחן בחינות בגרות, לא ייקרא להתייצב לשירות סדיר לפני 1 בספטמבר של שנת הסיום והבחינות".

אני רוצה להדגיש בראשית דברי, שלא כפי שמתארים לפעמים, יש מוטיבציה גבוהה בקרב חיילי צה"ל. כמי ששלח לפני כשנתיים בן לצה"ל אני רוצה לומר, שהצעירים של היום הם ממש גאוה וכולנו. אתה רואה שעל כל מקום ביחידה צבאית מוכחרת יש מאות ואולי אלפי מתמודדים, כחורים שרוצים לשרת בצבא, שרוצים לשרת את העם, את המולדת.

עם זאת, למרות המוטיבציה החזקה, למרות רוח ההתנדבות, אין ספק שיש קושי גדול לצעיר בישראל לשרת שלוש שנים, או ארבע, בתקופה היפה ביותר בחייו.

הצעיר מתגייס, וזה טבעי, לאחר תקופה של מתח בבחינות הבגרות. אני לא יודע אם בבחינות הבגרות בארץ אין מתח קצת יותר גדול מאשר במדינות אחרות בעולם. מי שעוקב אחר הקבלה לאוניברסיטאות רואה, שהדרישות מהנער הישראלי הן אולי הגבוהות ביותר שיש בעולם. יש פקולטות שבהן גם אם הוא מקבל 100% זה לא מספיק; צריך 110%. אני לא יודע אם יש עוד מדינה בעולם המציגה דרישות כאלה. נערים נמצאים בלחצים, הן חברתיים והן של ההורים, להגיע להישגים, לא סתם לעמוד בבחינות בגרות. הנבחן יודע שכל ציון שהוא משפר אותו יחסוך לו אחר כך מכינה, יחסוך לו התרוצצויות אחרות ויאפשר לו להירשם לפקולטה.

שמענו שיומיים לאחר הבחינות אדם עוד לא נרגע. בתי, לדוגמה, עברה את הבחינה האחרונה השבוע. הבחינה במתמטיקה התקיימה ביום שני. מקצוע המתמטיקה הוא המקצוע האחרון שהצעיר עובר, ואני יודע את המתח — — —

היו"ר ד' תיכון:

ממי ביקשת? רבותי, הדיון הסתיים.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת פרוז, מה קורה לך?

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

הגיוס מתבצע חודשים מספר החל מחודש מאי. יש רבים שדוחים אותו מסיבות שונות. יש כאלה שלא עושים בגרות, יש כאלה שעדיין לומדים בכיתה י"א, ויש כאלה שחוזרים מהעתודה. בעידן של מחשבים אפשר לחכנן את הגיוס.

התרגשתי מאוד לפני שנתיים כאשר בני בא אלי ואמר לי שלאחר שהוא למד ארבע שנים הוא מבקש ללמוד שנה בישיבה כדי להתחזק, ללמוד להנאתו בלי לחץ של בחינות בגרות, ולאחר מכן להתגייס. בהתחלה לא הבנתי את בקשתו, אבל אין כל ספק בכך שאחרי שנה, אחרי שהוא למד להנאתו, נח, הוא היום חייל טוב יותר. הוא בא לצבא עם מוטיבציה יותר גדולה. לא לכל אחד יש אפשרות כזאת.

לכן אני סבור שצריך לחוקק חוק בנושא הזה. כמה חברי כנסת אמרו לי שזה שנים רבות הם מעלים את העניין הזה, אבל ככל פעם שהם מעלים אותו, עונים להם שצה"ל בודק אותו.

אם החוק הזה יעבור בקריאה טרומית, יעבור לוועדה, יתקיים דיון בוועדה, ואנשי הצבא יבואו לוועדה ויסקירו את הנושא, יכול להיות שנוכל לפתור את הבעיה. אם הכנסת לא תעשה היום מעשה, יברקו את הנושא הזה עוד 20 שנה.

אני לא רוצה לקשור את הסעיף הבא עם הנושא הזה, אבל במחקר שעשה צוות במפקדת קצין רפואה ראשי כבר לפני שלוש שנים בנושא ההתאבדות בצה"ל נקבע מפורשות, כי תקופת הסיכון הגבוהה ביותר של ההתאבדות היא שלושת החודשים הראשונים של השירות הצבאי.

אין לי ספק בכך, שחייל שיזכה לחופשה קצרה בין בחינות הבגרות ובין הגיוס לצה"ל יהיה לו אפשרות להתארגן מבחינה עצמית. שנים הוא לומד בלחץ, במתח, יש חיילים שרצו להתקבל ליחידות מסוימות והדבר לא עלה בידם, אבל צריך לתת לבחורים קצת "להתאווור", כדי שהצבא יקבל חיילים טובים יותר ועם מוטיבציה גבוהה יותר.

מבחינה פיסית, בשנה האחרונה של הלימודים, ככיתה י"ב, אין שיעורי חינוך גופני. הבחורים יושבים ולומדים, ופיסית הם מנוונים. לעתים הם רק מגיעים לצבא וכבר מתחילים להריץ אותם. מדוע לא לתת להם בקיץ חודש כדי שהם יוכלו ללכת לים, לרוץ קצת, להתאמן, ולהכין את עצמם גם מבחינה פיסית? הרי מדובר על שנה שלמה של ישיבה, שהיא בגדר התנוונות. אני חושב שצריך לתת לכל בחור חודש בקיץ להתארגן לצאת לטיולים, לריצה ולשמירה על הכושר. אם חייל רוצה להתקבל ליחידה קרבית, הוא צריך לעבור גילוש, וזה דבר כמעט בלתי אפשרי. חברים של הבן שלי, כמה שבועות לפני הגיוס, התאמנו בריצה כדי לרכוש כושר גופני. על-מנת שהם יצליחו בגילוש. איך אפשר לעשות דבר כזה ביומיים שבין בחינות הבגרות לגיוס?

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

יש קורסים פרטיים — — —

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

אבל, אם יש לצעירים האלה רק יומיים, איך הם יכולים להספיק?

יהודה פרח (הליכוד):

מה זה מפריע לך?

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

ראש עיריית רמת-גן ועוד כמה ראשי ערים פנו אלי בקשר לכך שהם קיבלו תגובות מתלמידים ומהוריהם. אני חושב שהכנסת יכולה להתאחד סביב הנושא הזה. אני דרשתי פרק זמן של חודשיים, אבל אפשר גם לדבר על חודש וחצי לאחר בחינות הבגרות. אפשר לתת לצעירים חודש כדי להתאווור מהעומס האדיר שמוטל עליהם.

אני מבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק הזאת.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר הביטחון.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת יגאל ביבי הגיש הצעת חוק פרטית שמטרתה לקבוע שתלמידים, בעיקר תלמידי השמיניות, אשר עומדים לפני בחינות בגרות, לא ייקראו להתייצב לשירות סדיר לפני 1 בספטמבר של אותה שנה. חבר הכנסת ביבי מנמק את הצעתו בכך, שמן הראוי להעניק לצעירים האלה תקופה סבירה של פגרה לפני כניסתם לשירות סדיר ממושך.

עלי להודות, אדוני היושב-ראש, שמבחינה עקרונית נראה בעיני הצורך לאפשר למסיימי הלימודים התיכוניים ליהנות מפגרה שתאפשר להם להינפש לפני הגיוס. אולם, ראשית, אין הדבר מצריך קביעה בחוק, ושנית, התקופה הכוללת בהצעתו של חבר הכנסת ביבי, לאמור, לקבוע בחוק שחל איסור לגייס בוגרי בתי-ספר תיכוניים עד 1 בספטמבר של שנת סיום הבחינות, לאחר שהנושא נבדק בצה"ל — זה איננו נראה בעיני אפשרי.

הנושא נבדק בצה"ל, ומתברר שמחזורי הגיוס וההכשרה ברוב החיילות, בעיקר במערכי היבשה, בנויים על שלוש תקופות עיקריות בשנה, במרווח של ארבעה חודשים בין גיוס לגיוס. צה"ל מעוניין לבצע את הגיוס השנתי כך שמסיימי שנת הלימודים יגויסו במסגרת אותה שנת עבודה, דהיינו לא אחרי חודש מרס.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ביבי, עונים לך.

שר הביטחון מ' ארנס:

בדיקת ההצעה שנערכה בצה"ל העלתה, שקבלת ההצעה כפי שהוגשה עלולה לגרום לאחת משתי התוצאות: א. שבירת מחזוריות ההכשרה, דהיינו יצירת חפיפה בין מחזוריים, דבר שיעמים קושי בלתי אפשרי על בסיסי ההכשרה, מבחינת כינוי, אמצעים, תקורות והדרכה; ב. דחיית גיוס מרס לחודש מאי, דהיינו, כשליש ממסיימי התיכון של שנה מסוימת יגויסו עשרה חודשים לאחר סיום לימודיהם.

לאור המשמעות הנ"ל, אני מציע — — —

יצחק נכון (המערך):

כבוד השר, לא הבנתי את דבריך. מה זאת אומרת עשרה חודשים?

שר הביטחון מ' ארנס:

יצטרכו לדחות את כל מחזורי הגיוס, ומחזור אחד לא

יגויס אלא עשרה חודשים אחרי שאותם צעירים יסיימו את חוק לימודיהם.

חיים רמון (המערך):
זיזו הכול בחודש.

ראובן ריבלין (הליכוד):

שר הביטחון מ' ארנס:
חלק ממסיימי התיכון יגויסו באיחור של עשרה חודשים.

חיים רמון (המערך):
למה? זה עניין של חודש.

שר הביטחון מ' ארנס:
החשבון הוא פשוט מאוד.

חיים רמון (המערך):
הפקידים צריכים רק לשנות טפסים.

יגאל כיבי (המפלגה הדתית הלאומית):
אני אינני מבין, כבוד השר.

שר הביטחון מ' ארנס:
תקשיב והכול יהיה מובן.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת כיבי, השר עדיין לא סיים.

שר הביטחון מ' ארנס:
מעל הכול, אני חושב שמוכן לכולם, שזה איננו נושא לחקיקה.

חיים רמון (המערך):
אם לא תהיה ברירה, תהיה חקיקה. אם זה יעבור לוועדה ויוסדר בוועדה, לא יהיה צורך בחקיקה.

שר הביטחון מ' ארנס:
אתה אפוזיציונר גדול, אבל אתה לא צריך להיות אפוזיציונר לצה"ל.

חיים רמון (המערך):
אני לא אפוזיציונר לצה"ל, אבל בגלל הביורוקרטיה

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת רמון, תהיה לך אפשרות להציע הצעה אחרת.

חיים רמון (המערך):
איך לי הצעה אחרת, אבל עכשיו אני מבקש אפשרות להציע הצעה אחרת.

שר הביטחון מ' ארנס:
לאור המשמעות הללו, אני מציע שהכנסת תדחה את הצעתו של חבר הכנסת כיבי לתיקון החוק.

עם זאת, ברצוני להביא ליריעת הכנסת, שצה"ל בוחר במשותף עם משרד החינוך והתרבות אפשרות להקדמת מועד סיומי בחינות הבגרות. זאת ועוד — הנחיתי את המטה הכללי

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר הביטחון מ' ארנס:
אני מציע שתקשיבי לדברי, חברת הכנסת אלוני, אם את רוצה להבין מה שאני אומר, תקשיבי לדברי.

היו"ר ד' תיכון:
חברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מבקשת לשאול את השר.

היו"ר ד' תיכון:
רק לאחר שהשר יסיים דבריו, אם השר ייאזר.

שר הביטחון מ' ארנס:
הנחיתי את המטה הכללי, שבכל מקרה יוכטח שתוכניות ההכשרה ומחזורי הגיוס יאפשרו למסיימי בחינות הבגרות חופשה למשך כמה שבועות. הנחיתי את המטה הכללי, שיינקטו כל הצעדים על מנת שההסדר החדש ייכנס לתוקפו כבר בשנה הבאה.

לאור כל האמור, אני מציע לכנסת לדחות את הצעת החוק של חבר הכנסת כיבי לתיקון חוק שירות הביטחון.

היו"ר ד' תיכון:
תודה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש לשאול את השר.

היו"ר ד' תיכון:
שאלה קצוצרעה, בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אדוני השר, ההצעה שהעלה חבר הכנסת כיבי כהחלט דורשת טיפול. אני חושב שבועדה אפשר לדרוש בה, ויבואו מומחים כאלה ואחרים של צה"ל ויסבירו את הדברים. לכן הייתי מציע לשר להציע שהעניין יידון בוועדה, ולאחר מכן נחליט אם יש צורך בתיקון לחוק. זה לא עניין של אפוזיציה וקואליציה.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת ריבלין, אני מבין את החששות של השר, מדובר כאן בהצעת חוק ולא בהצעה לסדר-היום.

חבר הכנסת כיבי, אני כיושב-ראש, אטול לעצמי סמכות להחליף את הצעת החוק בהצעה לסדר-היום. אתה תיאזר? אם תיאזר, תועבר ההצעה לליבון בוועדת החוק והביטחון. חבר הכנסת כיבי, אינך מסכים?

יגאל כיבי (המפלגה הדתית הלאומית):
לא.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האם המשמעות היא שהשר יוכל לענות?

היו"ר ד' תיכון:
לא, אתה לא האזנת לתשובת השר. למעשה השר קיבל כחלקה את ההצעה של חבר הכנסת כיבי, אבל הצעתו של חבר הכנסת כיבי היא הצעת חוק ולא הצעה לסדר-היום, והצעת חוק, אם תתקבל בהצבעה, משמעות הדבר שהיא עברה בקריאה טרומית.

אני מציע, על דעתך, להפוך את הצעת החוק של חבר הכנסת כיבי להצעה לסדר-היום, ואז יקום בה דיון בוועדת החוק והביטחון. אבל חבר הכנסת כיבי מסרב לקבל הצעה זו.

שר הביטחון מ' ארנס:
אני מקבל את הצעתך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

תודה, אבל חבר הכנסת כיבי אינו מקבל. חבר הכנסת כיבי, האם אתה מסכים?

יגאל כיבי (המפלגה הדתית הלאומית): כן.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת כיבי מסכים.

שר הביטחון מ' ארנס:

אם כן, הסכמנו, וזה טוב מאוד.

יגאל כיבי (המפלגה הדתית הלאומית): אני מבקש לומר כמה מלים.

היו"ר ד' תיכון:

בסדר. אבל אני נוקט פרוצדורה לא תקדימית.

יגאל כיבי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני מתפלא על דברי שר הביטחון. מצד אחד הוא אמר, שזה לא מסתדר בצה"ל. מצד שני הוא אמר, שהנחה את צה"ל לתת חופשה של שלושה-ארבעה שבועות למסיימי בחינות הכנרות. אני אינני מבין, הרישא קובע פה, או הסיפא קובע? אני בכלל יצאתי מכוכלבל מהתשובה של השר.

לכן אני רוצה לומר: חבר הכנסת ריבלין והנהלת הקואליציה הבינו את הדבר, אם הצעת החוק תועבר לוועדה, ואני אראה שצה"ל מפעיל תקנות, או פועל בדרך אחרת כעניין — כי אני שמעתי מחברי הכנסת רבים שטיפלו בזה שנים ואמרו שיהיה בסדר, ובסדר לא היה — ולא יהיה צורך בחקיקה, אני אוריד את הצעת החוק. אבל, למה לא יעבור העניין לוועדה?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת כיבי, אני הצעתי פרוצדורה לפנים משורת הדין.

יגאל כיבי (המפלגה הדתית הלאומית):

בסדר, אני מוכן בשלב זה ללכת לוועדה. אם אני אראה שזה לא הולך בוועדה, אגיש את הצעת החוק שוב.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, אני אומר שוב: לפנים משורת הדין הפכתי את הצעת החוק להצעה לסדר-היום.

חיים רמון (המערך):

האיש הפך, בהסכמתך.

היו"ר ד' תיכון:

האיש הפך, בהסכמתך.

אנו ניגשים להצבעה על העברת ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת כיבי לוועדת החוק והביטחון. אפשר להצביע, רבותי.

ה צ כ ה

כעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 24

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוק והביטחון נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, כעד — 24 קולות, נגד — אין, נמנעים — אין. ההצעה עוברת לליבון בוועדת החוק והביטחון.

ה. הצעות לסדר-היום

פטור לחיילות-מורות דתיות משירות בגשרי הירדן במהלך חופשת הקיץ התש"ן

ועליידי כך להיפטר מהשירות הצבאי. אני גם חושב שטוב שיש כנות דתיות שהולכות לשירות-לאומי ועליידי כך תורמות תרומה לחברה.

אנחנו נמצאים, למרבה הצער, במצב של כיבוש, ובו אנו מחזיקים את השטחים, וטוב שאנו מאפשרים מעבר חופשי, או כמעט חופשי, על גשרי הירדן, ומאפשרים ביקורי קיץ ומאפשרים זיקת גומלין בין תושבי השטחים ובין ירדן. מובן שכאשר יש מעברי גבול כאלה, מטבע הדברים, שיש צורך לבצע בדיקות בגשרי הירדן, וצריך לעשות חיפוש על גופם של אנשים. וזה רבר בהחלט לא נעים לחטט בכליהם של אנשים, או לברוק על גופם. אבל, הדבר הזה נעשה לא רק בגשרי הירדן, אלא הוא נעשה גם בממלית-תעופה רבים בעולם. אינני רוצה לספר מניסיון אישי, אבל מי שנודמן לו לצאת מממלית-תעופה שווייצי או גרמני ראה איוו כדיקה קפדנית וחיפוש קפדני עושים גם ככלים וגם במוזרות וככל מקום אפשרי כדי למנוע פעולות חבלה.

לצורך הפעולה הזאת, שהיא כנראה מוגברת מאוד בחודשי הקיץ, משום שרוב הביקורים והתנועה הם בחודשי

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אנו מתקדמים ועוברים להצעות לסדר-היום מס' 3438 ו-3466 בנושא: פטור לחיילות-מורות דתיות משירות בגשרי הירדן במהלך חופשת הקיץ התש"ן — של חברי הכנסת פרוז וגדות. חבר הכנסת אברהם פרוז, בבקשה.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מגיעה תודה לחבר הכנסת גרעון גדות, שהעלה את הנושא לראשונה לפני שבוע כשאילתא בעל-פה, ובעקבות דבריו של השר, שהשיב על השאלתא בעל-פה ואמר: מה אתם רוצים ממני, אתם רוצים דיון בנושא, חגישו הצעה לסדר-היום — הגשתי הצעה לסדר-היום. ואני מצטער על שגנבתי את ההצגה במידה מסוימת מחבר הכנסת גרעון גדות ואפילו הקדמתי אותו, אבל הוא ידבר אחרי. ואני שב ואומר, בנוכחותך, חבר הכנסת גדות, שלך מגיע כל הקרדיט, כי אלמלא השאלתא שלך, לא הייתי מודע לבעיה.

לגופו של עניין, אני מברך על כך שיש כנות דתיות, שמעדיפות להתגייס לצה"ל ואינן מזהירות, כפי שקל להצהיר,

ובלתי סבירה. לא כל כך אכפת לי מה הממדים שלה. יכול להיות שהממדים אינם גדולים, שמדובר במספר לא גדול של חיילות ששוחררו. אבל זהו לדעתי העיקרון. גם חיילת רחית, המתגייסת לצה"ל מרצונה הטוב, צריכה ליטול על עצמה את כל מה שצה"ל מטיל על חיילים רגילים, כמוכן בכפיפות למצוות הדת. אני לא מצפה לא לגבי חייל דתי ולא לגבי חיילת דתית שיכריחו אותם לנסוע בשבת, אלא אם כן זה מצב של חירום. אבל מי שמסכים ללכת לשירות צבאי צריך לקחת על עצמו את כל מה שהשירות הזה מביא בעקבותיו.

לכן, לדעתי, אדוני השר, אתה צריך להנחות את הגורמים בצבא לבל יפלו בין חיילת לחיילת, בין חילונית לדתי, דין אחד לכולם, וכולם צריכים לעשות את כל העבודות שהצבא מטיל, בין שהן נעימות ובין שאינן נעימות. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. באותו נושא, חבר הכנסת גדעון גרות. בבקשה.

גדעון גרות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד השר, אני נדרשתי לעניין בשבוע שעבר, וכיושר לב אתה יעצת לנו לחזור אליו. אני ביקשתי לעשות כן מתוך שבמהלך דבריי בשבוע שעבר, כתשובה על שאלתך, אמרת — ואני מצטט: "מתוך ראיית המחויבות של מערכת הביטחון לאפשר לחיילות דתיות להתגייס לשירות חובה, צה"ל רואה את עצמו מחויב לאפשר להן לשרת תוך שמירה על מסגרת של אורח חיים דתי". זו אמירה כוללת, מדויקת, שלצערי הרב אין בינה לבין המקרה ולא כלום, ועל כך אני מבקש להאיר את עיניך.

ראשית, הייתי מבקש להביא לתשומת לב, לבחון את הדברים ביחד ולראות כמה מדובר. הרי לא מדובר בכנות דתיות המסרבות לשרת, ויש כאלה. כדי להבהיר את העניין, מדובר כאן בחוק, ואני רוצה לקרוא מתוך חוק שירות ביטחון (נוסח משולב), התשמ"ז-1986. בסעיף 39(ג) נאמר: "וצא צבא, אשה, שהוכיחה באופן שנקבע בתקנות לרשות שנקבעה על-פיהן כי טעמים שבמפצון או טעמים שבהריו משפחתי דתי מונעים אותה מלשרת בשירות ביטחון, פטורה מחובת אותו שירות". הרי שאנחנו יודעים בדיוק מתי רשאית עלמת חן שהגיעה לפרקה ואמורה להתגייס לצבא שלא להתגייס, כשעה שהיא מצהירה על דתיותה. כך שלגבי אלה ודאי שאין הדבר אמור.

יש קבוצה שנייה של בנות, והרי היא אותה קבוצה של בנות דתיות המחליטות, מתוך קשר עמוק להוויה הישראלית במדינה הזאת ומתוך מחויבות ציבורית מן המעלה הראשונה, לשרת שירות לאומי. אותן בנות עדיין אינן חיילות ככל חיילת המשרתת שירות חובה בצבא, הן הולכות לשרת בשירות לאומי, כמורות או כאחיות בבתי-חולים או בכל שירות אחר.

קיימת קבוצה שלישית, שלענייני דעתי היא הטובה שבהן, היא המסורה שבהן, היא המגלה את האזרחות הטובה יותר, ככל אדם אחר שיש לו זכויות במדינה הזאת וחייב גם לשאת בחובות המתבקשות. הרי זו אותה קבוצה של בנות דתיות שאומרות: אני הולכת לשרת שירות רגיל בצבא. אלא מאי? אומרת אותה בת: אני מקפידה על קלה כחמורה, על כל ענייני הדת, ומבקשת, עם זאת, לעשות את השירות שלי מתוך דאגה לאותה מסורת שעליה אני שומרת.

הנה כי כן, אותן בנות גויסו יחד עם חיילות אחרות לשירות כמסגרת כתיספר שדה של החברה להגנת הטבע, והן עושות עבודה אדירה. בעניין זה שמט לב, בוודאי, אדוני השר, למכתב

הקצין, צה"ל נוהג לעשות מעין גיוס מילואים של חיילים. לוקחים חייל, שתפקידו בדרך כלל לבצע פעולה אחרת, חייל בשירות סדיר, ושולחים אותו לגשרי הירדן, כדי לתגבר את הכוחות המוצבים שם דרך קבע. ומאחר שבין אלה שחוצים את הירדן נמצאות גם נשים, הבדיקה נעשית על-ידי חיילות. מטבע הדברים, על גופה של אשה לא יחפשו חיילים, אלא חיילות, ונראה שיש בצה"ל מצוקה בעניין זה. לכן החליטו להעביר, כמעין מילואים לתקופה של שלושה שבועות, מורות-חיילות לבצע את העבודה הזאת.

אינני בקיא בהלכה, אבל אני מתאר לעצמי, שאשה המחפשת על גופה של אשה אחרת איננה עוברת שום עבירה דתית, ושום בעיה מוסרית אין בדבר הזה, אף שאני מניח שלחטט על גופם של אנשים, בין שאלה גברים ובין שאלה נשים, זוהי פעולה לא-נעימה בהחלט.

הנהה מסתבר, שמנהל האגף לחינוך דתי כמשרד החינוך והתרבות — פה אני מוכרח להביע את פליאתי, משום שהאיש שם עצמו כנראה מעין אפוטרופוס על המוסר של הבנות הדתיות המשרתות בצה"ל — פנה למערכת הביטחון וביקש שאותן מורות-חיילות דתיות, הן לא תישלחנה לפעולה הזאת. ושר הביטחון אמר לנו כישיבה הקודמת, שצה"ל נעתר לבקשה משום שרוצים לעודד בנות דתיות לשרת בצה"ל.

ככל הכבוד, אדוני השר, אני לא מבין את הקשר. האם הכוונה היא שבנות דתיות בצבא יעשו רק מלאכות קלות ונעימות?

יצחק נבון (המערך):

יש שני סוגים. יש חיילות דתיות ויש המשרתות בשירות הלאומי.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

הוא מדבר על חיילות, לא על שירות לאומי. אני מסתמך על תשובת השר על שאלתך בפעם הקודמת. הכוונה היא למורות-חיילות הלוכשות מדים והן חיילות לכל דבר ועניין, ובעניינן היתה הפנייה, כי נדמה לי שבכלל לשלוח את מי שרוצה לעשות שירות לאומי לבדיקה בגשרים — זה עניין וולונטרי. אי-אפשר לתת הוראה כזאת. הרי הן לא כמסגרת צבאית.

אינני מבין את מנהל האגף לחינוך דתי. אם הוא חושב שלחיילת דתית המתגייסת לצה"ל יהיה השירות קל, נעים ואלגנטי, והיא לא תעשה שום מלאכה שיש בה איוו הכבדה אישית, הרי אני מתרעם על זה בכל חוקי. מי שמתגייס לצה"ל נוטל חלק בטוב וברע. לפעמים יש שמירה בלילה, לפעמים יש תורנות, לפעמים יש דברים לא-סימפתיים. בעניין הזה לעשות לבנות שירות קל — זה לא נראה בעיני כלל ועיקר.

אם הבעיה היא בעיה של מוסר או בעיה של פגיעה בערכים כלשהם, זו כבר שאלה אחרת, כי אני מוכן להבין בחורה שמטעמי מוסר ומצפון איננה יכולה לעשות עבודה כלשהי. אבל האם יעלה על הדעת, שאנחנו נסכים לזה שהחיפוש בגשרי הירדן הוא פעולה לא מוסרית? זאת אומרת, האם אנחנו יכולים להסכים לזה, שבאותה יחידה צבאית של מורות, מחציתן תלכנה לגשרי הירדן, והן תיחשבנה ככלתי מוסריות או כמפקרות, ואילו האחרות, שבאותה תקופה ימשיכו כעבודה השוטפת, הן תיחשבנה לצדיקות גמורות שלא רוצות ללכת את יריהן במלאכה בוזייה?

אני חושב שכחידה צבאית דין אחד לכולם, לכל חייל המשרת, לכל חיילת המשרתת, וכל אפליה היא אפליה פסולה

להמתין אולי כמה שבועות עד שהנושא יעלה על סדר-יומה של מליאת הכנסת, ואולי הדבר הזה יעבור עם הזמן יחד עם החופש הגדול, ואפילו אם נגיע למצב שבו אומר ממקומי לאחר שהיושב-ראש ישאל אותי: האם תיאות להעביר זאת לוועדה? ואני אגיד גם כן: כן — הרי גם שם זה יגיע לידי מצב שהנושא יידון רק בעוד כמה שבועות. החופש הגדול יחלוף, ומטרת כל העניין הזה היא למנוע את המצב כעת חיה, כי כעת זה מתרחש.

אדוני השר, אנא, מדובר בכנות שאינן חטיבה, כל אחת מהן היא יחידה בפני עצמה. אנא חן את ההוראה שלא להפלות את הכנות הדתיות לרעה. חן להן את האפשרות לשרת ככל אחת מהכנות האחרות. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עקב גידול במספר הנכנסים דרך גשרי-הירדן בעונת הקיץ נוצר צורך לתגבר את הגשרים בחיילות בודוק.

בין שאר החיילות אשר נדרשו למתן תגבור כאמור לעיל, נכללה גם מפקדת קצינת ח"ן ראשית. במסגרת זו החליטה קצינת ח"ן ראשית, כי כמה עשרות חיילות, המשרתות במסגרת יחידת מורות ארצית הכפופה לה, תופנינה לתגבור בהתאם לדרישה, וזאת לפרק זמן של כמה שבועות.

קצינת ח"ן ראשית, על-פי סמכותה ושיקול-דעתה, ומתוך ראיית המחויבות של המערכת לאפשר לחיילות דתיות להתגייס לצה"ל ולשרת במסגרת ייחודית של התרבות התורנית, הורתה שלא לשלוח לביצוע המטלה האמורה חיילות דתיות המשרתות במסגרת האגף לתרבות תורנית של משרד החינוך והן חלק מיחידת מורות ארצית של צה"ל.

ידוגש כי המסגרת האמורה היא מסגרת של חיילות דתיות המאותרות מראש, טרם גיוסן, למסלול תרבות תורנית במסגרת יחידת מורות. מסלול השירות נקבע וידוע מראש למתגייסות ולמשפחותיהן, וכולל שהות במסגרת דתית ובעיסוק חינוכי כלכל.

קצינת ח"ן ראשית, על-פי שיקול דעתה, לא מצאה לנכון לשנות את אופי שירות החיילות במסגרת האמורה, וזאת, כאמור, מתוך ראייה רחבה וכוללת של הנושא.

אציין באופן כללי, כי צה"ל מגלה רגישות לאוכלוסיות ייחודיות בתוך המערכת, ובהן גם לכנות השומרות על אורח-חיים דתי, אשר בחרו לשרת בצה"ל ולא נקטו דרך של קבלת פטור הקבועה בחוק. צה"ל עושה מאמץ, ככל שניתן הדבר, בהתאם לצרכיו, להתאים את אופי השירות לאוכלוסיות ייחודיות. כפי ששעשה הדבר גם במקרה הזה.

כד בכד צה"ל ממשיך לעודד בנות דתיות להתגייס לצה"ל ולשרת במסגרת המתאימה להן. דרך זו עדיפה, כמובן, ממצב שבו בנות דתיות יירחצו מלהתגייס לצה"ל בהעדר מסגרת המתאימה להשקפת עולמן.

מדיניות זו גם הביאה הצלחות שאני חושב שיגרמו שביעות-רצון למרבית חברי הבית. אני שמח להודיע לכנסת, שבו בזמן שבשנת 1979 30% מהבנות בגיל הגיוס בחרו בפטור שאפשר להן להשתחרר מהשירות בצה"ל, השנה השיעור עומד על 21%.

ושלחתי אליך, ובו קראתי לך שלא תפסיק את מעורבותך ואתן חיילות בבתי-ספר שדה, שהיו אחרת נפגע בדבר חשוב מאוד, וחס וחלילה נגיע למצב שבו בתי-ספר שדה אלה או אחרים יצטרכו להיסגר אם המורות לא ימשיכו לשרת בהם.

הנה, מדובר בכ-100 חיילות — ואני משוכנע שאני לא עוסק כאן בסוד צבאי — שמחציתן אינן דתיות על-פי תפיסת עולמן ומחציתן דתיות על-פי תפיסת עולמן. הן משרתות באותם מקומות, בבתי-ספר שדה, עם חברות נערים ומבוגרים, גברים, נשים וטף, עם כל השירותים הנמצאים באותה מערכת, שאיננה שירות שמקפיד — איך הייתי אומר? — אולי אפילו לא על מגורים נפרדים של האורחים, לא של החיילות, ויש חדר אוכל שבו משרתים ואוכלים כולם, ועוד כהנה וכהנה.

מה קרה? לקחו 50 חיילות כאלה ואמרו להן: אתן פטורות מן המטלה שהטילו על 50 החיילות האחרות. למה? הרי זו אפליה בתוך אפליה בתוך אפליה. לדעתי זה גם פוגע באותן בנות שהוציאו אותן מהחבורה הכללית שלהן. למה היו צריכים להפריד ביניהן? אינני רב ולא גדול בתורה, אבל, סהדי במרומים, אינני מבין מה יש בין זה לבין פגיעה ביכולת שלהן לשרת בתנאי דת מחמירים, מקפידים, על כל מה שנערה דתיה צריכה לשמור. אני לא מבין את העניין.

לא פחות חמורה מזה היא התערבותו של אותו אדם במשרד החינוך — אני חושב שיש פה מעשה חמור, ועליו אני מתריע. כמה מדובר? חוק שירות ביטחון שמדובר בו איננו חוק קיבוצי, הוא לא חוק קולקטיבי. פה לא מגייסים קבוצות של אנשים, מדובר פה בגיוס של כל יחיד בחברה הישראלית. מדובר על אדם שאינו רוצה להתגייס. כי אותה בחורה שרוצה להצהיר הצהרה ואינה רוצה להתגייס לצבא, חייבת לענות על התנאים הבאים, ואני רוצה לצטט מסעיף 40 לחוק שירות ביטחון (נוסח משולב): "מיועדת לשירות ביטחון שהצהירה בכתב לפי סעיף 15 לפקודת הראיות (נוסח חדש), התשל"א — 1971, בפני שופט או דיין בבית-דין רבני, שלושה אלה: (1) טעמים שבהכרה דתית מונעים אותה מלשרת בשירות ביטחון; (2) היא שומרת על כשרות בבית ומחוצה לו; (3) היא אינה נוסעת כשבת — תהא פטורה מחובת שירות ביטחון לאחר שתמסור את התצהיר, באופן ובמועד שייקבעו בתקנות, לפוקד שהוסמך לכך". יש תהליך, יש מנגנון שהיחיד צריך לעמוד בו. מה לו ולמנהל אותה יחידה במשרד החינוך שמתערב בעניין הזה, ולוקח חוכרת בנות באופן קיבוצי ומכניס אותן לתוך מכלאה מטוימת? למה לפגוע באותן בנות?

ואם העבודה שלעצמה, של חיפוש על גופן של נשים ערביות או אחרות העוברות על גשר-אלנבי, היא מעשה מגונה או אם זה מעשה נלוו או אם זה מעשה שאין הכבוד שריו כמחיצתו, מרוע להטיל זאת רק על בנות חילוניות? אם זו חובה, אם זו מטלה שאנחנו לא יכולים אלא חייבים לעמוד בה, למה צריך להטיל זאת על הבנות החילוניות? למה לא על הרתיות? למה לפגוע בהן? אני לא רואה בזה פגיעה בחילוניות. אני רואה בזה פגיעה בנערות הרתיות שמוציאים אותן מכלל המחנה.

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אני מצוי במצוקה. המצוקה היא העובדה שהחופש הגדול כבר החל ומדובר בגיוסן של אותן בנות לאותה עבודה במהלך חודשי החופש הגדול. אם אבקש כאן היום לקיים דיון במליאה — והרי זו חוכתי על-פי התקנון — על-פי הפרוצדורה, ומאחר שאדוני היושב-ראש, ודאי תעיר על אוזני כלחשיה רועמת: נו, תצטרך

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גדות, הדיון הסתיים.

חבר הכנסת פורו, אתה מסכים להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והביטחון?

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):
כן.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גדות, אתה מסכים להעביר את ההצעה לסדר-היום לדיון בוועדת החוץ והביטחון?

גדעון גדות (הליכוד):
כן, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו ניגשים להצבעה על שתי ההצעות. מי בעד העברת שתי ההצעות. לסדר-היום לדיון בוועדת החוץ והביטחון? מי נגד? זו הצבעה מס' 4.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מה זה נגד — להוריד?

ה צ כ ע

	בעד ההצעה להעביר את	
14 —	הנושא לוועדה	
4 —	נגד	
1 —	נמנעים	

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

שתי ההצעות עוברות לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

אני ער בהחלט לנימוקים שהועלו כאן עליידי חברי הכנסת גדות ופורו ומייחס להם משקל רב. לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את שתי ההצעות לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת פורו, אתה מסכים?

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):
כן.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אני מבקש להסיר את ההצעה.

היו"ר ד' תיכון:

אתה מבקש להסיר? בבקשה. אבל אני מבקש שבפעם הבאה תודיע למזכירה. אני כבר נכנסתי להליך של הצבעה. את הצעתו של מי אתה מבקש להסיר?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
את הצעתו של חבר הכנסת אברהם פורו.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אני רוצה להציע להסיר את ההצעה. לו אפשר היה, על-פי התקנון, הייתי מציע להסיר גם את ההצעה השנייה, את שתי ההצעות. מכיוון שאני חושב שהחטיטט בעניין הזה וחובת הבנות לכוא ולשרת בדברים אחרים — אף שעקרונית אני מקבל שצריך להיות שוויון — יגרום לכך שאותן בנות לא תלכנה להיות מורות-חיילות אלא תלכנה לשירות לאומי. אישית אני נגד גיוס בנות, ואישית אני מעדיף שבנות תלכנה לשירות הלאומי מאשר לצבא. אבל אם המגמה של שר הביטחון והמגמה של המציעים היא, שבנות ישרתו בצה"ל, המסגרת הזאת היא מסגרת ייחודית, הבנות הולכות אליה מתוך ידיעה שהן יעסקו רק בעניין הזה, והריון בוועדה, לדעתי, זייק לעניין שחברי הכנסת מעוניינים בו ולא ישרת אותו.

לכן הייתי מציע — הצעתי את זה קודם לכן לשר הביטחון — לבקש מחברי הכנסת להסתפק בחשובה ולכרר את זה במערכת פנימית בחוץ צה"ל עם האגף לתרבות תורנית במשרד החינוך. ולא, אני מציע להסיר את ההצעות.

גדעון גדות (הליכוד):

1. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, אבקש את סליחתך, עמיתי וידידי הרב גמליאל טעה בהצבעה והתכוון להצביע נגד.

היו"ר ד' תיכון:

האמן לי, תיגש למזכירה — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
יופיע בפרוטוקול שהוא התנגד בצורה חריפה לדברים שהם נגד ההלכה. די לכרסם בסטטוס-קוו.

עמנואל זיסמן (המערך):
אתם מפרשים בצורה מסולפת את ההלכה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יאיר לוי, חבר הכנסת זיסמן. אנחנו כבר עברנו לנושא אחר.

היו"ר ד' תיכון:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע כי הונחה היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה — הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 31), התש"ן—1990, של חבר הכנסת יאיר צבן.

לקריאה שנייה וקריאה שלישית — הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 9), התש"ן—1990, שהחזירה ועדת העבודה והרווחה.

כן הונחה החלטת ועדת הכספים המאשרת הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 32), התש"ן—1990. תודה.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

הי"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת גמליאל, למה לך? זה הרי לא תורם.

ז. הצעות לסדר-היום הדלפות משיבות המטה הכללי

הי"ר ד' תיכון:

הדלפות משיבות המטה הכללי — הצעות לסדר-היום מס' 3464, 3469 ו-3474. חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרמטכ"ל, כשנכנס לתפקידו, אמר כי צה"ל צריך טלטלה, וישראל צריכה צה"ל קטן, חכם, זריז. אני חושב שלא תהיה טעות לומר, שצה"ל אינו קטן יותר, אינו חכם יותר, אינו זריז יותר. צה"ל היום, לצערי, הוא פטפטן יותר, חתרן יותר, מדליף יותר, והתקשורת שזורה ומעורבת בו יותר מאי-פעם. הוא מטוטלת על-ידי התקשורת, הוא מטוטלת אותה בהדלפות קציניו הבכירים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

התשובה היא: כן. אני בהחלט חושב שהנושא הוא בעל חשיבות ציבורית וראוי לדיון ציבורי, אני רק אינני חושב שקבוצה מסוימת של קצינים בצה"ל, שהפרויקט איננו נראה להם, כמו כאלה שהפרויקט נראה להם, יכולה לנהל את הוויכוח כתוכה כאשר התקשורת היא אחת הזירות לוויכוח הזה. זה בלתי אפשרי. התקשורת היא זירה לפוליטיקאים, לא לקציני צה"ל.

גם בנושא האינתיפאדה, אין זה משנה לירידי מה חושבים קציני צה"ל — אם חיוני תהליך פוליטי כדי לטפל בה או לא חיוני — כשם שלא אכנס למחשבותיהם, אם צריך שיהיה משא-ומתן עם אש"ף או לא, אבל בלתי אפשרי שתחת כותרת של "חוגים בכירים" יצטטו קצינים בצה"ל, שיאמרו שלדעתם בלי תהליך מדיני אי-אפשר להתגבר על האינתיפאדה, או שיצטטו קצינים גבוהים באמ"ן האומרים שבלי אש"ף אין סיכוי למשא-ומתן. אז מה, אני צריך לומר שכך אומרים על אש"ף מי שאינם נלחמים בו, או כך אומרים על התהליך המדיני מי שלא מיצו את יכולתם הצבאית? חובתם של קציני צה"ל היא בתחום המקצועי, לא בתחום הוויכוח הציבורי.

מששוחרר שד ההדלפות, אי-אפשר עוד להחזירו לבקבוק. קצין בכיר שמפר משמעת כך, אל יצפה למשמעת מפקודיו. מי ששובר נורמות התנהגות בסיסיות איננו יכול לדבר על טלטלה חיובית בצה"ל, או הוא איננו יכול לדבר על הצורך לטלטל באופן חיובי את הצבא.

כיום, נוכח מה שהתפתח, יש אלופים המשתמשים בתקשורת לקידום האישי, מקיימים מערכת ענפה של יחסי ציבור; באופן טבעי הם מקדישים פחות זמן למילוי תפקידם, אבל זמן ניכר, רב מדי, מוקדש לפגישות עם העיתונות, לתדריכים, למסירת מידע מסווג, ולעתים גם להכפשות אישיות.

לפני כחודש סיימה הוועדה — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
בנית לזה איוו אסטרגיה מיוחדת?

הי"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת יאיר לוי, בעוד דקה אתה עולה לדבר.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הוא יכול לענות. הוא לא חייב.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אפשר לשאול אותך שאלה?

עוזי לנדאו (הליכוד):
כן, בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מסכימה לעיקרון של הנושא שלך. אבל האם אתה סבור שנושא יקר כמו פרויקט ה"לביא" אינו נושא לדיון ציבורי?

עמיר פריץ (המערך):

לא היית פה כומן האחרון.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לא, אני פוגש אותו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה אירוע תקשורת.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אמרתי שאני פוגש אותו לראשונה מעל במת הכנסת.

הרשה לי לברך אותך, כבוד השר, מעומק לב, שבעזרת השם תצליח בתפקידך. הצלחה בתפקידך היא הצלחה מלאה של כלל ישראל. אני בטוח, שבעזרת השם תצליח.

אדוני היושב-ראש, תופעת ההדלפות בחברה הישראלית היא תופעה ידועה ונפוצה, ובפרט מישיבות הממשלה ומוועדות הכנסת.

הי"ר ד' תיכון:

ומה עם המשטרה?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

עזוב את המשטרה. אילו היה פה השר מילוא יכולתי לדבר גם על הנושא הזה, אבל היות שהשר מילוא נעדר — לא אגע בנושא הזה.

הדברים ידועים. המטרה והאינטרס של המדליפים במסגרת שהזכרתי אותה הם להשיג עוד כותרת בעיתון, עוד ציטוט, עוד הבלטה, עוד העברת מסר, עוד רמיסת חבר וכיוצא באלה. אלה דברים שאנחנו מכירים אותם. לפעמים הם דברים טובים ולפעמים הם לא דברים טובים.

תופעת ההדלפות במערכת הביטחון ובזרועותיה, ובפרט בצבא"ל, היא חדשה יחסית וחמורה מאוד מאד.

חבר הכנסת הלל, ברצוני להזכיר שחבר הכנסת שדיבר לפני שיבת אותך על כך שהיית מוכן להיבדק במכונת אמת כדי למצוא את המדליפים. חבל שפספסת את הקטע הזה, הוא היה נותן לך קצת קורת רוח.

שלמה הלל (המערך):

תודה רבה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אם כן, נחזור לענייננו. אנחנו מדברים על הדלפות במערכת הביטחון. הרי ראינו את זה. מהשב"כ היו הדלפות, והיו הדלפות מכל מיני גורמים נוספים, אבל, כרוך השם, הנגע הזה בעצם עזב אותנו אט אט. ומה אנחנו רואים עכשיו, לאחרונה? — שבצבא"ל, גורם שכולם אמרו עליו שהוא גורם שאסור לגעת בו, שהוא בעצם מנוטרל מכל דבר, גם מנושאים פוליטיים, גם משיקולים אחרים, גם מבעיות — המגזר החשוב הזה בעצם הפך להיות מגזר מדליף, ומייד אסקור את הצורה ואת אופן ההדלפות.

אדוני השר, ההדלפות מישיבות פורום השטחים גורמות לפגיעה בפורום נחוץ וחיוני זה, וכיום זהו אחד הפורומים הנחוצים והחיוניים ביותר במדינה. הרי מה יש לנו? האינתיפאדה הזאת הורסת אותנו. והנה מתחילים לחשוש גם מהפורום החשוב הזה. ומי? לא אנחנו, האזרחים, כי אנחנו סומכים עליכם, בפורום הזה, שבעזרת השם תצליחו לדכא את האינתיפאדה. מה קורה? האלופים, הגנרלים, חוששים לבוא לשם. מדוע הם חוששים? מפני שיש להם עימותים, והעימותים האלה גורמים לכך שהם פוחדים לבוא, פוחדים לדבר,

הי"ר ד' תיכון:

אני יודע. חבר הכנסת לנדאו, אתה לא חייב לענות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

לפני כחודש סיימה את דיוניה והגישה את המלצותיה ועדת משנה, בראשות חבר הכנסת יוסי שריר, בנושא הצנוורה. אבל אני חושב שמסקנתם של רוב חברי הוועדה היתה, שכנושא ההדלפה הבעיה העיקרית איננה העיתונות "המודלפת" אלא דווקא המקורות המדליפים, ובצבא מדובר על הדרגים הגבוהים ביותר. המטכ"ל שואל לאחרונה מהפוליטיקה את מידותיה המגוננות. אני מבקש להדגיש, שלא מדובר על כל הקצינים; רבים, רובם טובים ואינם מדליפים והנגע הזה לא דבק בהם. אבל דווקא מעשי היחידים הם אלה שמערערים או עלולים לערער את אמון הציבור בצבא, והם פוגעים בסדרי מינהל וממשל תקין בחברה הדמוקרטית הישראלית. מצב כזה הוא בלתי-נסבל.

אם הרמטכ"ל לא טלטל את הצבא, אדוני השר, צריך ששר הביטחון יטלטל, וקודם כול את הפיקוד העליון, בלי לרדת עדיין לדרגים הנמוכים יותר. אם אדוני הפסיק את ישיבת פורום השטחים בסוף השבוע שעבר צעד של מורת רוח, כביטוי לגישתו, כי אז הדבר הזה, כמובן, הוא צעד מובן. אבל כשיטה לא יהיה אפשר, כמובן, להפסיק את דיוני הפורומים למיניהם, משום שזה יביא למבוי סתום.

צריך לבער את ההדלפות, ואני מציע לאמץ את שיטת חבר הכנסת שלמה הלל, אשר בהיותו שר משטרה קיים דיון בפורום מצומצם, ותוכן הדיון מצא את דרכו לעיתונות. מר הלל הודיע, שהוא הולך להיבדק במכונת אמת, וכל משתתפי הישיבה הלכו יחד עמו אל אותה בדיקה ונמצא המדליף. זאת איננה שיטה אלגנטית כל כך, אבל ההכרח ברגע זה הוא הכרח לא יגונה.

אדוני השר, לדעתי, כפגישות של פורומים מצומצמים בפיקוד העליון, והיה ויהיו דליפות, אני מציע לאמץ את השיטה הזאת של הלל, של בית-הלל, ומי שיימצא מדליף — ישוחרר מצה"ל בכוחש פנים אפילו הוא קצין צבא מעולה. את חרפת ההדלפות אי-אפשר עוד להרשות. אומרים כי תלמיד חכם שדבק רכב בכבודו חייב מיחה, וקצין שרכב הדלפה דבק בו חייב סילוק. אני מציע לכבוד השר לפעול כבית-הלל ולהקפיד כבית-שמאי. תודה רבה.

הי"ר ד' תיכון:

תודה. באותו נושא הצעה נוספת לחבר הכנסת יאיר לוי.

אברהם בורג (המערך):

הרב יאיר לוי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

הרב הגאון.

אברהם בורג (המערך):

צדיק הדור, מורנו ורבנו — — —

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת בורג, אני רואה שאתה לא מפסיק להתפלל מאז שנת הבוכר.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

יש לו מוזה מיוחדת.

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, זו הפעם הראשונה שאני פוגש אותך מעל במת הכנסת כשר הביטחון החדש, או המתחדש, ותקרא לזה כפי שאתה רוצה.

לכן, בנקודה זו חשוב לומר בצורה מפורשת, וככל האפשר יותר מהר, מי יהיה הרמטכ"ל. אינני רוצה להגביל בזמן. אתה, אדוני שר הביטחון, בעל הבית על המערכת הזאת. תצביע על האיש שיהיה הרמטכ"ל הבא. כרגע שהצבעת — פוררת להם את האמביציה להכתים זה את זה. הורדת את זה מהם, גמרנו. יודעים ש-א יהיה הרמטכ"ל הבא, וגמרנו עם העסק הזה. התסכול בעניין זה עובר כל גבול.

כמה זמן יש לי עוד, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ד' תיכון:

בהישמע הגונג אתה תסיים.

חגי מירום (המערך):

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לא שמעתי, חבר הכנסת מירום.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מירום, תן לו לסיים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לא, לא, אני מוכן לשמוע את שאלתו.

היו"ר ד' תיכון:

יש לך עודף זמן?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לא, אין לי עודף זמן.

חגי מירום (המערך):

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני לא הייתי הולך בשיטה שלך, שהרמטכ"ל הנוכחי לא יתפקד.

חגי מירום (המערך):

זה קשה, זה קשה. צריך לקבוע את הזמן הראוי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
למה זה קשה? אני לא מבין. לכן לא הגבלתי את שר הביטחון בזמן, אבל אמרתי שהוא צריך לעשות זאת מהר ככל האפשר. הוא בוחן את שאלת הזמן, לא אני.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יאיר לוי כבר סיים, אבל הוא לא ירד מהדוכן לפני הזמן. הוא מחפש שאלות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני באמת סיימתי את נאומי.

לכן אני פונה אליך, אדוני שר הביטחון, לקבוע את פרק הזמן הנכון כדי להודיע מי יהיה הרמטכ"ל הבא, וכדי שמחול השדים הזה ייפסק.

במקביל, לא יעלה על הדעת שאתה לא תקרא לגנרלים האלה — ואתה מסוגל לעשות זאת — ותזהיר אותם, שאם יתחיל שוב מחול השדים הזה, תנקוט את האמצעים החמורים ביותר נגד מי שעשה זאת, למען יראו וייראו. כבר אמרתי שביטחוננו — זה לא משחק. אנחנו חייבים לשמור עליו בדרך הטובה ביותר האפשרית.

חגי מירום (המערך):

אבל אל תשתמש במונח "הגנרלים האלה".

והדברים נמסרים לתקשורת עוד לפני שהתקיים הפורום, לפני שדיברו בפורום וכיוצא בזה.

לשיא בלתי-נסבל הגיע הנושא כאשר פורסם בעיתון "הארץ" תוכן הדיון שהיה עתיד להיות בפורום השטחים. איך ייתכן דבר כזה? זאת אומרת, כבר יודעים על מה הם הולכים לדוות, על איזה דבר לבנות את זה. ולמה הם מוציאים זאת בעצם? מה המטרה? אלה דברים שצריך לחשוב עליהם בצורה עמוקה ויסודית הרבה יותר.

לצער, הדלפות אלה לא רק מסכנות את צה"ל אלא גם גורמות לכך שמסמכים מהצבא, שהם בסיווג סודי ומעל לכך, דולפים החוצה לאמצעי התקשורת. הדבר הזה הפך לזלזול

היו"ר ד' תיכון:

רבתי — מסיעת המערך.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חבר הכנסת שמעון שטרית, אני מבקש, אנא חדל כשאני מדבר. אני צריך לעשות את עבודתו של היושב-ראש, ואני מקווה שלא תנכה לי את הרקות או את השניות שבהן הייתי צריך להיות טרוד בנושא הזה.

שמעון שטרית (המערך):

לי יש חלוקת קשר.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני מודה לך, אדוני. אם כן, מה שקורה הוא, שהדלפות הן לא רק במלל ובשיחות, אלא הן באות לידי ביטוי גם בהצגת מסמכים. הרי ידוע לנו, שכל עיתונאי שמקבל חומר צריך לבססו על משהו, לא תמיד שיחת טלפון או שיחה בעל-פה תהיה מספקת, אלא צריך גם להעביר חומר פיסי.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
יש צנזורה, לא?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

שאלת שאלה טובה. אני מקווה שהשר יתייחס לשאלתך. אנחנו רואים שגם מסמכים דולפים החוצה, והדבר הוא מאוד לא טוב.

אמינות צה"ל נפגמת על-ידי ההדלפות וגורמת לכך, שכעצם חלק מהזרועות נפגעות ונפגמות כתוצאה מהדבר הזה. הזכרתי את פורום השטחים וכל כיוצא בזה.

הרי למה זה קורה בעצם? באוא נתבונן בנושא. יש פורום מכובד, או פורומים מכובדים, יש לנו שם גנרלים, אנשים טובים מאוד, נחמדים מאוד, והם יודעים שבעוד חודשים מספר מתפנה התפקיד של הרמטכ"ל. אדוני שר הביטחון, תשומת לבך לנושא הזה.

כאשר האלופים האלה מרגישים שהקרקע כוערת תחת רגליהם, הם אומרים: מה יהיה? מי האדם הזה? על מי הוא יצביע? הכוונה אליך, אדוני שר הביטחון, על מי אתה תצביע. וכך מתחילים להכתים את זה, לבנות את זה, וגם לתקשורת יש מה לומר. בכל זאת עיתונאי מסוים שירת אי פעם עם הקצין הזה, אהר את הקצין ההוא, מתחיל הלוכיינג, עיתונאים אומרים: את זה צריך לסמן, צריך לכתוב עליו כתבה שלא תהיה תמידי אזהרה וכיוצא באלה.

דברים אלה גורמים לזעזועים מאוד קשים. ראשית, זה גורם עוגמת נפש לקצינים. אמר קודמי בנאומי, שזה גם גזול מזמנם, וידוע לנו שכל הזמן שהם משקיעים הוא חיוני ונחוץ, וכל זמן שהם יקיישו לנושא התקשורת יגרע מביטחוננו.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני אצול הזדמנות זו — — —

הי"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת גולדשטיין, חבר הכנסת שטרית עומד על הדוכן שלוש דקות ועדיין לא התחיל את נאמו.

הי"ר ד' תיכון:
זמן עבר. רשות הדיבור לחבר הכנסת שטרית באותו נושא.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

שמעון שטרית (המערך):
אדוני היושב-ראש, ההחלטה המוצדקת, לדעתי, של שר הביטחון לבטל את פרום השטחים כתוצאה מהרלפה מוקדמת מעידה על תופעה של התרופפות המשמעת והתרופפות ההקפדה על הסודיות בדרג הבכיר ביותר, והיא מעוררת דאגה כנה, אמיתית ויסודית בקרב חוגים רחבים.

הי"ר ד' תיכון:
הוא מודיע שש"ס עוזבת את הקואליציה או נכנסת לקואליציה?
בבקשה, חבר הכנסת שטרית.

שמעון שטרית (המערך):

אני רואה את שורש הרע של ההדלפות בקשר שבין הפוליטיקה ובין הצבא, ואני מדבר כאן על פוליטיקה בשני ממדים, גם הפוליטיקה הפנימית בחוך הצבא וגם הקשר, שהוא לפעמים הכרחי, בין הרשויות האזרחיות לבין רשויות הצבא, לצורך לפקח על-ידי הרשויות האזרחיות על הצבא, לרבות מינויים, לרבות קביעת תקציבים, קבלת החלטות והכרעה בין דעות מתחרות בחוך הצבא.

אדוני היושב-ראש, שר הביטחון, חברי הכנסת, אני רוצה להצטרף בכל הלב לברכות לשר הביטחון ולאחל לו הצלחה מלאה בתפקידו לטובת כל עם ישראל.

לפני שאגש בהצגת עמדותי בהצעה לסדר-היום אני רק רוצה להזכיר תרעומת אישית לא לגבי נורמת ההתנהגות של קציני צה"ל בנושא ההדלפות, שבו אנו עוסקים היום, אלא לגבי נורמת התנהגות של חבר כנסת אחד ומיוחד. בשל תחושה של חשיבות עצמית גדולה, אני ואפסי עוד ועמי נולדה ותמות חוכמה, הוא רואה את עצמו בן-חורין להראות יחס של אי-כבוד לחבריו, גם במליאה וגם בוועדות, והיום הוא עשה זאת גם על-ידי שימוש בתנועת ביטול כמועל ידו. אני רוצה להציע לו מה שאמר הרמב"ם, שכדי להבטיח שהוא יקיים

עוזי לנדאו (הליכוד):

מתוך מה שניסיתי ללמוד אני מבין, שאין כאן סוגיה חוקית ואין כאן סוגיה של נורמות לא ברורות. יש פקודה מטכ"ל 33.0116, שיש בה הרבה מאוד סעיפים המתייחסים לנושא זה. אילו הקפידו אנשי הצבא הקשורים לנושא זה לקיים את ההוראות הכלולות באותה פקודה כלשונן, לא היינו מגיעים לדיון בסוגיה זו כאן בכנסת, ושר הביטחון לא היה מגיע לכלל מסקנה שעליו לבטל את הדיון בפרום השטחים.

אלא מאי? יש לנו בעיה של אכיפה, של ציות ושל נורמת התנהגות, מה מותר ברובד שמחוך לכללים הכתובים. הכללים הכתובים קיימים. יש לא רק פקודות מטכ"ל, אלא יש גם סייגים חוקיים, שקבענו אותם כדי להפריד בין המערכת האזרחית הפוליטית לבין המערכת הצבאית, גם בזמן השירות וגם לאחר השירות. למשל, יש מגבלה של 100 ימים לגבי הצגת מועמדות לכנסת או הצטרפות לממשלה. זה "תיקון עזר ויצמן", שפגש את מדרי ביום א' והצטרף לממשלה ביום ב'. בעקבות זאת היתה ביקורת ותיקנו את חוק יסוד: הממשלה וקבעו שורה של תפקידים במערכת הפוליטית, בין השאר שרים, שאדם לא יוכל למלא לאחר השירות הצבאי, אלא בהפרש של 100 ימים. אם כן, חוקים יש לנו, כללים יש לנו, אכיפה שלהם וציות להם, לצערי, אין לנו.

שמעון שטרית (המערך):

מי שהיה במליאה יודע.

כדי לקיים את העיקרון: יהא כבוד בחוך חביב עליך כשלך, אדם גבה-לכב צריך לנהוג בשפלות-רוח כדי להגיע לממוצע, כפי שאומר הרמב"ם, זו הצעתי לאותו חבר כנסת מיוחד.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אם אכן הדבר הזה קרה, אני חושב שעוד חברים מצטרפים לדעתך.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שמה שקרה השבוע, ששר הביטחון נאלץ במורת-רוח לבטל דיון בדרג בכיר ביותר בסוגיות חשובות כתוצאה מהדלפות, הוא תופעה — — —

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חבר הכנסת שטרית, כיוון שאינך מזכיר את שמו של אותו חבר כנסת, מה שיקרה אחר כך הוא, שיחשבו שהדברים אמורים לגבי כל 120 חברי הכנסת, וזה לא הגון.

שמעון שטרית (המערך):

אני חושב שלמעט מאוד אנשים אפשר להצמיד את התופעה של אחד מיוחד, של אני ואפסי עוד, של מי שנוהג אי-כבוד כזה כלפי חבריו. אזכיר שהתקיים היום דיון, ואחד המשתתפים בו היה חבר הכנסת יוסי שריד.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
הוא נותן בהם סימנים.

יש גם נורמה כללית של הדלפות משייכות, גם של הממשלה, גם של ועדת החוץ והביטחון, גם של נושאים ביטחוניים. אומנם יש איזה ממד של ריסון עצמי, אבל לא די, כנראה, באותה תכונה של ריסון עצמי כדי להתגבר על תופעה זו.

אני סבור שאנחנו צריכים לדון ולעייין מחדש בפרקטיקה של הלובי של אנשי צבא אצל הרשויות האזרחיות, חברי הכנסת, השרים, לצורך קבלת מינויים בכירים בצבא. אני יודע שאי-אפשר לגזור על הציבור גזירה שהוא איננו יכול לעמוד בה, אבל אני שואל שאלה כזאת: כאשר מתפתחת תופעה כזאת של מאבק בתקשורת על העדפות של שרים, במיוחד של שר הביטחון לגבי תפקידים; כאשר יש תקופה של סכב מינויים צפוי, ובמיוחד כשמדובר בשר חדש שעמדתו אינה ידועה, ויש תחרות ויש ניסיון להטיל דופי בחברים או להבליט תכונות או הישגים של פלוני — האם אנחנו יכולים גם להבטיח ציות לכללים וגם לשקול מחדש את הנורמות המקובלות עלינו כאשר לפרקטיקה של הלובי של אנשי צבא אצל האזרחים?

אני יודע שנוהג שבעולם, שאין מסדירים או משנים נושא מסוים כאשר מגיעים לאיזה מין פרקטיקה שאתה חיים, כאשר

תפקיד שר הביטחון, לא עמדתי בפני הבעיה של הדלפות בצה"ל, ועדיין לא באופן ממוקד וחמור. התאכזבתי, אני חייב לומר, וגם נדהמתי כאשר חזרתי לאותו תפקיד, כעבור שש שנים, ומצאתי שקיימת בעיית הדלפות גם כמערכת הצבאית שלנו.

אני יודע, חברי הכנסת, שלעמים נוטים לגלות סלחנות כלשהי בנושא ההדלפות. הטענה לכאורה היא, שאלו הדלפות בנושאים שלא גורמים נזק לציבור ואף לא לביטחון, אלא בנושאים שוליים, אולי נושאים שיש להם גוון פוליטי. אני חייב להודות, שאינני שייך לאותה קהילה של סלחנים בנושא ההדלפות ממקור כלשהו, ובוודאי לא בנושא הדלפות בצבא. אני רוצה לקבוע, אדוני היושב-ראש, שבעיית ההדלפות, שאנחנו עומדים בפניה, ובה נטפל, אינה מצטמצמת רק לנושא של התחרות על מינויים בצבא. וגם אילו הצטמצמה רק סביב הנושא הזה, לא הייתי מפחית מחומרת הבעיה הזאת כהוא-זה. מכיוון שברור לי כי אם שמדליף הוא אדם ללא אמות מידה של מוסר, ואם היום הוא מדליף דבר שלכאורה אינו גורם נזק, מי יודע מה הוא עלול להדליף מחר.

אני מודה לחברי הכנסת שהעלו את הנושא הזה במליאה. אני מודע לבעיה. אני מטפל בזה. אינני מאמין שדיון במליאת הכנסת יתרום דבר משמעותי לטיפול בבעיה. לכן אני מציע להעביר את ההצעות לדיון בוועדת החוץ והביטחון. אני מקווה שהדיון שם יתקיים ללא הדלפות.

הי"ר ש' דיין:

תודה רבה לשר הביטחון. חבר הכנסת עוזי לנדאו, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדת החוץ והביטחון.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כן.

הי"ר ש' דיין:

חבר הכנסת יאיר לוי, האם אתה מסכים?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אם — — —

הי"ר ש' דיין:

בלי תוספות בבקשה. ענה לי "כן" או "לא".

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

השר אמר מפורשות שאם זה לא יודלף מהוועדה.

הי"ר ש' דיין:

אני שואל אותך, האם אתה מסכים, שהצעה שהעלית תועבר לוועדת חוץ וביטחון.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כן. אני רק חזרתי על הדברים שאמר השר.

הי"ר ש' דיין:

חבר הכנסת שטרית, האם אתה מסכים שהצעה תועבר לוועדת החוץ והביטחון.

שמעון שטרית (המערך):

כן.

הי"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים אפוא להצבעה. בבקשה להצביע, הצבעה מס' 5.

לא מתגלים ליקויים ולא מתגלות תקלות מיוחדות. אבל כיוון שהגענו לפרסומים כאלה שהצדיקו ביטול ישיבת פורום השטחים בדרג הבכיר ביותר של הצבא, האם אי-אפשר לומר, שכיוון שהתגלתה תקלה, שמה מוצדק שנקרא לשר להקים ועדה, או שהוא בעצמו ישקול שינוי כללי התנהגות בקשר לתחום החיכוך שבין אנשי הצבא לפוליטיקה, ובין אנשי הצבא לתקשורת?

לפי הכללים אסור לקיים ריאיון תקשורתי, ואינני רוצה להיכנס ברגע זה לדיון טכני. אבל לפי אותה פקודת מטכ"ל שהזכרתי, ריאיון תקשורתי הוא אסור.

היושע שגיא (הליכוד):

מאחורי פקודת המטכ"ל שאתה מצטט אותה, לפני שנה או שנה וחצי מונו דוברים לאלופי פיקודים ולאופי הוועות.

שמעון שטרית (המערך):

אני חושב שמניו הדוברים האלה הוא אכן תופעה לא מקובלת. לא ראוייה, וצריך לשקול אותה מחדש. הדבר הוא בסמכותו של שר הביטחון. יש דובר צה"ל, והוא כפוף לרמטכ"ל ובאמצעותו לשר הביטחון. אין הצדקה למנות במסגרת כזאת דוברים אישיים לכל ראש פיקוד. צריך לבטל את המינויים שחבר הכנסת שגיא הזכיר אותם, ובצדק, בהיותו מצוי היטב בענייני צבא. גם אני התכוונתי להעלות זאת בהמשך נאומי. אחת ההצעות צריכה להיות ביטול הדוברים האישיים.

אנחנו מצפים מהצבא להיות מנותק מהמערכת האזרחית, ולא לעסוק בתחרות על דקות בטלוויזיה ועל שטח בעיתונות, גם אם הדבר דרוש על-פי השיקולים האישיים של אלוף פיקוד זה או אחר.

משום כך הייתי מציע, אדוני שר הביטחון, שהנושא הזה יידון במליאה, שזה המנדט שלי, או שלפי שיקול דעתך תציע להעביר זאת לוועדה לדיון מסודר, ככפיפות לעבודה שאחם תעשו במשרד הביטחון — לשיקול דעתך. אני חושב שזה יהיה לטובת העניין, כדי שנתקן את נורמות ההתנהגות, שרדעתי נפלו בהן תקלות וליקויים שחובה עלינו לתקנם.

הי"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אומרים שאנחנו חיים בעידן של מדעי התקשורת, ואכן כך המצב. לעידן הזה יש יתרונות רבים מאוד, אבל הוא הביא איתו גם מגפת הדלפות, מגפה אשר מקיפה את העולם כולו, ואני מצטער לקבוע, שמדינתנו רכשה לעצמה מקום כבוד בין המדינות שיש בהן הדלפות, שקיימת כהן מגפת ההדלפות.

בעבר ניסינו להילחם בבעיה הזאת, אבל אינני יודע אם רשמנו לעצמנו הצלחות גדולות. לראשונה נתקלתי בבעיה הזאת כאשר הייתי יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון. נדהמתי, התאכזבתי וניסיתי לנקוט את כל הצעדים האפשריים כדי להבטיח שדיוני ועדת החוץ והביטחון, שהתקיימו בראשותי כמשך ארבע שנים, אומנם יהיו סודיים. אני חייב להודות, אדוני היושב-ראש, שלא הצלחתי.

כאשר אני בוחן את דיוני ועדת החוץ והביטחון בימים אלה יש לי רושם, שחלה הרעה נוספת, חלה הידרדרות נוספת מאז עזבתי את תפקידי כיושב-ראש ועדת החוץ והביטחון.

כאשר הוחזרתי מווינגטון בפברואר 1983 כדי למלא

הצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ
והביטחון נחקלה.

היו"ר ש' דיין:
16 בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. שלוש ההצעות
תועברנה לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה 16 —
נגד — אין
נמנעים — אין

ח. שאילתות ותשובות

היו"ר ש' דיין:
מיליוני ש"ח. סכום זהה הוקצב לשנת הכספים 1990/91. אין
בידינו נתונים לגבי שנים קודמות, שכן השתתפות בסיוע ניתנה
על-ידי משרדי ממשלה שונים.

לגבי עלות הסיוע על-פי תקנות מס הכנסה (ניכויים
מהכנסת משקיעים בסרט בישראל), התש"ן — 1990, שפורסמו
לראשונה השנה, הרי שרק בתום שנת המס ניתן יהיה להעריכה.

2. התקנות מתירות לנכות כהוצאה השקעה בהפקת סרט,
אם ההפקה בוצעה בישראל, גם אם טרם נתקבלה ההכנסה
מהפקת הסרט. מטרת התקנות לעודד הפקת סרטים בישראל,
כדי לקדם תעשייה שתספק תעסוקה בארץ ותכניס לישראל
מטבע חוץ.

3. התקנות, למעשה, אינן מעניקות סיוע למשקיעים
בתעשיית הסרטים, אלא הטבות מס בלבד.

הסיוע לפרויקט לאומי או תורני, אם הוכר כ"מוסד
ציבורי" כמשמעותו בסעיף 2(9) לפקודת מס הכנסה ניתן בדרך
של זיכוי בגובה 35% מסכום התרומה שהוענק למוסד
הציבורי, מהמס שהתורם חייב בו לגבי כל הכנסה אחרת
באותה שנת מס, בתנאים הקבועים בסעיף. זה מה שנוגע
לתורם. כמה שנוגע למוסד, יש לו פטור ממס על הכנסותיו
מריבית, שכר דירה, וכל הכנסה פסיבית אחרת מכל מיני
מקומות אחרים, אשר מוסדות אחרים לא פטורים מהן.

היו"ר ד' תיכון:

שאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר לוי. חרשה לי לומר לך,
שבהיותך חבר ועדת הכספים, אתה דנת ואישרת את התקנות
הללו, ואתה שואל מתי אושרו התקנות בסימן שאלה. אני
מודיע לך שאתה עשית את זה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, אילו היה לי הזיכרון שלך, היה מצבי
טוב יותר.

אדוני היושב-ראש, חרשה לי, בבקשה, ממכסת הזמן
שאינה מוקצת לי לכרך את ידידי וחביבי, סגן שר האוצר. זוהי
הפעם הראשונה שאני מופיע אתו כשהוא בתפקיד של סגן שר
האוצר. ברכותי שבעזרת השם תצליח, ואני משוכנע שבעזרת
השם אכן תצליח לסייע בידי שר האוצר.

אדוני סגן השר, לעצם העניין, צר לי מאוד לומר, שמי
שהכין את התשובות פסח על נקודה מרכזית בשאלותי. זה
מתייחס לנושא הסיוע למוסדות מקבילים. הרי שאלתי לא
היתה תמימה בכלל. הקיפוח המתמשך של האוצר והעומדים
בראשו את היהדות החרדית, שממנה אני בא — הנושא הזה
בעצם הופך להיות לחרב המונפת כל הזמן מעל צווארנו. לכן
פה בעצם היתה התחמקות מן התשובה. לכן אני מבקש לעמוד
על התשובה. אם אין אפשרות עכשיו, כי אדוני סגן שר חדש,
אני מוכן להשהות את התשובה למועד אחר.

היו"ר ש' דיין:
רבתי, אנחנו עוברים לסעיף הבא. סגן שר האוצר ישיב על
שאלותי.

2070. חוק 100 הפרויקטים

חבר הכנסת ש' דיין שאל את שר האוצר ביום א' בניסן התש"ן
(27 במרס 1990):

בעקבות ההודעה על משיכת חוק 100 הפרויקטים מהמשך
הליכי החקיקה בכנסת, ברצוני לשאול:

1. מה גרם להחלטה זו?
2. מה היא משמעות ההחלטה?
3. מה יהא גורל תוכניות לקיצור הליכי הביורוקרטיה
וקידום פרויקטים במשק?

סגן שר האוצר י' עזרן:

1. השינויים שהוכנסו בהצעת החוק שהגיש משרד האוצר
על-ידי ועדת הפנים של הכנסת היו עשויים להחליש את
השינויים של חוק זה. בקיצור, קיצור תורים. הססמה הזאת לא
הצליחה. לפיכך הוחלט למשוך את הצעת החוק ולפעול
לקידום פרויקטים במשך דרכים אחרות.

2. משמעות ההחלטה היא, שלפי שעה פעולות לקידום
פרויקטים במשק תיעשה בדרכים אחרות, היינו, שלא
באמצעות חוק 100 הפרויקטים.

3. פעולות לקידום פרויקטים במשק וקיצור הליכים
ביורוקרטיים נעשות באמצעות התיקון לחוק התכנון והבנייה,
באמצעות החלטות הממשלה האחרונות בנושא קליטת העלייה
והפשרת קרקעות חקלאיות לשם בנייה לעולים, ובאמצעים
אחרים: הוראות שעת-חירום וכדומה.

2110. סיוע למשקיעים בסרטים

חבר הכנסת יא' לוי שאל את שר האוצר ביום ג' בניסן התש"ן
(29 במרס 1990):

ברצוני לשאול:

1. מה הוא סך הסיוע בכל שנה מחמש השנים האחרונות
למשקיעים בסרטים?

2. מה היא מהות התקנות המעניקות מקלט מס למשקיעים
בסרטים שיום האוצר בתחילת מרס 1990?

3. האם מוכן כבודו לתת סיוע מקביל למשקיעים
כפרויקטים לאומיים ותורניים?

סגן שר האוצר י' עזרן:

1. הסיוע הממשלתי הישיר הסתכם בשנת 1989/90 כ-3

4. הרישומים נמצאים בכנקים נותני ההלוואות. לפי הידוע לאוצר, המקרים אינם רבים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר לוי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, כיום נושא הערכויות הוא מאוד לא נורמטיבי. אסביר למה כוונתי. כאשר לווה פונה לבנק, הבנק מבטיח את עצמו על הכיוונים. ראשית, קיים הנכס עצמו. הוא משעבד את הנכס. בדרך כלל שווי הנכס גבוה יותר מסכום ההלוואה שקיבל הלווה, לפחות כ-50% יותר. כך יש לבנק 200% כשווי הנכס. אחר-כך הבנק בא ואומר: תביא עכשיו את קרובי המשפחה המוכרחים שלך. הלווה יוצא לרחובותיה של העיר, מחפש חברים וקרובי משפחה שמשכורותיהם גבוהות. כי רק אותם הבנק מקבל כערכים.

אדוני סגן השר, אין זה סוד שמשפחות שלמות נהרסו והסתכסכו בגלל הסיבה הזאת. מדוע — ואינני רוצה להתבטא במלה חריפה — האוצר או בנק ישראל לא אומרים לבנקים אחת ולתמיד: אתם תיתנו הלוואה כנגד נכס? יש ערכויות, יש נכס טוב שאפשר לממש אותו — מה טוב; אם לא — אז לא. מדוע לא לנהוג כפי שנהוגים בחוץ-לארץ? מדוע צריך לדרוש גם ערכויות אישיות, גם ערכים רגילים וגם שעבוד הנכס. אני מבקש שאת החרפה הזאת תסירו, אתה והשר החדש.

סגן שר האוצר י' עזרן:

צר לי מאוד על המושג "חרפה". כאן אנחנו מדברים על יעילות: איך לעזור לאנשים לקבל הלוואות כדי לממש דברים חשובים, כמו רכישת דירה.

אתה צריך להבין, שעליידי הגבלות ותקנות אתה יכול לקטול את כל הנושא הזה. אין שום בנק ושום מוסד פיננסי שירשה לעצמו לשים את כספו על קרן הצבי. אני משוכנע שאתה מודע לאמרה שאדם כהול על ממונו, ואתה לא יכול לשכנע אותו בכל מיני סממאות יפות שתפריח כאן. אם יש לך הצעה לתיקון החוק, אשמח מאוד לדון בה ולהתייחס אליה.

2153. מיסוי על איברים להשתלה

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר האוצר ביום י"ט באייר התש"ן (14 במאי 1990):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 6 במאי 1990 פורסם, כי רקמת קרנית עין שנועדה להשתלה חייבת בתשלום היטל שלום הגליל ומע"מ בעת ייבואה ארצה. המכס מעריך את שווייה של קרנית כ-2,000 ש"ח. הידיעה אושרה על-ידי גובה המכס.

ברצוני לשאול:

1. מדוע מוטל מס על איברים להשתלה?
2. כיצד מבוצעת השומה, ומה הם הקריטריונים להערכת ערכו של כל איבר (קרנית, כליה, כבד, לב וכדומה)?
3. האם שוקלים לבטל מסים מכל סוג שהוא על איברים שנועדו להציל חיי אדם ולשמור על שלמות גופו ועל בריאותו?
4. אם כן — מה כדעת השר לעשות בקשר לכך?

תשובת סגן שר האוצר י' עזרן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. החקיקה שאושרה על-ידי הכנסת קובעת חובת היטל

אבל — לעצם השאלה הנוספת. אדוני יודע שלאחרונה יש מצב, לדעתי לא נורמלי, ביחסים שבין ועדת הכספים לבין האוצר. אינני יודע למה זה קורה. יש טענות שהכספים לא מועברים. יש טענות — — —

היו"ר ש' וייס:

ברשותך, אני רק עכשיו נכנסתי. אני הבנתי מתוך ההתרחשות שזו שאלה נוספת. אני מתרשם שזה נאום נוסף.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני התייחסתי לברכות. אדוני ירשה לי, בבקשה, להמשיך את נאומי.

היות שאני פרלמנטר, יש לי רצון שהאוצר יצליח, וגם שאני, כחבר ועדת הכספים, אצליח. היחסים הם בלתי נסבלים. חייבים לשים קץ למתח הזה וחייבים להסדיר אותם; ובעיקר להסדיר סוף סוף את הנושא של תקציב הישיבות, שעד לרגע זה הוא לא הסתיים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

מכיוון שזו היתה תשובה, אולי סגן השר יציג שאלה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

ראשית כול, אני חייב להיות אופטימי, מאחר שהקשר המיוחד שביני לבניי חייב להיות גשר מעולה ביחסים שבין האוצר לוועדת הכספים. אין לי שום ספק שעם ישראל יצא נשכר, ובעיקר ועדת הכספים. יהיה שם פחות שמח.

לגופו של עניין, אתה שאלת על הסיוע — משמע, מענקים. צר לי להשיב לך, שאין שום סיוע ואין שום מענקים. יש הטבות במס. ואתן הטבות במס ניתנות גם למוסדות תורניים אחרים. אם אתה צריך פירוט של סעיף 9(2), אני מוכן לפרט לך בכתב ובעל-פה, ותראה שחס וחלילה אין שום קיפוח כעניין הזה.

2114. החתמת ערכים למשכנתאות

חבר הכנסת יא' לוי שאל את שר האוצר ביום כ"ט באייר התש"ן (24 במאי 1990):

מאחר שהיו מקרים שבהם אנשים שחתמו ערכות למקבלי משכנתאות חויבו לשלמה והגיעו עד פת לחם, ברצוני לשאול:

1. האם מוכן כבודו לבטל את החובה להחתים ערכים למשכנתה?
2. האם, לחלופין, ניתן לקבוע תקרה לגבי הסכום שניתן יהיה לגבות מהערכים?
3. האם החוב נגבה מכל הערכים במידה שווה?
4. לפי רישומי משרדך, בכמה מקרים נגבה חוב מהערכים למשכנתאות?

סגן שר האוצר י' עזרן:

1. ביטול החתמת ערכים למשכנתה יקטין את נפח ההלוואות שכל זכאי יקבל, ובמקרים מסוימים יגרום לאי-קבלת הלוואה בכלל. במושג תלמודי זה נקרא: נעילת דלת בפני לויים. באין ערכים, לא ייתנו הלוואות.

2. קביעת סכום תקרה לערב יגרום לדרישת ביטחונות נוספים על-ידי הבנקים, כמו הגדלת מספר הערכים או לחלופין הקטנת נפח ההלוואות.

3. החוב נגבה בהתאם ליכולת הגבייה.

3. אם כן — האם אין זה מן הראוי לפעול להעמדת התקציב העצמי של בנק ישראל בפיקוח של גורם חיצוני, כגון ועדה של הכנסת?

סגן שר האוצר י' עזרן:

1-2. תקציבו של בנק ישראל מאושר על-ידי ועדת המשנה המייעצת של בנק ישראל, המתמנית כידוע על-ידי הממשלה. כראש ועדת משנה זו עומד יושב-ראש המועצה היועדה המייעצת של בנק ישראל.

3. מאחר שיש, כאמור, פיקוח ציבורי, אין צורך במינוי גורם מפקח נוסף.

מוסד שהוא עצמאי ביסודו, על-פי חוק, אם רוצים לשנות את התנאים שבמסגרתם הוא פועל, הדבר מחייב שינוי בחקיקה ראשית על-פי הנוהל המקובל, ולאחר מכן דיון מעמיק בוועדה המתאימה.

היו"ר ש' וייס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שמעון שטרית.

שמעון שטרית (המערך):

אני רוצה לברך את סגן שר האוצר ולאחל לו הצלחה בתפקידו. אני בטוח שרגישותו החברתית תביא לכך שנושאים חברתיים יטופלו טוב יותר מכפי שטופלו בעבר במשרד האוצר, שיש לו בדרך כלל אוריינטציה כלכלית יותר של יעילות, ופחות של צדק.

אני מאחל לכבוד סגן השר שאת התורה והחוכמה, שהיו יד ימינו במשך השנים, יביא גם לתפקיד הממלכתי החשוב הזה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

תודה.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני סגן שר האוצר, אני מבין שהוועדה המייעצת, לפי החוק, עוסקת בפיקוח. שאלתי היא: האם אדוני מרוצה מהפיקוח הזה על התקציב העצמי של בנק ישראל לאור מה שאנחנו יודעים — למשל, כי בבנק ישראל ניתנו הטבות מפליגות בתחומים שונים לעובדים בכירים? האם הפיקוח הזה מספיק, או צריך לערוך בו שינוי?

סגן שר האוצר י' עזרן:

עניינית, לנושא הפיקוח, אני מבין שהשאלה שלך מורכבת משני נושאים, קודם כול הפיקוח וההטבות שקראת להן, חבר הכנסת שטרית, הטבות מפליגות. כמה שנוגע לפיקוח, לגופו של עניין, אני סבור שפורסם הדוח של מבקרת המדינה וצריך להתייחס אליו. אני סבור שיש מקום לשפר.

כמה שנוגע להטבות, כבר ציינתי שהמוסד הוא באופיו עצמאי. אני סומך על הוועדה המייעצת, שתמצא את הדרכים הנכונות שלא לקפח ולא להיטיב מעל ומעבר.

היו"ר ש' וייס:

תודה, אדוני סגן השר. כיוון שזוהי ההזדמנות הראשונה שלי לברך אותך כשאתה עומד כאן על הדוכן, אני מברך אותך ומאחל לך הצלחה בתפקידך.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני מודה לך מאוד.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, עכשיו ישיב סגן שר החוץ על שאלתא אחת, של חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

יבוא כללי ומע"מ על כל מוצר מיובא, ככלל זה איברים להשתלה.

2. השומה יכולה להיקבע על כסיס הערך הביטוחי של האיברים.

3. כן, מהטעם של הצלת חיי אדם.

4. בימים הקרובים עומד להיחתם על-ידי שר האוצר צו הקובע פטור מפורש מכל מס על איברים להשתלה.

2219. פיקוח על מחירי שירותי מוסך

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר האוצר ביום ה' בסיוון התש"ן (29 במאי 1990):

בעיהון "ידיעות אחרונות" מיום 14 במאי 1990 נמסר, כי בימים אלה הוצא צו המוציא את המוסכים מפיקוח על המחירים.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן — מה הן הסיבות לביטול הפיקוח על המחירים כשטור זה?

3. האם עלול ביטול הפיקוח לגרום התייקרות במחירי שעת עבודה, ובאיזה שיעור, להערכתך?

תשובת סגן שר האוצר י' עזרן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעה איננה נכונה.

הפיקוח על מחיר שעת עבודה כמוסך לא כוטל, אלא הועבר מקטגוריה של חובת בקשה מוקדמת להעלאת מחיר לקטגוריה של חובת הודעה מוקדמת. בקטגוריה זו, בקשה שהועברה למפקח על המחירים להעלאת מחיר מאושרת אוטומטית לאחר 30 יום, אלא אם כן התנגד לכך המפקח על המחירים.

2. ועדת המחירים הבין-משרדית החליטה על העברת הפיקוח על שעת עבודה כמוסכים לחובת הודעה, בהמלצת משרד התחבורה, משני טעמים עיקריים: א. קטגוריה זו, תוך המשך הפיקוח על המחירים, מונעת כיוורקוטיה; ב. ענף המוסכים הוא ענף תחרותי, ופועלים בו מאות מוסכים מוסמכים הנותנים שירות לבעלי רכב.

3. כאמור, לא כוטל הפיקוח על המחירים בענף זה, ולפיכך התייקרויות כשיעורים חריגים לא תאושרנה.

2310. תקציב בנק ישראל

חבר הכנסת ש' שטרית שאל את שר האוצר ביום כ"ח בסיוון התש"ן (21 ביוני 1990):

נודע לי, כי בנק ישראל מאשר לעצמו את תקציבו, וכי האישור נעשה בידי הנגיד לבדו, בפרוצדורה חשאית, כאשר שום גורם חיצוני אינו שותף להליך קביעת התקציב של הבנק המרכזי של מדינת ישראל.

ברצוני לשאול:

1. מה היא הפרוצדורה לקביעת התקציב העצמי של בנק ישראל?

2. האם נכון הדבר, שהתקציב העצמי מאושר על-ידי הנגיד לבדו?

2316. כרסום בתמיכת הקונגרס בישראל

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר החוץ ביום כ"ח בסיוון התש"ן (21 ביוני 1990):

פורסם, כי קיים כרסום בתמיכת הקונגרס בישראל, עד כדי אובדן הרגישות לצורכי הביטחון שלה. לעומת זאת יש חיוזוק התמיכה בהקמת מדינה פלשתינית. לדעת משקיפים מדיניים, מצב זה הוא תולדה של ההתנחלות ברובע הנוצרי, הזרמת הכספים הנמשכת להתנחלויות וכלימת כל התקדמות לקראת ההליך של שלום.

כרצוני לשאול:

1. האם אין זה מן הראוי לקדם את ההליך המדיני, ולא לתת, כדי למנוע המשך ההירדררות ביחסי ישראל — ארצות הברית?

2. האם אין זה מן הראוי להפסיק לאלתר את ההתנחלויות והפניית עולים ליישובים בישי"ע?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, לפני שאשיב על השאלות של חבר הכנסת אלי דיין, אני רוצה לערער על הנחת יסוד המקופלת בשאלתך.

אני חושב שאתה מתייחס, חבר הכנסת דיין, יותר לממצאים של הסקרים על דעת הקהל הכללית בארצות הברית. שם אכן היה פרסום, ואפשר לקרוא אותו היום בעיתונים, של סקרים שונים — ביניהם של ה"ניו-יורק טיימס" — המראים ירידה מסוימת באהדה לישראל. קראתי הבוקר את המאמר המקורי, וה"ניו-יורק טיימס" כתב: התמיכה בישראל יציבה, אבל הסלע איננו בריוק מה שהוא היה. נכון, יש שחיקה מסוימת בשכבת הסלע הזאת, אבל הסלע עדיין שם, איתן למדי.

מה שלא דובר עליו זו השחיקה בקונגרס. הזדמן לי בימים האחרונים לדבר עם כמה חברי קונגרס שהגיעו לארץ, וגם עם פעילים אחרים שעוסקים בקונגרס, וההערכה היא ששם דווקא אין תופעה מקבילה, בוודאי לא בהיקפה, למה שקורה ברעת הקהל הכללית. יש שאלות, יש דיונים, יש ויכוחים מדי פעם, אבל ההערכה הכללית היא שהתמיכה בישראל היא איתנה, יציבה, ואתה יכול לראות זאת בסך הכול גם ברמות הסיוע ובחשיפה אחרת הקשורה בישראל.

1. החתירה לשלום היא יעד מרכזי של הממשלה. אנחנו לא זקוקים לעידוד או ללחצים או לשיקולים מהסוג שהעלית כדי להתקדם בתהליך הזה. אנחנו רוצים לעשות זאת, כמובן, תוך תיאום עם ארצות הברית. זה בהחלט יעד מרכזי של המדיניות הנוכחית שלנו.

אני חושב שדווקא ההצהרות שכאות מדי פעם, לצערי גם מספספי הבית הזה, יוצרות את הרושם, כאילו הוויכוח בינינו הוא על מטרת השלום ולא על הדרך להשיגו. וזה יכול להחליש אותנו במקומות מסוימים, בכלל זה בקונגרס האמריקני.

2. אנחנו דוחים על הסף את הטענה שההתנחלויות הן מכשול לשלום. אני לא מתייחס כרגע לוויכוח הפוליטי, אם רצוי לנו או לא רצוי לנו להחזיק בשטחים של יהודה, שומרון ועזה ובהתנחלויות. זה ויכוח אחר. אבל אני חושב שאי-אפשר להתווכח על זכותם של יהודים להתיישב בכל מקום בארץ הזאת, בלי שום קשר לעתיד הפוליטי של השטחים הללו. אילו

היתה עולה הצעה להפסיק, לצמצם או לנשל יהודים מזכותם להתיישב במקום אחר כלשהו בעולם, הרי היינו מתרעמים, ובצדק, כי מדובר כאן במדיניות שנקרא לה אולי אנטישמית, ואולי אפילו נשתמש במונחים קשים יותר. לכן לא עולה על הדעת שאנחנו, ממשלת ישראל, מדינת ישראל, נאמץ מדיניות כזאת.

בלי שום קשר לעיקרון הזה הכרזנו בשכרעות האחרונים, כפי שאתה יודע, שאין לנו מדיניות להפנות עולים ליהודה, לשומרון ולעזה. אנחנו יודעים שהמסרים הללו התקבלו לא רק בושינגטון אלא גם במקומות אחרים, לרבות ברית-המועצות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שאלה נוספת.

אלי דיין (המערך):

אדוני סגן שר החוץ, אני שמח לשמוע, עם כל חברי

— — —

היו"ר ש' וייס:

אין לך עכשיו באולם כל כך הרבה חברים שישמחו אתך.

אלי דיין (המערך):

אני שמח לשמוע, שאין כרסום בתמיכה גם בקונגרס האמריקני, אבל התפרסם לאחרונה שיש הכנה של נאומים והצהרות כממשל האמריקני עצמו, שעומדים להכריז בימים אלה שממשלת שמיר נטשה את יוזמת השלום, דבר שמשפיע על דעת הקהל. מה אתה יכול לחדש לנו בעניין הזה? האם יש לכם מידע כזה? האם הובא לידיעתכם מידע כזה, שבממשל האמריקני עומדים בימים הקרובים להכריז, שממשלת שמיר בעצם נטשה את יוזמת השלום, דבר שיש לו השפעה גם על דעת הקהל האמריקני וגם על הקונגרס, והוא ודאי גם ישפיע על ההתייחסות לסיוע או לבקשותיה האחרות של ממשלת ישראל?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' וייס:

זאת שאלתך של חבר הכנסת אלי דיין, והוא האיש שרוצה לקבל סקופ, תן לו.

אליקים העצני (התחיה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

זאת שאלה בתחום הכלכלי. אני מבקש מסגן שר האוצר להשיב.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

חבר הכנסת דיין, אומנם שמעתי שמועות כאלה, אבל אנחנו, כפי שאתה יודע, איננו ניזונים משמועות. אני יכול לומר לך, שאין לנו שום ידיעה על נאומים כאלה, שוודאי אין בהם שום הצדקה אם אי-פעם ייכתבו, אני מקווה שלא. אני רק יכול לומר לך, שאנחנו עוסקים מספיק בכתיבת טיוטות פה מכרי להתעסק עם הטיטוטות שם, ואין לי שום אפשרות לאשר את הידיעה שאתה מעלה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

ט. הצעה לסדר-היום הסכנות מההיערכות החדשה בעולם הערבי

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש מסגן שר החוץ להישאר אתנו, כיוון שיש לנו כמה הצעות לסדר-היום הנוגעות למשרדו. אנחנו ממשיכים בסדר-היום. אני מזמין אל הדוכן את חבר הכנסת משה שחל להעלות הצעה לסדר-היום מס' 3308, בנושא: הסכנות מההיערכות החדשה בעולם הערבי.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעקבות גילויי ואנוני, אין עוד ספק בעיני הערכים כי ברשות ישראל יכולת גרעינית אופרטיבית, ולא רק פוטנציאלית. ההתייחסות הוודאית למונופול הגרעיני של ישראל תפסה אפוא את מקום הדיבור העמום על הפוטנציאל שלה. יש המציינים כי שקידת ישראל על שמירת עליונותה הגרעינית הגיעה עד כדי פיתוח טיל ארוך-טווח "יריחו 2", שנועד להרחיב גורמים כבדית-המועצות ופקיסטן מלהגיש למדינות ערב חיפוי גרעיני. הדברים מצוטטים מהדרח האסטרטגי הערבי של המרכז למחקרים שלי "אל-אהראם".

שתי מגמות עיקריות בולטות בדיוני הערכים על אפשרויות ישראל לממש את עליונותה הגרעינית. יש הנוטים, כגון הנשיא אסד, להדגיש את האילוצים המכבידים על ישראל לממש את יכולתה, ובראשם את חגיבת שתי מעצמות-העל, והסכנה בשימוש בנשק גרעיני היא כבחינת חרב פיפיות ומשתמש עצמו, כפי שלימד לקח צ'רנוביל, בפרט לנוכח צרות ממדיה של זירת הסכסוך הערבי-ישראלי. ההרתעה הגרעינית הישראלית אמנה על בעלי דעה זו רק במקרה קיצוני ביותר, שבו תסבור ישראל כי עצם קיומה תלוי על בלימה.

הגישה השנייה נוטה לייחס לישראל דוקטרינת הפעלה גמישה יותר של נשק גרעיני, אולם גם בתוכה ניתן להבחין בשתי דעות: יש המציינים את התרחיש כלשון תנאי וטוענים כי ישראל תפנה להשימוש גרעיני אם היא תגיע למסקנה שהיא איננה משיגה את מבוקשה בדרך הקונבנציונלית. במקביל להם יש המביעים דעות, ובראשם חסנין הייכל, כי ישראל תשתמש בנשק גרעיני פרקטי בכל התמודדות עתידית עם הערכים.

אדוני היושב-ראש, הדבר שצריך לעניין אותנו לאור ההכרזות האחרונות של נשיא עירק היא דעתם של העירקים בסוגיה הזאת, והשאלה לאיזה זרם משני הזרמים הם משתייכים. אחד האנשים שמרבה לכתוב לאחרונה הוא אלוף אלה-אדין חסיין, פרשן צבאי עירקי, אשר מצוין כי גורם החשש שהיה בעבר בקרב הערכים מפני שימוש ישראלי בנשק גרעיני יש לו היום תשובה בצורת טילי קרקע-קרקע עירקיים והנשק לוחמה כימית.

ב-1984, אחרי חידוש היחסים הדיפלומטים בין עירק לארצות-הברית, דיבר שר החוץ העירקי טארק עזיז בארצות-הברית כלשון אחרת. הוא דיבר או בעיצומה של האופנסיבה האירנית, וכאשר נשאל לגבי יחסה של עירק לישראל הוא אמר, ואני מצטט: המלחמה עם אירן גרמה לנו, לעירקים, להתבגר, והוא הסביר, ואני מצטט: אנו לא נתערב בסכסוך עם ישראל. כל מה שירצו הפלשתינים, נתמוך בו. שטות לחשוב שמי שעבר מלחמה נוראה כמו שלנו יחשוב במושגים של מלחמה חדשה.

רבים היום תוהים מה קרה ומה הביא את נשיא עירק לעבור מייד לאחר הפסקת המלחמה בין אירן לעירק למתקפה

חסרת תקדים, מתגרה, יזומה, האומרת במפורש כי לעירק יש מגמות וכוונות להשמיד את ישראל, ובתיקון אחרון בטלוויזיה הצרפתית תיקן חדאם חוסיין את עצמו ואמר, שהכוונה היא לא להשמדת ישראל, אלא שמכתיב-נגד עירקית יכולה להביא להרס שלישי מישראל.

חדאם חוסיין איננו מרכה כנאומים פרוגרמטיים, אך ממה שאמר בחודשים האחרונים מתברר, כי חל לדעתו מפנה דרמטי במאזן האסטרטגי לטובתה של בעלת בריתה של ישראל, ארצות-הברית. בעלייה הרוסית הוא רואה מזימה בין-לאומית שתחזק את ישראל ותחייב אותה, חרף כל הכטחותיה, להתפשט למזרח. בכנס המועצה לשיתוף כלכלי, שנערך בעמאן בפברואר השנה, דיבר חדאם חוסיין על כך שעקב ירידת כוחה של ברית-המועצות, נשארו הערכים בחוסר איוון אסטרטגי מול המיכה אמריקנית בישראל.

לא ברור אף לאחד מאלה שעוקבים אחרי המתרחש בזירת המזרח התיכון, בהם מומחים למזרח התיכון ולעירק, מה המניע האמיתי ש"מריץ" את חדאם חוסיין, ברור לכולם שהוא רוצה להתחרות, ומתחרה על ההנהגה בעולם הערבי. ברור לכולם שהוא רואה את עצמו כמנהיג שיכול לאחד את העולם הערבי, והדרך לאחד את העולם הערבי היא תמיד נגד האויב המשותף, קרי: ישראל. אבל, האם יש כוונה אמיתית מאחורי הדיבורים האלה — לתקוף או ליוזם או לדחוף לפעולה צבאית נגד ישראל? על ישראל, לפחות מבחינת החשיבה האסטרטגית שלה, לקחת את האפשרות הזאת כאפשרות מעשית וריאלית.

אף שיש גם הסברים אחרים, הסבר אחד הוא, שאולי ההכרזות האלה, המיליטנטיות, הם סולם שבא לאפשר לחדאם חוסיין לרדת מהתביעות שלו כלפי אירן, ואכן בימים האחרונים מדובר על הסדר שעשוי להיחתם בין עירק לאירן להסדרת המלחמה, כאשר עירק מוותרת על חלק מתביעותיה מהעבר. אבל, דווקא בסיכוי הזה טמון סיכון אמיתי לישראל. הניסיון שנעשה בימים האחרונים, להביא להיברות בין אסד לחדאם חוסיין, השלמה עם אירן והחזרתה לזירה הדיפלומטית הערבית בכירתה של מצרים, מבחינתה של ישראל זה מחייב עירנות מיוחדת.

יש אומרים, שהמודיעין העירקי מטעה או איננו מצטיין במחקר מקיף, לכן חדאם חוסיין משוכנע, שישאל מתכוונת לתקוף את עירק, ולכן, בדרך ההכרזות האלה, הוא מנסה למנוע פעולה צבאית-ישראלית שהוא חושב שהיא מתוכננת נגדו.

עירק לא עברה לסדר-היום מאז הפעולה הצבאית נגד הכור האטומי בעיר אוסיאק, ולמעשה היא רואה בנושא הזה חשבון פתוח, שצריך עוד ליישבו ולפורעו, בין ישראל ובין עירק.

כל הדברים האלה יחד מביאים אותנו למחשבה, האם ישראל יכולה להתעלם מההתכטאויות האחרונות?

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים בשני משפטים: יחסה של ישראל לנושא הזה במישור הצבאי מחייב ללא ספק התייחסות רצינית. ישראל איננה יכולה לזלזל בהכרזות מן הסוג הזה. העבר הוכיח, שלפני פרוץ מלחמה במזרח התיכון יש דיבורים על מלחמה, בפעמים הקודמות הם נמשכו שנה ושנתיים, ולאחר מכן אכן פרצו המלחמות בפועל.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
גם למנוע את העלייה לישראל.

הי"ר ש' וייס:
חבר הכנסת אליקים העזני, זה הסעיף הבא בסדר-היום.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
אנחנו רואים גם הסלמה בהתחמשות, בהתחמשות עירקית, בהתחמשות טורית. אנחנו גם רואים, לצערי, הזרמה וגוברת של נשק מערבי לאזור, בכלל זה נשק מארצות-הברית. ואנחנו רואים הסלמה כאיומים. אנחנו שומעים דיבורים הולכים ומתגברים על חזית מזרחית. ואכן, לא מדובר רק בחזית מזרחית, שיכולה להיווצר עם התפייסות עירק-אירן. לאחרונה האני אל-חסן בא לסוריה מטעם ערפאת במטרה לגבש חזית מזרחית בין עירק לסוריה. הווי אומר, כשמדובר היום בתיווך ליצירת חזית כזאת, אשיף הוא הגורם המחבר. אנחנו גם לזה לא יכולים להתייחס כשאננות. וכמובן, איומי המלחמה, שציטט חבר הכנסת שחל, אלה איומי מלחמה רציניים מאוד. אגב, לא רק מחאדם חוסיין. זו אינה אמירה של שליט עירק בלבד. שמענו איומים מפורשים בדבר מלחמה גם מראש ממשלת עירק ושר החוץ של עירק. יש פה שרשרת, יש פה רציפות.

אני רוצה להדגיש, שהאיומים העירקיים אינם תלויים בשום התקדמות בתהליך המדיני. הם אינם קשורים למה שאנחנו תמיד קושרים: אם לא תהיה התקדמות בתהליך הזה וכמה שקרוי הבטיחה הפלשתינית וכדומה, אם לא נעשה כך וכך — אז נלך למלחמה. לא, אלה איומים שעומדים בפני עצמם, והם חושפים במידה שלא הכרנו אותה, או ששכחנו אותה אולי כשנים האחרונות, הם חושפים התנגדות קיומית למדינת ישראל עצמה.

וכאשר אנחנו מדברים על בעיית השלום כמזרח התיכון, חשוב להדגיש מי מאיים. זה נשמע פרוזאי. אנחנו תמיד מדברים על השלום, אבל כאשר אנחנו מדברים על השלום, חשוב להבין גם על המלחמה. מי מאיים במלחמה? אנחנו איימנו בהשמדת חציה של עירק? זו ישראל שמאיימת בהשמדת חצי ירדן, או חצי סוריה, או בהשמדת העם הפלשתיני?

האיומים הם נגדנו מטעם המשטרים האלה, וכראש ובראשונה מצד עירק. ואני אומר את זה משום שמעבר לשיקולים הביטחוניים, שאני בוודאי אינני יכול לעמוד עליהם כאן, והם כבדי משקל — יש גם שיקולים מדיניים ראשוניים במעלה. והשיקול הראשון במצב הזה הוא — אל מי צריך לכוון את הלחצים, מחוץ לישראל, ותסלחו לי, גם מתוך ישראל; אל מי צריך לכוון את הלחצים המדיניים בשעה שאנו רואים התהוות כזאת, התגבשות כזאת, תוקפנית ועוינת נגד ישראל ונגד השלום. ודאי שלא נגד ישראל או צריכים לכוון את הלחצים, לא נגד מדינה שהציעה תוכנית התפייסות, תוכנית שלום, מושיטה את ידה, כפי שכל אחד כאן יודע, לכל אחת ממדינות ערב.

לצערי, אינני רואה את הלחצים הדרושים מצד הקהילייה הבינ-לאומית לכיוון עירק וכמה משטרים אחרים. אנחנו שומעים גיניו בחצי פה להצהרות המלחמה המסמרות שיער האלה, אבל אנחנו גם רואים למעשה היחלצות אמיתית גם נגד כוונות המלחמה, גם נגד גיוס אמצעי המלחמה, גם נגד שימוש באמצעי מלחמה, כמו נשק כימי ואמצעים אחרים, שהם בניגוד לחוק הבינ-לאומי. כאן דרושה עמידה איתנה, והייתי אומר, עמידה בחזית רחבה של הבית הזה.

אני רוצה להפנות את תשומת הלב לכך, שבכל זאת בשנה האחרונה, על-פי סקירת המודיעין הישראלית, הזרם הפרגמטי בעולם הערבי היה נכון — ואני חושב שחלקו נכון גם היום — להשלים עם עצם קיומה של ישראל בתנאים, כמובן, שהם קוראים להם: הלגיטימיות הבינ-לאומית, בתנאי שישראל תיאות לצייט להחלטות מועצות הכיטחון.

אליקים העזני (התחיה):
בתנאי שישראל — — —

משה שחל (המערך):
בין הדוגמאות הכולטות לכך היא הדוגמה של נכונות הקונסנסוס הערבי לקבל את מצרים כמות שהיא, עם הסכם שלום עם ישראל, בלי שהדבר הזה יהווה תנאי לקבלתה בעולם הערבי. יש גם כאלה המצביעים על כך, שהעולם הערבי, מתוך עייפות ומתוך ידיעה שמלחמה נוספת עלולה להיות הרת-אסון לשני הצדדים, מוכן להגיע להסדר שלום עם ישראל.

ואני הייתי אומר: שום מדיניות אחראית של ממשלה כלשהי בישראל איננה יכולה להתעלם משני הדברים — היא לא יכולה להתעלם מצד אחד מאיומי המלחמה, אבל מצד שני אסור לה בשום פנים ואופן להתעלם מהסיכוי למנוע מלחמה זו על-ידי חיזוק אותו חלק בעולם הערבי, המוכן להכיר בישראל ובקיומה.

במיוחד זה, לא זכיתי בהיותי חבר הממשלה חמש שנים וחצי לכך, שממשלת ישראל תקיים דיון אסטרטגי רציני בסוגיה הזאת. היו בקשות, היו סקירות, היה דיווח, אבל מעולם לא היה דיון כולל ומקיף על כל ההשלכות, כדי לגבש אסטרטגיה.

לכן אני מציע, שהכנסת תחליט לקיים דיון באחת הבעיות הרציניות ביותר, לדעתי, העומדות על סדר-יומנו, והיא יכולה לקבוע הרבה מאוד מה הולך להיות בעתיד הקרוב בזירה זו ששמה המזרח התיכון.

הי"ר ש' וייס:
תודה לחבר הכנסת משה שחל. אדוני שר החוץ, בבקשה, נשמע את דעתך בנושא הזה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
אדוני היושב-ראש, אני אשאל את חבר הכנסת שחל: אחת מציע דיון במליאה.

משה שחל (המערך):
אינני יכול להציע אלא דיון במליאה.

הי"ר ש' וייס:
הוא אינו יכול להציע הצעה אחרת, על-פי התקנון.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
אני שואל, כי אני לומד, אבל אני כבר יודע למה אני יכול להתחייב.

אנחנו עומדים, אדוני היושב-ראש, בפני פרדוקס מוזר, ולפיו חומות האיבה אכן הולכות ונופלות בחלקים חשובים של העולם, שבהם היו ועדיין ישנם, סכסוכים, וכמזרח התיכון, נראה לפחות מההצהרות ומההתפתחויות של החודשים האחרונים, שחומות האיבה מתגברות. ואם לשפוט לפי מה שראינו בפסגת בגדאד — ראינו שם למעשה אשורו מחדש של שלושת האזורים: לא הכרה בישראל, לא משא-ומתן עם ישראל, לא שלום עם ישראל.

אליקים העזני (התחיה):
גם לסגור את העלייה לישראל.

את המאמצים שלנו במקביל לפתרון שתי הבעיות כפי שהצענו. אדוני היושבי-ראש, אני מציע לקבל את הצעתו של חבר הכנסת שחל ולהעביר את ההצעה לדיון במליאה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לסגן שר החוץ. יש לפנינו הצעה אחת — זו תהיה הצבעה שישית — לקבל את הצעתו של חבר הכנסת משה שחל לקיים דיון במליאה בנושא: הסכנות מההיערכות החדשה בעולם הערבי. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום — 18

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

18 חברי כנסת תמכו בהצעה, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שאכן יתקיים הדיון במליאה כאשר יושבי-ראש הכנסת יקבע זאת. תודה רבה.

אני שמח להודמנות להעלות את הנושא, ואני גם מברך על הזדמנויות אחרות לדבר על הנושא החשוב הזה בכית הזה. אבל אני רוצה להוסיף עוד משפט אחד: הרבה פעמים אנחנו שומעים, שהיינו יכולים לעקר את התהליך המסוכן הזה, אם נתקדם בתהליך הפנימי, במה שקרוי הבעיה הפלשתינית, או בשאלת השטחים כאן. שאלת יהודה, שומרון ועזה. אני מאמין שאכן יש קשר גומלין הרוק בין המצב, מצב המלחמה החיצונית עם מדינות ערב, וההתקדמות בסוגיה הפלשתינית.

אני רוצה שחברי הבית ידמיינו לרגע מה היה קורה לו, למשל, בפסגת-בגדאד היו מדינות ערב נוקטות לשון אחרת, היו אומרות: נטשנו את מצב המלחמה עם ישראל, לא נשוב יותר לירושלים, לא נשוב יותר ליריחו, או יותר נכון ליפו, אין זכות השיבה, אין שחרור פלשתינ, אנחנו מוכנים לשבת, להתדיין עם מדינת ישראל, אנחנו קוראים לתושבי יהודה, שומרון ועזה, לאחינו הפלשתינים, ללכת בדרך ההתפייסות, בדרך של משא-ומתן. בדרך של תהליך מדיני, לנטוש את המאבק המזוין. אני רוצה שנדמיין מה היה קורה בתוך האוכלוסייה הזאת של יהודה, שומרון ועזה, אילו מדינות ערב היו נוטשות את מעגל האיבה החיצונית הזה, היו מפרקות את החומות. היש ספק, ולו לרגע, שהיינו יכולים להתקדם במהירות עצומה לפתרון מה שקרוי הבעיה הפלשתינית?

לכן, אם יש קשר גומלין, הוא איננו כפי שמציגים אותו תמיד, שהבעיה הפלשתינית היא לב הסכסוך. היא תולדה של הסכסוך הזה והיא תמות עם הסכסוך הזה. לכן צריך לכוון

1. הצעות לסדר-היום

המשך המתקפה של אש"ף נגד העלייה

העלייה, במיוחד לפרשה האחרונה של פינלנד, אבל מבחינת עמדותי הפוליטיות אני רוצה להעמיד את הנושא בצורה ברורה ומדויקת.

יש ויכוח ציבורי רציני מאוד בישראל על מעמדו של אש"ף, על מטרותיו, אבל לא פחות מזה — על היכולת הפוטנציאלית להידבר איתו. יש מי שאומר, שהדרך לשלום לא תעבור בשום פנים ואופן דרך הידברות עם הארגון הזה. אני שייך לזרם המאמין, כי הסכסוך בין ישראל לארצות ערב יש לו פוטנציאל של סכנה קיומית אדירה גם לטווח קצר. האימים של חדאם חוסיין וצחצוח החרבות של אסד מחייבים את ישראל לעשות כל אשר לאל ידה מבחינה ביטחונית, אבל גם כל אשר לאל ידה מבחינה מדינית.

לא יעזור, יכולים שר החוץ לשעבר משה ארנס ואחרים לפנות פעם אחר פעם לארצות ערב ולומר להן: מדוע אינכם מנהלים משא-ומתן לשלום עם ישראל? לא יהיה משא-ומתן בין ארצות ערב לבין ישראל בלי פירוק המרעום הפלשתיני, ולא יהיה פירוק המרעום הפלשתיני בלי משא-ומתן עם פלשתינים, בלי בחירות, הכנה לבחירות וקיומן. זה יכול להיעשות שלא במשא-ומתן עם אש"ף, אבל זה לא ייעשה בניגוד לדעתו של אש"ף ובניגוד להסכמתו. מי שמדבר על אפשרות להגיע להידברות ולבחירות, זה לא היה בעבר וזה לא יהיה בעתיד.

ראובן ריבלין (הליכוד):

האם אפשר לפרק את המרעום בלי ירושלים?

עוזי ברעם (המערך):

לדעתי, כן. כאשר יהיה משא-ומתן נגיע אליו.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 3451 ו-3482, על חברי הכנסת עוזי ברעם ושמואל הלפרט. בנושא: המשך המתקפה של אש"ף נגד העלייה. ראשון, חבר הכנסת עוזי ברעם, בבקשה.

עוזי ברעם (המערך):

כבוד יושבי-ראש הכנסת, רבותי חברי הכנסת, חלק מהדברים שאמר עכשיו חבר הכנסת משה שחל הם דברים שרציתי לומר אותם בנאומי. אני מניח שחבר הכנסת משה שחל, שקיבל עכשיו רוב של 100%, היה רוצה רוב כזה גם בישיבת מרכז מפלגת העבודה, אבל זה כנראה ההבדל בין הכנסת לבין מפלגת העבודה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

— — —

עוזי ברעם (המערך):

לא, לא, אני מתכוון לאחוז.

אליקים העצני (התחיה):

כמה שיושבים פה יש לו שם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת העצני, לפי המסר שלו שם — שם אתה לא תצביע עבורו.

עוזי ברעם (המערך):

בחרתי להעלות היום את נושא יחסו של אש"ף לנושא

אדוני שר החוץ, כאשר אתה משיב לי, אני לא רוצה רק ביטויים של הסכמה לנושא של הפסקת העלייה.

אברהם בורג (המערך):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בורג, אתה ממש קוטע את דברי חברך, מתוך כוונה טובה, אבל — — —

אברהם בורג (המערך):

הוא מעלה את סגן השר נתניהו לדרגת שר החוץ — —

עוזי ברעם (המערך):

אדוני סגן שר החוץ, אני רוצה לשמוע, ולא רק כפי שהשבת לחבר הכנסת משה שחל, על הנושא של תהליך השלום. כי ממשלת ישראל תחטא לתפקידה בנושא העלייה אם בדבר עם נושא העלייה היא לא תקדם בריצנות את תהליך השלום.

אתה אומר: כולנו מסכימים לשלום, כולנו נמצאים באמצעיתו של תהליך שלום, יש לי יותר מתחושה, שממשלת ישראל הנוכחית זונחת את תהליך השלום שבו פתחה הממשלה הקודמת, אין לה התמיכה הפנימית ללכת באותו מהלך, כי המהלך שאותו יזם רבין עם שמיר ועם ארנס — ואיש לא ייקח לעצמו את זכויות היוצרים — הוא מהלך שנעשה ברגע שהחבר לכס שהתנועה הפלשתינית מוכנה ללכת לבחירות ואנחנו עומדים על סף.

ואני אומר: נושא העלייה צריך לתת לישראל כתפיים רחבות יותר, ביטחון עצמי רב יותר, אבל גם נכונות גדולה הרכה יותר ללכת למשא-ומתן, שיש אתו אולי גם סיכונים, אבל על אש"ף לדעת, שעם העובדה שיש בינינו הבדלים מדיניים, בנושא העלייה אנחנו יחד, בהגנה על קיומה ועל זכות קיומה של מדינת ישראל. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את חבר הכנסת שמואל הלפרט באותו נושא. בבקשה, אם גם הוא יעשה את זה באותו קצב, אנחנו נצליח לגמור את סדר-היום עד הלילה, ולא עד השחר.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שבוע ימים החליטה ממשלת פינלנד להתיר טיסות מעבר של יהודים העולים מברית-המועצות בדרכם לישראל או למדינות אחרות. ההחלטה התקבלה משיקולים הומניטריים.

מדובר בטיסה אחת בשבוע של "אל על" לתקופת ניסיון של ארבעה חודשים, דבר שיאפשר פתיחת נתיב נוסף לעלייתם של יהודי ברית-המועצות, בסך-הכול כ-3,000—4,000 יהודים.

לא עברו שעות אחדות מאז הודעתה של ממשלת פינלנד, וכבר הגיעה תגובת ארגון אש"ף. ארגון זה הכריז, כי עצם הגירתם של יהודים מברית-המועצות לישראל עלולה להצית מלחמה חדשה במזרח התיכון, והסיוע שמושיטה לכך פינלנד — מגביר את הסכנה.

פארוק קדומי, ראש המחלקה המדינית של ארגון המחבלים, הכריז כי הפלשתינים רואים את גלי ההגירה לישראל כבחינת תוקפנות נגדם — "זהו חיזוק של הכיבוש הישראלי בשטחים והכשלת המאמצים הבין-לאומיים למציאת פתרון שלום באזור".

ראובן ריבלין (הליכוד):
את זה אתה אומר לפרוטוקול.

עוזי ברעם (המערך):
כן, לפרוטוקול, רק לפרוטוקול.

היו"ר ש' וייס:
כל מה שהוא אומר כאן זה לפרוטוקול.

עוזי ברעם (המערך):
חבר הכנסת ריבלין, בכל נאום שלי אתה שואל אותה שאלה ומקבל אותה תשובה. שנינו עקביים.

ראובן ריבלין (הליכוד):
תמיד אשאל, כי אתה יודע שזו האמת לאמיתה.

עוזי ברעם (המערך):
עכשיו אש"ף קיבל את הלגיטימציה ברחוב הפלשתיני, אבל אין לו לגיטימציה ברחוב הישראלי כבן-שיח. גם אלה המאמינים שלא יהיה שלום ולא יהיה משא-ומתן אלא דרכו, יודעים שלא קיימת הלגיטימציה הדרושה.

גם בעבר לא היה מעולם גורם ערבי שנתן את ברכתו או את הסכמתו לעלייה לישראל. איננו מבקשים זאת מאש"ף ולא משום ארגון אחר. אש"ף הוא ארגון אנטי-ציוני, שלא מסכים עם מטרות הציונות, ויעשה הכול לעוקרה.

לכן, כאשר הוא מדבר על הפסקת העלייה, או כאשר פארוק קדומי נושא נאום מאיים על פינלנד, זה הולך על-פי מסורת פלשתינית של שנים, אבל אש"ף חייב לדעת, שהמלחמה נגד העלייה מאחדת את כל הגורמים הציוניים נגדו; גם גורם כמוני, שמאמין שבנושא המדיני אין שום אפשרות לפתרון אלא במשא-ומתן, גם אתו.

אליקים העצני (התחיה):

עוזי ברעם (המערך):
אני יכול להסתדר גם בלי קריאת הביניים שלך, תאמין לי.

אליקים העצני (התחיה):

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת אליקים העצני, אני רוצה לבקש ממך משהו. שמת לב לכך שבקריאות הביניים הקודמות שלך לא התערבתי, כי הן היו כנות שלוש-ארבע מלים, וזה משחרר יפה מאוד בסדר-היום, בלי להתייחס לתוכן. אבל כשאתה הופך את זה לנאום ביניים, אני צריך להפסיק אותך. אנא.

עוזי ברעם (המערך):

חבר הכנסת העצני, אני מעריך מאוד את העובדה שנשארתי תומך הממשלה הזאת, שהחליטה, לראשונה בדברי ימייה של המדינה, שלא ליישב עולים באותם תחומים שלך נראים קדושים וחשובים כל כך. אתה יושב ושותק — אבל קורא לי קריאות ביניים. אתה מקבל את הדין משום שהחליטה של ממשלת ישראל בנושא הזה היתה גם ציונית, גם יהודית וגם נכונה.

אליקים העצני (התחיה):
מה זה שייך לעניין?

עוזי ברעם (המערך):
הוי, כמה זה שייך לעניין.

הבטחותיו בעבר, כדי להוכיח את האמת שמאחורי ארגון מחבלים רצחני זה, שפניו אך ורק להשמדת ישראל — ובהתאם לכך ישראל חייבת להגיב.

זהו המינימום שעלינו לעשות בשעה זו, וככל שנקדים בכך, כן ייטב.

היור"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני סגן שר החוץ, בבקשה, התייחסותך לשתי ההצעות גם יחד.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

תשובה על ההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת ברעם והלפרט: קודם כול, ישראל מברכת על החלטת ממשלת פינלנד לאפשר מעבר עולים דרך שטחה לישראל. שר החוץ הפיני הודיע, שפינלנד קיבלה את ההחלטה הזאת רק לאחר שהיא שוכנעה בכנות ההסברים, שאיננו מתכוונים להפנות עולים להתיישב ביהודה, בשומרון ובעזה. אני מניח שחברי הבית זוכרים שהבהרה כזאת ניתנה גם לנשיא בוש ולנשיא גורבצ'וב במכתבים נפרדים של ראש הממשלה. אומנם עדיין לא קיבלנו התייחסות רשמית למכתבים הללו, אבל יש לנו יסוד מוצק להניח, שההסברים שלנו התקבלו גם על דעת ממשלות ארצות-הברית והברית-המועצות.

אני חושב שברור היום, שאין בתעמולה הערבית לגבי העלייה אלא תעמולה, תעמולה שקרית, תעמולה כוזבת, והמטרה האמיתית היא, כמובן, לא למנוע התיישבות עולים בישי"ע — הרי הם אינם בותרים להתיישב שם — אלא למנוע עלייה לישראל בכל גבול שהוא.

האיומים הללו הבאים מצד אש"ף מייצגים לצערי חזית ערבית רחבה, כפי שנאמר כאן קודם לכן. האיומים על פינלנד, כמו האיומים על מדינות אחרות המסייעות לעלייה — יש הרבה כאלה ואינני יכול לפרט אותם בפומבי — האיומים האלה רק מוכיחים את העובדה שהמסע הערבי נגד ישראל אינו כוחל באמצעים, שהוא מכוון ליסודות הקיום שלנו, ושהערכים מוכנים להעתיק את זירת הביצוע הרבה מעבר למזרח התיכון, כפי שעשו בעבר במלחמת הטרור.

לכן, איומי הטרור נגד ישראל אינם מהווים סכנה רק לישראל אלא מהווים סכנה לעולם הרחב. אני חושב שהם גם מהווים ערות מוחצת למידת נטישת הטרור על-ידי אש"ף. הרי מה הוא הטרור? — הטרור הוא לא רק האקט האלים עצמו. הטרור הוא גם איום באלמות עתידית. ההוכחה הטובה ביותר לכך שאש"ף לא נטש את הטרור ההומויני האיומי הטרור שהוא משמיע חדשים לבקרים.

אנחנו, בכל אופן, מעודדים מהתגובות בעולם, המצביעות על כך שלמדינות המאוימות אין כוונה להיכנע לטרור. אנחנו מקוים, כמובן, שהמדינות הללו יסיקו את המסקנה הנוספת, שאין לעודד את הטרור על-ידי מתן פרס מדיני במפגשים או במגעים עם מנהיגי הטרור, שיש בהם כדי לתת לגיטימציה לאנשים האלה. אנחנו גם מאמינים שישאל חדע לנקוט צעדים דרושים כדי להגן על העלייה. אבל, אני חושב שמן הראוי שכל חברי הבית יתייבצו, כפי שנראה לפחות היום, מאחורי הכוונה הזאת, משום שלזה בפני עצמו יש ערך רב במלחמה שלנו נגד הטרור הערבי בשעה זו.

היור"ר ש' וייס:

תודה רבה. הצעתך היא לקיים דיון במליאה?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

הצעתי היא להעביר את ההצעות לוועדת החוץ והביטחון.

התקפתו של אש"ף על החלטת ממשלת פינלנד היתה צפויה למדי, אך דווקא ממשלת פינלנד היתה זו שהפתיעה בתגובתה שלה על האיומים, כאשר הודיעה כי היא מתפלאה על שאש"ף מודה בנושא שכולו הומניטרי. אין היא מבינה מדוע שלא לסייע ליהודים הרוצים לעלות לישראל, וודאי שאין פינלנד רואה כל קשר בין הסיוע ההומניטרי שהיא מושיטה לאפשרות של סכנת מלחמה. פינלנד גם תקפה את אש"ף ישירות, והודיעה כי איומי הארגון סותרים את הדעה שיש לפינלנד בעניין השקפת אש"ף והפולשתיים כתחום "חופש התנועה של אנשים פרטיים".

מוכן שחילופי הדברים הללו לא הרגיעו את ממשלת פינלנד, והיא הורתה לחייליה בכוח האו"ם בגולן וכדרום-לבנון להגביר את עירנותם מחשש שאש"ף יתקוף דווקא אותם.

חברי הכנסת, איומי אש"ף נגד פינלנד היו צפויים מראש במסגרת המתקפה הכללית של ארגון מרצחים זה על העלייה של יהודי בריית-המועצות לישראל — התקפה שבמסגרתה עושה אש"ף הכול כדי שמוסקבה תפסיק לגמרי, או לפחות תאט, את קצב יציאתם של היהודים לישראל.

ערפאת מנסה להשיג דרך ההתקפה על העולים מה שלא הצליחו להשיג רבים מראשי מדינות ערב — לאחד את הערכים סביב נושא אחד ולקבל את ההגמוניה ואת ראשות המחנה הערבי כתוצאה מכך.

ערפאת יודע שקשה מאוד לאחד את מדינות ערב בימים אלה, ובהכירו את הידיבויות האישיות העמוקות בין נשיא סוריה אסד לנשיא עירק חדאם חוסיין, וכן בין ראשי מדינות אחרות, הוא מבין שרק ההתנגדות המשותפת של כולם לעלייה לישראל, ובעיקר תוך הדגשת ההתיישבות בשטחים הכבושים — רק בכוחה יהיה לאחד את כל הערכים ולצאת למתקפה כוללת נגד בריית-המועצות.

צריך לציין כי אסטרטגיה זו לא נכשלה לגמרי. עובדה היא, שכמה ממנהיגי בריית-המועצות, לרבות גורבצ'וב עצמו בעת ביקורו בארצות-הברית, רמזו שהם שוקלים להאט את קצב העלייה ואולי להפסיקה לגמרי, אם אכן לא תספק ישראל ערובות בטוחות לכך שהעולים לא יישובו בשטחים.

ההכרזות של ממשלת ישראל בנושא זה, בצורה ברורה למדי, לא הועילו. בריית-המועצות רוצה ערבויות בטוחות, ובימים אלה מסייר נציג מטעמה, איש הממשלת הקונסולרית, בשטחים, כדי לבדוק אם אכן שולחים את העולים לשם.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, רבים מאתנו כואבים את המצב הזה, שבו ממשלת בריית-המועצות נכנעת ללחץ חסר תקדים מצד העולם הערבי ומתערבת בעניין פנימי לחלוטין של ישראל. כיצד היה העולם מגיב אילו יעצה ישראל לארצות-הברית, או לכל מדינה אחרת, היכן ליישב את היהודים המגיעים אליה?

עם זאת, ברור שהסכנה להמשך העלייה מחייבת אותנו להבליג ולצאת בהודעות ברורות, חוזרות ונשנות, כי אין העולים מופנים דווקא לשטחים, והמופנים לשם — מספרם קטן ביותר.

אלא שבכך לא די. על ישראל לצאת במתקפת הסברה בעולם כולו כדי להסביר שלא ייתכן לסבול התערבות גסה זו בעניינינו הפנימיים; להציג קבל עולם את מטרותיו האמיתיות של אש"ף כפרט ושל הערכים בכלל — למנוע יישוב יהודים לא רק בשטחים אלא במדינת ישראל בכלל.

צריך להציג את הפיגועים האחרונים של אש"ף, למרות כל

	ה צ ב ע ה	
	כעד ההצעה להעביר את	
14 —	הנושא לוועדה	
אין —	נגד	
אין —	נמנעים	
	ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ	
	והביטחון נתקבלה.	

היו"ר ש' וייס:

שתי ההצעות, של חברי הכנסת עוזי ברעם ושמואל הלפרט, בנושא: המשך המתקפה של אש"ף נגד העלייה — הועברו לדין בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' וייס:
האם חבר הכנסת עוזי ברעם מסכים?

עוזי ברעם (המערך):
כן.

היו"ר ש' וייס:
האם חבר הכנסת שמואל הלפרט מסכים?

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
מסכים.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, לפנינו הצעה אחת מוסכמת, גם על בעלי ההצעה וגם על סגן השר, והיא להעביר את הנושא לדין בוועדת החוץ והביטחון. אנחנו ניגשים להצבעה. זו הצבעה מס' 7.

יא. הצעה לסדר-היום

חילול שבת ופגיעה בקודשי ישראל בפסטיבל הקולנוע הישראלי

את זעקת השבת וזעקת מסורת ישראל המקודשת לכולנו מדור לדור.

ובכן, ראשית כול — חילול שבת מחפיר וכפרהסיה, כאשר יוקרנו בליל שבת ובשבת הקרובה כ-20 סרטים, אשר ימשכו בוודאי אלפי צופים בתוככי עיר הקודש. צר לנו מאוד לקבוע, שלמרות השותפות של הציבור הדתי בעיר עליידי נציגות מכובדת, שמהווה כשליש מנבחרי העיר, חילול השבת משתולל ואין-אונים.

אבל, חמורה ביותר העובדה, כי עורכים פסטיבל כירושלים כלי להתחשב בקדושתה, תוך כדי חילול שבת, כאשר ניתן היה למנוע הצגת סרטים בליל שבת ולמחרתו בשבת, ועל כך אנו מתקוממים.

קעת — לסרטים עצמם. זכה סרט מתוצרת ישראל, "יצירה ישראלית", להיות הסרט הפותח את הפסטיבל. שמו של הסרט — "המיועד", התסריט — דניאל וקסמן ושמואל הספרי, הסרט, כוונתו, כדברי מפיקיו — שעמם נפגשתי ושוחחתי כמה פעמים — להיאבק נגד הממסד הדתי בישראל, נגד מנהגי ישראל בעדות שונות, ובמיוחד פוגע הסרט במנהגים המקובלים זה דורי דורות אצל עדות המזרח, במיוחד מצפון-אפריקה. הסרט הוא, כדברי המפיקים, אגדה בת זמננו אשר צולמה בגליל באזור "משולש הקדושים", כהגדרתם — גם השם הזה מוזר מאוד — ויסודותיה מעוגנים במסורת ובכמיהה המשיחית הנעוצה עמוק בתרבותנו — כך הם כותבים — הכול, כמוכן, בציניות ובכוז. וכן מציינים המפיקים, כי הכמיהה המשיחית הזאת, סממניה וסמכותיה פורצים ואחוזים בחברה הישראלית. נוצר כאן בישראל, כדבריהם, מיתוס, תהליך השולל מן הפרט והחברה את חופש המחשבה, "כאשר על האמונה משתלטים כוחות, שעל מנת להשיג את שלהם, יכפו עלינו בכוח את דרכם", כותב דניאל וקסמן התסריטאי.

המתמונת אשר הוצגו בפני עליידי המפיקים מתברר, שהשתמשו במקומות הקדושים בגליל — שם מהכנסים מדי שנה מאות אלפי יהודים כדי לשפוך את לבותיהם ומתפללים על קברות הצדיקים — מקומות אלה נוצלו עליידי היוזמים לעשיית הון, לרווח כסף, תוך כדי ביזוי מקומות קדושים, נושאי דגל התורה והדת, ושוב אני מדגיש — בעיקר מעדות המזרח.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום, ואני מזמין עכשיו את חבר הכנסת אברהם ורדיגר להעלות הצעה לסדר-היום מס' 3483, בנושא: חילול שבת ופגיעה בקדושי ישראל בפסטיבל הקולנוע הישראלי.

אברהם בורג (המערך):
מה פתאום? תאונות דרכים.

היו"ר ש' וייס:

יש שינוי קל מאוד בסדר-היום.

אברהם בורג (המערך):
למה לא מודיעים לחברים? אני משתגע.

היו"ר ש' וייס:

אין לנו דרך להודיע אלא — — —

אברהם בורג (המערך):
אז אל תשנו אם אין דרך.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אברהם בורג — א. זה מה שיהיה כרגע; ב. זה היה במוניטור; ג. אני קיבלתי את זה כדבר שמונחת עלי מלמעלה עליידי יושבי-ראש הכנסת — — —

אברהם בורג (המערך):

תטרחו לפחות לתפוס את האנשים — — —

היו"ר ש' וייס:

אם יש טענה, יש פרוצדורה. תכתוב מכתב ליושבי-ראש הכנסת, שלא יתחשבו אף פעם בכקשות השרים, וזה יהיה הכלל גם לגביך פעם, כשתהיה לך בקשה מיוחדת, ואנחנו כולנו נהיה מרוצים.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, מחר עומד להיפתח בירושלים, ביוזמתו ובכרכתו של ראש העיר, פסטיבל קולנוע ירושלים 1990, אשר יימשך עד 21 ביולי. ככל האירועים האחרים גם האירוע הזה יכול היה לעבור בשקט וללא תשומת לב מיוחדת, אבל מה לעשות שנוסף על חילולה של ירושלים, ירושלים הקדושה לנו ולכולנו, ירושלים אשר עדיין מונחת על שולחן הניתוחים של אומות העולם, מיתוסף כאן חילול השם וחילול שבת קודש, אשר לא מאפשר לנו לא להגיב ולא לזעוק

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
על סרט הנקרא "המיועד", שקיבל 300,000 דולר מהקרן לעידוד הסרט הישראלי.

האם על כך יש לחלל את שבת קודשנו ולהשמיט מתחת רגלנו את בסיס קיומנו המוסרי והפיסי? האם ירושלים היא המקום הראוי לביזיון הזה? האם אורחי מדינת ישראל, משלמי המס, מכיסם חייבים לסעוד ולעודד סרט "המיועד" אשר בו לכל הקדוש, ולוחם ככיכול נגד הממסד הדתי תוך ולזול במנהגי ישראל? האם "נפש יהודי" של סובול, שהורד מבמת תיאטרון חיפה בכזו, הסרט הזה צריך להיות מוצג ללא ביקורת וללא התחשבות ברגשותיהם של רוב אזרחי ישראל?
על כך, אדוני השר, אבקש תשובה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מבקש משר החינוך והתרבות להתייחס להצעה לסדר-היום. בבקשה.

האם חבר הכנסת בורג קיבל הסבר סביר מן השר בקשר לשינוי בתוכנית?

אברהם בורג (המערך):

הסבר, אבל לא סביר.

היו"ר ש' וייס:

טוב, נמשך לטפל בזה אחר-כך.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

ההסבר הוא סביר, אבל לא על דעתך.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סביר, אבל לא הסבר.

היו"ר ש' וייס:

על כל פנים, עכשיו יהיה הסבר סביר על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ורדיגר.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני מצטער וכואב את הזעקה של חבר הכנסת ורדיגר, ואני מפנה את תשומת לבו ואת תשומת לבנו לכך. שזה שבע שנים — זה לא רק השנה — פועלים ה"סינמסק" הירושלמי והפסטיבל שבניהולו בשבת. דעתי היא, שירושלים לא צריכה לנהוג כך. גם אני מצטער על זה.

אני לא ראיתי את הסרט, ומוכן שאני לא יכול לשפוט — אני גם לא שופט אמנותי — מה היו שיקולי השופטים כשהם בחרו את הסרט הזה. לפני שהתמניתי כמוכן כשר החינוך: מה היו שיקוליהם לראות דווקא אותו כראוי לתמיכה גדולה.

אבל, כפי שאמר חבר הכנסת ורדיגר, אם יש באמת בסרט פגיעה במנהגים, בערכים יהודיים או דתיים — צריכה להיות רגישות בנושא הזה, לפי דעתי. אגב, אם מותר לומר, גילינו אותה גם כאשר היו סרטים וספרים שפגעו בנצרות או באסלאם, והיו כאלה שפגעו בפגיעה חזקה מאוד. אני יודע שיש כאלה שאמרו: לא משנה באיזו דת מדובר, אפשר לפגוע בכלום, אבל אני יודע שהיו חברים שגילו רגישות גם כשהיה מדובר בסרט שהיתה בו פגיעה בנצרות וגם כשהיה מדובר בספר שהיתה בו פגיעה באסלאם. לא שאנחנו הסקנו אותן מסקנות אלימות בנושא הזה, אבל אמרנו גם כן את דעתנו, שלא צריכה להיות פגיעה מעין זו.

כמו כן יש כסרט פרגמנטים אשר מזכירים לנו את מי החושך של שוואי ישראל באירופה, כאשר באחת התמונות אנו רואים שרפת פרוכת של ארון הקודש בבית-הכנסת, תמונה שלאחר כל ההסברים שקיבלתי מעוררת בי חלחלה.

חברי הכנסת, לא הייתי נטפל, כלשונם, לנושא, לולא הסרט האמנותי הזה, אשר זוכה להיות הפותח של הפסטיבל המכובד, היה נהנה מכספי משלם המסים הישראלי, אדוני השר. ובכן מתברר שמקופת המדינה, מהקרן לעידוד הסרט הישראלי, בהשתתפותם של משרד החינוך והתרבות ומשרד התעשייה והמסחר, הוקצב לחבורת המפיקים סכום של 300,000 דולר כעידוד על פעילותם. ובכן, מתברר שיש עוד כסף מיותר בישראל. וכאן אין פוצה פה ומצפצף, הלוא הכסף הייחודי הזה איננו זורם לקופת הייחודיים של היהדות הדתית, והכול שפיר.

וכאן אני מבקש הסבר מנדיכי הלב במשרדי הממשלה, מהשרים, אשר ראו לנכון להקצות סכום עתק זה לסרט אשר בוודאי איננו מעודד את אחדות ישראל, אלא מסית ומצית ומחפש דגמים במנהגי ישראל ובממסד הדתי, כדבריהם, שנגדם הסרט מיועד ובהם הוא נאבק.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זכורה לנו השערורייה אשר התחוללה לפני כשמונה שנים, כאשר תיאטרון חיפה העלה על במתו את מחזהו של יהושע סובול "נפש יהודי", אשר הרבנים הראשיים והציבור הדתי וגם הלא-דתי כינוהו "הצגה נוראה בחרפתה, מלאה כיעור וגידוף". הרב שאר-יישוב כהן, רבה הראשי של חיפה, התבטא אז כי ההצגה נובעת מ"טירוף גמור, פריצות, שחיתות ושנאת ישראל, שהשומע למלותיה חייב קריעה". ולא דווקא הקטעים האירוטיים שבמחזה הם שעוררו את הסלידה, כי לצערנו מלאים התיאטרונים ובתי-הקולנוע בתועבה שאין לה גבולות ושאינה מקובלת אפילו אצל המתוקנים שבגויים, אלא כעיקר מדברי החירוף והגידוף שהושמו בפיו של הפילוסוף המטורף אוטו ויינינגר על-ידי מחבר המחזה, קטעים שנטלו תפילות מקודשות ביותר והפכו אותן לפרודיה של זימה. יש בידי קטעים מתוך התמליל, לצערי אינני מסוגל ואסור לנו לקרוא אותם כאן מעל הבמה הזאת ובכל מקום אחר, כי הם חילול השם שלא ידענו כמותו בישראל, ונוסף על כך, בשיטה של תת-רמה מוסרית ואנושית, אשר אינה מקובלת גם בחברה חילונית והגנת. ההצגה פוגעת גם ברגשות של הורים שכולים, של אבלים ושל קדושי השואה.

ובכן, אלה הם פיזורים מאותו פסטיבל קולנוע ירושלים 1990, ונשאלת השאלה: האם זוהי תרבות ישראל אשר המדינה היהודית מתפארת בה?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה סרט של המדינה? זה מסובסד?

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
איחרת קצת כנראה.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת שולמית אלוני, יש כאן הצעה לסדר-היום הקשורה לפסטיבל ירושלים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
על איזה סרט מדובר?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מקבלת דברי ביקורת על סרט זה ועל סרטים רבים
אחרים, אבל אנחנו איננו צנוורה על מחזות, ואני חושבת
שאנחנו לא צריכים לעסוק בזה. אני מבקשת להסיר את ההצעה
מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אם כן, חברי הכנסת, מי שמצביע בעד —
המשמעות היא שהנושא עובר לדיון בוועדת החינוך והתכרות.
מי שמצביע נגד — המשמעות היא כמשמעות הצבעת נגד,
היינו שהנושא מוסר מסדר-היום. לכן נצביע על העניין
באמצעות הצבעה אחת. זוהי ההצעה השמינית שלנו היום.
אני חוזר: בעד — הנושא מועבר לדיון בוועדה, נגד — הסרה
מסדר-היום. ההצבעה תתחיל מיד. בבקשה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 21

נגד — 4

נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך
והתכרות נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

21 בעד, ארכעה נגד, אחד נמנע. הנושא יועבר לדיון
בוועדת החינוך והתכרות, כהצעת השר ובהסכמת בעל ההצעה.

אני אומר אותו דבר פה. אם מדינת ישראל, המדינה
היהודית, תומכת בסרטים — הם לא צריכים להיות סרטים
הפוגעים בחלקים ניכרים של הציבור.

אני רק אומר לחבר הכנסת ורדיגר, שהפסטיבל עצמו
מופק ומנוהל על-ידי ה"סינמטק" הירושלמי, והוא באחריות
הנהלה שלו ולא באחריות משרד החינוך והתכרות או משרד
אחר; המשרד לא שותף ולא מעורב בקביעת הסרטים
המשתתפים או בתכנים אחרים של הפסטיבל.

מכל מקום, הנושא הוא בעינינו נושא שראוי שיידון בוועדת
החינוך והתכרות של הכנסת, ואני מציע להעבירו לשם.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. האם יש הצעות אחרות? — אין. האם חבר
הכנסת ורדיגר מסכים להצעת השר להעביר את הנושא
לוועדה?

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
מסכים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מציעה להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, האם יש לך הצעה אחרת?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה.

יב. הצעות לסדר-היום תאונות דרכים

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום:
תאונות דרכים — הצעות לסדר-היום מס' 3448, 3456, 3459,
3463, 3472, 3478 ו-3481.

חברי הכנסת, בעקבות סדרת האסונות שפקדו את הארץ
בסוף השבוע, תאונות דרכים קטלניות עם קורבנות, נעתרה
נשיאות הכנסת לשמונה הצעות לסדר-היום בנושא הזה. אנחנו
עוברים, אם כן, לדיון בתאונות הדרכים, לא בפעם הראשונה
ולדאבוננו לא בפעם האחרונה. אני מזמין עכשיו את בעל
ההצעה הראשון, חבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להמשיך מן
המקום שהיושב-ראש פתח בו, ציון הרקע בגינו מתקיים הדיון
בהצעות הדחופות לסדר-היום. למרות הכביה הגדולה של אין
לצאת מן השגרה ואיך להוציא את הכנסת מן השגרה בעניין
הזה — ואני לא בטוח שאני יודע — אני מבקש לומר כמה
דברים בעניין, בכלל זה אולי הצעה אחת או שתיים.

אני רוצה לפתוח ולומר, לעצמנו קודם כול, ולכולנו,
שנהיגה היא בחירה. התנהגות ככביש היא בחירה, משום שבכל
נקודת זמן, בכל שעה נתונה, אתה יכול לבחור. אתה הנהג צריך
ויכול לבחור, מוכרח לבחור, בכל נקודת זמן, על כל קילומטר
של הכביש, צריך אתה הנהג — אנחנו הנהגים — להחליט
האם הרכב הוא כלי שירות או הוא כלי נשק קטלני. אנחנו

צריכים לבחור בכל שעה נתונה, בכל רגע ועל כל קילומטר,
האם הכביש הוא נתיב שמוליך אותנו מאן לשם, מהכא להתם,
או שמדובר בזירת קרב; זירת קרב של ממש, נוטפת דם, נהיגה,
אם כן, היא בחירה מתמדת, יומיומית, בין קטל לבין מעשה
שבשגרה של הליכת אדם למקום עבודתו, של הליכת ילדים
מביתם לבית-הספר וכחורה.

אבל נהיגה היא לא רק בחירה. נהיגה היא גם מראה. היא
גם מראה משקפת. במראה הזאת, צריך להודות, נראית החברה
הישראלית כמו עדת גלדיאטורים המתגוששים על הכביש, זה
שהפך לזירת קרב, ומקוים את דמם, את דמם שלהם. הם
מקוים את דמם: מאות הרוגים, אלפי פצועים, נכים, נהיגה, אם
כן, היא אולי בעצם סוג של נוצב נפשי של היחיד, של הכלל.
ואם נהיגה משקפת מצב נפשי, הרי מדובר בחברה גנירטית,
אגרסיבית מאוד, קצרת רוח, בלתי-מתחשבת, אבל מה שנורא
מכול — והתוצאות אומרות זאת — זוהי חברה שאיבדה את
הרגישות שאפשר היה לצפות לה ממנה לחיי אדם. הרי אחרת
אי-אפשר להסביר מספרים גדולים כל כך, נוראים כל כך,
מכבידים כל כך כמו המספרים שאנחנו עוסקים בהם.

נכון שהעניין הוא, בסופו של דבר, עניין של רשות היחיד,
וההכרעה היא הכרעתו של הנהג, הכרעתו של הולך הרגל, אבל
ממשלה, מדינה, ארגוני המדינה, המוסדות, אינם יכולים
להתחמק מן האחריות. הם גם לא מתחמקים מן האחריות. הם
אינם יכולים לברוח מן האחריות ואסור להם לברוח מן
האחריות.

אני מאשים את הממשלה שלא מצאה עד היום דרך לעגן במיניסטריון אחד את כל הרשויות שעוסקות בנושא, את כל הגופים ושכרי הגופים, את כל הסמכויות ושכרי הסמכויות. גם אתה, אדוני שר התחבורה, נושא בעצם באחריות, כאשר לא כל הסמכויות בידך. כן, אנחנו יודעים את זה. האחריות הזאת מוטלת על הממשלה ועל ראש הממשלה. אני יודע שאתה צריך לענות לנו היום, אבל אתה עונה בשם כל הממשלה. כך אומר תקנון הכנסת. לא כל האחריות מוטלת עליך, בשום פנים ואופן — לא על שר התחבורה לבדו.

אני מאשים גם את מערכת המשפט. גם דוח ועדת-לוין וגם דוחות אחרים קבעו שמדובר במערכת משפטית שאיננה מרתיעה דיה, שההליכים שהיא מבצעת הם הליכים מאוחרים. פעמים רבות הדיון מאוחר ומאכזר את האפקט ההרתעתי.

ניתן היה עוד להרבות דברים ולהכביר מלים. יעשו את זה בוודאי עמיתי, כי אנחנו דוברים היום פה אחד בנושא החינוכי ובנושאים אחרים. אבל, אדוני השר, אני רוצה להזכירך שלפני שנה, שנה וחצי, סיימה הכנסת עבודה מקיפה. אין דוגמאות רבות לעבודה מקיפה של הכנסת כמו בנושא שבו דנה הוועדה, שבראשותה עמדו חברי הכנסת לין וחרישי. יש לך כנסת — זה בא לידי ביטוי גם באתו דוח — שמוכנה לצעדים מרחיקים לכת שיאפשרו, ראשית, לעגן סמכויות, להקנות לשר האחראי גם סמכויות, כדי שהאחריות לא תהיה רק פורמלית אלא גם ממשית, ויש לך כנסת שתתמוך, לפי הערכתי, גם בהחרפת הסנקציות, גם בהידוק אמצעי האכיפה. שר התחבורה צריך, כראש ובראשונה, והממשלה כולה צריכה להשתמש בכנסת, לנצל אותה לטובת כל אותם דברים שציניתי, ובוודאי לטובת אותם דברים שחברי, אלה שיבואו אחרי, יציינו גם הם כטעונים עשייה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. באתו נושא רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם בורג, ואחריו — לחבר הכנסת גרשון שפט.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, כנסת נכבדה, אני מסכים לרוב דבריו של ידידי, חבר הכנסת דוד צוקר, ואפילו אשתמש בחלק מן הטרגימולוגיה שלו. אני רק חולק עליו בדבר אחד: הירידה לכביש, חבר הכנסת צוקר, אינה בחירה אלא בכי רע. זה הדבר היחיד שבו אני מתווכח אתך. ככל יתר הדברים אנקוט פחות או יותר את הקו שבו דיברת.

יורשה לי להשתמש בחלק הראשון של דברי כמנוחים השאלים מהעולם המיליטריסטי של הצבא והגנש. לו היו מחבלים נוחתים, חלילה, באיזה חוף שהוא ומבצעים פעולת יגיוע, והורגים בסוף-שבוע אחד כך וכך אנשים, חלקם צעירים, וקוטלים נפשות, ההיסטריה היתה נוראה, ומדינת ישראל היתה מבצעת פעולת תגמול, ובצדק. אבל בסוף-שבוע שבו שבו הכה שוב קטלן תאונות הדרכים, הקטלן האחר של חיי אדם, וכיחוד חיי אדם צעירים במדינת ישראל, אין למדינה, אין לחברה ואין לאדם כנגד מי לבצע פעולת תגמול.

אין לנו אלא להסיק מסקנה, שבסופו של דבר תאונות הדרכים הן עוד סמל אחד נורא לשחיתות של חיי האדם בארץ, לערך חיים צעירים, לאלימות ולפולחן המוות המרקד בדרכי ישראל. ומלבד מס שפתיים אין לנו במי לנקום, מלבד אימו הנורא של אב שאמר: כל מה שאני רוצה הוא לרצוח את מי שהרג את ילדי. אין פעולת תגמול על תאונות דרכים.

אדוני השר, אני חושב שצריך, שחובה, חוכמה של הכנסת — שוב, בפעם המי יודע כמה, ואני חושש שגם לא בפעם האחרונה — להפנות אצבע מאשימה קודם כול ובראש ובראשונה, גם אם לא כלעדיה, אבל קודם כול ובראש ובראשונה להפנות אצבע מאשימה אל הממשלה. אני רוצה, אגב, שפעם אחת כדיון בהצעה לסדר-היום מן הסוג הזה גם ראש הממשלה יענה. אני רוצה לדעת שגם ראש הממשלה, כראש של יחידה, של קבוצת מיניסטרס, של הקבוצה המנהלת, של מועצת המנהלים של המדינה הזאת, יתייחס אולי פעם אחת לנושא כזה.

אני יודע שהממשלה התייחסה לנושא זה כמה פעמים, והיא התייחסה אלו ג גם כיום ראשון האחרון, אלא שקשה לי להתחמק מן הרושם, שזה חלק מאותו ריטואל, שהשר המופקד מוסר את הדוח הנורא והכבד הזה, והממשלה, כמובן, כואבת כפי שכוואב כל אורח. אבל, אני רוצה לומר שאני מאשים את הממשלה הזאת בכך שאיננה נוקטת את כל האמצעים הדרושים כדי להציל חיי אדם. כן, אני מאשים את הממשלה הזאת.

אני מאשים אתכם, אדוני השר, שמצב התחזוקה של הכבישים במדינת ישראל ירוד. הוא לא גרוע, הוא לא בינוני, הוא ירוד. ריבוד הכבישים מתבצע בקצב הקיים, אולי, בחלק ממדינות העולם המתפתח. הוא איננו מתקרב כלל לסטנדרד האירופי.

אני מאשים אתכם, שבמשך ארבע-חמש שנים שקיימת בהן תוכנית "הכבישים האדומים" לא סיימתם עדיין את סלילת "הכבישים האדומים", אף שלכאורה אין היום מגבלה תקציבית, כך אומר האוצר.

אני מאשים את הממשלה הזאת שלא מצאה עד היום פתרון לשאלת הליכים המשפטיים והביורוקרטיים, להליכי התכנון והבנייה, שיאפשרו לסלול, לשפר את הצמתים העלובים כל-כך שאנחנו נוסעים בהם. חלק מהצמתים הם צמתים של שנות ה-30, ומאז שנות ה-50' כולנו תקועים בפקקים בצמתים אלה.

אני מאשים את הממשלה הזאת, שבמשך שנים, אולי עד לפני שנתיים-שלוש שנים לא העמידה את המשאבים הדרושים — דרושים לא רק מטעמים כלכליים, אלא גם מהטעמים של הצלת חיי אדם. צריך לומר את זה. ממשלת ישראל לא העמידה את האמצעים הדרושים בנושא זה להצלת חיי אדם.

אני מאשים גם את הרשויות המקומיות. אנחנו כולנו יודעים שחלק ניכר מהתאונות, רובן — תלוי אין מסוגים אותן, אבל בוודאי רוב מוחלט של התאונות — מתבצעות בתוך תחומי הרשויות המקומיות. לרשויות המקומיות נוח להטיל את זה לפתח משרד התחבורה או הרשות המטפלת בעניין. אבל העובדה היא, שגם הרשויות המקומיות אינן ערוכות למלחמה הזאת, וגם הן נושאות באחריות, וגם אותן צריך להאשים שהן אינן נוקטות את כל הצעדים הדרושים להצלת חיי אדם.

אני גם מאשים את משרד המשפטים, ואת רשויות המשפט. צריך רק לקחת את דוח ועדת-לוין, לראות את כל ההצעות שהציעה הוועדה הזאת בראשות שופט בית-המשפט העליון לעניין החמרה בענישה, החמרה בסנקציות, ולברוק אין מתייחסת הממשלה אל הצעות מן הסוג הזה, בהנחה סבירה ברוב המקרים, שלהחמרה בענישה יש אפקט מרתיע כלשהו.

בין 1975 ל-1987 השתנה סדר העדיפויות הלאומי של מדינת ישראל. בשנת 1977 החליטה מדינת ישראל באופן דמוקרטי לשנות את סדר העדיפויות הלאומי, וסדר העדיפויות הלאומי כלל וכולל, ואיננו נכנס כרוג לזיויכו בין הימין והשמאל, שטחים שעד 1975 לא היו בעדיפות הלאומית.

גרשון שפט (התחיה):

השטחים אשמים ככל מה שקורה — — —

אברהם בורג (המערך):

חבר הכנסת שפט, מי שרוצה שטחים רבים מעוגה מצומצמת צריך לדעת איפה העדיפויות שלו. אם אתה מעדיף הרכה שטחים, אתה מעדיף מעט כבישים.

גרשון שפט (התחיה):

זה לא רציני. לא הכול זה — — —

אברהם בורג (המערך):

זה לא רציני לדחות את זה בקש.

דן תיכון (הליכוד):

זה כמו הקיבוצים.

גרשון שפט (התחיה):

אתה חושב שזה לא כך?

אברהם בורג (המערך):

נו, באמת. שכחת להזכיר את החינוך בקיבוץ דליה. שכחת, חבר הכנסת תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

הנימוק הזה של כבישים מול שטחים הוא נדוש, והוא לא רציני. כאותה צורה אפשר לנגח אתכם פי מאה, ואף יותר, אז ררו מן הדמגוגיה העלובה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — — צריך לדעת שגם התקציב של הישיבות הקדושות נפגע ומקוצץ במשך כל התקופה הזאת, ומעניין שאיש מאנשי הממסד לא טרח לציין את זה.

אברהם בורג (המערך):

אני מוכן לציין את זה, אתה רוצה?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אשמח מאוד.

היור"ר ש' וייס:

סליחה, זה לא נושא הדין.

אברהם בורג (המערך):

חבר הכנסת תיכון, אני רוצה להעיר לך רק הערה סמנטית. עובדת היותו של ארגומנט נדוש עדיין לא עושה אותו בלתי רלבנטי.

דן תיכון (הליכוד):

הכוונה היא למה שאמרת, וזה מחזק את מה שאני אומר.

אברהם בורג (המערך):

יש פן אחר לאחרייתה של הממשלה. על כבישי הארץ נעות כמיליון מכוניות. לשיעור המסים המוטלים על הרכשי מכוניות אלו ולהיקפם אין כמעט אח ורע ומשל בשום מדינה אחרת, לא במזרח ולא במערב. המדינה מטילה מרי שנה על כל בעל מכונית אגרה מחייבת של מאות שקלים, ואני לא מדבר על זה שמן הצד גם רשות השידור רוחפת את ידה לתוך הכיס. חצי שנה אנחנו משלמים 2.70 דולר לגלון, יותר מאשר ברוב

כסופו של דבר, אנחנו עוסקים בשלושה קטלנים הקוטלים בכנייהנוער בישראל, וכאשר אחד מהם מופיע בגל גדול מדי וכמיון גבוה מדי, מייד אנחנו מזדעקים, ולאחר מכן אנחנו מחכים לגל הבא. הדברים אמורים לגבי התאבדויות, לגבי תאונות הדרכים ולגבי תאונות האימונים — שלושה דברים המייצגים יצג היטב את פולחן המוות של הנוער הישראלי. מה זה אומר? מאילו עומקי נפש זה שאוב? למה זה קורה?

לא עלינו המלאכה לגמור, לא כאן המקום לדבר על כך, אבל אין ספק שאותם בני 18, המקבלים לידיים בגיל הזה, בגיל 18, שני סוגי כלי-נשק, משתמשים בכלי-הנשק האלה אחרת מכפי שהיו משתמשים בהם באותו גיל במצבים אחרים. אותו בן 18 מקבל מטעם המדינה אישור להטיס F-16, מקבל ממנה אישור להטיס F-15, מקבל ממנה אישור להזויק רובה סער M-16 או רובה סער "גליל", והמדינה אומרת לו: אני סומכת עליך, אתה אחראי, בידך מופקדים חיי אדם, היוזה לך. ורוב רובם של בני 18 וכל האחרים, גילאי הגיוס, זהירים בכלי הנשק שהמדינה מפקידה בידיהם.

אבל מסתבר שלא רובם — והנתונים מבהילים — יודעים להשתמש בכלי-הנשק שהוריהם מפקידים בידיהם. וצדק חבר הכנסת צוקר באמרו, שהרכב הוא כלי-נשק, והוא כלי-נשק קטלני. בשנתיים הראשונות של הרשיון, אצל גילאי 17 ו-18, 30 נהגים מתוך 1,000 מעורבים בתאונות דרכים עם נפגעים. ואם העובדה היא, שאותם נהגים נהגים 45% פחות קילומטר ומהמוצע הארצי, יוצא כי מעורבותם גדולה פי חמישה מהמעורבות של גילאי 25 ומעלה, ופי שלושה עד ארבעה בממוצע מעורבות נהגים בתאונות דרכים.

30% מהתאונות שבהן מעורבים אותם נהגים צעירים שהם טייסים מחר, וחייילים מחר, ומפקדים על חיי אדם וכמפקדים בצבא אחראים לחיינו ולחיי ילדינו, 30% מהתאונות מוגדרות קטלניות וקשות.

מספר הנהגים גילאי 17 — 18 עלה ב-28% משנת 1985, והגיוס ל-44,500 איש, ואילו מספר התאונות שבהן הם היו מעורבים עלה ב-55%. משמעות הדבר היא, שהגידול בכמות התאונות הוא פי שניים. כנ"ל לגבי התאונות כלילה וכנ"ל אלף ואחד דברים. ואתה שואל את עצמך: לכל הרוחות, מה קורה כאן? אם הרכב הוא נשק והכביש הוא היוזה והנהג הוא הקטלן, אז מה קורה כאן?

מי אשם? יש הרבה אשמים. אין ספק שהאתוס הלאומי שמוליך את האדם אל הצבא הוא אתוס הרבה יותר זהיר בחיי אדם, ואילו האתוס שמוליך את הילד לכביש הוא אתוס קטלני. הכביש הוא זירת ההימון, הכביש הוא זירת המציאות, הכביש הוא זירת הביצועים של הגברכר הישראלי, וכנגד זה מערכת החינוך היא חסרת אונים.

אבל זה לא מספיק, כי יש גם אחריות המדינה, ולאחריות המדינה יש שני פנים. הפן האחד הוא פן העדיפויות הלאומיות. מעטים כאן חברי שהם נציגי הימין ממש, אבל ברוב האחרון של מבקרת המדינה, בעמוד 189 מביאה מבקרת המדינה ציונים. ציון ממוצע של רשת הכבישים בישראל בשנת 1975, והציון היה אז 75, מתוך 100, אני מניח. הציון בשנת 1987 היה 37. כישלון טוטלי. השינוי באחוזים בין 1975 ל-1987 הוא מינוס 50. ומפרשת המבקרת ואומרת: הנתונים מצביעים כי בשנת 1975 שיעור הכבישים הטעונים שיקום היה 2% מאורך הרשת, ואילו ב-1987 הגיע שיעור הכבישים הטעונים שיקום לכדי 46%.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת בורג סיים. בכקשה, חבר הכנסת גרשון שפט
באותו נושא.

גרשון שפט (התחיה):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אילולא היה הנושא כל
כך עצוב אפשר היה להתכחד עליו. כולם מדברים על הנושא
הכאוב הזה אבל לא משנים את המצב, כמו מזג האוויר
באנגליה.

מונח לפני הדוח שהזכירו חברי כנסת שדיברו לפני הדוח
של ועדת החקירה הפרלמנטרית מלפני שנה וחצי. לקראת
הדיון הזה עברתי עליו, וראיתי שחלק ניכר מהדברים
המופיעים בו לא בוצע, לא הוקדשה די תשומת לב לנאמר בו,
וגם לא ניתן התקציב הדרוש כדי ליישם את הדברים.

אנסה לפרט מקצת מהדברים שנראים לי חשובים, כי
אי-אפשר להקיף את כל הנושא. אתחיל בתחזוקת הכבישים.
40% מהכבישים אצלנו אינם עומדים בתקן, לעומת 2.5%
בגרמניה, למשל. די אם אזכיר את "הכבישים האדומים", את
המחלפים ואת הגשרים שמן הראוי היה לעשותם, ואין עושים
אותם בשל חוסר תקציב, זה גורם אחד לתאונות.

בכל דיון בנושא הכבישים ותאונות הרכבים אני מזכיר את
הכביש מכפר-זרבורג לכפר-סילבר, שיש בו שני גשרים. אני
נוסע בכביש הזה פעם או פעמיים ביום, ואחת לשבוע או אחת
לשבועיים אני עד לתאונה בכביש הזה. כאשר סיפרתי זאת
בוועדת הכספים לפני שבוע, אמר יגאל הורביץ, שכאשר הוא
נסע באותו כביש ביום אחר, לא כיום שבו קרה המקרה שעליו
אני סיפרתי, כמעט שקרה שם אותו דבר.

אלה גשרים מתקופת הטורקים. רק מכונית אחת יכולה
לעבור את הגשר, והמכונית שבאה ממול צריכה לעצור. עד
עכשיו לא נמצא התקציב בשביל הכבישים הללו. אני מקווה
שהשנה אולי יתחילו בבניית הגשרים והרחבתם.

כאשר אנחנו מדברים על מה שתלוי בתחבורה, צריך
להקפיד יותר על רישוי המכוניות. אנחנו יודעים שעל הכבישים
נעות מכוניות שאינן ראיות לנסיעה. הורדת מיסוי על חלפים
ומזוגים — חלק גדול מהתיקונים לא נעשים בגלל מחירי
החלפים; מזוגים יכולים להועיל בקיץ לשלוות רוחו של הנהג
בחום הגדול, ומן הראוי להוריד את המסים הגבוהים שעדיין
קיימים.

כיוון ראשון בעניין הזה — הרפורמה במיסוי הרכב, שיש
לברך עליה, שמשדר התחבורה הציע אותה בשיתוף עם האוצר.
חקן המכוניות יעלה ולא ירכיבו מרכבים גדולים על מנועים
קטנים.

יש הליכים ביוורקטיים מורכבים וממושכים עד לאישור
תוכניות המתאר לכבישים או לאותם פרויקטים חברותיים,
שצריכים לעבור שבעה מדורי גיהנום עד שמבצעים אותם. וכל
זאת עוד בלי לדבר על הכסף הנדרש, על הכסף הרב הנדרש. אם
יעשו פעם אחת את החשבון של הכסף הנדרש לכבישים לעומת
הכסף שהולך לנפגעים, אינני יודע בסופו של דבר היכן נצא
נשכרים, לבד כמוכרן מחיי אדם התלויים בעניין.

הדוח שפורסם בשעתו מדבר גם על אחריות גדולה יותר
שצריכה להיות על הרשויות המקומיות. כ-80% מהתאונות הן
בדרכים עירוניות ו-20% בכבישים הבין-עירוניים. אף
שהנפגעים מתחלקים 50%—50%. הרשויות המקומיות
חייבות לראות את העניין כחלק מתפקידן יותר מאשר היום. אם
כן, זהו גורם אחד.

מדינות העולם, כאשר חלק הארי מהמחיר מורכב מבלו,
ממע"מ, מהיטלים למיניהם ועוד מיני שמות שאנחנו בכלל
— — —

דן תיכון (הליכוד):
מחיר הדלק בארץ הוא בין הזולים בעולם.

אברהם בורג (המערך):
תברוק.

היו"ר ש' וייס:
הוא הכי זול. בדקנו בשבוע שעבר. אני אישית בדקתי.

אברהם בורג (המערך):
חבר הכנסת תיכון, כל זה מתרחש כאשר מחיר חבית נפט
גולמי ירד בעולם מרמה ממוצעת של 22 דולר ל-14 דולר. אתה
מתייחס לבסיס הישן, ולא לבסיס החדש.

דן תיכון (הליכוד):
אני יודע שאתה מצטט אותי, אבל עדיין מחיר הדלק אצלנו
הוא מהזולים בעולם.

אברהם בורג (המערך):
גולת לי פשוט את המלים מהפה. רציתי להגיד את מי אני
מצטט.

היו"ר ש' וייס:
אם אתה מצטט אותו, אז גם הוא טעה.

אברהם בורג (המערך):
עם חבר הכנסת דן תיכון מותר לי לעשות דברים כאלה.

דומני שכל זמן שלא יקומו הנהגים בארץ ויגידו: אנחנו לא
משלמים יותר, ואנחנו לא נוסעים יותר ואנחנו לא רוכשים יותר
דלק — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אתה קורא למרי נהגים?

אברהם בורג (המערך):
כן, למרי נהגים, למרד נגד חברות הביטוח, למרי נגד
חברות הדלק ולמרי נגד הממשלה הגובה מסים ועושקת בעלי
הרכב, שהיא אשר לוקחת את הכסף. היא אשר תתקצב
ותתגמל. כל זמן שזה לא יקרה, משמע שמדינת ישראל
השלימה עם קורבן התמיד של מאות הרוגים במשך שנה.

דומני שאפילו בעת כזאת, כשאנו עולים באופן פולחני על
הבמה וזועקים את זעקתם של אלה שאין מי שיועק את זעקתם,
אנחנו צריכים להגיד את הדברים הבאים: מורינו ורכותינו, כל
זמן שלא תקומו ותגידו שהגיע זמן קריאת המרי של נהגי
ישראל, לא יזוז שום דבר בכביש ישראל.

דן תיכון (הליכוד):
אז מה, לא ייסעו?

אברהם בורג (המערך):
לא ייסעו. שבוע לא תיסע, ואז תראה את חברות הדלק
ממנות את כל העסק הזה. רק שבוע.

היו"ר ש' וייס:
באותו שבוע גם לא יהיו תאונות דרכים.

דן תיכון (הליכוד):
— — —

אברהם בורג (המערך):
אני פוחד משחל.

מכית-הסוהר, יותר מקנס כספי, שפעמים רבות הוא לא משלם אותו מכיסו כלל. אם כן, שלילת רשיון מנהג לתקופה של חודש-חודשיים-שלושה חודשים, לפי סוג העבירה, מעבר לשלילה המוטלת כיום, תרתיע הרבה יותר מהאמצעי הנקוט במקום השלילה כיום.

דובר על רשות תחבורה, על ריכוז כל הסמכויות של כל המוסדות העוסקים בכך בידי ראש הממשלה או בידי שר התחבורה, שאולי יתפנו יותר לעניין הזה. דובר על כך, אינני יודע מה נעשה, אבל נדמה לי שנעשה מעט מאוד.

לסיכום, אם לא ייעשו הדברים הללו, ולו חלק מהם, אזי נדמה לי שאנחנו מקיימים עוד דיון אחד, ונעמוד בפני אותם 500 הרוגים כל שנה, חס ושלום. לכן אני רואה אותך, שר התחבורה, כאחד האנשים היכולים להציל חיי אדם.

היו"ר ש' וייס:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יהודה פרח, ואחריו — לחבר הכנסת אריה גמליאל. חברי הכנסת, נא להקפיד על הזמן. יש לנו שמונה הצעות, ואין ספק שהנושא ימוצה כאן גם אם נקצר.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני הולך לממש את בקשתו של היושב-ראש לצמצם ככל האפשר בדברים ולעמוד על עיקרם של דברים. הרי נושא הקטל בדרכים הפך להיות נושא קבוע על סדר-היום של הכנסת וועדותיה. זה נושא שלא יורד מעל הפרק. לדאבון הלב.

אני רוצה להתמקד דווקא בנושא אחד, מסוים, מוגדר, שתוצאותיו הרעות היו בשבוע הנוכחי ובשבועות האחרונים. הייתי אומר, שקטל אנשים וילדים הוא הביטוי האמיתי למה שקורה לנו יום יום ושעה שעה בדרכים. אלה אינן תאונות דרכים, זהו קטל ורצח בלתי פוסק של נפשות.

כפי שאמרתי, הועלו פעמים אין ספור הצעות לסדר-היום. לא ראיתי להן תוצאות, לדאבון הלב. לכן אני רוצה להתמקד דווקא בעניין אחד, שאם בו נעשה משהו ניטיב אולי עם עצמנו ועם העם הזה.

אילו התחלנו למנות את הסיבות, יש מאה ואחת סיבות. כמה אגע? בגורם האנושי? בגורם הרכב? בכבישים? אני רוצה לקחת פן אחד של הצד האנושי ולהתמקד בו, וזה נושא הנהיגה הבלתי-זהירה, הבלתי-אחראית של נהגים לא רק צעירים אלא גם כל אלה שיש בידיהם רכב.

הבה נתחיל בנורש העניין. הכעיה מתחילה ברגע שהאיט מקבל את רשיון הנהיגה. הוא צריך להבין שהוא מקבל כלי תחבורה, אבל גם כלי משחת, כלי שיכול להביא הרס וחורבן, להמיט אסון על אנשים. אין מודעות לעניין הזה. השמחה והאושר בעת קבלת רשיון הנהיגה אינם מלווים באותה תחושה ובאותה הבנה שרשיון זה יכול להמיט אסון על הנהג עצמו, על קרוביו, על בני משפחתו ועל אחרים שבהם הוא עלול לפגוע.

אני טוען שצעירים, וגם מבוגרים יותר, שבאים לקבל רשיון נהיגה, עליהם לעבור מעבר למבחני הנהיגה לקבלת הרשיון גם סטו, שאין לוותר עליו; סטו שיתן להם ביטחון. אני עבדכם, כאשר קיבלתי רשיון נהיגה, חרדתי לקחת מישוה מבני ביתי או מישוה זר.

היו"ר ש' וייס:

מה המשמעות של הסטו? הוא ינהג לכר?

גורם שני, שלדעתי הוא הגורם העיקרי, הוא הגורם האנושי, מעל ומעבר לכל בעיות של תשתיות, כבישים וכדומה. 50% מהנפגעים הם הולכי רגל. תוכניות החינוך וההסברה עדיין נמצאות כשלב היחולמים, עדיין לא יצאו כפי שצריכים לצאת במסע הסברה ארוך וממושך, ולא רק להתחיל בו קצת פה וקצת שם; גם בשיעורים בכתיבה-הספר, גם בטלוויזיה.

אביא דוגמה שהצעתי בשעתי: הודעה שבועית, לדאבוננו, על מספר הנפגעים.

היו"ר ש' וייס:
עושים את זה כיום שיש.

גרשון שפט (התחיה):

אני מצטער, כיום שיש אנחנו לא רואים. אולי כדאי להעביר את זה ליום אחר, כדי שכל האוכלוסייה תוכל להיות מרווחת על מספר הנפגעים המצטבר במשך השנה. אפשר לעשות תוכניות יסודיות יותר מתשדירי השירות הקצרים.

היו"ר ש' וייס:

אני מציע שתיזום את זה. סליחה על שאני מתערב בנושא. זה מאוד הגיוני שתבקש מהטלוויזיה שתעביר את זה גם כיום נוסף, כדי שצבור דתי גדול מאוד יצפה בזה. אני בטוח שהיא תיעתר לזה. זה כל כך מתקבל על הדעת. אז אולי נצא מפה ככל זאת באיזה הישג.

גרשון שפט (התחיה):

אני מקבל את הצעתך ברצון. גם לי יש מעורבות אישית בעניין תאונות הדרכים. בוודאי אשעה להצעתך ואעשה כן.

לגבי הגורם האנושי, אנחנו צריכים להשתמש גם בשיטת המקל והגורר, דהיינו לתת תמריצים והנחות לנהגים שבמשך שנה לא היו מעורבים לא בתאונות ולא כדוחות, ותמריצים גדולים יותר והנחות גדולות יותר לאותם נהגים שבמשך שנתיים-שלוש שנים לא קיבלו דוח — אני לא מדבר על דוח חנייה — ולא היו מעורבים בתאונה כלשהי. לדעתי אפשר להטיל את הדברים הללו על חברות הביטוח. יש לנו סיפור אחר עם חברות הביטוח לגבי גובה הביטוח. זו פרשה שאני לא רוצה לדבר עליה כאן, אבל מה שהולך היום עם חברות הביטוח לגבי ביטוח רכב זה סקנדל אחד גדול.

אני חושב שבמסגרת הדיון אפשר להביא את חברות הביטוח לתמרוץ של נהגים שהם בסדר, שהם שומרים, שהם חוסכים לחברות הביטוח כסף רב. לכן אני חושב שהשיטה הזאת של תמרוץ נהגים הנוהגים על-פי החוק תעורר נהגים. צריך לפרסם את זה, ועליידי כך אפשר יהיה אולי להוסיף נהגים מספר שלא יעשו תאונות.

עם זאת, אני חושב שצריך לפעול גם בשיטת המקל:

אכיפה חזקה יותר של חוקי התנועה — דובר על משטרת תנועה ארצית לניסיון לשנה-שנתיים, על הפעלת מסוקים. גם המשטרה כמשטרה לא תמיד אוכפת אותם חוקים שהם הגורמים העיקריים לתאונות, אלא לפעמים שוטרים מסתובבים ורושמים דוחות על דברים חשוכים פחות.

קיצור תהליכי השפיטה — דהיינו, נהג לא יישפט בעוד שנים מספר על תאונה שהיחה לו לפני חמש שנים, שהיא לא נוגעת לו כלל.

ובעיקר — שלילת רשיונות במקרים נוספים על אלה שבעטיים שוללים רשיונות היום. אני יודע: שלילת רשיון מנהג, בשבילו זה העונש החמור ביותר שיכול להיות, יותר

יהודה פרח (הליכוד):

הוא ינהג לכבד, אבל יהיה זהיר במשך שלושה חודשים לכל יעבור אף על אחת מתקנות התעבורה. הוא יהיה דוגמה וסמל של שלושה חודשים ראשונים הוא ינהג לכבדו, בגפו. בגפו יצא ובגפו יבוא. לאחר שלושה חודשים, אם מילא אחר כל חוקי התנועה כראוי ולא נקרה לאיזו תקרית במשך שלושה חודשים נוספים, רשאי יהיה להסיע אדם אחד ברכבו. ורק כעבור שישה חודשים הוא יוכל להסיע מלוא המכונית שלו אנשים. אחרת, הוא לא תופס שיש בידו כלי עם עוצמה אדירה; וכיחוד היום, הכלים החדשים הם מתוחכמים. הוא מרגיש שהוא שולט בכביש אבל הוא לא שולט לא בעצמו ולא בכביש.

אני אומר זאת לא רק לגבי נהגים חדשים צעירים, גילאי 18 — 22, אלא גם נהגים מבוגרים יותר. מי שמקבל היום רישון נהיגה חדש חייב לעבור את התהליך הזה, הצעירים במשך שלושה חודשים ואחריהם עוד שלושה חודשים המקנים להם את הזכות לנהוג ברכב ולעבור מרשיון נהיגה זמני לרשיון קבוע, ואילו לגבי המבוגרים יותר, מעבר לגיל 22, שיש לחשוב שהם יותר בוגרים, יותר מנוסים, יעשו זאת במשך ארבעה חודשים, ובפעם אחת בלבד.

ארדני היושב-ראש, זה נראה אולי משונה ומזרח. אני גם מציע שכדי שהמשטרה תוכל לאכוף זאת ולקלוט את הנהג החדש בעין במהירות, ללא צורך לחפש בניירות, הרשיון הזמני צריך להיות בצבע אחר. נחליט שהוא יהיה ירוק, הוא יהיה ירוק. ואז השוטף ידע מייד שמדובר בנהג חדש, ויטפל בו כפי שצריך.

אינני מאמין שניתן לנהוג כאן כמקובל בארצות-הברית, שמבוגר ישב ליד הנהג וישמור עליו. לנוער שלנו יש סגנון אחר של התנהגות. הוא לא יקבל שמבוגר ישב על ידו. זה ייראה לו כאילו בוים לו, לא מכבדים אותו. אנחנו מכירים את הגאווה של הנוער שלנו, ויש בגאווה הזאת גם יופי, אבל אני לא רוצה שהיא תהיה לרועץ.

על כן אני מציע את ההצעה הזאת היום. הגשתי גם הצעה לסדר-היום וגם הצעת חוק, בו זמנית, אינני רוצה לקרוא בפניכם עכשיו את נוסח הצעת החוק ולהלאות אתכם. הבאתי את עיקרי הדברים ואת מטרת החוק הזה.

הדבר השני שאני מציע הוא לאמץ את מה שביקשתי בכנסת העשירית, ואני רוצה לומר לכם, שהיו לזה תוצאות. היה זמן שהיו דבורים, אופנועני שיטור קלים. לקחו סטודנטים והם היו בדרכים, רבותי, אין גורם הרחעה בכבישים. אנשים נוסעים שעות בכבישים ואינם פוגשים שטר אחד. חשוב שיהיו לנו אופנועני שיטור קלים, ולא צריך להשקיע בכך השקעות גדולות. באיטליה ובצרפת אתה רואה אותם בכל מקום — פתאום מופיע לך מהפינה שוטר. כאן אין גורם הרחעה. אבל שימו לב מה קורה כאשר נהגים רואים מרחוק שוטר. גם הנהגים הוותיקים וגם הנהגים החדשים מתמתנים, נוהרים, כל אחד כבר פחות עוקף, כל אחד מסתדר; מה קורה לאנשים האלה, עם כל הניסיון שצברו. הווי אומר, גם גורם הרחעה והפיקוח יש לו משמעות.

הו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת פרח. באותו נושא, אני מזמין את חבר הכנסת אריה גמליאל, אחריי — את חבר הכנסת משה גפני, אחריי — את חבר הכנסת חנן פורת, ורק אחרי שלושתם — את חבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

ארדני היושב-ראש, חברי הכנסת, כל אדם הוא עולם שלם וכל המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא.

הצלת נפשות היא אחת המצוות החשובות ביותר בתורה, עד כדי כך שכל התורה כולה נדחית מפני חשש של פיקוח נפש, ואפילו הוא חשש רחוק.

כמו כן נצטוונו בתורה "ונשמרתם מאד לנפשתיכם". יש חובה על כל אדם להיזהר ולשמור על עצמו, שחס ושלום לא תקרה לו שום סכנה. ואפילו עד כדי כך החירו חכמים לטלטל מוקצה ברשות הרבים בשבת משום חשש שיינוקו העוברים ושבים, וכל שכן בחשש סכנת נפשות, שחכמים החירו הכול כדי להציל נפשות.

האסון הכבד והנורא של תאונות הדרכים, המקפחות חיייהם של אנשים רבים, חייב להיות בראש סדרי העדיפויות שלנו. עלינו להקדיש משאבים לכך לפני כל דבר, כיוון שפיקוח נפש דוחה הכול וקודם לכול.

נעשים דברים רבים כדי להמעיט ולצמצם את ממדי האסון הנורא הזה, אבל כל הדברים האלה אינם מספיקים, ויש להעמיק יותר ויותר בפעילות ענפה, בכל האמצעים המונעים תאונות דרכים וממעטים אותן.

יש להקדיש את כל המשאבים לשיפור תשתית הכבישים. יש כבישים רבים שהם מסוכנים מאוד, ועד היום לא נמצאו המשאבים הדרושים כדי להחיש את שיפורם.

כמו כן, יש לזיזם הצעות חוק, כמו בעניין החובה להתקין מזגנים במכוניות, המקילים על הנהג את הנהיגה ועוזרים לו להתרכז בנסיעה. יש למנוע מאנשים שאינם מרוכזים בנסיעתם, כגון שיכורים ונרקומנים, לנהוג ברכב.

אני עומד להגיש, בעזרת השם, הצעת חוק שיבוא לאסור על נהגים שהם נרקומנים לנהוג, כמו בעניין החובה להתקין מזגנים במכוניות, המקילים על הנהג את הנהיגה ועוזרים לו להתרכז בנסיעה. יש למנוע מאנשים שאינם מרוכזים בנסיעתם, כגון שיכורים ונרקומנים, לנהוג ברכב.

אני עומד להגיש, בעזרת השם, הצעת חוק שיבוא לאסור על נהגים שהם נרקומנים לנהוג, כיוון שהם מסכנים את עצמם וגם את האחרים.

כמו כן יש להקדיש משאבים מיוחדים כדי לחגבר את משטרת התנועה, שתוכל לאכוף את חוקי התנועה ביתר תוקף וביתר יעילות, להפעיל גם מסוקים, לפקח על התנועה ולהעניש את העבריינים בכל חומרת הדין; למען יראו וייראו.

צריך לעשות דברים דרסטיים, ומיידית. אני פונה אליך, כבוד שר התחבורה, אני מעריך מאוד את כישוריך ואת מידותיך הרומיות. אין לי ספק שגם אתה רואה את נושא מניעת תאונות הדרכים כמצווה קדושה, ואין לך מצווה יותר גדולה מהצלת נפשות. לכן, נושא זה צריך להיות בראש מעייניך.

אני באופן אישי חוותי חוויה קשה של תאונת דרכים, כאשר משאית זרקה אותי לתעלה עמוקה בצדי הדרך, וניצלתי בדרך נס. או אז הרגשתי הרגשה אמיתית וברורה עד כמה כלי הרכב יכול להיות כלי משחת, להביא להרג והרס.

לפיכך, יש גם צורך לצאת בהסכרה חריפה וחדה, להראות את גודל האסונות שיכולים להיגרם כתוצאה מכך. תודה רבה.

היור"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת גמליאל. אני מזמין את חבר הכנסת משה גפני.

היור"ר ש' וייס:

אתם עורכים אחר-כך בדיקה נוספת?

שר התחבורה מ' קצב:

הנתונים מגיעים אלינו. אני הצעתי למשטרת ישראל לשנות את שיטת היישום של גורמי התאונות, כיוון שעל-פי הסטטיסטיקה של המשטרה גורם התשתית עומד על 2% מגורמי תאונות הדרכים, וזה איננו סביר.

היור"ר ש' וייס:

מה ההערכה שלכם?

שר התחבורה מ' קצב:

ההערכה שלנו היא שהאחוז גבוה בהרבה.

היור"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, חבר הכנסת גפני.

היור"ר ש' וייס:

גם הממשלה היא גורם אנושי.

משה גפני (דגל התורה):

הממשלה, לצערי הרב, נכשלה בנושא הזה; לא הממשלה הזאת, לא הממשלה הקודמת, כל הממשלות.

משה גפני (דגל התורה):

אני רוצה לעבור לגורם האנושי ולומר לכם, שלפני כשנתיים היתה ועדה פרלמנטרית לבדיקת נושא תאונות הדרכים — — —

היור"ר ש' וייס:

ועדת חקירה.

משה גפני (דגל התורה):

ועדת חקירה שהגישה המלצות, אבל לצערי הרב, ההמלצות, ברובן הגדול, לא יושמו.

הבאתי את הנושא של הגורם האנושי, ואת מה שהתורה אומרת, שייבנו ערי מקלט בעבר הירדן. ערי מקלט נבנו לאלה שהרגו בשוגג. הגמרא, במסכת מכות, שואלת: מדוע נקבעו ערי המקלט בעבר הירדן? והתשובה — מכיוון שרבו שם הרוצחים. ערי המקלט נבנו עבור אלה שהרגו בשוגג ולא עבור רוצחים שהורגים במזיד. אומר המהר"ל מפראג, שבמקום שאין ערך לחיי אדם, אנשים יכולים להרוג כמזיד, ורבו הרוצחים במקומות האלה, מטבע הדברים, ולא מן הנמנע שמתחילים להגיע גם להריגה בשוגג. כאשר אין ערך לחיי אדם, כאשר אין חינוך מספיק, אין מודעות לערך הנעלה הזה, שביהדות הוא הגורם המרכזי, של חיי אדם, יכולות לקרות הריגות בשוגג. אולי הדברים האלה אינם נוגעים לשר התחבורה; יכול להיות שהם נוגעים לשר החינוך והתרבות. צריך להקנות מודעות לכני-הנוער, לחנך אותם, ללמד אותם יהדות, את ערך היהדות, מה הוא הגורם האנושי? מה ערך לחיי אדם? יכול להיות שכל אלה היו מביאים להפחתה בתאונות הדרכים. יכול להיות שזה היה מביא לנהיגה זהירה יותר, מול המציאות הזאת שבני-נוער, לצערי הרב, נוהגים בשעות הקטנות של הלילה, נוסעים בכפרות, חלקם אפילו שיכורים או מסוממים.

אלה דברים שחייבים לטפל בהם: א. בנושא של החינוך; ב. בנושא של הענישה. צריך להיות גורם הרחעה. נער, או אפילו אדם מבוגר יותר, כאשר הוא יודע שהוא מעורב בתאונה מתוך רשלנות, רשיונו יישלל והוא יהיה צפוי לעונש מרתיע. יכול להיות שדבר כזה היה גורם להפחתה משמעותית בתאונות הדרכים. זאת גם אשמתה של הממשלה, שחייבת להעמיד את העניין בראש סולם עדיפויותיה.

באותה ועדת חקירה שהוקמה לפני שנתיים הוחלט על הקמת משטרת תנועה ארצית, אבל ההחלטה הזאת לא התבצעה עד עצם היום הזה. נכון מה שנאמר פה קודם לכן. אדוני שר התחבורה, אתה בעצם נושא באחריות של הנושא

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גפני, אולי תשתה משהו. אדוני שר התחבורה, עד שהדובר ישתה ויכול להמשיך את דבריו, אני מבקש לשאול אותך שאלה: האם יש לכם סטטיסטיקה פחות או יותר מדויקת על אותו חלק של התאונות שהוא תוצאה של כבישים לקויים, על אותו חלק שהוא תוצאה של טעות אנוש, של נהיגה רשלנית? אני מקשיב לדוברים ומבין שכל הביקורת היא בכיוון אחד. בתור חבר אופוזיציה אני רוצה להקל על הממשלה, אחרי שחבר הכנסת גפני, חבר הקואליציה, כה תוקף אותה.

משה גפני (דגל התורה):

את כל הממשלות.

גרשון שפט (התחיה):

שר התחבורה מ' קצב:

מי שנורך את הסטטיסטיקה זאת משטרת ישראל. מייד אחרי שמתרחשת תאונה מופיע שוטרי וכותב את סיבת התאונה. הואיל והעניין הזה הופך להיות מוצג משפטי, השוטרים נמנעים מלישוש את גורם התשתית כסיבה לתאונה. אין להם די כלים לשם כך.

על-ידי נהגים שטרם מלאו להם 18 שנה. וכאילו תמרור אדום, שהוצב בפנינו באופן קונקרטי על-ידי האסון שהיה השבוע, אמר לנו: אכן, ההצעות האלה, עם כל האיסימפתיות שלהן, אולי כלפי נהגים צעירים, הן דבר בעתו.

שאלו אותנו, האם אנו רוצים להקשות את החיים על נהגים צעירים שזכו זה עתה ברשיון. אמרנו: לא להקשות את החיים, אלא אולי לזכות אותם בחיים, ולשם כך מותר גם להקשות את החיים.

אני מקווה, אדוני שר התחבורה, שבעזרתך תזורו ביותר חקיקת החוק הזה, וכבר בימים הקרובים יובא החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, במגמה להפכו מהלכה למעשה, ולו לשנת ניסיון, שבה נוכל לבחון אם הוא יעיל ואפקטיבי באמת.

נקודה שנייה — ענישה רמתיעה ומיידית, ואני שם את הדגש במיידיות. יש פעמים שהמיידיות ופולחן המיידיות הם חיסרון. אנחנו מסויגים פעמים רבות מ"היום לקבל שכרם", אבל — "היום לעשותם". וענישה מיידית, אין ספק שהיא מרתיעה. המשמעות של הדברים, ואני יודע שבנושא זה כבר יש התחלה של סלילת הדרך, היא שנהג העובר עבירה המחייבת שלילת רשיון, יישלל ממנו הרשיון בתוך ימים ספורים; פעמים אפשר של התנאי, על תנאי, מיידית, למען ישמעו ויראו.

אני יודע, לשם כך אנחנו נדרשים לדבר השלישי. לשם כך אנחנו נדרשים למשטרת תנועה. המשטרה שלנו, עם העומס העצום המוטל עליה בתחום האינתיפאדה — ואנחנו רואים את עבודתו של משמר-הגבול היום בירושלים ובצפון — בתחומי הפשיעה והסמים, היא נחנקת מחוסר כוח אדם, מחוסר תקנים, והנושא של התחבורה, לפי טיבו של עניין, נמצא אצלה פעמים רבות במקום האחרון. על כן, ההצעה שגובשה על-ידיכם לזכות את המשטרה במשטרת תנועה, שתיוחד לעניין הזה, גם היא דבר חיוני מאין כמותו, ואני גם יודע שבהמלצות ועדת הכלכלה הושם דגש על העניין הזה.

אני רוצה להביע את מלוא ההערכה והשבח למשרד התחבורה, שבאמצעות המינהל לכטיחות בדרכים נכון היה להקצות 10 מיליוני שקלים מתקציבו, מתקציב משרד התחבורה, למשטרה לצורך הקמת הפרויקט הזה של משטרת התנועה. אני קורא מאכן למשרד האוצר ולמשטרה עצמה, חרף האילוצים התקציביים שלהם, לתת את חלקם הנאות בעניין הזה כדי להוציא את הדבר מן הכוח אל הפועל. יש דברים, שעם כל הרצון בחיסכון אי-אפשר לקצץ בהם עד תום, וזהו בדיוק הדבר שלשמו נדרשים תקציבים, שאין לי ספק שיחסכו גם חי אדם וגם כספים, כספים כבירים, שמשולמים לאחר מכן, כאשר מתרחשות התאונות. על כן אני מקווה, שנוכל להתכשר במסגרת הדיון היום שהנושא הזה קם ונהיה, בעזר השם.

ונקודה אחרונה, אדוני שר התחבורה, רבותי חברי הכנסת — אף אני סבור שהמפתח לכול, כמו במרבית הדברים, נעוץ בחינוך. אבל אני רוצה להיות קונקרטי יותר. מעבר לשאלת החינוך בתחום של כטיחות ומעבר לשאלה של חינוך בכיתות הנמוכות לגבי הנושא של חציית כביש כמעבר חצייה, דברים יפים כשלעצמם, אני מציע, כמלוא הכובד וכמלוא האחריות, לעגן בחקיקה לימוד נהיגה במסגרת בית-הספר התיכון, עד לשלב של קבלת רשיון נהיגה; שעל נהיגה ייכתנו בבחינות הבגרות כמו במתמטיקה, כמו בהיסטוריה, כמו ביהדות.

אגב, יש לי בעניין זה מקורות ביהדות. אם המשנה, במסכת קידושין, אומרת: "חייב אדם ללמד את בנו לטוט על

הזה, אבל, הסמכויות אינן נתונות בידיך. הממשלה כולה צריכה לקבל החלטה אמיתית על הקמת משטרת תנועה ארצית ועל העמדת משאבים נכונים לעניין הזה.

אנחנו, חברי הכנסת, חברי הממשלה, כאשר קורים אסונות קשים כמו אלה שקרו בשבוע האחרון, שוב אנחנו מדברים ושוב לא יוצא מהעניין הזה דבר. הנושא הזה הוא בנפשנו, פשוטו כמשמעו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אני מקבל את ההערה של השר, משום שחברי הכנסת שנמצאים כאן הם כולם שכבר היו להם הצעות בנושא הזה, או אלה שעוד היו להם. הנייטרלי היחיד כאן הוא חבר הכנסת וירשובסקי — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
גם לי יש הצעה.

היו"ר ש' וייס:

בנושא הזה? אני מקבל את ההערה של השר.

שר התחבורה מ' קצב:

אלה שנמצאים פה הם אלה שצריכים לנאום, וחלק הם אלה שכבר נאמו.

היו"ר ש' וייס:

זה מה שאמרתי. בבקשה, חבר הכנסת חנן פורת.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר התחבורה, כולנו שואלים את עצמנו: כמה קורבנות עוד נצטרך להקריב למולך הזה ששמו תאונות הדרכים? בלי לפשפש בסטטיסטיקה, יודע לכול: תאונות הדרכים גובות מאתנו מחיר העולה על מספר ההרוגים במלחמות, על מספר ההרוגים בשאר אסונות הטבע; במו ידיו, האדם — האדם שבמכונית — מקריב למולך הזה קורבנות, אם בחיי אדם ואם בפגועים ובפצועים, ודי להיות ב"בית-לוינושטיין", או במקומות כגון זה, כדי להיווכח כמה פגועים ללא חקנה, מעבר לאלה שקיפדו את חייהם, מהלכים כתוצאה מהאסון הנורא הזה ששמו תאונות דרכים.

אין לי ספק, שאילו חיינו בתקופת חכמי ישראל מימי המשנה והתלמוד, הייתה יוצאת מסכת "דרכים" והיו נקבעות בה הלכות על-פי העיקרון של "ונשמרחם מאד לנפשתיכם", מה מותר ומה אסור. ייתכן שיראת שמים הייתה גם מביאה לחיסכון בחיי אדם ובפצועים ובפגועים. אבל אנחנו כדור יתום, כדור שההוויה המתייגית נותנת אותותיה גם בנורמות שבדרכים, והרי לנו התוצאות.

לא באתי לחדש הרבה דברים, אבל אישים את האצבע, ברשותך אדוני שר התחבורה, על ארבע נקודות, שרואה אני אותן כסדר העדיפויות כראשונות כמעלה בסוגיה הזאת:

הנקודה האחת — אומנם מצומצמת יחסית, אבל רומה שהיא דבר בעתו — הצעת החוק של חברי ועמיתי חבר הכנסת הרב יצחק לוי ושלי בנושא הנהגים הצעירים, על שני חלקיה. הצעה זו אכן נתמכה על ידי משרד התחבורה, ורבות נעזרנו כך ובעזרוך הנאמן עתניאל שנלר בעניין זה, הן כאשר להארכה משנה לשנתיים של תקופת הניסיון של נהג צעיר, שאם יעבור עבירה שתחייב את שלילת רשיונו יצטרך להתחיל את כל התהליך מחדש — ואני יודע שזה דבר המרתיע נהגים — והן כאשר לחלק השני בהצעה, שהציע חברי חבר הכנסת הרב יצחק לוי: איסור נהיגה בין השעה 01:00 לבין השעה 05:00

בדרכים, בכנסת. האם קיים סיכוי שהעלאת הנושא במליאה עשויה פעמים והעברתו לוועדה, הוצאת מסקנות לאחר דיונים מרתונניים בוועדות השונות, שמיעת עדויות באיריכוח משדרי הממשלה הנוגעים בדבר, משטרת ישראל, מומחים לתחבורה, סוציולוגים, סטטיסטיקאים, רשויות שונות למלחמה בתאונות דרכים — האם אין אנו מכובדים את זמננו לשווא?

הוקמה בזמנה ועדת חקירה פרלמנטרית, ושתי המפלגות הגדולות רבו ביניהן, מי יעמוד בראשה. לבסוף הורכבו שני ראשים — גם מהמערך וגם מהליכוד. הוצאו מסקנות, הוראות, נחקרו גורמים. ובכן, מה העלינו? מה השגנו?

רק שלשום דנה ועדת הכלכלה בניסוח הסופי של המסקנות בנושא: ירכיבו תאונות דרכים בקרב הצעירים — הצעות לסדר-היום של חבר הכנסת אלי דיין ושל. המסקנות עדיין לא פורסמו. כיתחיים כבר העליתי בכנסת, כ-23 במאי, כ"ח באייר, הצעה נוספת, אשר מונחת בוודאי שוב על שולחנה של הוועדה המכובדת. ובכן, לאן נחננו חותרים ולאן נגיע, והאם בכלל יש סיכוי, או שנגזרה, לא עלינו, גזירה מן השמים? האם יש סיכוי שזוכה לשינוי המצב הטרגי של הקטל בדרכים, מכה אשר אינה פוסקת? ובכן, מה הלאה?

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נמסר שבישיבת הממשלה השבוע דיווח שר התחבורה על אמצעים שמשרדו עומד לנקוט במסגרת המלחמה בתאונות דרכים. אין לי ספק שהשר ואנשי משרדו מודעים לבעיה. הלא את הדיווחים אנו שומעים, ואת התוכניות והחקיקה שבדרך אנו יודעים. הנתונים הסטטיסטיים מתפרסמים והם גלויים לכול. האם בכך נסתפק? והאם קיים סיכוי כלשהו להוריד את עקומת התאונות הקטלניות, לכל הפחות עד למחצית במשך תקופה מסוימת, ולנקוט שיטות מאבק עד חורמה במכת הקטל הזאת?

גל התאונות המחיריות הולך וגובר. שתי התאונות שמניתי בראשית דברי כאלו מסמנות את תחילתו של גל סוער של תאונות דרכים. טרגדיות משפחתיות, הסיפורים מעזעים, תאונות מחיריות, והעולם כמנהגו נוהג. כולנו מדברים, כולנו מתריעים, ועוברים לסדר-היום.

מאז ינואר השנה עד סוף מאי, תחילת יוני, אירעו כ-8,000 תאונות דרכים. מספר הפגעים הוא כ-12,000. 146 תאונות קטלניות אירעו בחמשת החודשים הראשונים של השנה, ובהן נהרגו 165 אנשים. בשלוש השנים האחרונות עלה היקף תאונות הדרכים, שבהן מעורבים בני-נוער, גילאי 17—18, כ-55%. 30 מתוך כל 1,000 תאונות מעורבים נהגים צעירים בני 17—19. 30% מהתאונות שמעורבים בהן צעירים הן תאונות קטלניות. וכאשר מעלים את הרעיון של לימוד נהיגה בבתי-ספר תיכוניים כחיוב, מתנגדים. טענים שזה לא מקובל בעולם. כשמדברים על שינויים בשיטות לימוד הנהיגה, נאמר לנו כי ארגון מורי הנהיגה לא מוכן לשתף פעולה. גם אגף הרישוי, כך נאמר לי, מכשיל את התוכנית.

רבתי חברי הכנסת, אדוני השר, כמי שעוקב אחר הנעשה בשטח לימודי הנהיגה, נדמה לי שאחת הבעיות היא שלא מלמדים את הצעירים כיצד לנהוג אלא כיצד להוציא רשיון נהיגה, ובמהירות. כשמדברים עם בחור צעיר הוא אומר: או, אני בן 16.5; בעוד חצי שנה אני מוציא רשיון נהיגה. הוא לא אומר: אני לומד נהיגה. הוא אומר: אני מוציא רשיון נהיגה. לא מלמדים אותם כיצד לנהוג כיום וכן בתנאי לילה.

הבעיה היא במידה רבה חינוכית יסודית. לצעירים יש אפיונים פסיכולוגיים המאפשרים להם לקחת עוד סיכונים. הם

פני המים", אני חושב שהנהיגה בימינו היא יותר מאשר לשוט על פני המים. חכמינו מפורקים היו, לא רצו שהילדים יטבעו, בוודאי באותם מקומות שבהם היה נדרש השיט. ובכן, חייב אדם ללמד את בנו נהגות.

הרי 99% מכלל הצעירים בימינו לומדים כסופו של דבר נהגות. מה הם עושים? הם לומדים לאחר שמסתיימות בחינות הבגרות, במשך חודש-חודשיים, בצורה חטופה, בדרך כלל בניסיון לשחד באיזו צורה את מורה הנהיגה שיעביר אותם במהירות בפעם הראשונה. הרי הם לא עוברים לימוד נהגות לשמו, אלא הם עוברים בחינת נהגות. אין הם יודעים כיצד נהגים בלילה, אין הם יודעים כיצד נהגים בדרכים קשות, כחורף, אבל אם, אדוני שר המשטרה, יהיה לימוד של שנתיים כ"חינות" א"י"י"ב, עם הרכה לימוד תיאורית, ואני מחייב את זה, אני חושב שזה חלק מהלימודים האלמנטריים האזרחיים

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חנן פורת (המפלגה הרתית הלאומית):
לא הצלחתי לקלוט את הקריאה.

אבל אני מתכוון ללימוד הדברים הבסיסיים, כיצד נהגים בדרכים, שאלת הנימוס והדרך-ארץ, חוקי התנועה. ועל זה יעברו טסט ובחינות במסגרת בית-הספר, גם עם נהגים שייכנסו לתוך המערכת הזאת, דבר שהתחיל בכמה בתי-ספר אקסקלוסיביים והוכיח את עצמו מאוד. אין סיבה שבעיירות הפיתוח זה לא יהיה, אין סיבה שבשכונות מצוקה לא יילמדו הדברים, ושלא יהיה זה שוב עניין של העשירון העליון בלבד.

אני אומר לכם, רבותי, כמלוא האחריות, לפי דעתי, אם זה יכנס כלימוד רשות, אבל הרשות הזאת, לא יהיה מי שלא ירצה ליטול אותה על עצמו, לימוד רשות במסגרת בית-הספר התיכון, לימוד נהגות, נכשיר בתקופה מספקת נהגים שילמדו בצורה שיטתית ויסודית את הנושא הזה ויצאו מוכנים לחיים, גם לצבא וכדומה, לאחר שצברו, הן באופן תיאורטי והן באופן מעשי, ניסיון מספיק בעניין זה.

אני מציע לשר התחבורה לאמץ את ההצעה הזאת כשותפות עם שר החינוך, אולי גם לעשות איזה matching בצד התקציבי, ונמצאה החברה כולה משתכרת ומתברכת בכך. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת חנן פורת. הצעה לסדר-היום באותו נושא לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, בבקשה.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כיום ראשון, ט"ו בתמוז, מידי ושולי שאול, שתי גופות זעירות, שבורות, עטופות טליתות, הושמו בוז אחר זו בבוז, והאוויר נקרע בזעקותיהם האיננות של האם והאב.

יום ראשון, ט"ו בתמוז, עשרות בני-נוער מתייפחים מרה, נתמכים זה כזה, מנחמים זה את זה על קברותיהם הרעננים של חבריהם דורון שלי ונתן רונן.

אלה הם רק שניים מהתאורים בעיתונות הישראלית על קציר הרמים הנורא בסוף השבוע, קורבנות הקטל הנורא בדרכים, שנגדו נאבקים אנו ללא הועיל.

לפעמים אני תוהה וחושב, אם יש תועלת כלשהי בהעלאת הנושא של הטרגדיה הנוראה הזאת של הקטל בדרכים, הרצח

החוקים שעליהם מדברים ומדברים. אולי ככל זאת נצליח להציל לא רק נפש אחת בישראל, אלא מאות והרבה יותר. אני מציע להעביר נושא זה שוב לוועדה.

הי"ר נ' מסאלחה:

אתה יכול רק להציע להעביר את הנושא לדיון במליאה.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
נכון, אני מציע לקיים דיון במליאה.

הי"ר נ' מסאלחה:

ישיב שר התחבורה. בבקשה, אדוני.

שר התחבורה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תופעת תאונות הדרכים היא מחלה קשה, חמורה וחריפה, מיוחדת לתקופה. בכבישי ישראל נעים מדי יום יותר ממיליון כלי רכב, הגומאים כ-17 מיליארד קילומטרים בממוצע. בשנים האחרונות שיעור הגידול השנתי הממוצע במספר כלי הרכב הוא כ-7% מדי שנה. כמלים אחרות, מדי שנה נוספים 70,000 — 80,000 כלי רכב חדשים על כבישי הארץ.

הביקוש לנסיעות יוצר עומס גדל והולך על התשתית התחבורתית. עומס זה גורם לבעיות תחבורתיות קשות, לתאונות דרכים, לפקקי תנועה, וכמובן, לנוק כלכלי לאחר הסבל האנושי. הפיגור המצטבר כתוצאה ממיעוט ההשקעות בתשתית בעשור האחרון נאמד על-ידי כלכלני בנק ישראל ב-3 מיליארדי שקלים, והיקף ההשקעות הנדרשות כדי למנוע הידרדרות נוספת בתשתית התחבורתית במדינת ישראל הוא כ-750 מיליון שקלים מדי שנה.

מיעוט ההשקעות בתשתית התחבורתית הביא לצפיפות גדלה והולכת בכבישי הארץ, והוא מעמיד את מדינת ישראל כאחת המדינות שבהן הצפיפות בכבישים היא הגדולה ביותר בעולם. מספר כלי הרכב הממוצע לקילומטר רבוע בכבישי הארץ גבוה פי שלושה מהצפיפות בכבישי גרמניה, אנגליה, ארצות-הברית, ופי שבעה בכרך המצפיפות בכבישי יפן. הנוק הכלכלי למשק המדינה — בלי להביא בחשבון את הנוק האנושי, שהוא אינסופי — כתוצאה מתאונות הדרכים נאמד ב-700 מיליון שקלים מדי שנה.

לקופת אוצר המדינה נכנס מדי שנה סכום הגמיע ל-3.5 מיליארדי שקלים, כתוצאה ממיסוי עקיף בתחבורה היבשתית. בעלי הרכב מממנים את קופת אוצר המדינה בסכום של כ-3.5 מיליארדי שקלים בשנה.

גרשון שפט (התחיה):
כולל הבנוין?

שר התחבורה מ' קצב:

כן, בעלי הרכב משלמים לקופת אוצר המדינה מסים ישירים ועקיפים בהיקף של כ-3.5 מיליארדי שקלים. חבר הכנסת גרשון שפט, אם נביא בחשבון את ההכנסות לקופת אוצר המדינה, 3.5 מיליארדי שקלים מבעלי הרכב; אם נאמור את הנוק לכלכלת המדינה, בהיקף של 700 מיליון שקלים מדי שנה, ואם נביא בחשבון שכדי להחזיק את הכבישים ברמה הקיימת, שהיא רמה נמוכה וירודה, נחוצים מדי שנה 750 מיליון שקלים — הרי שאנחנו יכולים לראות מייד איזה חוסר היגיון יש בחוסר ההשקעות בתשתית, דבר שכבר הפך להיות צורך כלכלי מדרגה ראשונה, כתנאי לצמיחה כלכלית, שלא לדבר על התופעות הנלוות להשקעות בתשתית: גידול בתעסוקה, קליטת עלייה, מניעת תאונות דרכים ועוד.

כטוחים יותר בעצמם. הם חרדים פחות מתוצאות לא רצויות. יש לצעירים נטייה למרדנות כנגד חוקים וכנגד המקובל. זה בטבעם. על כן הם מרשים לעצמם שלא לכבד את חוקי התעבורה, ועל כן הם מעורבים יותר בתאונות.

צר לי, אבל כבר אמרתי מעל במה זאת ואומר זאת בכל הזמנות וגם בדיונים בוועדות בנושא הקטל בדרכים: החינוך החילוני, במיוחד בכתבי-הספר התיכוניים היוקרתיים, ההתערטלות המוחלטת מכל ערכי היהדות גורמים להפקרות אשר את תוצאותיה אנו מרגישים גם בכבישי הארץ.

כתב בעיתון "מעריב", ולא בעיתון דתי, תיאר לפני שבועות מספר תמונה עצובה של הנעשה כלילות שבת בגני-התערוכה כתל-אביב, ואני מצטט: "הכביש הרכב ליד גני-התערוכה נראה בליל ישישי קצת אחרי השעה 01:00 כמעט כמו אחרי מלחמה. שברי זכוכית ופלסטיק, גרוטאות מתכת מעוכות, שעד לפני שעות מספר היו מכוניות חדשות מבהיקות. באחת מהן נלכד נער צעיר נאנק מאכבים. בשבועות האחרונים" — כותב העיתונאי ב"מעריב" — "התלוויתי פעמים מספר לצוותים של סיור משטרה במרחב. הסיורים העלו תמונת מצב עגומה ומפחידה. כבישי גוש-דן והפכים שבבת לשדה קטל, שבהם שולטים בני-העשרה הנוהגים ברחובות העיר במהירות העולה לעתים על 120 קילומטר לשעה בתוך העיר. חלקם נתפסים ונהגים בזמן שיכרות". ריכונו של עולם, לאן הגענו? והכול תוך חילול שבת נורא, דווקא בשבת מתחששות התאונות הקשות ביותר. איך הגענו להידרדרות נוראה זו של הנוער המתחנך ללא ערכים דתיים ואמונה בשם יתברך?

חברי הכנסת, במקוננותיה אומרת ועדת הכלכלה, כי היא מחייבת חקיקת חוק מסן רישון נהיגה על-תנאי לשנתיים, לתקופת הנהיגה הראשונה, ומתן רישון קבע רק כחוס שנתיים, אם לא עבר הנהג עבירות תמורות. הבה נורו את קבלת התוק הזה.

הוועדה בדעה, כי יש להחמיר בדיון ובעונשין לגבי נהגים המעורבים בתאונות דרכים קטלניות, כדי שהעונשים יהיו גורם מרתיע לכלל הנהגים, ובמיוחד לנהגים צעירים. כמו כן, יש לבדוק את תוכנית לימודי הנהיגה, גם העיונית וגם המעשית.

כאן עלינו לדרוש יישום שני דברים עקרוניים: א. לשפר את תשתית הכבישים; ב. להקים סוף-סוף את-משטרת התנועה. למרות הדרישות הרבות הנשמעות במשך שנים, רק היום אנו שומעים שמפכ"ל המשטרה, צמרת המשטרה וגם משדד התחבורה רוצים ליישם את הרעיון הזה ואת ההצעה הזאת.

שר התחבורה מ' קצב:

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

גם אני אומר את זה. גם עכשיו עדיין אינני רואה את האור בקצה המנורה.

רבותי, אין ספק שנוכחות שוטרים בכבישים גורמת לכך שהנהג אינו מעז לבצע עבירה. אם הוא מבחין בקצה זנבה של ניידת המשטרה, הוא נזהר. כשרואים שוטר בכביש, מאיטים את המהירות, לא רצים כמטורפים. לצערי הרב, אני נוסע הרכה בכבישים, ולא זו בלבד שאינני רואה משטרת תנועה כפי שאנו מתארים לעצמנו, אלא כמעט שאינני רואה כלל ניידת משטרה.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, רבותי חברי הכנסת, הבה ניישם לכל הפחות את ההחלטות, נבצע את החוקים ונחוקק את

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
פיזור האוכלוסייה.

שר התחבורה מ' קצב:

פיזור האוכלוסייה, קירוב יישובים מרוחקים למרכז-הארץ ועוד ועוד.

רבתי חברי הכנסת, אני משוכנע שאילו פנתה המדינה בקריאה לבעלי הרכב לשלם, אפילו מהיום ואילך, מעבר ל-3.5 מיליארדי שקלים בשנה, היטל על דלק, ולו רק בגובה של 10 אגורות לכל ליטר, זה היה מכניס לקופת אוצר המדינה 150 מיליון שקל. היטל של 10 אגורות נוספות על מסי הדלק היה מכניס לקופת אוצר המדינה 150 מיליון שקלים. בעלי הרכב היו מוכנים לשלם בנפש חפצה, אילו ידעו שתוספת המחיר תיועד להשקעות בתשתית, כדי שהם ייסעו על כבישים טובים יותר.

היו"ר נ' מסאלחה:

מה הבעיה? אולי תסביר.

שר התחבורה מ' קצב:

יש התנגדות.

מחיר הבנוין לדלק במדינת ישראל הוא אחד הזולים בעולם. מחירי הדלק לרכב בישראל זולים יותר מאשר בניו-זילנד, בלוקסמבורג, ביוון, בגרמניה, בספרד, באנגליה, בשבדיה, בשווייץ, בבלגיה, בפילנד, באוסטריה, בנורבגיה, בהולנד, בצרפת, בפורטוגל, ביפן, באירלנד, באיטליה ובדנמרק. יש לנו שיעור מס מן הנמוכים ביותר כאשר מדובר במסי רכב — אותה פרופורציה קיימת לגבי מסי הרכב באותן ארצות.

תשתית תחבורתית מהווה אמצעי ראשון במעלה במניעת תאונות הדרכים. מחקרים רבים מוכיחים, כי הוספת מסלולים ונתיבים, הקמת גדרות הפרדה, ייצוב שוליים, הצבת רמזורים וסלילת מחלפים מצמצמים במידה ניכרת את התאונות המתרחשות. זאת אף שרוב תאונות הדרכים נגרמות בגלל טעויות אנוש. לדוגמה, הקמת מחלף בצומת-מסוכים הפחיתה ב-70% את תאונות הדרכים באותו צומת.

היו"ר נ' מסאלחה:

אולי אשתמש בסמכותי כיושב-ראש, לפני משורת הדין, ואשאל מה עם כביש ואדי-עארה, למשל. לפני שבוע היה סיור עם שר המשטרה ומפקד המשטרה, והשתתפתי בסיור זה. הוא אומר: תעזבו את העניין הביטחוני, כי הוא לא מופקר. מה עם כביש ואדי-עארה, שהוא, בין היתר, כביש המוות?

שר התחבורה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, אני מקווה שהאחריות למע"ץ, לכבישים הבינ-עירוניים, תעבור למשרד התחבורה, ואז אוכל גם להשיב על השאלה שלך.

היו"ר נ' מסאלחה:

עוד משפט אחד. ככנסת הנוכחית, אדוני השר, אתה זוכר את מסקנות הוועדה המשותפת שהייתה, ואז הזכירו סכום מאוד גבוה. ואמרו אז שוב, משרד העבודה, מע"ץ, משרד התחבורה. האם הבעיה הזאת עדיין קיימת? סליחה שאני שואל כיושב-ראש, אבל אני מעוניין מאוד לדעת.

שר התחבורה מ' קצב:

הכבישים הבינ-עירוניים הם באחריות משרד הבינוי והשיכון.

היו"ר נ' מסאלחה:

ואין ועדה מתאמת? זאת אומרת, זה צריך להיות בין השרים?

שר התחבורה מ' קצב:

ועדה מתאמת היא לא ברמה שאנחנו יכולים להתערכ בשיקולים של משרד הבינוי והשיכון. אנחנו מדווחים, אנחנו יושבים יחד, אבל נושא הכבישים הבינ-עירוניים הוא באחריות מע"ץ, משרד הבינוי והשיכון. אני שוחחתי עם שר הבינוי והשיכון ודרשתי להעביר את האחריות לאגף הכבישים במע"ץ למשרד התחבורה, ואני מתכוון להעלות את הנושא לדיון בממשלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה.

גרשון שפט (התחיה):

זו היתה גם המלצה של הוועדה.

שר התחבורה מ' קצב:

ועוד הרבה המלצות-החלטות. ההיגיון לא תופס מדוע האחריות לכבישים לא תהיה במשרד התחבורה.

תאונות נגרמות כולן כתוצאה משיאות הנהגים — אי-ציות לחמרוזים, אי-שמירת מרחק. גם כאשר הכבישים משוכשים, נהיגה זהירה ואחראית יכולה למנוע תאונה. אבל תשתית תחבורתית נאותה יכולה למנוע תאונה, ויכולה לתקן את טעויות הנהגים.

סלילת נתיבי-איילון מנעה, לדעת מומחים, כ-300 תאונות מדי שנה. בניגוד לרושם שהשאיירו פה אחדים מחברי הכנסת, אני חייב לומר, כי בשנתיים האחרונות גדל תקציב ההשקעות בתשתית התחבורתית העירונית והבינ-עירונית פי שניים עד שלושה. באופן כללי, שיעורי התאונות בכבישים מהירים בארץ, אשר נסללו כרמה גבוהה, הם כשישית משיעור התאונות הממוצע בכבישי הארץ, וכ-10% משיעור התאונות בכבישים האדומים. הכבישים האדומים מהווים כ-10% מסך כל הכבישים הבינ-עירוניים במדינה, אבל נהרגים בהם כ-58% מהנהגים בתאונות הדרכים. כ-10% מהכבישים הבינ-עירוניים, שהם הכבישים האדומים, נהרגים 58% מהנהגים בתאונות הדרכים.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

מה הם הסכומים הדרושים כדי להפוך אותם לכבישים טובים?

שר התחבורה מ' קצב:

יש לנו תוכנית, יש לנו נתונים. אני עומד להעלות את הנושא לדיון ביום ראשון בממשלה, והייתי מעדיף להציג קודם כול שם את הנתונים השונים.

הנתונים, רבתי חברי הכנסת, מראים, בהשוואה של שנת 1988 לעומת 1989, כי חלה ירידה של 7% במספר ההרוגים בתאונות דרכים. בשנת 1988 היו 511 הרוגים, ובשנת 1989 היו 475 הרוגים. כמרכן חלה ירידה של כ-7% במספר הפצועים קשה. בחודשים ינואר — מאי 1990 חלה ירידה של כ-15% במספר התאונות הקטלניות בהשוואה לתקופה המקבילה ב-1989. אבל אין נתונים האלה, כמוכן, כדי להרגיע אותנו, אף שחל גידול של כ-7% במספר כלי הרכב הנעים בכבישי הארץ.

כאמור, נרשמח מגמה של ירידה בחומרת ההיפגעות ובמספר ההרוגים, ומשרד התחבורה ממשיך לנקוט פעולות

היותו נהג חדש. זה חשוב לנהג עצמו, כדי שינהג ביתר זהירות, במיוחד לצעירים שבנהגים. זה גם חשוב לנהגים שנוסעים סמוך לאותו נהג חדש, שיגלו יותר איפוק ויותר הבנה כלפי הנהג החדש.

זה כמה שבועות אנחנו מחייבים את בעלי המוסכים ואת עובדי המוסכים לדווח למשרד התחבורה על כל רכב בלתי תקין שהוא מסוכן לתנועה. היוצא משטח המוסך בלי לתקן אותם חלקים הטעונים תיקון. לפעמים בגלל היוקר נמנעים בעלי רכב מסוימים לתקן חלקים חיוניים מאוד לבטיחות הרכב. אנחנו דורשים מבעלי המוסכים ומחייבים אותם בצו לדווח לנו, כדי שנוכל לפקח ולעקוב אחרי אותם כלי רכב, שאם לא יתוקנו במקום אחר נשלול מהם את רשיון הרכב.

אנחנו פוטרם ממיסוי חלק ניכר מאזורי הבטיחות של הרכב. יש אומנם מחלוקת מסיימת עם משרד האוצר לגבי אבזרים מסיימים, אבל אני משוכנע שנוכל לגשר על אותם פערם.

בחודשיים האחרונים הגברנו את הפיקוח בכבישי הארץ, ואנחנו רוצים לאתר את כל כלי הרכב המסוכנים שאינם מתאימים לתנועה בכבישי הארץ. הכפלנו את ניידות הבטיחות בכבישי הארץ והגברנו את הפיקוח באמצעים מיוחדים. אנחנו בהחלט רוצים לאתר כל רכב מסוכן ובלתי כשיר לתנועה.

אנחנו עומדים לפסול את רשיונות הנהיגה של כל המכורים לסמים ולא לכוהול. לא כל מי שעובר טיפול רשיון הנהיגה יישלל ממנו, אבל כל מי שעל-פי חוות דעת רפואית מכור לסמים ולא לכוהול ואינו כשיר לנהיגה, אנחנו נשלול את רשיון הנהיגה שלו עד אשר יוכיח כי הוא איננו מכור עוד לסמים ולא לכוהול.

אנחנו מתחלחלים לשמוע שבכבישי הארץ נוסעים מספר מוסים של נהגים שמכורים לסמים ולא לכוהול, עם כל ההשפעות והנזקים האפשריים.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

משטרת ישראל טוענת שזה לא נכון.

שר התחבורה מ' קצב:

אני טוען שטענת משטרת ישראל איננה נכונה.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

ישבנו אתמול בוועדת הכלכלה, ונציג המשטרה אמר

שר התחבורה מ' קצב:

אני מודיע לך שחלק מהנהגים ברכב הם מכורים לסמים וא לכוהול — — —

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אין ספק.

שר התחבורה מ' קצב:

והדעת לא סובלת זאת.

אברהם בורג (המערך):

יש 4 מיליוני אזרחים ומיליון מסטולים, וחלק מהם נוהגים ברכב.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת ורדיגר, שמעתי את ההערה שלך, אבל כבוד

וצעדים למאבק בתאונות הדרכים, ובהם הגברת המודעות הציבורית לזהירות ולבטיחות. ככוונתנו להמשיך בפעולות נרחבות להגברת הבטיחות, בעיקר במגורים אשר נמצאו בעייתיים, ובאופן מיוחד, נהגים צעירים והולכי רגל, ומשרדי ככר הפעיל תוכנית אחדות.

אנחנו תומכים נלהבים בהגבלת הנהיגה של צעירים כשעות הקטנות של הלילה. אני מברך את ועדת הכלכלה, אשר אישרה אתמול את הצעת החוק להגביל נהגים צעירים עד גיל 18 בין השעות 01:00 עד 05:00, ואני מקווה שהיא תובא להצבעה במליאת הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

חבר הכנסת יהודה פרח, אנחנו תומכים ביוזמה לחת לנהג חדש תקופת נהיגה שאתה קורא לה סטו' — אפשר לקרוא לה תקופת נהיגה על-תנאי למשך שנתיים, במקום שנה, כפי שמקובל היום. אם בשנתיים הראשונות לאחר קבלת הרשיון יעבור הנהג עכירות תנועה חמורות, מוכן שרשיון הנהיגה יישלל ממנו.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

זה גם חלק מהצעת החוק.

שר התחבורה מ' קצב:

נכון. זו הצעת החוק שיום חבר הכנסת חנן פורת, ואנחנו תמכנו בה.

יהודה פרח (הליכוד):

— — — זה יכול לקחת שלושה חודשים — — —

שר התחבורה מ' קצב:

חבר הכנסת פרח, לפעמים טוב שלנוג חדש מתלווה נהג מנוסה. לפעמים הוא יכול להדריך אותו ולהנחות אותו, והנוכחות דווקא מועילה. אבל אני מוכן בהחלט לכדוק את ההצעה הזאת.

חבר הכנסת ורדיגר, מאז 1 ביולי החמרנו במידה ניכרת את מבחני הנהיגה העיוניים והמעשיים. רצינו להתחיל בהסדר הזה בחודש אפריל, אלא שלדאבוננו הרב ארגון מורי הנהיגה התנגד לכך. נקט שביתות, עיצומים, ונאלצנו לדחות זאת. ועדת הכספים, משרד האוצר ואנחנו הסכמנו להסיר את הפיקוח מעל מחירי שיעורי הנהיגה, ולצערי כחוצאה מכך הם הסכימו גם להסיר את ההתנגדות שלהם. ככל אופן, מ"ו ביולי אי יערכו עוד מבחני נהיגה מעשיים באותו אזור עירוני שהמורה לנהיגה מכשיר, מלמד ומדריך את התלמיד הנבחן. מ"ו ביולי מתכונת הבחינה היא הרכה יותר ארוכה. הטסט נערך גם בכביש בין-עירוני בתנאים קשים יותר, והנבחן יצטרך כוודאי לגלות רמת-ידע ומיומנות.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

גם בערכים?

שר התחבורה מ' קצב:

גם בלילות.

אנחנו גם שיינו לחלוטין את מתכונת מבחני הנהיגה העיוניים. בניגוד לעבר, שבו הנבחן היה צריך לגלות ידיעה כלשהי, ואם עבר יכול היה לגשת ללימוד המעשי, אנחנו מחלקים את המבחנים העיוניים לשניים: חלק אחד, שבו הוא חייב לגלות בקיאות מוחלטת, וגם אם יקבל שם 90% הוא נכשל. הוא חייב לגלות בקיאות של 100% באותו חלק של הבחינה. חלק השני די בידיעה שטחית, והוא עובר.

כימים הקרובים נחייב נהג חדש לשים סימן זיהוי על

עדיין יש 350 קילומטרים כבישים אדומים, שבהם נהרגים כ-58% מההרוגים בתאונות הדרכים. עדיין יש 150 קילומטרים כביש שאין בהם איי הפרדה. משרד התחבורה, באמצעות הקרן לבטיחות בדרכים, מימן את התקנת איי הפרדה בין שער-הגיא לירושלים. זה אינו בסמכות משרד התחבורה, אבל ראינו את זה כחינוי כדי למנוע תאונות. חבר הכנסת מיכה רייסר, זיכרוננו לברכה, נהרג באותו קטע. אילו היה אי-הפרדה אולי היה ניצל. איי הפרדה ככבישים בין-עירוניים הם חיוניים מאוד.

גדרות בטיחות ככבישים המהירים — 520 קילומטרים חסרים. ייצוב השוליים באותם כבישים שאינם דו-מסלוליים הוא נחוץ וחיוני ביותר. 380 קילומטרים כבישים כאלה ישנם בארץ. יש צמתים עתירי תאונות דרכים.

משרד התחבורה צריך לשלם מיליוני שקלים לטלוויזיה הישראלית כדי שתממן ותסכים לשרד תשדירי שירות. מצד שני, העבירה רשות השידור לקופת אוצר המדינה בשנת 1989 50 מיליון שקל עודף גבייה, ובשנת 1990 — 75 מיליון שקל. האם אין לטלוויזיה הממלכתית חובה לתת מדי שבוע לפחות 30 דקות שידור להגברת הזהירות בדרכים, להגברת תודעת הבטיחות בדרכים?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
הם מתנגדים? זה הוצע להם?

שר התחבורה מ' קצב:
הם מתנגדים.

האם צריך משרד התחבורה לשלם בשביל תשדירי שירות בטלוויזיה הישראלית? איפה ההיגיון? האם זהו שירות של משרד התחבורה? זה שירות פרסומת של משרד התחבורה? האם אין זה חלק מהחובות שהחוק כפה על רשות השידור הממלכתית, שעליה לתת שירות לקהילה, לאזרח, לציבור?

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
צריכים לבזבז כסף חודש ימים ל"מוניאל".

שר התחבורה מ' קצב:
הקרן לבטיחות בדרכים, רבותי, העבירה בשנת התקציב הנוכחית, 1990, תקציבים למשרד הבינוי והשיכון לאיי הפרדה, לטלוויזיה, למשרד החינוך, למשטרת ישראל. קנינו אופנועים למשטרת ישראל, כדי שתהיה יותר נוכחות משטרתית בכבישי הארץ, ואפילו למערכת הביטחון. אין לי שום ספק שמשרדי הממשלה עושים ככל האפשר נגד תאונות הדרכים — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לי יש ספק.

שר התחבורה מ' קצב:
— — — משרד הבינוי והשיכון, באחריות שלו לכבישים הבין-עירוניים, משטרת ישראל, משרד החינוך כהגברת תודעת הזהירות בקרב הדור הצעיר והילדים, ומשרד המשפטים.

לצערי הרב, במערכת בתי-המשפט לחעבורה יש עיכוב גדול מאוד. אין שום טעם בהגשת כתב אישום ובהעמדה לדין שנה לאחר שנהג מבצע עבירה, במקרה הטוב. לפני שנה נלחמנו כדי להוסיף תקנים של שופטי תעבורה לבתי-המשפט. משרד האוצר אישר, ומרבית התקנים לא הגיעו לשופטי תעבורה.

השר אמר גם הוא דבר מאוד חשוב, שהם לא יכולים לבדוק כל אחד.

שר התחבורה מ' קצב:

פיתחנו תוכנית לימוד להגברת תודעת הזהירות בדרכים למערכת החינוך, ואני תומך נלהב בה. אנחנו תומכים במתן שיעורי הוראת נהיגה בבתי-הספר היסודיים, בחטיבות הביניים ובבתי-הספר העל-יסודיים ברמות שונות של לימודים, כמוכן. ברמות הבסיסיות יותר — זהירות בדרכים, ברמות הגבוהות יותר — הוראת הנהיגה עצמה. אנחנו בהחלט סבורים שתוכנית הלימודים בבתי-הספר ובחטיבות הביניים ובבתי-הספר העל-יסודיים צריכה לכלול את הוראת הנהיגה. אנחנו אפילו סבורים שאם הנושא ייבחר כמסלול לימודים לבחירה לבחינות הבגרות, הוא יהיה מועיל מאוד. לא ייתכן שצעירים יצאו לשטח, ללימודי הנהיגה, רק לאחר גיל 17. את היסודות צריכים לקבל שנים אחדות קודם לכן.

אברהם בורג (המערך):

אדוני השר, אני רק מבקש שזה יהיה במגמה ההומנית.

חנן פורת (המפלגה הדתית לאומית):
גם בריאלית.

אדוני השר, האם דיברת על כך עם שר החינוך?

שר התחבורה מ' קצב:

רבותי, אני מבקש מאוד שלא לשאול אותי שאלות שאני צריך להשיב עליהן כעמדות חולקות על עמיתי השרים או המשרדים שלהם. מאחר שאני מכיר את היחסים הטובים של חבר הכנסת חנן פורת עם שר החינוך והתרבות, אשמח מאוד אם תחליף אתו דברים בעניין.

המינהל לבטיחות בדרכים ניהל מערכת הסברה רחבה, מקיפה, שהתמקדה באוכלוסיות יעד בעייתיות מבחינת מעורבותן בתאונות הדרכים.

כל זאת אנחנו עשינו, ובכל אופן מה חסר, רבותי? עדיין אין משטרת תנועה ארצית. ראשית, אני רוצה לברך את שר המשטרה ואת המפכ"ל החדשים שעקרונית, בניגוד לשר המשטרה הקודם, תומכים בהקמת משטרת תנועה ארצית. אבל, צריך להקים את משטרת התנועה הארצית, היא חיונית מאוד. ככל שתהיה נוכחות המשטרה בדרכים רבה יותר, כולטת יותר, כן תהיה הנהיגה זהירה יותר, אחראית יותר, ויהיו פחות תאונות דרכים.

גרשון שפט (התחיה):
על איזה סכום מדובר?

שר התחבורה מ' קצב:

כרגע הבעיה איננה תקציבית, היא עקרונית. צריך, קודם כולל, להסכים ולהחליט להקים משטרת תנועה. כרגע יש 1,000 תקנים ביחידות התנועה של משטרת ישראל. צריך להכריז עליהם כמיועדים למשטרת תנועה. משטרת ישראל תובעת 400 תקנים נוספים, שיש להם משמעות של כ-30 מיליון ש"ח תוספת תקציב. אנחנו תומכים בחביעת משטרת ישראל, אבל איננו חושבים שהקמת משטרת תנועה צריכה להיות מותנית בקבלת אותם 400 תקנים נוספים. צריך להקים את משטרת התנועה בלי תנאי ולהמשיך להיאבק כדי לקבל את תוספת התקנים ותוספת התקנים.

הגברת הנוכחות המשטרתית בכבישי הארץ לא רק שתמנע תאונות דרכים אלא גם תגביר את תחושת הביטחון בחוק מדינת ישראל. היא ירדה, וכולנו יודעים שהיא ירדה.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

מה ההסבר שניתן? זה ממש מזועזע.

שר התחבורה מ' קצב:

יש שופטים אחרים שהם נחוצים וחיוניים יותר.

רבותי, כמיליון כלי-רכב נעים בכבישי הארץ. האחריות והזהירות נדרשות מכל נהג ונהג ומכל הולך רגל. די בנהג אחד מתוך המיליון שינהג ברגע זה, כשאנחנו דנים בכנסת, בחוסר זהירות ובחוסר אחריות העלולים להמיט אסון, שואה, שכול ומוות.

4 מיליוני אזרחים, גם הנהגים וגם הולכי הרגל, נדרשים לגלות זהירות ואחריות, וכולנו צריכים להבין שהמלחמה בתאונות הדרכים היא מלחמה יומיומית מתמדת החייבת להימשך ללא ליאות, תוך חיפוש מתמיד אחר פתרונות לבעיות. זו מלחמה משולבת של המערכת כולה. אין זאת מלחמה של משרד התחבורה לבדו, וזאת מלחמה של כל משרדי הממשלה, וזאת מלחמה של כל הממסד, זו מלחמה של כל הגופים הציבוריים, זו מלחמה של כל הציבור במדינת ישראל ללא יוצא מן הכלל. מלחמה מתמדת, ואחד מתוך כל אלה לא יוכל להתמודד לבדו.

משרד התחבורה העלה את עניין הגברת הבטיחות בדרכים לעדיפות עליונה ביותר. אני מאמין, רבותי, כי בפעולה מתואמת ומשותפת, עם מאמץ גדול, נוכל להמשיך ולהקטין את היקף תאונות הדרכים, את מספרן, את תומרתן, ולהגביר את בטיחות אזרחי ישראל בדרכים. אני מאמין שאפשר להפחית את תאונות הדרכים, אני מאמין שאפשר להפחית עוד יותר את מספר ההרוגים והפצועים קשה, כפי שהצלחנו, תודה לאל, כולנו יחד לעשות ב־1989 לעומת 1988, וכפי שהצלחנו לעשות ב־1990 לעומת 1989.

הנושא חשוב, אדוני היושב־ראש, ואני מציע להעביר את כל ההצעות לדיון בוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני השר, תודה רבה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

היו"ר נ' מסאלחה:

הרי אני עומד לשאול אתכם. האם אתה רוצה שיקים דיון כמליאה? חבר הכנסת חנן פורת, אני מבקש שתשב.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אתמול ישבה ועדת הכלכלה והגישה את מסקנותיה בנושא הזה של תאונות הדרכים, וזאת לאחר דיונים ארוכים. הבעיה כאמת צריכה להיות נדונה בוועדת הכספים. אני מציע שהנושא יועבר לדיון בוועדת הכספים.

שר התחבורה מ' קצב:

חבר הכנסת חנן פורת, אני מסכים להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
יפוי, תודה רבה.

שר התחבורה מ' קצב:

אני מקבל את זה ותומך בזה.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

אני מתנגד — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו נעביר את הדיון לוועדת הכנסת, והיא תקבע. חבר הכנסת פרוז אמר שהוא רוצה שהנושא יידון בוועדה אחרת.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

מי מתנגד? — השתכנענו.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת פורת, התקונן אומר, שאם חבר כנסת אחד מתנגד — הנושא מועבר לוועדת הכנסת. אל תעברו עליו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הוא יהודי שלומד מהר, והוא השתכנע.

היו"ר נ' מסאלחה:

האם אתם עושים "לובי" כאן? אתם מנהלים את הישיבה? מה קורה?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אִי־אפשר להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה, לאחר שדנו שם בנושא הזה.

שר התחבורה מ' קצב:

אם אין חבר כנסת שמתנגד — אני מבקש להעביר את הנושא, על דעת הכול, לוועדת הכספים.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

אני מתנגד.

היו"ר נ' מסאלחה:

אם כך, נעביר את הנושא לוועדת הכנסת.

חבר הכנסת צוקר, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אברהם בורג?

אברהם בורג (המערך):

מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת גרשון שפט?

גרשון שפט (התחיה):

מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת יהודה פרח?

יהודה פרח (הליכוד):

מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אריה גמליאל?

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חבר הכנסת משה גפני — איננו. אני מקווה שהוא מסכים. חבר הכנסת חנן פורת?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

מסכים.

חוברת ל"ד, ישיבה קצ"ט
 — הצעות לסדר-היום; הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון — סייג לחוכנית) —

היו"ר נ' מסאלחה:
 חבר הכנסת אברהם ורדיגר?

אברהם בורג (המערך):
 חבר הכנסת פורז מסוגל לכול.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
 מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:
 רבותי, מי בעד העכרת ההצעות לדיון בוועדת הכספים של הכנסת? זו הצבעה מס' 9.

היו"ר נ' מסאלחה:
 חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. מי בעד אישור — — —

ה צ ב ע ה
 בעד ההצעה להעביר את

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
 יש לי הצעה, להעביר את הנושא לדיון בוועדה הכספים. מתוך תקווה שאולי יהיה כסף.

הנושא לוועדה — 18
 נגד — אין
 נמנעים — אין

היו"ר נ' מסאלחה:

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

חבר הכנסת פורז, אתה יודע מה? לפני משורת הדיון אני מסכים. אתה לא יכול כל פעם לפנות ליושב-ראש, וזה נכתב בפרוטוקול, ואחר-כך לבטל.

גרשון שפט (התחיה):
 הוא בן אדם רציני, ששוקל.

היו"ר נ' מסאלחה:
 18 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שכל ההצעות אושרו והועברו לוועדת הכספים של הכנסת.

יג. הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון — סייג לחוכנית), התש"ן — 1990 *
 (הצעת חבר הכנסת מ' ברזוהר)

היו"ר נ' מסאלחה:

ה צ ב ע ה

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק תרנ"ח, הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון — סייג לחוכנית), התש"ן — 1990. נמק מהמקום חבר הכנסת מיכאל ברזוהר. יש לך דקה.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה — 7
 נגד — 3
 נמנעים — אין

מיכאל ברזוהר (המערך):

ההצעה להעביר את הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון — סייג לחוכנית), התש"ן — 1990, לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

אדוני היושב-ראש, אני לא אשתמש אפילו בדקה שהעמדת לרשותי.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני אמרתי מה החוק. בבקשה.

מיכאל ברזוהר (המערך):

אני מודה מאוד על רוחב לבך.

היו"ר נ' מסאלחה:
 שבעה בעד, שלושה נגד, אין נמנעים. אני קובע שההצעה אושרה, והיא מועברת לדיון בוועדת הכספים של הכנסת.

הצעתי לגבי חוק יסודות התקציב (תיקון — סייג לחוכנית) באה להסדיר את הנושא של הקצבות ייחודיות. היא מקובלת על הממשלה — שר האוצר וגם סגן שר האוצר, חבר הכנסת עוזון, מסכימים להצעה — ואין לה התנגדות. אני מבקש להעביר אותה לוועדה. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. חבר הכנסת יאיר לוי.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת ברזוהר, ההצעה עברה. הם לא הצביעו.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
 מה הנושא?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
 אני הצבעתי אתך. אתה תראה אחר-כך את ההצבעה במחשב. תמכתי בחבר הכנסת ברזוהר.

היו"ר נ' מסאלחה:

היו"ר נ' מסאלחה:
 חברי הכנסת, אני רק מבקש אתכם על הרענות שלכם בשעה מאוחרת זו.
 חבר הכנסת ברזוהר, אני מציע שתתווכחו בחוק. חבר הכנסת ברזוהר, חבר הכנסת גמליאל.

אתם מדברים, ועכשיו אני מתכוון להגיד לכם על מה אנחנו הולכים להצביע. חברי הכנסת, מי בעד הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון — סייג לחוכנית), התש"ן — 1990, של חבר הכנסת מיכאל ברזוהר? יש לציין שאומרים שהממשלה לא מתנגדת. זו הצבעה מס' 10.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני, אני מבקש את הגנתך.

היו"ר נ' מסאלחה:
אתה מקבל אותה.

יד. הצעה לסדר-היום צעירים התנצרו בכנסייה בעכו

לימודי ילדיהם ולכן הם שולחים אותם לכנסיות, ששם לומדים הילדים גם שפות ואת כל המקצועות האחרים שצריך ללמוד. בסך הכול, הסיבה המרכזית היא, שוב, סיבה כלכלית ולא סיבה אידיאולוגית או אחרת.

כשבעות האחרונות אני מרכה לסייר במחנות האוהלים הצצים בכל עיר, בגניה הציבוריים, ומפי התושבים אני שומע על המצב המזעזע שאליו הגענו בשנות ה-90. שוב חוזרים למעברות, אך הפעם אין אלה עולים המיישבים את המעברות, אלא דור שני ושלישי של יוצאי המעברות משנות ה-50.

אני לא רוצה לחשוב מה יקרה אם יפנו המיסיונרים אל אותם תושבי מעברות, יושבי האוהלים בגני העיר הפזורים בכל רחבי הארץ, ויציעו להם עזרה כספית או פתרון לבעיותיהם ולמצוקותיהם, וכל זאת בתנאי שימירו את דתם.

אני מתנגד להמרת דת כשיש "הסוכרייה לילד", ואני מודאג לנוכח הפיתויים החומריים שהמיסיונרים עלולים להציע לשכבות החלשות ולנוקקים בכלל.

אני קורא להילחם בתופעה זו, ועל-פי ידיעתי זו אף עבירה פלילית. על-פי תיקון לחוק העונשין מ-1978, נקבעה בסעיף 174 א עבירה של מתן הטבות כפיתוי להמרת דת. החוק קובע כי: הנותן או המבקש לאדם כסף, שווה כסף או טובת הנאה חומרית אחרת כדי לפתות אותו להמיר דתו או כדי שיפתה אדם אחר להמיר דתו, דינו — מאסר חמש שנים או קנס כספי.

מהכתבה שבבקבותיה הגשתי הצעה זו לסדר-היום עולה, כי לכאורה יש אומנם עבירה על סעיף 174 לחוק עונשין. לפיכך אני דורש מהמשטרה לפתוח בחקירה, ובהתאם לתוצאותיה יובאו החשודים לדין.

העליתי נושא זה על סדר-יומה של הכנסת כדי להתריע ולהזהיר מפני תופעה, שעלולה להתעצם כתוצאה ממצב כלכלי-חברתי עגום שאליו הביאה הממשלה את אזרחיה. סכנה זו צריכה לעורר את כל חברי הכנסת ואת כלל אזרחי מדינת ישראל, לבל תתעצם תופעה זו ואנו נעמוד בפני עובדה מוגמרת. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת בן-מנחם. ישיב כבוד השר לענייני דתות. בבקשה, אדוני.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההצעה לסדר-היום הסתמכה על פרסום בעיתון "ידיעות אחרונות", שבו נאמר כי צעירים יהודים התנצרו בכנסייה יונית-אורתודוקסית בעכו, בהם משפחה שלמה מנהרייה, שווא כל הסימנים גם כמה ישראלים נוספים התנצרו מתוך כוונה להשתחרר משירות מילואים.

תוך כדי הכנת התשובה ניסיתי לברר את העניין, וקיבלתי הכחשות, שפורסמו ביתיים גם בעיתון אחר, ושם אמר הכומר ניקולא חורי, מזכיר בית-הדין של הכנסייה היוונית-אורתודוקסית בעכו, ששום צעיר יהודי לא פנה לאחרונה אל

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 3473, בנושא: צעירים התנצרו בכנסייה בעכו — מאת חבר הכנסת אלי בן-מנחם. בבקשה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעקבות כתבה בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 6 ביולי 1990, אשר הדליקה אצלי נורה אדומה, אני מגיש הצעה דחופה זו לסדר-היום. כיריעה דובר על משפחה שלמה מנהרייה, שנואשה מטיפול משרד הביטחון, אחרי שאחד האחים נפל בשבי הסורי במלחמת יום הכיפורים. אף שהכניסיה הכחישה זאת, החלטתי להעלות הצעה זו ואני שואל: האם יש נטייה בביכור לשנות דת ולמיסיונרים לנצל לרעה את המצב החברתי-הכלכלי העגום של אנשים?

כידוע, המיסיונריות אינה כוחלת בשום מצעים כדי להשיג את מטרחה, והיא להביא את העם היהודי, ובמיוחד את אלה החיים בישראל, אל חיק הנצרות. על-ידי שיטות שונות של שכנוע מכוגרים, בני נוער וגם לידים, מנסים לשכנעם לעזוב את יהדותם. דבר זה חייב להדאיג כל אחד מאתנו, רחמים וחילונים. כל אחד מעוניין להבטיח את זהותה היהודית של מדינתנו. עלינו להדגין את עושי הנפשות האלה, הבאים כביכול להציל נפשות.

היום, בעולם המתקדם, משתמשים המיסיונרים בכלים מעודנים ומתוחכמים כממון; כסף, פשוטו כמשמעו. ציד הנפשות הזה מתנהל על-ידי המיסיונרים בכל מקום, אך הסכנה האמיתית היא המצב הכלכלי-החברתי הקטסטרופלי השורר היום בשכונות המצוקה. אלה הם גורמים מבחון, הבאים לאיים על עצם המסגרת הלאומית שלנו.

כלפי מיסיונרים אלה, לפי דעתי, אין מקום להפגין סלחנות. מפני שהמיסיון כמדינה יהודית בא בדרך כלל לזנב כנחשלים. המיסיונרים באים בעצם לפגוע בשכבות שמחוץ למחנה, משפחות שלמות החיות מתחת לקו העוני, משפחות הנמצאות במצוקות כלכליות או נפשיות, יחידים במצוקה נפשית. התופעה של מיסיונריות מלווה במתן כספים על בסיס כלכלי גרידא, ויש חשש גדול שאותן משפחות הנמצאות במצוקה כלכלית — ויש, כידוע, יותר מ-250,000 משפחות כאלה — יתפתו לשפר את מצבן הכלכלי ומירו את דתן.

אין ספק, שרק השכבות החלשות והנחשלות ימהרו להתפתות להטבות הכלכליות שיציעו להן. לפני כחודש פנה אלי רב מבני-ברק וביקש את עזרתי כדי למנוע מבחור ששמו מיכה גור להעביר את ילדו למיסיון. האב רצה להעביר את הילד ובדרך זו להיפטר ממנו, וזאת מסיבות כלכליות. האב לא עובר, אין לו דירה, והוא אומר: אני לא צריך ילד, אני מעביר אותו הלאה. הצלחתי למנוע את העברת הילד, אבל אינני בטוח שאצליח גם בעתיד, כי לאב יש בעיות.

בדרום תל-אביב הורים שולחים את ילדיהם ללמוד בכנסיות ביפו, ושם הם לומדים לימודים מלאים. הסיבה העיקרית היא סיבה כלכלית, כי אין באפשרותם לממן את

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
חזקה עליה שהיא חטפלה בזה ככבוד ראש. היושב-ראש
הוא בסדר גמור.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
אני מאמין באמונה שלמה ומקבל זאת. אני יודע מיהו
היושע מצא יקרנו, ואני בטוח שכשם שהוא עושה את כל
מלאכתו שם בזריות ובנאמנות ובחריצות, כך הוא יעזור לנו
בוועדה, בעזרת השם, ללבן סוגיה כאובה זו.

לכן אני מציע שהנושא יועבר לוועדת הפנים.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לכבוד השר. חבר הכנסת בן-מנחם, האם אתה
מסכים להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

אליהו בן-מנחם (המערך):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד ההצעה
להעביר את הנושא לוועדת הפנים — בכקשה להצביע,
הצבעה מס' 11.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 9

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים

ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תשעה בעד, אין נמנעים ואין מתנגדים. ההצעה הועברה
לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הכנסייה היוונית-אורתודוקסית בעכו וביקש להתנצר; איש לא
בא, לא שאל ולא ביקש להתנצר — אומר חורי — וגם אם
יבוא מישהו וירצה להתנצר, זה לא יהיה פשוט. אנחנו צריכים
לדעת מאילו מניעים הוא עושה זאת. אם עושים זאת משיקולים
פוליטיים, ולא מהלב, אנחנו לא מקבלים אותם, הוא אומר.
גם יווני-קתולי שרוצה לעבור לכנסייה היוונית-אורתודוקסית
— הוא אומר — לא יתקבל בקלות. וכך הוא ממשיך ודוחה
את העניין כלא-יכול.

לאחר ששמעתי כאן את דבריו של חבר הכנסת בן-מנחם,
אני חושב שהשאלה חמורה הרבה יותר, והוא צודק בכך שהוא
מעמיד את כולנו על חומרת המצב. אני רוצה לומר, כדבר
ראשון ואלמנטרי, שאני בהחלט סבור שמעניינה של המשטרה
לטפל בזה, כי כל הפעילויות הללו נוגדות את החוק. כפי
שנאמר כאן בצדק, חוק העונשין קובע כעבירה פלילית חמורה
שירוד או פיתוי אדם להמיר את דתו. לא יעלה על הדעת,
שכמדינת ישראל ינתן לצידי נפשות כאלה להעביר אנשים על
דתם חמורת כמה הטבות חומריות. זה מוכיח, מצד אחד,
שלצערנו הרב מצבו החומרי של חלק מהאוכלוסייה הוא קשה
כל כך שהוא מתדרדר לשפל כזה; ומאידך גיסא, שהקהילה
היהודית בישראל איננה עושה די כדי למנוע תופעות כאלה.

משום כך אני מציע שהעניין אכן יגיע לדיון בוועדת
הפנים, ושם ייבדק. אני מתכוון לפנות לידידי שר המשטרה כדי
שהוא מצדו יבדוק את המקרים הקונקרטיים, ואולי, חבר
הכנסת בן-מנחם, תואיל בטובך להעמיד לרשותנו את החומר
על המקרים האלה, וכולנו נעמוד באותה חזית, במאבק נגד
צידי הנפשות הללו. שבמשך דורות ניסו להעביר יהודים על
דתם ועל דעתם, ולצערנו לפעמים גם הצליחו. אבל במדינת
ישראל אסור שזה יצלח. לכן יש סעיף מפורש בחוק העונשין,
האוסר בתכלית האיסור פעילות כזאת ומעניש עליה בחומרה
רבה.

הקושי הוא, כך אני מבין, לתפוס את האנשים בשעת
מעשה, מפני שכנראה גם עושי המעשה וגם המשפחות
האומללות המגיעות לכך מכחישים את העניין, ומכחינת החוק,
כידוע, צריך להביא הוכחות תר-משמעיות לפי דיני הראיות.
נצטרך כולנו להתגייס לעניין, ואם ועדת הפנים תדון בכובד
ראש בנושא ותשמע — —

טו. שאלות ותשובות

2. אם כן — על סמך מה התקבלה החלטה שכזאת?

3. האם נבדקו כל האפשרויות למנוע את סגירת המתקן?

4. האם היה ניסיון למצוא אפשרויות חלופיות, להעביר
את בעלי החיים למתקן אחר בארץ, כדי למנוע את הריגתם?

תשובת שר החקלאות ר' איתן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. הטיפול בנושא בא בעקבות דוח ביקורת מיום 9
בנובמבר 1989, של צוות רופאים וטרינרים של עיריית
באר-שבע, לשכת הבריאות המחוזית והלשכה הווטרינרית
המחוזית. הצוות הצביע על שורה ארוכה של ליקויים,
ומסקנותיו היו שהמתקן מוחזק בצורה העלולה לסכן את
בריאות הציבור.

3. כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: שאלות
ותשובות: שר החקלאות ישיב על שאלות של חברי הכנסת.
כבוד שר החקלאות. בבקשה.

השאלתא הראשונה היא של חברת הכנסת שרה דורון,
ואני מאחל לה החלמה מלאה.

1679. סגירת מתקן צער-בעלי-חיים בבאר-שבע

חברת הכנסת ש' דורון שאלה את שר החקלאות ביום א' באדר
התש"ן (26 בפברואר 1990):

בתאריך 28 בדצמבר 1989 פורסמה בעיתון "ידיעות
אחרונות" ידיעה, כי בבאר — שבע עומדים לסגור את המתקן
של צער-בעלי-חיים, דבר שיביא לחיסולם של כ-300 בעלי
חיים.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

בעיתון "דבר" פורסם, שבענף הלול פועלות אגודות פיקטיביות, המורכבות למעשה מאדם אחד הנהנה ממכסת ייצור ביצים של יישוב שלם. הכתבה מתבססת על דבריו של מרדכי אלאב, לשעבר מנהל אגף התכנון של מועצת הלול.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסום תואם את המציאות?
2. האם נערכה בדיקה לטענותיו של מר אלאב בדבר קיום אגודות פיקטיביות המורכבות מאדם אחד?
3. אם כן — מה הן תוצאות הבדיקה?
4. האם מוכן כבוד השר לפרסם את תוצאות הבדיקה?
5. אם לא נערכה הבדיקה, מה הן הסיבות לכך?

תשובת שר החקלאות ר' איתן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין בידי המועצה לענף הלול כל מידע או ידיעה על כך שבענף הלול פועלות אגודות פיקטיביות.
2. כן.
3. יש מקרים, שבהם אגודה שיתופית חקלאית, שהיא מושב, מחליטה כי מכסתה בשלוחה מסוימת של ענף הלול תנוצל על-ידי מספר קטן של חברים, ולפעמים אפילו חבר אחד. דבר זה עדיין איננו הופך מושב כזה לאגודה פיקטיבית.
4. כן.

2907. מועצת הלול

חבר הכנסת ש' דיין שאל את שר החקלאות כיום א' בניסן התש"ן (27 במרס 1990):

בענין הפיטורים במועצת הלול, ברצוני לשאול:

1. האם בדעת השר להישמע להנחיית מבקרת המדינה ולבטל את פיטוריו של מר מרדכי אלאב, מנהל אגף התכנון במועצת הלול, שהתריע על איסדרים ומחדלים במועצה?
2. מי הם המקורבים שחרגו ממכסות הייצור והבריחו אלפי פטמים לשוקים בלא שנענשו?
3. מה היא פרשת קיבוצי "מילואות" המוזכרת בבקורת של מבקר משרד החקלאות, ומה בדעת השר לעשות כדי למנוע את החריגות בקיבוצים?
4. מה היא מכסת הייצור של הקיבוצים בענף הפטם והרבייה, ומה היא באחוזים מכלל המכסה הארצית?

שר החקלאות ר' איתן:

1. כן.
2. לפי גרסת מרדכי אלאב, קיבוץ נחל-עוז, קיבוצו של שר החקלאות הקודם, הבריח אלפי פטמים לשוק בלא שנענש.
3. ממצאי ביקורת ובדיקות של אנשי המועצה לענף הלול העלו חשדות, כי תוצרת אשר נועדה לייצוא לא נשלחה לחוץ-לארץ ונמכרה בארץ. המועצה לענף הלול חייבה את חשבון ההתארגנות בקנסות ושללה ממנה סובסידיות.
4. מכסות הפטם המוחזקות על-ידי הקיבוצים הן 64.213 טונות (38.9%). בענפי הרבייה אין מכסות.

4. אין מדובר בהריגת בעלי חיים. אם יהיה צורך להעביר את המתקן למקום אחר והוא יהיה כשיר לקליטת בעלי חיים, אין מניעה להעביר אליו את כל בעלי החיים.

1939. העברת בתי-ספר חקלאיים לפרופריה

חבר הכנסת ג' גל שאל את שר החקלאות כיום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

בחודש פברואר פורסם, שיש כוונה להעביר לפרופריה כמה בתי-ספר חקלאיים מאזור המרכז.
בתי-הספר החקלאיים הבנויים במרכז הארץ מבטיחים שתהיינה ריאות ירוקות באזורים צפופי-האוכלוסייה. כמו-כן, בתי-ספר אלה עשויים לשמש עתודות קרקע לדורות הבאים, לאחר שהפרופריה תאוכלס.

ברצוני לשאול:

1. באילו בתי-ספר מדובר?
2. מה הן הסיבות שהביאו את מינהל מקרקעי ישראל לקבל החלטות בעניין זה?

תשובת שר החקלאות ר' איתן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. לא התקיים דיון ולא התקבלה החלטה במינהל בקשר לסגירה או להעברה של בתי-ספר חקלאיים.

1991. אי-ביצוע צווי הריסה

חבר הכנסת א' העצני שאל את שר החקלאות כיום ט"ו באדר התש"ן (13 במרס 1990):

בעיתון "יתד נאמן" מיום 7 בפברואר 1990 דווח, שעל אדמה חקלאית ליד נהרייה בנו ערבים מבנים בלתי חוקיים, למעשה כפר שלם. צווי הריסה של בית-המשפט לא בוצעו.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?
2. אם כן — האם נהרסו הבתים שלגביהם קיימים צווי הריסה?
3. אם לא — מדוע לא בוצעו הצווים?
4. מתי יבוצעו צווי הריסה?

תשובת שר החקלאות ר' איתן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.
2. צווי הריסה הוטלו על בעלי הבתים ועדיין לא בוצעו.
3. מאחר שהצווים הוטלו על בעלי הבתים, הם לא ביצעו את הצו.
4. התיקים נמצאים בבית-משפט על-מנת שצווי הריסה יועברו לידי משרד הפנים. אם המשא-ומתן לא יסתיים בשבוע הקרוב, יגיש משרד הפנים תביעות על כל המבנים, וכתוך שבועיים-שלושה שבועות ייחרסו כל המבנים.

2045. אגודות פיקטיביות בענף הלול

חברת הכנסת ש' ארבלי-אלמוזלינו שאלה את שר החקלאות כיום ט"ז באדר התש"ן (13 במרס 1990):

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
תשובות חותכות.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסום הזה נכון?

2. אם כן — מה היו השיקולים שהנחו את המשרד בהחלטה על מתן מכסה זו?

3. מה היא כמות הייצור המאושרת הכוללת של חלב צאן בישראל?

4. כמה מכסות ייצור לחלב צאן אושרו החל מיום 1 בינואר 1990? לכמה מגדלים? ומה היא הכמות הכוללת בליטרים שאושרה?

5. מה היא המכסה הגדולה ביותר שאושרה החל מיום 1 בינואר 1990, למעט זו שניתנה לחוות "שקמים"?

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר החקלאות ביום ד' בחמוז התש"ן (27 ביוני 1990):

הנורמה המקסימלית המקובלת למכסות חלב ככשים למשק משפחתי מגיעה עד 33,000 ליטר לשנה. עקב ירידה ניכרת בצריכה, עורף כושר ייצור והצטברות מלאים של חלב צאן, לא הוספו ולא הוגדלו מכסות חלב ככשים לשום מגדל, ואף קוצצו מכסות.

ברצוני לשאול:

1. מה היא הסיבה לאישור מכסה של 33,000 ליטר לחוות "שקמים", בעוד בכל הארץ קיימים הקפאה, ואפילו קיצוץ?

2. האם נכון הפרסום, שלפיו היתה המלצת שר החקלאות על מכסה של 50,000 ליטר לחוות "שקמים"? אם כן — מדוע?

שר החקלאות ר' איתן:

ראשית, עלי לציין שהשאלות מתייחסות לתקופה שבה עדיין הייתי חבר כנסת, ולכן התשובות שלי מתבססות על השיקולים של קודמי לתפקיד.

1. המכסה הרשמית ו"תוספת לתשלום" לשנת 1990 היא בסך הכול 8,275,400 ליטר. "תוספת לתשלום" של 33,000 ליטר לחוות "שקמים", סך הכול "כמות לתשלום" ארצית — 8,308,400. היתה המלצה של שר החקלאות למכסה של 50,000 ליטר לחוות "שקמים", כשבפועל החווה קיבלה "תוספת לתשלום" של 33,000 ליטר. החווה ביקשה את מכסת החלב על מנת שתוכל לברוק אפשרות לייצוא ככשים. לצורך כך אישר ראש הממשלה בתוקף סמכותו כשר החקלאות את המכסה.

2. היקף מכסות החלב שאושרו לנוקדים: ב-1988 — 8.3 מיליוני ליטר; ב-1989 — 8.29 מיליוני ליטר; ב-1990 — 8,308,400 ליטר.

3. הירידה בצריכה בענף חלב הככשים בשנה שעברה היא 41.4%.

4. הרשות המוסמכת לאישור מכסת חלב היא מי שמונה על-ידי שר החקלאות כמנהל על-פי צו בכרר ייצור חלב. היום משמש בתפקיד אבשלום דולב.

5. הנוהל המקובל לחלוקת מכסות חלב הוא הכנת קריטריונים לחלוקת המכסות והמלצה על רשימת היצרנים והכמויות המוצעות לחלוקה על בסיס אותם קריטריונים על-ידי הרשות לתכנון של משרד החקלאות. המלצות אלו עוברות את

2554. הברחת ירקות לתחום "הקו הירוק"

חבר הכנסת י' גולדברג שאל את שר החקלאות ביום ה' בסיוון התש"ן (29 במאי 1990):

מאות טונות של ירקות טריים מוכרחות מדי שבוע לתחום "הקו הירוק". מדובר בשטח של כ-50,000 דונם ללא תכנון.

שבוע של הברחת ירקות פירושו אובדן הכנסה של כמיליון דולר לחקלאים ישראלים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לשר על כך?

2. אם כן — באילו דרכים ברעת השר לפעול להפסקת תופעה זו?

3. מה הוא לוח הזמנים?

תשובת שר החקלאות ר' איתן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. נעשות תפיסות על-ידי הרשות לפיקוח חקלאי. למועצת הירקות ולפקחי רשות הפיקוח אין סמכות לפעול בשטחים שמעבר ל"קו הירוק".

3. הנושא נמצא בעתירה לבג"ץ שהוגשה על-ידי מגדלי ירקות וארגון מגדלי הירקות שעל-ידי המרכז החקלאי.

2277, 2324, 2371. מכסות חלב צאן לחוות

"שקמים"

חבר הכנסת ח' אורון שאל את שר החקלאות ביום כ"א בסיוון התש"ן (14 ביוני 1990):

לאחרונה פורסמו ידיעות בדבר הכוונה לאשר למשקו של חבר הכנסת אריאל שרון מכסות חלב בהיקף של 50,000 ליטר בשנה.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף מכסות החלב החדשות שאושרו לנוקדים בשנים 1988, 1989 ו-1990?

2. ככמה אחוזים ירדה הצריכה בענף חלב הככשים בשנה שחלפה?

3. מי מוסמך לאשר מכסות חלב?

4. מה הם הקריטריונים שלפיהם מקצים מכסות חלב?

5. האם אושרו מכסות חלב צאן במהלך 1989/90? אם כן — למי?

6. מדוע אושרה מכסה לחוות "שקמים"? מה הן הנוסחות המיוחדות המצדיקות, לדעתך, הקצבה ייחודית זו?

חבר הכנסת א' בורג שאל את שר החקלאות ביום כ"ח בסיוון התש"ן (21 ביוני 1990):

פורסם כי באחרונה אושרה מכסת ייצור של 33,000 ליטר חלב צאן לחוות "שקמים" בנגב, המצויה כבעלות משפחות שרון.

4. האם קיים קשר בין העלייה בממדי המחלה לבין צמצום מספר העובדים בשירותים הווטרינריים?

5. אם כן — מה כוונתך לעשות כדי לשפר את תפקוד השירותים הווטרינריים בנוגע לברוצלוזיס?

תשובת שר החקלאות ר' איתן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. על-פי נתוני משרד הבריאות, מספר מקרי המחלה באדם, שעליהם דווח רשמית בתחום "הקו הירוק" הם להלן:
בשנת 1987 — 206; בשנת 1988 — 487; בשנת 1989 — 297 (מספרים לא סופיים).

2. כן.

3. עלות המבצע בשנתו הראשונה היא 1,400,000 דולר. מתוך זה כמיליון דולר לתשלום פיצויים על שחיתות הצאן וכ-400,000 דולר לפעולות האחרות: מפקד הצאן וסימונו, חיסונים ובדיקות למיניהן.

4. כן.

5. בימים אלו בודק המשרד הסדרת חקציב למבצע הביעור.

2320. מכסות הייצור כמושב מרגליות

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר החקלאות ביום כ"ח בסיוון התש"ן (21 ביוני 1990):

לאחרונה פורסם באמצעי התקשורת, כי אנשי המושב מרגליות עומדים לנקוט שורה של צעדי מחאה על קיפוח המושב וצעירי.

שאלותי לכבוד השר:

1. האם הקרקע החקלאית, המוקצית למושב, מספיקה?
2. אילו מכסות מים וביצים מיועדות למושב?
3. האם הוגבלו מכסות אלה בשנים האחרונות, ואם כן — בכמה?
4. האם כחישוב גודל המכסות היום ניתנה הדעת על כך, שיש בנים הממשיכים לחיות במושב ואינם יכולים להתפרנס לעד מהמכסות שהוקצו לאבותיהם?

5. האם לא מן הראוי לסייע למושב לאלתר בהתחשב, בין היתר, במיקומו הרגיש בגבול הצפון, ואם כן — מה הוא הסיוע הקונקרטי שיגיש משרדך?

תשובת שר החקלאות ר' איתן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. מכסת מים ליחידות ותיקות מספקת 21,300 מ"ק ליחידה. ליחידות ההרחבה אין בשלב זה מלוא המכסה. מכסות ביצים מיועדות רק ליחידות הוותיקות, שהן 320,000 ביצה ליחידה, ל-61 יחידות, בסך הכול 19,520,000 ביצה לכל היישוב.

3. לא.

4. כן.

5. עקב מימוש חוק הגליל תוגדל מכסת הביצים לכל יחידה בכ-250,000 ביצה.

אישור המנכ"ל או השר ומועברות למנהל לביצוע. בנוהל שהיה מקובל לגבי רפחות חדשות או יררים חדשים, הן אושרו בדרך כלל על-ידי שר החקלאות.

6. ב-1989/90 אושרו מכסות חלב ליצרנים אשר היו יצרנים בעבר, והייצור במשקם היה נמוך מאוד בעבר או שנגרעו מהם מכסות במהלך השנים.

היו"ר נ' מסאלחה:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, כבוד השר, אני רוצה להודות לשר על התשובות המפורטות. ובכל זאת, על השאלה המרכזית שלי — מהו ייחודה? האם נכון הדבר שהומלצו לחוות "שקמים" 50,000 ליטר, ואם כן — מדוע? — לא היתה תשובה.

אני רוצה לספר לשר סיפור קטן ולשאל שאלה: על אף כל הדיווח שחשך לי את הצורך לפאר את משק חלב הצאן, ידוע שכשנה האחרונה, כיוון שהיה מלאי גבינות גדול, כמעט שלא הוגדלה המכסה. בעוד בשנתיים האחרונות הצטרפו מושבים וקיבוצים לעניין, והגדילו את המכסה שלהם, כפי שגם אתה ציינת, בעיקר למגדלים שהיה להם עדר קטן, הרי חוותו של השר שרון, חוות "שקמים", לא קיימת מהיום ומעולם לא עסקה בחלב.

החלב המיוחד הזה קשור לזן מיוחד של כבשים ששמו "עוואסי", שהוא זן טהור עוד מימי אברהם אבינו. מגדלים אותו בקיבוץ עין-חרוד איוחד, וזה ביקש תוספת מכסה ולא קיבל.

היום עומדת להיכנס למגור הזה, לשיווק החלב המיוחד הזה, חוותו של השר שרון, שמגדלת "עוואסי" לא-טהור. בעוד מגדלים אחרים, שמגדלים אותם הגידולים ויש להם מכסות חלב, לא אישרו להם לא גידול ולא הקצבה נוספת של חלב, אושר העניין רק לחוותו של שרון. אני בכל זאת שואלת מדוע.

שר החקלאות ר' איתן:

היות שלא הייתי מעורב בכל המאבק הזה, על השאלה — מדוע, אין לי תשובה.

עדנה סולודר (המערך):

לי דווקא יש תשובה.

2302. מחלת הברוצלוזיס

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר החקלאות ביום כ"א בסיוון התש"ן (14 ביוני 1990):

ב-9 במאי 1990 העליתי הצעה דחופה לסדר-היום בנוגע להיערכות מול מגפות. בין השאר נגעתי בברוצלוזיס. נודע לי כי המחלה נמצאת בקו עלייה תלול. כמו כן ידוע לי כי קיימת תוכנית לביעור צאן נגוע כדי להילחם במחלה, וזו לא יוצאת לפועל עקב קשיים תקציביים.

ברצוני לשאול:

1. כמה מקרים של המחלה נרשמו בשלוש השנים האחרונות?
2. האם כוונת משרדך לפעול כדי לממש את התוכנית לביעור צאן נגוע?
3. מה היא עלות התוכנית, הסקר, הביצוע והפיצוי לבעלים?

בסקר שנערך על-ידי האגף להגנת הצומח נמצאו חריגות מהמתו בתוך כסדר גודל של עד 2% בלבד. זוהי חריגה סבירה, ובארצות אחרות היו מתכרכים בה.

2322. פיצוי על נזקי הטבע

חבר הכנסת ג' גל שאל את שר החקלאות ביום כ"ח בסיוון התש"ן (21 ביוני 1990):

ביום ה' באדר ב' התשמ"ט, 15 במרס 1989, נתקבלה בכנסת הצעת חוק פיצוי נפגעי אסון טבע. על-פי ההגדרה בחוק, הכוונה לאובדן הכנסה כתוצאה מתופעת טבע חריגה.

ב-3 בינואר 1990 פקדה את עמק-חרוד והר הגלבוע סופת גשמים שהוגדרה על-ידי השירות המטאורולוגי — תופעת טבע נדירה ביותר. כשני מקרים אלה נגרמו נזקים בלתי רגילים למטעים ולשדות, וחקלאים נשאו בחוסר כול.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים לו המקרים האלה?

2. אם כן — מדוע לא המליץ לממשלה להכריז על מקרים אלה כאסון טבע?

תשובת שר החקלאות ר' איתן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המקרים של אסונות טבע ידועים לי, וקיימת חוות דעת של השירות המטאורולוגי בנדון.

2. אני מתכוונן לפנות לממשלה בהקדם ולהכריז על מקרים אלה כאסון טבע.

טז. הצעה לסדר-היום מצב החקלאות במגזר הערבי

אבל, לצערי, כמצב הקיים יש כאלה הזורעים בדמעה וקוצרים בדמעה, בלי הכרל בין יהודים וערבים, במיוחד כשמשמידים יכול ואין שיווק. יש אותו ריח לפרחים שמגדלים בטייבה ובגן-חיים. יש אותו טעם לאותו פרי שמגדלים בקיבוץ ובכפר הערבי.

אבל אני הבאתי את הנושא של החקלאות במגזר הערבי רק בגלל הבעיות המיוחדות לחקלאות במגזר הערבי, וברצוני לציין כמה נתונים וכמה שאלות.

בסקטור הערבי יש 80 אגודות מים, ובהן חברים מעל ל-3,000 חקלאים ב-35 כפרים, המעבדים כ-40,000 דונם שלחין, מרביתם ירקות לתעשייה ולייצוא, ירקות עלים, חממות, ענבניות, פרחים ומטעים, וכ-300,000 דונם פלחה המהווים הפסד לציבור החקלאים בתקופה האחרונה. יש הוצאות רבות והשקעה רבה עם הכנסה מעטה ותמורה מעטה.

מכסות המים היום הן קרוב ל-2 מיליוני מטרים מעוקבים, או 1% מכמות המים המוקצבת לחקלאות, ויש צורך להכפלת כמות זו, לפחות, על-ידי הקמת מאגרים ולכירת מי נחלים בגליל, ניקוז בקעת בית-נטופה וקבלת מים מ"מקורות".

בישראל יש רשת השקיה מן המפותחות והמתקדמות

2321. חומרים מסוכנים בהדברת מזיקים

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר החקלאות ביום כ"ח בסיוון התש"ן (21 ביוני 1990):

בעיתון "מעריב" מיום י"ט בסיוון התש"ן, 12 ביוני 1990, פורסם כי משרד החקלאות לא מסוגל לאכוף את החוק על חקלאים המשתמשים בחומרים מסוכנים להדברת מזיקים בגלל מחסור בכוח-אדם, ותוצאה מכך מגיעים לשוק המקומי ירקות ופירות העלולים לגרום נזקים לבריאות: "רבים משווקים היום סחורה הנראית יפה, אולם רוויה ברעלים מסוכנים".

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. אם כן — מה בדעתך לעשות כדי למנוע שימוש בחומרים מסוכנים העלולים לגרום נזקים לבריאות?

תשובת שר החקלאות ר' איתן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2. התכשירים הנמצאים בשימוש בחקלאות בארץ מאושרים לאחר דיון בהיבטים הבריאותיים והסביבתיים בוועדה בין-משרדית. למשרד החקלאות אין סמכות להכריז על מזון כבלתי-ראוי למאכל אדם, אלא זו סמכותו של משרד הבריאות.

כאשר משרד החקלאות מודע לשימוש בלתי-נכון, הוא מודיע על כך למשרד הבריאות במהירות המרבית — והיו מקרים כאלו בעבר.

יש תכשירים שהשימוש בהם מוגבל. כמו כן, כל ריסוס אווירי מחייב רשיון מיוחד ומוגבל אף הוא.

היו"ר נ' מסאלחה:

אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 3444 בנושא: מצב החקלאות במגזר הערבי — מאת חבר הכנסת מוחמד נפאע. בבקשה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ארדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תמיד ניסיתי, ואני מנסה, להסיר חשש וחדש אם באמת יש לזולל במצרן החיים הנקרא מזון, שהוא פרי החקלאות. אבל, להסיר חשד כזה לא קל, כפי שקל לפעמים להסיר הצעה מסדר-יומה של הכנסת.

קראתי על מדינה אפריקנית שבחלקה הדרומי יש שפע של פירות ושל ירקות, ואלה נרקבים וגורמים למחלות, ובחלקה הצפוני קיים חוסר בפירות ובירקות הגורם אף הוא למחלות.

למי מאתנו לא כאב הלכ למראה טורי רעבים, במיוחד ילדים, ביכשת אפריקה, כמו באתיופיה, לפני שנים?

התכוונתי לציין את החשיבות העליונה של נושא החקלאות בכלל במדינה, ושל היכול החקלאי שהוא פרי-עמלם ועבודתם וזיעתם של העובדים בקור, בחום, באור, בחושך, והחזר חובותיה ותרומתה של האדמה להשקעתנו של האדם, להשקעתם של הפלחים הזורעים בדמעה, בתקווה שברינה יקצורו.

נושא חשוב קשור למסודות ולאגודים — שילוב של החקלאי הערבי בכל המוסדות החקלאיים במדינה על-ידי נציגים במועצות הייצור וברשויות חקלאיות אחרות.

דרוש ייצוג במרכז החקלאי, כמו שיש לארגוני הקיבוצים והמושבים למיניהם, וכן בהתאחדות האיכרים. האיכר הערבי הרוחי יכולת להתמודד עם אתגרים ולהצטיין בגידול ירקות ותות לייצוא.

צריך למנוע כל הרגשה של קיפוח ושל חוסר שוויון בין החקלאי הערבי לאחיו החקלאי היהודי, כדי ששניהם יתרמו לאורך שנים לפיתוח החקלאות בישראל.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה לחבר הכנסת נפאע. שר החקלאות, בכקשה.

שר החקלאות ר' איתן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לטענות המציע, חבר הכנסת נפאע, מצוקת החקלאות במגזר הערבי הולכת וגוברת, דבר הבא לידי ביטוי במכסות מי השקיה, בשיווק תוצרת חקלאית, באימתן סיוע לחקלאים נזקקים ולנפגעי אסונות טבע ועוד. הנתונים הבאים יפריכו את הטענות האלה.

במדינת ישראל קיימים 147 יישובים של המגזר הערבי, שהם 15.1% מכלל היישובים החקלאיים. שטח מטעי הבעל — זה כולל את כל הזיתים שאי-אפשר להשקות אותם — הוא 126,800 דונם, שהם 93.7% ממטעי הבעל במדינה. שטח גידולי שדה בעל הוא 568,700 דונם, שהם 36.3% מגידולי שדה בעל במדינה; חיטה שלא משקים וכדומה. בענף בעלי החיים: כבשים ורחלות 202,600 ראש, שהם 66.2% מסך כל הגידול בארץ. עזים — 51,700 ראש, שהם 86.2% מהגידול בארץ.

פיצויים מקון אסונות טבע מקבלים כל החקלאים המבוטחים בקרן, ואין הכדל בין יהודי לערבי. מי שמבוטח — מקבל. מי שלא מבוטח, שלא יבקש.

עקב הריבוי הטבעי וגידול האוכלוסייה וכן עקב העלייה כרמת החיים, הולכות וגדלות כמויות המים המסופקות למגזר הערבי לצורכי בית ולשימושים אחרים. נציבות המים פועלת לפיתוח מערכות האספקה של מי שתייה במגזר הערבי, על מנת לענות על הדרישות. מרבית המים לחקלאות במגזר הערבי מנוצלים על-ידי אגודות חקלאיות הקיימות במרבית היישובים החקלאיים, וכידיהם מרוכזת הקצבת המים. אין אחידות בכמויות המים הניתנות לאגודות. הכמות תלויה בגודל האגודה, בהיקף השטחים החקלאיים המעובדים על ידה וכמספר החקלאים המאוגדים בתוכה. המגזר הערבי מקבל הקצבת מים לגידולי שדה לייצוא. ההקצבות הן זמניות ומותנות בייצוא. במצב משק המים הקיים היום לא ניתן להוסיף הקצבות מים לא במגזר היהודי ולא בערבי.

כפרי המגזר הערבי משחלבים ונהנים מחקציב המשרד. הניתן במסגרת החוק לעידוד השקעות הון בחקלאות.

קיים פיתוח מואץ הן בחממות פרחים והן בחממות של ירקות לייצוא.

שיקום רשתות מי שתייה — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת מצא, אני לא רוצה להעיר לך פעם נוספת. חבר הכנסת לנדאו.

בעולם. אבל יש חלוקה לא צודקת. קיים קיפוח של החקלאות בסקטור הערבי. יש השתלטות על מקורות מים של אחרים.

בסעיף של מכסות הייצור, יש צורך להגדיל את שטח החממות לגידול עגבניות לייצוא ולהגדיל את מכסות הבעל המצרי ובעל האיכר, הנקרא "ריברסייד". כן יש צורך להחזיר גידולים חדשים, כמו בצל לזרעים, תבלינים וצמחי רפואה. יש גם להגדיל את המכסות של גידול תפוחי-אדמה וגזר, ולהכניס לכפר הערבי גם גידולי פרחים, כמו סייפנים, כלניות וציפורנים.

בתעשייה החקלאית — באזור נצרת יש כ-5,000 דונם מלפפונים לתעשייה. יש מקום להקים מפעלים לעיבוד תוצרת חקלאית באזור.

דרכים בשטחים חקלאיים — קשה להגיע להרכה אזורים בשל מחסור בדרכים בשטחים החקלאיים. בעבר היה הסדר של מימון מטעם משרד החקלאות להקמת תשתית דרכים בין השדות. משום-מה ההסדר הזה הופסק, ויש צורך לחדש אותו.

חשמל לחקלאות — לאגודות מים רבות יש רצון לעבור לגידולים לייצוא. המחסור ברשתות חשמל בשדות והפחד מפני נזקי קרה מונעים חקלאים מלהשקיע. עזרה במימון מפעלים כאלה תגביר את גידולי החממה לייצוא בכפרים כמו סנדלה, שפרעם, תמרה, כפר-מנדא, סחי'ן, מע'אר, גוש-חלב וכפרי המשולש והנגב.

חקלאים אינם מסוגלים היום לממש הלוואות ממשרד החקלאות, כי הבנקים מקשים עליהם. לכן על הממשלה לתת ערבות, כדי שהחקלאים יוכלו לממש את הלוואות האלה מול ערבות אישית שלהם.

בעבר סיפק הכפר הערבי לא מעט חלב, בשר וכיציס. היום הוא צרכן כלבר. יש מחסור בהיתרי בנייה למכנים חקלאיים, כמו לולים, רפתות ודיריים.

יש צורך להקצות שטחי מרעה כדי לוודא גידול בקר לבשר במרעה, וכן לתת מימון להקמת מחלבות לעיבוד התוצרת לצריכה מקומית, בהשגחת השירות הווטרנרי.

מרבית הכפרים הערביים יושבים על אקוויפר של ביוב, לאחר שבורות הספיגה התחברו יחד, דבר הגורם לזיהום מי התהום. יש לעשות הכול כדי להרחיק את הנגע הזה ולפתח גידולים שיצרכו את המים הללו. כמו השקיה של מטעי זיתים וגידולי מספוא.

במגזר הערבי יש עשרות אלפי דונמים של מטעי זיתים שגורמים הפסד לחקלאים, במיוחד בכפרים כמו רמה ומע'אר, כי השוק המקומי לא קולט את התוצרת הזאת. שיווק התוצרת באמצעות מועצת הזיתים איננו מביטיח תמורה בהתאם למחיר הקיים בשוק, מה גם שיש ייבוא של זיתים לחוץ-לארץ.

כבקעת בית-נטופה יש 27,000 דונם שטחי פלחה, שאין בהם תועלת לחקלאים — בכפרים סחי'ן, ערבה, כפר-מנדא, עזיר, בענה ועילבון, רק בשל מחסור במים להשקיה. על משרד החקלאות לסייע בקידום פרויקט ההשקיה באדמה הידועה כאדמה פורייה. שמחתי לקרוא שהיום נערך סיור בשטח בקשר לפרויקט הזה.

בנושא ההדרכה, משרד החקלאות בנצרת הוא הכתובת הראשונה לכל פנייה בנושאים של חקלאות. יש לשמור על המשרד הזה. לצערי הרב, שמעתי השבוע שהוא נסגר, אינני יודע אם זה נכון. בכל אופן, יש לשמור על המשרד ולהרחיב את פעולות ההדרכה במגזר הערבי.

חוברת ל"ד, ישיבה קצ"ט
— הצעה לסדר-היום: הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת —

שממלא תפקיד, ימשיך למלא תפקיד, וייקלט באחד משלושת האזורים שנשארים. גם על זה החקלאים משלמים. מאין בא הכסף להחזיק את המינהלות האלה? — מהיטלים על עגבנייה, על זית ועל בקבוק שמן.

הסיכום שלי הוא, שאני מציע להסיר את ההצעה הזאת מסדר-היום, כיוון שמצב החקלאות של הערבים סביר, מניח את הדעת: אני לא רוצה להשוות אותו לארצות אחרות, אבל אפילו בהשוואה למשק היהודי אין לחקלאים הערבים על מה להתלונן.

חיים רמון (המעריך):

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לשר החקלאות. הצעה אחרת לחבר הכנסת האשם מתאמיד. בבקשה.

האשם מתאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, הואיל ואין שום אפשרות להכחיש שיש בעיות חקלאיות כמגור הערבי, וכבוד השר גם הוא דיבר על בעיות במועצת הזיתים, ודאי שיש בעיות בסקטורים חקלאיים חשובים אחרים, ודאי שיש לחקלאים הערבים מה לומר בנושא הזה. יש להם בעיות.

אני מציע שהנושא הזה יועבר לוועדה המתאימה. תודה.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. האם המציע מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

הי"ר ד' שילנסקי:

יש לנו שתי הצעות: הצעה אחת — להעביר את הנושא הזה לוועדה, והצעה שנייה — להוריד אותו מסדר-היום. מי שהוא בעד העברת הנושא לוועדה יצביע בעד, ומי שמבקש להסיר אותו מסדר-היום, יצביע נגד. זו הצבעה מס' 12.

ה צ ב ע ה

- בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — 11
- בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום — 15
- נמנעים — אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

הי"ר ד' שילנסקי:

ההצעה הורדה מסדר-היום.

יז. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

בישיבתה מיום ט' בתמוז התש"ן, 2 ביולי 1990, את הוועדות אשר תדונה בנושאים הבאים:

- 1. ועדת הכלכלה תדון בנושא "קונצרן כור", הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת יעקב שמאי; 2. ועדת הפנים

שר החקלאות ר' איתן:

אף שהנושא ממומן על-ידי משרד הפנים לרשויות המקומיות, הגיע משרד החקלאות לסיכום עם משרד האוצר, על תקציב מיוחד לפיתוח בשיעור של 15% מההשקעה. כמו כן, על-פי החלטה מיוחדת משנת 1989, הוחלט לסייע לכפרי המיעוטים בפיתוח דרכים חקלאיות — גשרים — והוחלט על מתן 20% מענק לנושאים האלה.

כפי שניתן לראות מהנתונים שמסרת, מצב החקלאות במגזר הערבי הוא סביר בהחלט, ולפיכך אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת נפאע מסדר-היום.

אבל, אני רוצה להזכיר בהזדמנות זו עוד משהו. הזכרת את מועצת הזיתים — — —

הי"ר ג' מסאלחה:

חבר הכנסת מיכה גולדמן, אני מבקש ממך לשבת ולא להפריע.

שר החקלאות ר' איתן:

הזכרת את מועצת הזיתים. אנחנו נמצאים עכשיו בשלב של בדיקה יסודית מאוד של הצורך במועצות ייצור ושל תפקודן. יש שתי מועצות זיתים, אינני בטוח ששתיהן הכרחיות. ייתכן שאחת מהן מיותרת, או אפילו שתיהן מיותרות. אנחנו בודקים את העניין הזה עכשיו כדי להקל על המגדלים, שלא יצטרכו להחזיק בכסף שלהם את המועצה, את אנשיה, רכביה וכל השאר.

חיים קורפו (הליכוד):
מדוע יש שתי מועצות זיתים?

שר החקלאות ר' איתן:
מפא"י ומפ"ם, איזו שאלה?

הי"ר ג' מסאלחה:

אתה, השר, אינך מתכוון לעשות בעניין הזה משהו?

שר החקלאות ר' איתן:

זה לא ענייני. הקביעה הזאת נקבעה לפני זמן רב. הואיל והייתי מעורה בשטח הזיתים אני יכול לומר לכם, ששתי המועצות האלה מיותרות, והן מהוות עומס מיותר על המגדלים. הן מקטינות את הרווחים של מגדלי הזיתים. שגם כך הם קטנים מאוד.

הנושא השני שהעלית איננו קשור לנושא אלא רק בעקיפין

הי"ר ג' מסאלחה:

חברי הכנסת מצא, לנדאו וקליינר, אם אתם רוצים לשוחח, תעשו זאת בחוץ.

שר החקלאות ר' איתן:

המינהל האזורי בנצרת — לגליל ולעמק יש ארבעה מרכזים, וארבעה מנהלים, שלפחות אחד מהם מיותר, אם לא שניים מהם. אנחנו מחלקים את השטח בצורה כזאת שעכו, צפת ועפולה יענו על כל הצרכים, ולא ייפגע שום חקלאי ערבי מן הסיבה שאחד מהם מיותר, או שהפונקציה שלו תבוטל. מי

הי"ר ד' שילנסקי:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

חיים קורפו (י"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת קבעה

— הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת: חילופי גברי בוועדות הכנסת;
— הצעת חוק המים (תיקון — פיצוי לחקלאי) —

הכלכלה וועדת הפנים תהיה בהרכב של חמישה חברים מכל ועדה ותדון בנושא "מצב מי השתייה בגוש-דן". הצעות לסדר-היום של חברי הכנסת מיכה גולדמן, יאיר צבן, מרדכי וירשובסקי, אריאל וינשטיין, יגאל כיכי, יואש צידון, יוסף גולדברג, יאיר לוי ושמואל הלפרט, יושב-ראש הוועדה המשותפת יהיה מבין חברי ועדת הכלכלה.

ואיכות הסביבה תדון בנושא "מירוצי סוסים בשבת כביכין געש", הצעה של חבר הכנסת משה זאב פלדמן; 3. ועדת העבודה והרווחה תדון בנושא "ממדי האבטלה", הצעות לסדר-היום של חברי הכנסת רן כהן, אורה נמיר ואריה גמליאל. כמו-כן קבעה ועדת הכנסת, כי ועדה משותפת של ועדת

יח. חילופי גברי בוועדות הכנסת

חברת הכנסת תמר גוֹזֶנְסְקִי; בוועדת החוקה, חוק ומשפט, במקום חבר הכנסת תופיק טובי, שהתפטר מהכנסת, יכהן חבר הכנסת מוחמד נפאע.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. הכנסת רושמת לפנייה את הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות: 1. מטעם סיעת התחיה בוועדת הכנסת, במקום חברת הכנסת גאולה כהן יכהן חבר הכנסת גרשון שפט; 2. מטעם סיעת חד"ש בוועדת הכנסת, במקום חבר הכנסת תופיק טובי, שהתפטר מהכנסת, תכהן חברת הכנסת תמר גוֹזֶנְסְקִי; בוועדת העבודה והרווחה, במקום חבר הכנסת מוחמד נפאע תכהן

יט. הצעת חוק המים (תיקון — פיצוי לחקלאי), התש"ן — 1990 * (הצעת חבר הכנסת מ' גולדמן)

בחקלאות ניתן כמאמץ פשוט יחסית לייצר יותר תוך שימוש בפחות מים, ועל כך אנו שוקדים.

החוק המוצע אינו דרוש, ואני מבקש להסיר את החוק הזה. את הכסף שהיינו משלמים בעבור נזקים כאלה, או אחרים, שעדיין איני יודע מה הם ואם הם קיימים בכלל השנה, מוטב להשקיע בהשבת מים ובהתפלת מים. התחלנו להפעיל את המתקן באשדוד, ואנו נכנסים למשא-ומתן עם חברה גדולה למדי להקים מתקן גדול יותר, שייתן עד 200 מיליון קוב מים בשנה, כי אחרת החקלאים יקבלו כסף, אינני יודע מהיכן, אבל זה לא ייתן להם מים, כי בשנה הבאה ההקצבה עלולה מראש להיות נמוכה ולא יעברו לגירולים שהיו צריכים לעבור אליהם כבר מזמן כדי לחסוך במים ולייצר יותר.

אני מבקש מחבר הכנסת גולדמן להבין את העניין ולהסכים להסיר את הצעת החוק הזאת מסדר-היום. אני מקווה שבקרב נביא הצעות מפורטות, לכנסת ולציבור, בכל נושא המים, בשלושת החומים: השבה, חיסכון והתפלה, תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת גולדמן, האם אתה מסיר את הצעתך?

מיכה גולדמן (המערך):

לא, אני מציע להעביר לוועדה. בוועדה אפשר לשפר דברים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מעריך את ההכנה וההתאמה ברוח טובה, כפי שנעשתה. ההצעה הזאת, מורידים אותה כשלב זה מסדר-היום.

קריאה:

לא.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, מה ביקשת?

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק תרנ"ד, הצעת חוק המים (תיקון — פיצוי לחקלאי), התש"ן — 1990, מאת חבר הכנסת מיכה גולדמן.

מיכה גולדמן (המערך):

אני אומר את דברי מהמקום.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

מיכה גולדמן (המערך):

תיקון הצעת החוק שלי הוא תוספת לסעיף 42 לחוק המים, התשי"ט — 1959: חקלאי אשר עקב הקיצוב במים, לפי סימן זה, נמנע ממנו לקיים את משקו החקלאי בהיקף שקדם לקיצוב, זכאי לפיצוי. שר החקלאות יקבע בתקנות את דרכי הפיצוי ושיעורו.

העניין הזה בא לתת תשובה על מה שקורה היום בפועל לחקלאים במדינת ישראל, בכל צורות ההתיישבות החקלאיות, לרבות האוכלוסייה הערבית החקלאית, גם לאותם חקלאים שיורו להם להפסיק להשקות את שדותיהם, וכתוצאה מכך תיגרמנה להם הוצאות כספיות.

אני מבקש לתמוך בחוק ולאשר אותו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לשר החקלאות.

שר החקלאות ר' איתן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, השנה, עקב שנים רצופות של מחסור במשקעים, בעיקר בצפון הארץ, חלה החמרה במאזן המים, וחובה על המערכת המספקת מים לחקלאות, לתעשייה ולצריכה הביתית לנהוג אחרת מבשנים רגילות.

הנושא מעסיק אותנו בתחומי החיסכון, ההשבה וההתפלה, כדי שהנזקים הנגרמים בגלל בצורת לא יחמירו את מאזן המים ולא יפגעו בייצור החקלאי והתעשייתי.

שר החקלאות ר' איתן:
להסיר.

ההצעה להעביר את הצעת חוק המיס (תיקון),
התש"ן—1990, לדיון מוקדם בוועדה
נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שלא תהיה איהבנה. השר ביקש להסיר והציע לך
שתסכים להסיר את ההצעה מסדר-היום. שאלתי אותך,
והבינתי שאתה הסכמת.

היו"ר ד' שילנסקי:
13 קולות בעד, עשרה נגד, נמנע אחד — ההצעה להעביר
את הצעת החוק לדיון בוועדה נתקבלה. לא הוזכרה הוועדה.

מיכה גולדמן (המערך):
לא.

מיכה גולדמן (המערך):
לוועדת הכלכלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר. יש לנו, אם כך, שתי הצעות: האחת — להעביר את
הצעת החוק לוועדה, והשנייה — להסיר את הצעת החוק
מסדר-היום. אני עוברים להצבעה. מי שהוא בעד דיון בתוך
בוועדה מצביע בעד, מי שהוא בעד הסרת הצעת החוק
מסדר-היום מצביע נגד. אני חושב שהכול ברור, נא להצביע,
הצבעה מס' 13.

מאחר שלא הוצעה ועדה — — —

שלמה הלל (המערך):

מי שמטפל בנושא המיס זו ועדת הכלכלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש גם ועדה לענייני מיס, אבל מאחר שלא הוצעה ועדה,
זה יעבור לוועדת הכנסת, והיא תקבע לאיזו ועדה תועבר הצעת
החוק.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער, ההצעות שלכם טובות, אבל הן באו אחרי
ההצבעה. מאחר שלא הוצעה הוועדה לפני ההצבעה, ועדת
הכנסת תקבע לאיזו ועדה תועבר הצעת החוק.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת	
החוק לדיון מוקדם בוועדה	13 —
נגד	10 —
נמנעים	1 —

כ. הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות), התש"ן — 1990 *
(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא: הצעת חוק תקצ"ח — הצעת חוק הרשויות
המקומיות (מימון בחירות), התש"ן — 1990. ינמק מהמקום
חבר הכנסת אברהם פורז.

שר הפנים א' דרעי:

אני מסכים להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעת החוק לוועדת
הפנים. אני מעמיד להצבעה הצעה זו. זו הצבעה מס' 14.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, מימון הבחירות
לרשויות המקומיות נעשה עד כה בחוקים של הוראת שעה,
כאשר מדי פעם בפעם, לפני הבחירות, נאלצה הכנסת לחוקק
חוק מיוחד. בוודאי זכורה לחברי הכנסת שכיחנו בקדנציה
הקודמת המהומה הגדולה שהיתה עם יושבי-ראש ועדת הכנסת;
המנחם רייסר, שהודת מראשות ועדת הכנסת במהלך הטיפול
בחוק זה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת	
החוק לדיון מוקדם בוועדה	20 —
נגד	אין —
נמנעים	אין —

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות
המקומיות (מימון בחירות), התש"ן — 1990,
לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה
נתקבלה.

הגיע הזמן שנושא מימון הבחירות לרשויות המקומיות
יוסדר בחקיקת קבע. כפי שהדבר מוסדר לגבי הבחירות לכנסת.
לכן ההצעה שאני מציע מבוססת על אותם חוקים שהיו הוראות
שעה.

לבקשת הממשלה הריני להבהיר, שיחידת המימון
שהצעתי — אינני עומד עליה; דהיינו, הנושא של גודל יחידת
המימון יוכרע בנפרד, משום שאני מבין שיש קושי לקבוע כבר
עכשיו את היקף יחידת המימון.

אני מודה לשר הפנים ולממשלה, התומכים בהצעתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר הפנים, בבקשה.

כא. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

ובנייה (הוראת שעה), התש"ן — 1990, שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

לקריאה ראשונה: הצעת חוק לטיפול בחולי נפש, התש"ן — 1990, של חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו.

כן הונחו מסקנות ועדת הכלכלה בנושאים "דיכוי תאונות דרכים בקרב הצעירים" ו"התגברות תאונות הדרכים".

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה למוזכר הכנסת.

מוזכר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו

היום על שולחן הכנסת —

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: הצעת חוק הליכי תכנון

כב. הצעות לסדר-היום

נוהל ביטול דוחות חנייה בתל-אביב

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום — הצעות לסדר-היום מס' 3446, 3452 ו-3465, בנושא: נוהל ביטול דוחות חנייה בתל-אביב. אני מזמין את חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני צריך לציין שהזיויות חזרה לכנסת, מפני שקיבלתי הזמנה לדיון בוועדת הפנים בשבוע הבא, והנושא שאנו מעלים היום כבר מופיע בסדר-היום שלה.

שר הפנים א' דרעי:

זה כבר היה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן, אדוני.

שר הפנים א' דרעי:

— — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה מעניין. תגיד את זה אולי ליושב-ראש הוועדה. אני מברך על הזיויות, וכנראה זה חלק מזירוז הליכי האישיור של תוכניות בניין ערים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר הפנים, הנושא שלפנינו הוא נושא רגיש וחשוב מאוד, ואינני יודע אם הכתובת הישירה היא דווקא אתה, אדוני שר הפנים. יכול להיות בהחלט ששר המטרה צריך לענות על ההצעה. לא שזה משנה לי מבחינת ייצוגה של הממשלה או ייצוגו של הנושא.

שר הפנים א' דרעי:

כל דבר שאין לו כתובת — שר הפנים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן, בסדר.

העניין הוא שהתבררנו — גם חברי מועצת עיריית תל-אביב לא ידעו על כך — שיש הסדר שמתקיים כמה שנים, אינני יודע כמה, שלפיו מבטלים בצורה די המונית לשוטרי תל-אביב, או לשוטרי המחוז, דוחות חנייה שלהם.

אני רוצה להגיד מיד: אינני מתנגד לכך שליועץ המשפטי של העירייה, אדוני היושב-ראש, תהיה הסמכות במקרים מסוימים לבטל דוחות חנייה ודוחות אחרים של העירייה. זה נוהל שנקבע גם בחוק וגם על-פי הנחיות היועץ המשפטי לממשלה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני גם לא מתנגד שיבטלו, למשל, דוח חנייה של שוטר בעת מילוי תפקידו, הלכה למעשה, אם לאחר שנבדק המקרה התברר שלא היה לו כל אפשרות לחנות כמו אזרח רגיל, וזאת בשים לב לפעולות המיוחדת. אבל, מה שמתברר הוא, שלהרבה מאוד שוטרים ולמכוניותיהם הפרטיות ביטול בעשרות ובמאות מקרים את הרוחות, לא על סמך חקירה ודרישה יסודית של היועץ המשפטי של העירייה, אלא על סמך פתק שהוא קיבל ממישהו, מרב-פקד מכובד, במקרה זה מכובדת ככל שתהיה, כי זו אשה, האומר: הנ"ל היה בתפקיד, ומתבטל דוח.

כאן, אדוני היושב-ראש, יש בעיה חמורה מאוד. אנחנו צריכים לזכור דבר אחד: עניין החנייה הוא אחת הבעיות המטריות בצורה רצינית ביותר את תושבי תל-אביב והבאים אליה. גודל ההכנסה בתקציב העירייה לשנה הזאת מקנסות חנייה, חברי כנסת נכבדים, הועמד על 27 — 28 מיליון שקל — קרוב ל-5% מהתקציב הרגיל של העירייה. הווי אומר, זה עניין המעיק בצורה בלתי רגילה על תושבי העיר ועל הבאים לתוכה. אולי גם צריך להכביד את העול, מכיוון שבעיית החנייה היא בעיה קשה.

ואולם, אם יתברר שלסוגי אורחים, ובראשם שוטרים המופקדים על ביצוע החוק, שהם הזרוע המפקחת על ביצוע חוקים במדינת ישראל, נעשית פעולה של ביטול המוני של דוחות, הרי יש בכך טעם לפגם, אם לא למעלה מזה. אני חושב שהעניין הזה איננו יכול להימשך, מכיוון שמתברר שהוא הפך דבר שבשגרה. אדם המקבל דוח, שוטר המקבל דוח, מעביר את זה למי שצריך בתוך המטרה, ה"מירשצ'ין" מעביר את זה ליועץ המשפטי של העירייה, שמקבל את המכתב הזה, את הפתקה הזאת, והדוח מתבטל. יש מאות ואלפים של ביטולים כאלה. הרי אנחנו מגיעים כאן לא רק לאיבוד הכנסה של העירייה או לויתור על הכנסות המגיעות לעירייה, מכיוון שבוטל הדוח, אלא אנחנו מגיעים גם להשחתת המידות. אם דבר כזה הופך שגרה, בעיקר כשמדובר בשוטרים ובעיקר כשהו נוגע גם לעירייה, שהיא מופקדת על איכפת חוקי העזר בעיר — שני המוסדות האלה, שצריכים להשלים זה את זה, בשמירת החוקים והדינים ובקיום שלטון החוק, חברו יחדיו כדי לתת טובות הנאה ולעקוף את החוק ולא לאכוף אותו במשותף לטובת העובדים שלהם.

יש גם שאלה שנייה. מתברר גם שביטול דוחות החנייה הוא תופעה די המונית בתל-אביב. אני שואל את עצמי ומשותף אתכם בשאלה הזאת: אם צריך לבטל כל כך הרבה דוחות, שמה המדיניות של הדי הקשה שמפעילים בעניין החנייה איננה מוצדקת ואיננה נכונה? אם היא לא נכונה, מדוע רק לקבוצות

מפני שאורחי תל-אביב חסמו את הרוכות בחנייה, אלא גם במקומות שהחנייה לא הפריעה ולא פגעה באיש, הוטלו דוחות בסכומים ניכרים מאוד.

לכן אני מבקש, שהשר יסכים לדון על כך בוועדה. אני מציע שאנחנו נשקול בנושא הזה מתן חנינה כללית לכל הדוחות עד 1989.

חיים קורפו (הליכוד):

למה לא הצעת את זה קודם? אתמול שילמתי.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת קורפו, החיפזון מהשטן. האמת היא שרציית שכתבא לדיון הזה בדיים נקיות. עכשיו אתה אובייקטיבי.

ראובן ריבלין (הליכוד):

מה בקשר לדיים שלך, חבר הכנסת רמון?

חיים רמון (המערך):

עכשיו אני רוצה להכריז בעניין הזה: אני נוגע בדבר, אני עוד לא שילמתי. יש לי דוחות, אני צריך לשלם אותם. אני חושב שצריך לתת חנינה כללית. אם כך, הודעתי לכנסת שאני נוגע בדבר, ואני יכול להמשיך.

יושע מצא (הליכוד):

יושב-ראש ועדת הפנים נוגע בדבר כמוך.

חיים רמון (המערך):

אני לא מאמין שיש חבר כנסת שמגיע לתל-אביב והוא נוהג ברכב בעצמו, שאיננו מסוכן בעניין הזה כרמה זו או אחרת. אינני מכיר את המצב בירושלים, אבל אני משוכנע שכך המצב בתל-אביב.

לכן אני מציע, בעיקר לאור מה שאמר חבר הכנסת וירשובסקי, שלא לפי מיוחסים או בעלי תפקידים מבטלים את הדוחות מכל מיני סיבות, ולאור העובדה שלמעשה שלחו דוחות מ-1987 — אנשים באים ואומרים לי: שילמנו, אין לנו קבלה, ואיך נוכיח עכשיו ששילמנו? — אני מציע שנכריז בכנסת, אדוני שר הפנים, על חנינה כללית עד 1989, בתנאי אחד: שכל אלה שיש להם דוחות משנת 1990 ישלמו אותם מייד.

ראובן ריבלין (הליכוד):

כמה דוחות יש לך?

חיים רמון (המערך):

את זה אני אומר לך לא מעל הדוכן. כל מי שישלם את הדוחות של שנת 1990 יקבל מחילה לגבי הדוחות של השנים הקודמות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

האם זו הצעת חוק?

חיים רמון (המערך):

לא, זו איננה הצעת חוק. אבל אם העניין יעבור לוועדה ותהיה הבנה, אין צורך בחוק של הכנסת, אפשר להגיע להבנה בנושא הזה עם עיריית תל-אביב ועם עיריית ירושלים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

היה לנו דיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, ובאמת עיכבנו תקנות. אבל איי אפשר לתת פרס לסרבנים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מתנגד לחנינה רטרואקטיבית.

אזרחים מסוימות ומיוחסות, שיש להן קרבה לשלטון, מבטלים את הדוחות? אולי צריך לשנות את חוקי העזר? אולי צריך להקל? אולי צריך למצוא מקומות חנייה מוסדרים? אבל יצירת מצב שבו מטילים קנסות באופן המוני ואחר-כך מבטלים אותם באופן המוני היא השחתת המידות ופגיעה קשה ביותר בשלטון החוק.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שעניין זה מתחיל בחנייה ונגמר בדברים אחרים, שגם הם מופקדים בידי העירייה והמשטרה. אני מציע להיכנס בעוכי הקורה, ובאופן מקביל הייתי רוצה שהיועץ המשפטי לממשלה, אשר נתן את הסמכות לבטל דוחות, ואינני חולק על הענקת הסמכות הזאת, ימצא הסדר יסודי של בדיקת כל דוח שמתבטל.

דוח שנעשה הוא דוח שביטולו חייב בדיקה אינדיבידואלית מעמיקה, כי אסור לשחק עם הדוחות האלה, שהם בסופו של דבר תחליף להעמדה לדין פלילי בבית-משפט. זאת אומרת, שלא רק הקלו על האזרחים, או שמסדירים את העניין בצורה כזאת שבמקום שאדם יעמוד למשפט על עבירה שהוא עושה, על מפגע ציבורי, הוא יכול לשלם דוח ולצאת די חובה, אלא שיש סוגי אזרחים מועדפים, שאפילו את הדבר הזה לא צריכים לעשות.

אני רואה זאת בחומרה רבה, ואני רואה בכך פגיעה קשה בשלטון החוק. עיקר הפגיעה היא בעקרון השוויון בפני החוק. מי שמפעיל את החוק, מי שמופקד על ביצוע החוק, עומד לפי השיטה הזאת מעל החוק. אם לא נעצור את התהליך הזה אלא נגיד: אלה בכל זאת דוחות, זה דבר מקובל, מה זה כל כך נורא? אם אנחנו נתעלם מזה — נראה כרסום הולך וגדל בהפעלת החוק במדינת ישראל דווקא על-ידי גופים המבקשים לעצמם יותר סמכויות ויותר אמינות מצד הציבור.

לכן אני מבקש שנדון בדחיפות ובצורה רצינית ביותר בתופעה הזאת של ביטול דוחות לאלה שלא מגיע להם הדבר מבחינת העניין, מבחינת השוויון בפני החוק, ומשיגים את זה רק בגלל שררה, הסדרים ונחות בירוקרטיה של השלטונות. אם לא נודע לעצור את התופעה הזאת מייד, לא נוכל לקיים במדינת ישראל משמעת של חוק כלפי האזרחים. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. הצעה לסדר-היום באותו נושא לחבר הכנסת חיים רמון. בכקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אינני רוצה להאריך בשעה מאוחרת זו בנושא שחבר הכנסת וירשובסקי דיבר עליו באריכות. אני רוצה רק להתמקד בנושא אחד. חלק גדול מהקנסות אשר הוטלו על האזרחים נבעו מכך, ששיטת הקנסות לא הותאמה לעצירת האינפלציה. כאשר היתה אינפלציה גדולה העיריות החליטו, בצדק, שמי שאיננו משלם את קנס החנייה, הקנס יוכפל בפרקי זמן מסוימים. אז זה היה עונש סביר על-פי שיעורי האינפלציה. מה קרה? האינפלציה נעצרה, החוק המשיך, ובכמה מקרים הגיעו הקנסות לעשרות אלפי שקלים. לכן נוצר מצב שהתושבים לא יכלו לשלם את הקנסות.

נוסף על היר הקשה של עיריית תל-אביב גם את המצוקה הנוראה של החנייה, לפחות בעיר תל-אביב. השילוב הזה הפך כמעט את כל אזרחי תל-אביב ואת כל הבאים בשערי תל-אביב לעבריינים בכוח. למעשה, הם לא היו כל-כך עבריינים, אלא מימנו את תקציב עיריית תל-אביב. פשוט באו ואמרו: אנחנו צריכים בעיריית תל-אביב כך וכך כסף, ניצור מדיניות של יד קשה בענייני חנייה, וכך נוכל לממן את תקציב העירייה. לא

אני מבקש לקבוע עובדה, אדוני השר, לגבי דרישות העבר, כשאנשים מוכיחים לעיריות שהם שילמו את הכסף. בכך הודה לפני אחד היועצים המשפטיים של אחת העיריות. האם המחשב טעה? האם הבנק טעה? האם מי שמזין את המחשב טעה? כשבאים לעירייה עם הדוחות ששלמו — מבטלים אותם. אבל יש מקרה נוסף שבו מבטלים דוחות, כאשר יש תצהיר של מי שנקנס ומי שחויב, שהוא שילם. אם יש תצהיר שהוא שילם, אזי לא מחייבים אותו.

חבר הכנסת רמון, למעשה קיימת היום חנינה, אבל היא לא כללית. היא פרצה. כרגע שיש תצהיר, משמעות הדבר שהאזרח המצהיר, אף שהוא לא שילם, מבטלים לו את הקנס. אבל מי שלא הולך משום שהוא לא שילם והוא חושש, הוא משלם. לכן יש למעשה חנינה, ואני מבקש באמת להישען על העובדה שאנשים מוכיחים שהם שילמו. ומה קורה אז? אנשים צריכים לרוץ אחרי המחשב — — —

חיים רמון (המערך):
שר הפנים מסכים אתם, הוא רק חושש שהוא יצטרך להשלים להם את הקנסות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
לא, משום שלא טובים אותם. הוא צריך ללכת לעירייה, הוא צריך לרוץ אחרי הפקידים, הוא צריך לתת את התצהיר, ועומדים בתור, ואומרים: גמרנו את שעות העבודה, שעת התיא, שעת המנוחה, תחזור בפעם אחרת.

לכן, אני מבקש בסוף הדיון להגיע לכמה מסקנות, להגיע למצב שבו העיריות תגינה את כספי דוחות החנייה בתוך תקופת זמן מוגבלת, ולא — לא ישלמו אותם. אי-אפשר שירוצו אחרי האזרח שלוש שנים וארבע שנים. צריך לדעת, אדוני השר, שמכונת היא מכונת הרשומה על שם בעלים אחד, אבל נוהגים בה כמה נהגים, בני משפחה וקרובים וידידים, ואם הוא מקבל את הבקשה לשלם לאחר שלוש שנים, עומדת השאלה: מי נהג במכונתית?

חיים קורפו (הליכוד):
ואם נגרמה תאונה, נשחרר אדם משום שיש נהגים רבים?

חיים רמון (המערך):
הכול יחסי, לזה — כן.

אליהו בן-מנחם (המערך):
ראש עיריית תל-אביב דואג ועוזר רק לשמנים, רק לעשירים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אני מבקש לקבוע בצער, שיושבי-ראש ועדת הכנסת שמע רק חצי עניין.

ראובן ריבלין (הליכוד):
בעיריית ירושלים נותנים cash, לא מבטלים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אי-אפשר להיות כמצב, שבו עיריות יכולות לתבוע תשלומים שלוש שנים וארבע שנים אחורה, משום שהן לא גבו והמחדל הוא שלהן. צריך להגיע למצב שהאזרח יהיה קודם, ותקציב העיריות — משני, כי העיריות צריכות לשרת את האזרח, והמחשבים צריכים לשרת את האזרח ולא את העירייה. לכן אני קורא לעיריות להגיע למצב, שבו את הדוחות אפשר יהיה לגבות בתקופת זמן של חצי שנה, וצריך למצוא לכן דרכים.

חיים רמון (המערך):
העניין הוא שאנחנו לא היינו נותנים פרס. החנייה היתה עונש, היתה מדיניות לא של ענישה. היתה מדיניות של הטלת מס על מי שחונה כתל-אביב.

שר הפנים א' דרעי:
— — —

חיים רמון (המערך):
יכול להיות. לכן, אדוני שר הפנים, אני מציע שהנושא הזה יעבור לוועדת הפנים או לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר נ' מסאלחה:
לא, אתה לא יכול להציע זאת.

חיים רמון (המערך):
אני מציע שהשר יציע.

היו"ר נ' מסאלחה:
כן כן. אתה מייעץ לשר להציע.

חיים רמון (המערך):
אני מייעץ לשר, ואם הוא יקבל את הצעתי, אני אקבל את בקשתו.

ראובן ריבלין (הליכוד):
ואם לא?

חיים רמון (המערך):
ואם לא, איאלץ להצביע נגד עמדת השר. אבל אני לא מעלה על דעתי שיתכן כדבר הזה. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:
הצעה לסדר-היום כאותו נושא לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
כבוד היושבי-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, פתאום קם אדם בבוקר ובפתח ביתו שתי חבילות. חבילה אחת כוללת את עיתוני הבוקר, ובה הוא קורא שמיוחסים וזכו מתשלום דוחות חנייה. החבילה השנייה היא חבילה המכילה תביעות לשלם דוחות חנייה כמה שנים אחורה. אדם שקם בבוקר ומוצא שתי חבילות כאלה, גורם עוד לדוח אחד — לרוגז, תסכול וביקורת.

נכון שביטול הדוחות נעשה בהרשאה של היועץ המשפטי, אבל אני מבקש משר הפנים, לפני שהוא עולה לרוכן, לשקול, אם הוא באמת מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום. האם לא היה רצוי שהכנסת, הרשות המחוקקת המפקחת, חבדוק, לאחר הוראות היועץ המשפטי, מי היה זכאי ומי קיבל? האם רק רכב ממשלתי ומוסדי? האם הנסיעה היתה חיונית כעת מילוי התפקיד?

חיים קורפו (הליכוד):
מתי תיגמר בדיקה כזאת?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
הבדיקה תיגמר לאחר שיקבלו דוחות מהעירייה — מה קורה עם כלי רכב פרטיים. האם אנחנו רוצים לתת מחילה וסליחה לאלה שנוהגים ברכבם הפרטי וטוענים שהעיסוק היה עיסוק ציבורי? האם כולם עובדי מוסדות? האם יש מקום, אדוני השר, להמשיך וליצור את התסכול? צריך לברר לאיזו תקופה מבטלים את הדוחות — שנה אחורנית, שנתיים, ואם מבטלים שנתיים אחורנית, מדוע מבקשים לקבל כסף שנתיים ושלוש שנים אחורנית מאלה שכיום הדוחות?

שר הפנים א' דרעי:

בהתאם לסעיף 229 לחוק הזה, בניסוחו החדש, צומצם מספר התובעים שהוסמכו לבטל דוחות חנייה.

חיים רמון (המערך):

צריך לבטל את כל הדוחות שלנו.

שר הפנים א' דרעי:

כן, רק יש בעיה, חיים: בדוחות כתובה הכתובת, והשאלה היא, האם חבר הכנסת ירצה להגיד את הכתובת שבדוח.

חיים רמון (המערך):

בכל כתובת אני ממלא את תפקידי. אין כתובת שאני לא ממלא בה את תפקידי.

שר הפנים א' דרעי:

בסדר, אם אתה יכול לתת הגדרה כוללת לתפקידיך.

אדוני היושב-ראש, אותו תיקון מס' 11, שצינתי לעיל, הופעל החל מיום 20 ביוני 1990 אף שהרשויות המקומיות, לצערי, עדיין לא כולן התארגנו לקראת הפעלת התיקון. בהתאם להסמכת היועץ המשפטי לממשלה הוסמכו אותם תובעים ספציפיים לבטל את הדוחות, ואביא כאן את שיטת העבודה בעיריית תל-אביב כאשר לביטול דוחות חנייה של נוהגים ברכב משטרה. במשטרת מחוז תל-אביב קיימת קצינה — אותה קצינה שדיבר עליה חבר הכנסת וירשובסקי, לא שוטרת אלא קצינה — בדרגת סגן-ניצב, ואתה מברר התובע אם הרכב שחנה היה בשירות מבצעי. על-פי דיווח המתקבל בכתב מאותה קצינה, מחלטי התובע אם לבטל את הדוח או להשאירו על כנו. כך הדבר עם גופים שלטוניים אחרים. כגון "בוק" ומע"ץ.

זאת ועוד: מסתבר שבגין תקלות שונות ומשונות, חלקן בכניקים וחלקן בגלל הקלדת נתונים שגויים, קיימים אזרחים ששילמו את הקנסות וקיבלו הודעה מחודשת לתשלום. אזרחים כאלה חייבים להגיש תצהיר, ובהתאם לכך יפעל התובע. עתה, בגין כניסת ההוראות החדשות לחוק, הוציאו הרשויות המקומיות הודעות לציבור החייבים בדבר הוראות אלה.

רבותי חברי הכנסת, הנה כי כן, לקחו נושא שלא בדקוהו לעומק ויצרו סערה וזטא. הרי לא יעלה על הדעת שרכב משטרה סמוי, הנושא מספר אזרחי רגיל והנוהג בו מצוי בתפקיד, יצטרך הנהג בו לשלם על כל חנייה שהוא חונה, וכך הדבר לגבי גופי שלטון אחרים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, בדקתי: אלה לא מכוניות סמויות, אלה מכוניות פרטיות. זה לא של המדור המרכזי, אלא מכוניות פרטיות של שוטרים.

שר הפנים א' דרעי:

סליחה, רבותי, באמת, בכל הכבוד לכם, שמענו גם לפני שבועיים עוד הצעה לגבי תל-אביב. אני אומר לכם שהנושא נדבק עם סגן-ניצב, עם התובע. אני לא אאמין לא לסגן-ניצב ולא לתובע שהוסמך על-ידי היועץ המשפטי בעניין, ואאמין לחבר הכנסת אלי בן-מנחם ששמע משמועות ולחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי שעשה בדיקה מעמיקה? עם כל הכבוד, חבר הכנסת וירשובסקי.

אשר לאחרים, היועץ המשפטי של עיריית תל-אביב-יפו מכחיש את הדבר מכול וכול.

אשר על כן אני פונה למציעים ומבקש מהם להסיר את ההצעות שהם העלו מסדר-היום ולהסתפק בדברי ההסבר שלי.

אני מבקש מאוד משר הפנים: נושא שהוא בפיקוחה של הכנסת, והביקורת היא לא כלפי עירייה אחת — ההצעה איננה כלפי עירייה אחת: הביקורת היא משום שאני יודע, שכימים האחרונים קיבלו עשרות אלפי תושבים ערמות של דוחות משנים קודמות — צריך לברר את הנושא, ואני מקווה ששר הפנים לא ינצל את הרוב הקואליציוני שאמור להיות לו ולא יבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת ויינשטיין. ישיב כבוד שר הפנים. בבקשה, אדוני.

חיים רמון (המערך):

אדוני השר, אני חושב שהנימוקים היו משכנעים.

אליהו בן-מנחם (המערך):

נכון.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול אני באמת מברך את חברי הכנסת הנכבדים מאוד, הנותנים את דעתם גם לדברים שנוראים לכאורה קטנים —

חיים רמון (המערך):

הדוחות גדולים.

שר הפנים א' דרעי:

— וכמיוחד את חבר הכנסת חיים רמון, שדיבר על כך בלהט רב. אני רואה שיש גם ברכה כשיושבים באופוזיציה: מתחילים להפעיל את הראש גם לדברים חיוביים, שבדרך כלל משאירים אותם. אני מברך אותך שתמשיך בדרך הזאת.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ככה לא בונים חומה.

שר הפנים א' דרעי:

אני שמעתי את הנימוקים, והבעיה היא בעיה, כפרט שאחננו מדברים פה על עשרות ומאות אלפי תושבים, אבל, לצערי, אני חושב, שחלק מחברי הכנסת, לכל הפחות אלה שנימוקו, שכחו כמה דברים שהכנסת עצמה עשתה כאן ואת המצב שאליו הגענו היום, ואני רוצה למק את הדברים.

הכנסת חוקקה בזמנה תיקון מס' 11 לחוק סדר הדין הפלילי, המתקן את סעיף 7ד לחוק ומאפשר לאזרחים שהוגשו נגדם דוחות חנייה לשלם קנסות בצורה מופחתת, וכן הנחיות נוספות בעניין. בין השאר, ברצוני להזכירכם, מדובר באותו עניין המונע את הרשויות המקומיות מלהתלות רשיון נהיגה למי שלא שילם קנסות בגין חנייה לא מוסדרת. היתה אז התנגדות של השלטון המקומי, ואף-על-פי-כן החליטה הממשלה בוועדת שרים ללכת נגד, אפילו נגד עמדת שר הפנים. היה רוב והסכמנו לעניין הזה.

בעקבות זאת הוציא היועץ המשפטי לממשלה הנחיה, והסמך תובעים ברשויות המקומיות לבטל דוחות חנייה. הסמכה זו מפרטת שורת עילות שעל התובע להתחשב בהן בכבוא לבטל דוח כאמור. בין העילות הללו מצויה אחת: "עילה לגופי שלטון". משמעותה היא כי נהג ברכב שנסע ברכב והחנה אותו על-מנת לבצע פעילות הדרושה על-פי תפקידו, דוח חנייה שהוגש נגדו יימחק. סמכות הביטול ניתנה בהתאם לסעיף 12 לחוק סדר הדין הפלילי.

חיים רמון (המערך):

זה חל גם על חברי הכנסת, אדוני.

חיים רמון (המערך):
אדוני השר, מה דעתך על חנינה כללית?

אליהו בן-מנחם (המערך):
טכנית אני מציע להסיר, אם הוא הסכים.

אליהו בן-מנחם (המערך):
יש לי הצעה אחרת.

חיים רמון (המערך):
הוא רוצה לדבר נגד צ"ץ. תן לו לדבר נגד צ"ץ.

היו"ר נ' מסאלחה:
אדוני השר, אתה מבקש להסיר?

אליהו בן-מנחם (המערך):
אני מתנצל, אולי השמיעה שלי לקויה. אני כל היום במליאה.

שר הפנים א' דרעי:
אני חושב שכונעתי את חברי הכנסת.

מה שקורה בתל-אביב בשבועות האחרונים הוא, שראש עיריית תל-אביב, השחצן, השחצן, — — —

יהושע מצא (הליכוד):
הצעה אחרת.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מבקש שהוא יחזור בו. אני מבקש שהוא יחזור בו.

חיים רמון (המערך):
יש לי שאלה.

אליהו בן-מנחם (המערך):
תפנה אל הרבי — — — הוא יגיד לך אם אני צודק או לא. תפנה אל האנשים שלך כשטח.

היו"ר נ' מסאלחה:
בבקשה.

חיים רמון (המערך):
מה דעתו של השר לגבי חנינה כללית?

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת אלי בן-מנחם, דבר אלי, לא אל חבר הכנסת אלי בן-מנחם.

שר הפנים א' דרעי:
אשמח אם אקבל את זה בכתב, עם נימוקים המסבירים מה משמעות הדבר, ואהיה מוכן להתייחס; לא בצורה כזאת.

אליהו בן-מנחם (המערך):
הוא אמר שלשום בכית-המשפט, שאם הוא היה שופט הוא היה תולה את הבחור הזה, מוטי מזרחי, מכפר-שלם. מותר לו להגיד את זה? הוא שחצן, גזען. אתה רוצה שאגיד לך עוד כמה מלים עליו? — אל חמשוך אותי בלשון.

יהושע מצא (הליכוד):
שאלה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר נ' מסאלחה:
בבקשה, חבר הכנסת מצא.

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת בן-מנחם, אני מצטער. זו הפעם הראשונה שאני מנתק מיקרופון או מקול לחבר כנסת. אני לא מסכים למלים גזען, שחצן, וכל הדברים האלה.

יהושע מצא (הליכוד):
אני משוכנע שהשר בדיק, ובכל זאת, אדוני השר, לפי בדיקות שלי נדמה לי, שיש מכשלה גם לעיריות שמשחררות וגם למבקשים. אנחנו מכשילים את האנשים. אני כבר זימנתי ליום שני, אדוני השר, את עיריית תל-אביב, את עיריית חיפה ואת עיריית ירושלים לדין בנושא הזה, ולכן יש לי בקשה לשר שיסכים להעביר את הנושא הזה לוועדת הפנים.

אליהו בן-מנחם (המערך):
לא אגיד יותר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
הבקשה הזאת היא לפני אישור.

היו"ר נ' מסאלחה:
לא, אני מבקש שתחזור בך, לפחות לגבי המלה "גזען". אני מבקש שיהיה לך אומץ ותחזור בך, לא משום רוצה להגן על צ"ץ. אני מבקש שתחזור בך.

שר הפנים א' דרעי:
אני מקבל.

יהושע מצא (הליכוד):
חבר הכנסת אלי בן-מנחם, קודם כול תוציא את היד מהכיס.

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת אלי בן-מנחם — הצעה אחרת.

אליהו בן-מנחם (המערך):
אני מוכן לחזור בי מהמלה גזען. שחצן — כל עם ישראל יודע שהוא שחצן, ולכן לא אחזור בי. הוא כעצמו אומר שהוא שחצן, אז מה אתה רוצה שאעשה? הוא שחצן.

אליהו בן-מנחם (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני מציע להעביר את ההצעה מהמליאה לוועדת הפנים.

היו"ר נ' מסאלחה:
לא, לא, השר הסכים, אתה יכול להסיר.

היו"ר נ' מסאלחה:
תמשיך.

אליהו בן-מנחם (המערך):
השר הסכים?

אליהו בן-מנחם (המערך):
האפליה שלו בין חושבים חוזרת על עצמה כמעט מדי שבוע. זה קרה עם חריגות הבנייה בין השכונות לבין צפון-תל-אביב, זה קרה עכשיו עם המסים, עם הארנונות לאמנים מול החלשים. זה חוזר היום על עצמו עם הרוחות.

היו"ר נ' מסאלחה:
כן.

אליהו בן-מנחם (המערך):
אז למה נתת לי רשות דיבור?

אני מציע לשר הפנים, שוועדת החקירה שהוא הקים תתחיל לפעול, ולא תהיה רק על הנייר, כדי לבדוק באמת את הנושא, ואולי להקים ועדה קרואה בתל-אביב.

היו"ר נ' מסאלחה:
למה? כי ביקשת הצעה אחרת.

חוברת ל"ד, ישיבה קציט

— הצעות לסדר-היום: הצעת חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב] (תיקון) — קיצור

— תקופת הצינון)

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת וירשובסקי, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת חיים רמון?

חיים רמון (המערך):

כן, אדוני.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת ויינשטיין?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. מי בעד אישור ההצעות והעברתן לוועדת הפנים של הכנסת? זו הצבעה מס' 20.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 14

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים

ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

14 בעד. אני מבקש להוסיף גם את חבר הכנסת פורז, שלא הספיק להצביע: אם כן, יש 15 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שההצעות אושרו והועברו לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

כג. הצעת חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב] (תיקון) — קיצור תקופת הצינון), התש"ן — 1990 *
(הצעת חבר הכנסת ח' קורפו)

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, הנושא הבא: הצעת חוק תרס"ה, הצעת חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב] (תיקון) — קיצור תקופת הצינון), התש"ן — 1990, של חבר הכנסת חיים קורפו. בכקשה, אדוני.

חיים קורפו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק שלי מתייחסת לתקופת הצינון הנדרשת בסעיף 56 לחוק הבחירות לכנסת, אשר קובע את עובדי המדינה וקציני הצבא שצריכים להשתחרר מעבודתם 100 ימים לפני הבחירות, אם הם רוצים להיכלל ברשימה לכנסת. המועד הזה הוא המרוחק ביותר מיום הבחירות מכל המועדים הקבועים בחוק הבחירות לכנסת. למעשה הוא המכשול העיקרי לקיצור תקופת הבחירות, אשר לפעמים נדרש עקב הנסיבות, ובדרך כלל רצוי שהיא תהיה באמת קצרה יותר מהתקופה הארוכה שקבועה כיום בחוק.

ראובן ריבלין (הליכוד):

יש לי שאלה למציע.

היו"ר נ' מסאלחה:

כן, לו להציע ותשאל את-ריבך. בכקשה.

חיים קורפו (הליכוד):

על כן אני מציע לקצר את תקופת הצינון הנדרשת ל-45 ימים, במקום 100 ימים, ועל-ידי כך ניתן יהיה לצמצם כמירה רבה את תקופת מערכת הבחירות, דבר שבוודאי יהיה בו היסכון חקציבי, וגם יביא ליציבות השלטון.

אני סבור שתקופה ארוכה של מערכת בחירות יוצרת התפוררות, התרופפות, ורצוי לקצר אותה ככל האפשר.

ראובן ריבלין (הליכוד):

האם אדוני יסכים שהחוק יהיה רטרואקטיבי מאוגוסט 1988?

חיים קורפו (הליכוד):

זה היינו הך. לשר שאיננו חבר הכנסת יש כל הזכויות של חבר הכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

שר הפנים ישיב, אדוני, בכקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, אני מסכים להצעת החוק, אבל אני רוצה להגיד משפט אישי בעניין. חבר הכנסת חיים קורפו, אני מסכים להצעת החוק, אבל אני מבקש מהיושב-ראש לומר משפט קצר אחד.

אנחנו קוראים לזה השגחה פרטית. יש אחרים הקוראים לזה גורל. אני אומר שזה נעים לבוא, לעמוד פה ולהסכים להצעת חוק שלפני שנתיים ניסיתי לקדם אותה מסיבות כלשהן וחלק מחבריו של חבר הכנסת חיים קורפו התנגדו לה מהרבה סיבות לגופו של עניין.

גרשון שפט (התחיה):

סיבות אידיאולוגיות.

שר הפנים א' דרעי:

אידיאולוגיות. לכן אני שמח לבוא היום ולהעביר את הצעת החוק הזאת. אני מסכים לה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חברי הכנסת, מי בעד אישור הצעת חוק תרס"ה של חבר הכנסת חיים קורפו? מי נגד? זו הצבעה מס' 16.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 13

נגד — 1

נמנעים — 1

הצעת חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון) — קיצור תקופת הצינון):
הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה) —

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון) — קיצור תקופת הצינון, התש"ן — 1990, לריון מוקדם בוועדה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
13 כעד, אחד נגד, אחד נמנע. אני קובע שהצעת החוק אושרה.

כד. הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה), התש"ן — 1990* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

זו תהיה ועדה שתמנה תשעה חברים, והיא צריכה לעבוד בעילות. הוועדה הזאת מורכבת למעשה משלושה גופים: הרשות המקומית וממשלת ישראל, המיוצגת על ידי משרד הפנים ומשרד הבינוי והשיכון. הנציגות של ממשלת ישראל מורכבת אפוא משני כוחות: משרד הפנים ומשרד הבינוי והשיכון. ביחד יוכלו להביא היצע אדיר של דירות.

הסרנו מההצעה המקורית את נציג משרד המשפטים ואת נציג המשרד לאיכות הסביבה, אבל מתוך ההכרה בחשיבות ובצורך בשיבתם של נציג משרד המשפטים ונציג המשרד לאיכות הסביבה בוועדה הזאת קבענו בחוק, ששני נציגים אלה ייומנו ויהיו יועצים לוועדה.

נוסף על כך קבענו, כי לשכות התכנון המחוזיות והמקומיות הנוגעות בדבר ייתנו לוועדות סיוע מינהלי ומקצועי כשיתעורר ויכוח מי ישרת את הוועדה המיוחדת הזאת.

הוספנו סעיף 6, הקובע כי תנאי לתוכנית שאושרה לפי חוק זה הוא כי יוחל בביצועה בתוך שנתיים מיום אישורה. על הוועדה יהיה לקבוע מה יהיו החובות והזכויות הנובעות מפקיעתה של תוכנית שלא הוחל בביצועה. הכוונה היא להחזירם של היטל השבחה, אם שולמו, פיצויים, הפקעות וכו'. אלה דברים שקשה לפרטם בחוק, ומוטב שיעשו בידי הוועדה לגבי כל תוכנית כנפרד.

זכויות שתיתנה במהלך השנתיים האלה על ידי הוועדה לקרקע זו או אחרת, והיה ולא הוחל בבנייה, הזכויות האלה תפקענה. זאת עלימנת למנוע ספקולציה וניצול קרקעות בתקופה הזאת, לכל ילכו לשוק במקום לבנייה לזוגות צעירים.

הוועדה הכניסה תיקונים רבים בהצעת החוק. רובם מתייחסים לפרטים של הליכי התכנון והבנייה, ולא אפרט אותם כאן. יש להצעת חוק זו הסתייגויות לא מעטות, ואחרי שתושמענה כאן אתייחס אליהן.

אבקש מהכנסת לאשר את החוק שלפנינו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. על-מנת לאפשר הליכים על-פי חוק, ולא על-פי חוקי חירום, ועל-פי תקנות שיוציא שר הפנים לפי חוק זה, כדי שאפשר יהיה לקדם את הבנייה בארץ וכדי שממשלת ישראל לא תיאלץ לבוא פעם נוספת ולהודיע על חוקי חירום. ככל שנמהר לקבל חוק זה, כן ייטב וכן נוכל לקדם את הבנייה בארץ.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת יהושע מצא. חברי הכנסת, עכשיו נשמע את ההסתייגויות. אני מבקש מכל חבר כנסת לנמק את כל ההסתייגויות שיש לו לחוק הזה.

שר הפנים א' דרעי:

אין זו חובה לנמק את ההסתייגויות.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה), התש"ן — 1990, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יביא את הצעת החוק יושב-ראש ועדת הפנים, חבר הכנסת יהושע מצא; בבקשה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נאכדה, אני מתכבד להציג בפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה), התש"ן — 1990.

חוק זה, אדוני היושב-ראש, בא כסימן גלי העלייה המבורכים הזורמים לארץ מרחבי עולם, ובעיקר מקרב יהדות רוסיה. חוק זה בא כסימן הרצון שלנו לקלוט עלייה זו.

אנחנו הכנסנו בחוק כמה שינויים, והעיקרי שבהם בא לצורך הרגשת החשיבות של פתרון מצוקת הדיור לזוגות צעירים. ציינו במפורש את הנקודה הזאת.

החוק שלפנינו נדון בכנסת בקריאה ראשונה ביום 2 ביולי 1990, והועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה לשם הכנתו לקריאה שנייה ושלישית. קיימנו בוועדה ארבע ישיבות ארוכות, על-מנת להכין את החוק בהקדם ככל האפשר, ואני שמח שאומנם אתמול סיימנו את הכנתו.

אביא בפניכם, רבותי, חברי הכנסת, את עיקרי השינויים שהכניסה הוועדה בחוק זה. בסעיף 1, מטרת החוק, כפי שציינתי, נקבע הצורך בפתרון מצוקת הדיור במדינה. כאן שמנו את הדגש בכך שהפתרון הוא לא רק לקליטת העלייה אלא גם לזוגות צעירים ומחוסרי דיור. לאותם זוגות צעירים, אותם מחוסרי דיור המפגנים, השוכבים, הישנים, אשר יצאו לגנים ולפארקים כרחבי הארץ, החוק הזה הוא הכשורה האמתית להם. כי על-פי החוק הזה אפשר יהיה לבנות בשנתיים הקרובות, בהליכים מקוצרים, 50,000, 70,000, 100,000 ומעלה דירות. כאשר יהיה היצע כזה יבוא פתרון נאות, ולכן אלה שמנצלים את מצבם הקשה של אותם זוגות צעירים מוטב שירפו מהם ויביאו להם יחד אתנו את הכשורה, כי אכן ממשלת ישראל כנסה להילוך גבוה ומהיר של בנייה ומתן היצע של דירות, כך שבתוך שנה-שנתיים נוכל לראות ויוכלו הם לראות אור ורווחה בכל נושא הדיור.

בוועדה הכנסנו בחוק כמה שינויים מהותיים. השינוי היסודי היה בהרכב הוועדה — הגדלנו את משקל הרשויות המקומיות בה. בהרכב המקורי היה לרשויות המקומיות נציג אחד, ואנחנו הגדלנו את מספר הנציגים של הרשויות המקומיות לשלושה. למשרד הפנים יהיו שלושה נציגים, ובכלל זה נציג אחד של משרד הפנים היושב בוועדה לשמירת קרקע חקלאית. בוועדה יהיו שני נציגים לשר הבינוי, ובכלל זה מינהל מקרקעי ישראל. הנציג התשיעי בוועדה יהיה נציג שר החחבורה.

* "דברי הכנסת", חוב' ל"ג, עמ' 4293; נספחות.

— הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה) —

תפקידו לתת עצות בענייני משפט: האם זה חוקי, או לא חוקי. הוא לא יכול להגיד אם זה טוב או רע. ההסתייגות השנייה שלי היא אפוא הצעתי להחזיר לוועדה את נציגי שר המשפטים.

לפי חוק זה יש לשר הבינוי והשיכון שני נציגים בוועדה. אחד מהם הוא נציג ישרי, והשני דרך מינהל מקרקעי ישראל, ואנחנו כבר יודעים שתחום זה עבר לסמכותו של שר הבינוי והשיכון. לא נראה לי סביר שלשר הבינוי והשיכון יהיו שני נציגים בוועדה, ולשר המשפטים לא יהיה שום נציג. לכן אני מציע לחזור למה שהציעה הממשלה: נציג אחד לשר הבינוי והשיכון, נציג אחד לשר המשפטים. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת פורו. חבר הכנסת אלי דיין — איננו. חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, בבקשה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ארוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לכרז את יושבי-ראש הוועדה על התקיפות והמהירות שבהן העביר את החוק הזה; זה בהחלט אפשרי. הוא הצליח בתוך יומיים להעביר את כל הפרוצדורה של עבודה בוועדה לגבי חוק די פרובלמטי. אם הוא יתכרז במעשיו, אם כולנו נוכל לשמוח עם החוק הזה בעוד חצי שנה, בעוד שנה — יש לי ספקות רציניים ביותר. את זה אני אומר בלשון המעטה.

אני יכול רק להגיד דבר אחד. בדיון אמר מנכ"ל משרד הפנים, שהשתתף בחלק ניכר של הדיון, שהוא לא זקוק לחוק הזה. והוא צדק במאה אחוז. החוק הזה איננו חוק נחוץ. למי שתושב שעל-ידי החוק הזה אפשר להזיז ולהקל את הבנייה לעולים חדשים ולמחוסרי קורת גג — החוק הזה לא מעלה ולא מוריד בעניין הזה. אם אין בתיים, אם אין קורת גג ואם אין שיכונים, זה לא בגלל המצב החוקי. זה התברר בוועדה.

אני קורא לכל חברי המליאה לעיין בפרוטוקול ולשמוע מאנשים העובדים בשדה, בשטח, שלמעשה אין כל צורך בחוק. אם יש פגמים, אם יש סחבת ואם יש האטה בקצב, זה אך ורק בגלל העדר הפרוצדורה, בגלל העדר אומניסטרציה נאותה, בגלל חלוקה לא נאותה של הסמכויות והתפקידים בין הוועדה המקומית לבין הוועדה המחוזית.

חברי הכנסת, הקונצפציה הבסיסית של החוק הזה היא שבמקום הוועדה המקומית, שהיא פחות או יותר יעילה ברוב המקומות, והוועדה המחוזית, שהיא איננה יעילה, מקימים ועדה נוספת, כראשות נציגי המדינה ויושבי-ראש הוועדה המחוזית, כלומר, נותנים יותר סמכויות ויותר תפקידים לאותה ועדה שהיא למעשה סיבת הכישלון. יותר מכל דבר אחר. לכן כל הקונצפציה, כל התפיסה של החוק איננה נכונה.

חברי הכנסת, אני רוצה לעבור בקצרה, אבל הייתי מבקש שתקשיבו לי, על ההסתייגויות שהגשתי. אין הסתייגויות אלה נובעות מרצון לנגח את הממשלה או מרצון להכשיל את החוק, אלא מכונה אחת: שהנוק שייגרם על-ידי החוק יהיה הנזק הקטן ביותר. כי תועלת ממילא הוא לא יביא.

חברי הכנסת, קודם כול, אני רוצה לדבר על הרכב הוועדה. הרכב הוועדה הוא היום כזה שיש בה תשעה חברים. היא הוועדה שתאשר תוכניות במקום הוועדה המקומית. בין תשעת החברים האלה הרוב הנכריע, שיש בה מתוך התשעה, הם נציגי ממשלה, ושלושה הם נציגי רשות מקומית. במקום לחזק את הרוע המוניציפאלי, שצריכה לטפל באנשים שיגורו בבתים שייבנו, שזאת צריכה להיות האחריות שלה ולה הכלים לתכנן

היו"ר נ' מסאלחה:

אבל חברי הכנסת מבקשים לנמק את הסתייגויותיהם, אדוני השר. אני עוד צריך להגיע היום לכפר-קרקע ואחר כך לחזור לתל-אביב.

רשות הדיבור לראשון המסתייגים, חבר הכנסת אברהם פורו.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, אכל כולנו מקבלים משכורת שלי משולמת עד סוף היום. לא נודע לי משום מקור שעומדים להפסיק את השכר שלי משעה זו ואילך, לכן אני יכול להרשות לעצמי

היו"ר נ' מסאלחה:

גם לא ישלמו לך חוספת.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):

אני לא רוצה חוספת, אבל כולנו מקבלים משכורת בשביל לשבת פה ולדבר. לכן גם קוראים לזה פרלמנט.

ראובן ריבלין (הליכוד):

דבר, דבר חביבי.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):

אני אדבר, אבל בקיצור, חבר הכנסת ריבלין. אל תדאג.

אני רוצה לכרז את יושבי-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת מצא, על כך שבמאמץ רב ומזורז הביא את החוק הזה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בתוך פרק זמן קצר מאוד. צודק חבר הכנסת מצא, שהכנסת הוכיחה אחריות, הוכיחה שהיא מודעת לבעיות ולמצוקה שאליהן נקלעה המדינה כתוצאה מגלי העלייה, הוכיחה שאנחנו קשובים לבעיות ומסוגלים להביא לחקיקה מסודרת, יעילה, מעמיקה וטובה בתוך זמן קצר. הדבר מוכיח בעליל, שמה שהממשלה עשתה בהוציאה תקנות שעת-חירום היה משגה מוחלט. כאשר יש חקיקה מסודרת ומהירה של הכנסת, אין צורך בתקנות שעת-חירום. אני מקווה מאוד שהממשלה תספיק לחזור בה מתקנות שעת-החירום עוד לפני שתישמע העתירה בבג"ץ. לאור העובדה שיש לנו החוק הזה.

יש לי שתי הערות בלבד. לדעתי, לעולים החדשים יש לא רק בעיה של היכן יגורו, אלא גם היכן יעבדו. ואולי הבעיה של היכן יעבדו חמורה יותר מהבעיה של היכן יגורו. ולכן, אם מדברים על קיצור הליכי רישוי, צריך, לדעתי, לתת את הדעת גם על נושא התעשייה בהקשר זה. לכן הצעתי, שאותה ועדה המוקמת לפי חוק זה, המוסמכת לקצר הליכים, תוכל גם לאשר פרויקטים תעשייתיים בשטח של 2,000 מטר. כי אם כבר צריך לעבוד מהר, אין שום סיבה שזה יהיה רק על בניית דירות, ואילו את נושא הבנייה לתעשייה נזיח ונשאיר.

הערה שנייה — לפי הצעת החוק הממשלית היה בוועדה נציג אחד של שר המשפטים. מאחר שאני מכיר את עבודתן של הוועדות המחוזיות ואני מכיר את עבודתם של גופי התכנון, אני חושב שלנציג שר המשפטים בוועדה נודעת חשיבות גדולה מאוד. בדרך כלל משרד המשפטים שולח לוועדה נציגים בכירים מאוד, וברוב הוועדות המחוזיות הנציג של משרד המשפטים הוא פרקליט המחוז בכבודו ובעצמו, המשתתף בישיבות. לא דין פרקליט מחוז, שיש לו זכות הצבעה והכרעה, כדיון יועץ משפטי, שכל תפקידו הוא כשל שופט במשחק כדורגל: לשרוק, אם נעשה דבר לפי החוק או לא לפי החוק. ההכדול הוא בכך, שמי שהוא חבר בוועדה מותר לו לשקול גם שיקול תכנוני וגם שיקולים אחרים; ומי שהוא יועץ משפטי, כל

אנחנו מחלישים אותו. גם אחרי שנתיים, כאשר החוק הזה יחבטל, החולשה הזאת תמשך לדבוק בו.

נקודה שנייה — חברי הכנסת, החוק מתייחס לתוכניות בנייה למגורים של 200 יחידות ומעלה. אני חושב שאם אנחנו רוצים כאילו, כמו שאומרים, להראות שהחוק הזה מביא תועלת, מדוע להעמיד את המספר על 200 יחידות? אם יבוא קבלן מוכשר ויאמר: אני מוכן לבנות 50 יחידות דיור לעולים חדשים — מדוע לא לאפשר לו זאת? מדוע להכניס זאת למסגרת של 200 יחידות ומעלה, כאשר הכוונה לכך שזו רק בנייה ממשלתית? מדוע לא לאפשר בנייה על חלקות יותר קטנות, שעליהן אי-אפשר לדרוס 200 יחידות, אלא רק 50? מה שיקרה הוא, שאם יש שטח המיועד לבניית 150 יחידות, אבל צריך יהיה לדרוס 200 יחידות, יבנו דירות בגודל של מעלית, כדי להכניס את הבנייה למסגרת החוק. אנחנו מעניקים פה סמכויות וקובעים מסגרות שתהינה בבחינת עניבות חנק לתכנון. אינני מבין, גם לפי דעתם של מציעי החוק, מדוע להגביל זאת ל-200 יחידות, ולא לאפשר בניית 50 יחידות. לו היינו צריכים 100 יחידות, נוחא. אבל מדוע 200? הרי זו כמות אדירה, זה מספר גדול. זה מיועד לתוכניות מסוגים מסוימים, שמהרבה בחינות יכולות להיות מסוכנות, בגלל העוצמה והמשקל שלהן, מבחינה פיזית.

חברי הכנסת, אני עובר לנקודה הבאה. אני אמרתי מהרגע הראשון בדיון בוועדה, אדוני יושב-ראש הכנסת ואדוני יושב-ראש הוועדה, שאני תומך בכתיב ידדים בכל קיצור מועדים. אבל אני חושב שאם אנחנו קובעים בדברים מסוימים 20 ימים — חברי הכנסת, אני מבקש שתקשיבו לי, אני לא ממציא פטנטים או רוצה לגרום לסחבת; אני רוצה שתשקלו את הדברים ותצביעו מחוץ הבנה על מה אתם מצביעים. כאשר קובעים 20 ימים במדינת ישראל עתירת החגים והשבתות, שיש בה גם שבוע עבודה מקוצר, של חמישה ימי עבודה, ונותנים לוועדה רק 20 יום לסיים את עבודתה, וזאת כאשר מדובר על תוכנית של 200 יחידות דיור ואולי יש התנגדות לתוכנית של 200 יחידות, הרי יתיקיים הפתגם הערבי, כפי שאני מכיר אותו, שהמהירות היא מן השטן. 20 ימים יכניסו לסד את הוועדה המשותפת ואת כל הגופים שצריכים לתת חוות-דעת, והם יעשו אולי עבודה רעה.

הצעתי שבכל מקום שכתוב 20 יום, יבוא 30 יום. אם המשיח יתאחר בסך-הכול בעשרה ימים, האם הפסדנו את הגאולה? אני חושב שוועדה המורכבת מכמה אנשים, והיא צריכה לטפל בתוכניות נכבדות משקל, אם יעמדו לרשותה עוד עשרה ימים, היא תוכל לעשות עבודה יותר טובה מאשר ועדה שצריכה לעמוד עם סטופר ביד ולהגיד: בתוך 20 יום אנחנו צריכים לסיים.

יכולים להגיד לי: האם אי-אפשר לסיים ב-20 יום מה שאפשר לסיים ב-30 יום? לדבר הזה אין סוף. לא הצעתי 50 יום, לא חודשים ואפילו 45, שזו בדרך כלל התקופה המינימלית לפי חוק התכנון והבנייה, אלא הוספתי ל-20 יום — שזה ברוטו 20 יום, ונטו זה הרבה פחות במדינת ישראל — עוד 10 ימים. לדעתי זה יכול לאפשר תכנון קצת פחות חפז. ואני חושב שאיש לא היה מפסיד מכה.

אני עובר לסעיף אחר. יש בחוק סעיף האומר, שאחרי הפקדת התוכנית תימסר הודעה לשר הביטחון, והוא יוכל להתייעץ עם הגופים המתאימים אם לא נפגעים כל מיני מתקני ביטחון. אני מחייב את הדבר הזה, הוא חיוני. אם נמסרת הודעה למשרד הביטחון לבדיקה, מדוע לא להעביר אותה גם

ולחייב את החומר בשביל הוועדה, היא, הזרוע המוניציפלית, במיעוט מבטל, במיעוט של שלושה כנגד שישה; רובם הם עובדי מדינה.

ההצעה שלי היתה לפחות ליצור מצב שבו היושבי-ראש של הוועדה הזאת יהיה נציג הרשות המקומית שבה נוגע הדבר. לתת את הרוב לממשלה, אבל לא שישה כנגד שלושה אלא חמישה כנגד ארבעה. זה היה נתון מצד אחד אפשרות לממשלה לכנס את כוחותיה ואת מומחיה בוועדה בצורה מרוכזת, ומצד שני לתת את המשקל הסגולי הנכון לרשות המקומית. במקום זה הלכו בכיוון ההפוך. אני חושב שעושים טעות, ואני מציע להסב לקבל את הרוב הוועדה כפי שאני מציע אותה ולא כפי שהלכו בוועדת הפנים הציע.

אם הצעתי זו לא תתקבל ותתקבל הרעיון של הוועדה, של שישה חברים של הממשלה ושלושה חברים של הרשות המקומית הנוגעת בדבר, אני מבקש שההרכב האישי של הוועדה יתחנה במידה מסוימת: הייתי מחויר לוועדה, וכאן אני מצטרף למה שאמר חבר הכנסת אברהם פרוז, בחור חבר מלא את נציג משרד המשפטים, שהיום הוא חבר מלא בוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה.

חברי הכנסת, באמצעות החוק הזה אנחנו מצמצמים זכויות פרט. אנחנו פוגעים בזכויות פרט. לא נתווכח אם זה מוצדק או לא מוצדק, אבל כאשר יש ועדה שיש לה סמכויות כאלה, הרי חיוני שבוועדה הזאת ישב כחבר מלא, כחבר מן המניין, נציג משרד המשפטים; ולא על תקן של יועץ משפטי. שגידו לו: מה דעתך מבחינה משפטית, אלא אדם שיוכל גם להשתתף בהצבעה ולהכריע יחד עם נציגי הממשלה האחרים בדברים העומדים להכרעה. אני מציע שלא להשמיט את הנציג של משרד המשפטים. זוהי טעות. הוא חבר פעיל בוועדות המחוזיות מאז הפעלת החוק, ועוד קודם לכן בחוק המנדטורי. אני חושב שהתרומה שלו היא תרומה חיונית וחשובה, כמיוחד בחוק המדבר על קיצוץ סמכויות.

דבר נוסף — אני כאמת חושב שאנחנו לא חייבים להכניס לוועדה גם נציג של שר השיכון והבינוי וגם נציג של מינהל מקרקעי ישראל. רק לפני שבועות מספר העבירה הכנסת הזאת את מינהל מקרקעי ישראל על סמכויותיו למשרד הבינוי והשיכון. אם כן, למה לתת להם נציג נוסף? האם אין די בנציג משרד הבינוי והשיכון, והמשרד שרוב להיות מיוצג על-ידי שני אנשים? אין לזה שום הצדקה ושום סיבה.

אם מכניסים אותו ומוציאים את הנציג של המשרד לאיכות הסביבה, עושים עוול גם לאותם עולים חדשים שאנחנו רוצים כל כך לקבל אותם בזרועות פתוחות. אנחנו רוצים גם שתהיה ישראל יפה, שיהיו בה לא רק כתיים אלא גם איכות חיים, והמשרד המופקד על איכות חיים הוא המשרד לאיכות הסביבה. הוצאתו מהוועדה היא טעות חמורה. אנחנו כל הזמן מדברים, ובכל דיון שמתקיים אומרים: אסור לנו לחזור על השגיאות שעשינו בבנייה החפזה לעולים בשנות ה-50. אבל כאשר באים לעשות משהו, את מי מעמידים בצד? מעמידים בצד את נציג משרד המשפטים, שצריך לשמור על חירות הפרט וזכויות הפרט של אנשים בכל הנוגע לקרקע, ואת הנציג של המשרד לאיכות הסביבה, שצריך לדאוג לאיכות החיים. אני חושב שזאת טעות. במקום זה מכניסים שני נציגים של משרד הבינוי והשיכון. הרי לממשלה יש בלאו הכי רוב, למה להכניס את שני הנציגים אלה?

לכן עניין הוועדה הוא חיוני. אנחנו סוטים סטייה מרבית מחוק התכנון והבנייה. במקום לחזק את השלטון המקומי

מדוע ביקשתי להוסיף את הסעיף הזה? — אנחנו עוסקים בחוק מיוחד המגדיר זכויות קיימות לפי החוק היום, העושה הסדרי חירום. אני חושב, שאם עושים הסדרי חירום, כדאי שלכנסת תהיה עין בוחנת על תקנות ביצוע. שיכולות להחריף ולהחמיר אותו.

כפי שעברנו על חוק רציני מאוד, נכבד מאוד, בתוך יומיים, והבאנו אותו לקריאה שנייה ושלישית לאחר הקריאה הראשונה — אישור תקנות יארך שעתים-שלוש שעות, כיוון שאנחנו יכולים עקרונית לאשר אותן. אבל, שלא תהיה עינו של המחוקק פקוחה על חקיקת משנה של חוק חירום? — זאת טעות חמורה, ואיני מבין מדוע יושב-ראש הוועדה מתנגד להכללת הסעיף הזה, שיאפשר לו לראות ש"בן טיפוחיו", החוק הזה, יתבצע בצורה יותר נאותה.

היו הרבה אנשים שהתנגדו, ופתאום שמעו שאם לא יאושר החוק כולו, אלא תתקבל הסתייגות זו או אחרת, הממשלה תמשוך את החוק בחזרה וזו יכינו תקנות שעת-חירום. זאת לא צורת חקיקה של הכנסת. מעמידים בפני חברי הכנסת ברירה, ואומרים להם: זה ראה וקדש. אם הם לא "מקדשים" אותו, לא יהיה חוק, לא יהיה מה לאשר, והממשלה תפעל לפי תקנות שעת-חירום.

שר הפנים א' דרעי:

אני מבין למה אתה מתכוון, לכן אני רוצה לומר שהחוק הזה, עם כל קיצור הזמן שלו בוועדת הפנים ואיכות הסביבה, שונה בהרבה דברים. לאור בקשות חברי ועדת הפנים ואיכות הסביבה. לכן אי-אפשר לדבר על "כזה ראה וקדש". נעשו בו שינויים מרחיקים-לכת — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני שר הפנים, אני השתתפתי ביומיים האלה של הדיונים, ויעיד עלי יושב-ראש הוועדה, שהייתי היפר-אקטיבי עד כדי כך שהוא הרים עלי את קולו. אני יודע מה נעשה בחוק הזה, השינויים, אדוני השר, קטנים, ואינם מהותיים. נעשו כמה שינויים, אני יודע, עם זאת אני חושב שכאן לא יכולים להתמודד באופן חופשי עם גרסה זו או גרסה אחרת תחת ה"עננה" שאם לא נקבל את החוק כמו שהוא, ייקחו אותו חזרה ויוציאו תקנות שעת-חירום. זו שעה לא נעימה — לא בכייה לדורות אלא בכייה בהורה של המחוקק הדמוקרטי והפרלמנטרי של מדינת ישראל.

אני קראתי לתקנות שעת-חירום של השר — — —

ה"יו"ר ד' שילנסקי:

יש לי הרושם שאתה — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מייד מסיים את דברי. זה המשפט שלפני האחרון, והוא לא יהיה ארוך.

כמו שראיתי בתקנות שעת-החירום, ששר הבינוני והשיכון הוציא חרירה לתוך 40 הקילומטר של שלטון החוק במדינת ישראל, החוק הזה הוא כבד "כיבוש לבנון" כולה, מה שהוא רצה לעשות ולא הצליח. אני חושב שאנחנו נצטער על כך.

אני מציע שבראש מורם נצביע על ההסתייגויות, ולא נפחד. אני לא נגד החוק אבל אני מתנגד לכמה דברים ולכמה קביעות שבו, שלדעתי לא יועילו לתכנון אלא רק יזיקו לו.

ה"יו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת וירשובסקי. רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד פאני, ואחריו — לחברת הכנסת עדנה סולודר.

לגוף כמו מחלקת העתיקות או רשות שמורות הטבע או המועצה לשימור אתרים, ולארגון לשמירת איכות החיים והסביבה, שזה ארגון גג המייצג כל מיני גופים המטפלים באיכות החיים? מדוע לא להעביר להם את ההודעה הזאת לעיון? הווי אומר, בעניין ביטחון, הכול מרכינים ראש ומצדיעים ואומרים: זה מעל לכול. אבל הרי אני לא מבקש שלגופים האלה שאני מצייץ אותם תהיה זכות וטו. אלא אני אומר: כאשר הקצינים או אנשי הביטחון בודקים את התוכנית לראות אם היא לא גורמת בעיות מבחינה ביטחונית, מדוע באותו פרק זמן לא יראו את התוכנית גם במחלקת העתיקות ובגופים האחרים שהזכרתי? אולי בכך נמנע בכייה לדורות. אולי יכנו שם איזה שיכון שיהרוס אתר עתיקות, או יהרוס שמורת טבע. מדוע לא לאפשר לגופים האלה, שהקמנו אותם, ואנחנו גאים על כך שאנחנו נכנסים לעידן איכות החיים והסביבה, מדוע שלא נשאל אותם? אני לא מבקש עבורם זכות וטו, אבל לפחות אני מבקש לשאול אותם, כמו ששואלים את גורמי הביטחון.

אדוני היושב-ראש, ההתנגדות שלי לא באות לחבל, לא באות להפריע. הן באות לדאוג לכך שגם בזמן חירום לא נשתגע ולא נעשה דברים שאחר כך יהיה מאוחר לתקן אותם. החוק הזה אומנם יתבטל אחרי שנתיים, אבל מה שייעשה על-פי החוק הזה יישאר חמישים ומאה שנה. ואנחנו נחיה עם זה, לא באושר ולא בשמחה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
אתה כבר אמרת בכייה לדורות?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כבר אמרתי את זה, ואני אחזור על זה עוד כמה פעמים, כי כמו שאתה מתפעל מכך שהחוק הזה קולט גלי עלייה, אני רואה את הסבל שהוא יגרום.

יש לי עוד הסתייגות אחת, ואיני רואה אותה בלוח ההסתייגויות. איני חושב שאני צריך לנמק אותה באופן מיוחד — הסתייגות שבאה לשמור אפשרויות של ערר לגופים של איכות הסביבה, שבמחיר יד אחת מתקו אותן כאן. אני חושב שזאת טעות. אני מבין שההסתייגות הזאת מופיעה כרשימת ההסתייגויות של חברת הכנסת עדנה סולודר.

קריאה:

היא הסירה אותה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

החוק קובע, כמו הרבה חוקים אחרים, ששר הפנים ממונה על ביצוע החוק והוא רשאי להתקין תקנות. אני לא מתנגד ששר הפנים יתקין תקנות. זה בהחלט טבעי, מפני שיצטרכו להתקין תקנות. אבל, אדוני שר הפנים, אני הצעתי — וזו גם הסתייגות נוספת של חבר הכנסת נפאע, והוא כוודאי ינמק אותה — שהתקנות האלה יהיו באישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

שר הפנים א' דרעי:

אני מסכים להתייעצות.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא התייעצות.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
לא הסכמתי לזה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני לא עושה תוכנית פשרה.

בסעיף 5(7)(ג). במקום: "15 ימים", יבוא: "30 ימים", ואת המלה "כנדה" יש למחוק ולכתוב במקומה: "כנתקבל"; בסעיף 9, אחרי המלה "רשאי", יבוא: "באישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת", תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת נפאע. רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אצביע בעד החוק, אף כי אני חושבת, שאילו שמעו שר השיכון והשר לקליטת העלייה את אשר נאמר להם כבר לפני שנה וחצי לפחות, היינו עומדים כמצב אחר היום מבחינת מצאי הדירות.

אני אינני חושבת, כפי שנאמר בעת הגשת הצעת החוק על-ידי יושב-ראש ועדת הפנים, שבחוק הזה יש בשורה, אני חושבת שיש בחוק הזה פשוט מחסום בפני בנייה כאמצעות הקנות של שעת-חירום, ולכן אני גם אצביע בעדו. אבל בחוק זה יש גם סכנות, ואינני יכולה שלא להתריע על הסכנות הטמונות בו.

אני בעד קיצור הליכים וקיצור משך זמן. ובראשותך, כבוד יושב-ראש הכנסת, בכנסת האחת-עשרה עשינו, נדמה לי, מהפך גדול, עבדנו על המהפך הזה הרבה מאוד זמן, אבל הוצאנו מתחת ידנו את תיקון מס' 26 לחוק התכנון והבנייה, שנתן לנו אפשרות לקצר הליכים. וכבר אמרתי, אילו עבדנו כפי שצריך, גם בשטחים אחרים, ייתכן שהיה די בתיקון מס' 26 למצב שבו אנתנו נמצאים.

עניין הבנייה הוא עניין רציני, ואנו יכולים בבנייה חפוזה לקלקל ולהרוס נכסים שהם נכסים בלתי חוזרים של טבע, של ראות ירוקות, של אתרים לאומיים, של עתיקות, של מבנים שאנחנו רוצים לשמר אותם מראשית ההתיישבות. וזו עלולה להיות כבייה לדורות. אחרי הכול, גם העולים החדשים וגם בני הארץ רוצים, ולפי דעתי גם מגיע להם, שפניה של הארץ שבה הם יחיו יהיו מאירים, שלא תהיה הארץ מלאה בניינים, זה על זה, ללא תכנון וללא סדר.

ועתה אני רוצה לנמק שלוש הסתייגויות שלי לחוק עצמו. ההסתייגות הראשונה היא בנושא השתתפותו של השר לאיכות הסביבה בוועדת הבנייה המיוחדת. אני מבקשת שבין חברי הוועדה יהיה השר לאיכות הסביבה, או נציג מטעמו. אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שהיו לנו כאן דיונים מאוד נלהבים, וכל חברי הכנסת, כאיש אחד כמעט, דיברו על הצורך במשרד לאיכות הסביבה, ותיארו בצבעים שחורים וקודרים את הנעשה בארץ בתחום זה. ופתאום שכתנו, פתאום עניין זה של איכות הסביבה כבר לא כל כך חשוב. על אחת כמה וכמה כאשר עומדים לבנות בנייה כל כך מסבית, במהירות ובקיצור הליכים, דווקא השר הזה, שאנו התאמצנו להעביר לו סמכויות בנושאים של איכות הסביבה, מקומו נפקד בוועדה. לכן אני חושבת שהשר לאיכות הסביבה צריך להיות חבר בוועדה, ולא נציג מטעמו בזכות מייעצת.

ההסתייגות השנייה היא בנושא של מתן אפשרות לגופים שאני רואה בהם חשיבות גדולה — ועד היום ניתנה להם האפשרות הזאת — לומר את דברם בוועדות התכנון. אני חושבת, שכפי שנותנים לשר הביטחון רשות להביא את דברו לאותה ועדת בנייה מיוחדת, כך צריך לתת את האפשרות גם לרשות העתיקות, גם לרשות שמורות הטבע, הכוללת גם את הגנים הלאומיים, גם למועצה לשימור אתרים, וגם לארגון חיים

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
 אדוני היושב-ראש, בקשר להצעת החוק הזאת יש לי הסתייגויות מהותיות.

קריאה:

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
 בדיוק, כך אני גם אעשה.

אין צורך בחוק הזה. לביצועו יהיו השלכות שליליות ומיותרות. הוא גם מגביל, ולמעשה הוא מבטל כל ערעור, אף שהוא יפגע, לדעתי, בזכות הפרט, ברשות המקומית ובקרקע הפרטית. אני מוכרח לציין בהזדמנות הזאת, ששמעתי משני שרים הקשורים לנושא שני דברים שאינם תואמים זה את זה. משר אחד שמעתי — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חסלה לי בבקשה, רק רגע. מפנים את תשומת לבי לכך שמקיימים בכנסת אספה או הפגנה בלתי חוקית, כאגף השמאל. אני באמת חושב שהאספה היא בלתי חוקית. אני מבקש מחברות הכנסת הנכבדות ארכי-אלמוזילינו וסולודר לתפוס את מקומן.

עדנה סולודר (המערך):

היו"ר ד' שילנסקי:
 כשאת נמצאת שם, תשומת הלב מופנית לשם. אנחנו רוצים שתשומת הלב תהיה מופנית לכאן.

עדנה סולודר (המערך):

היו"ר ד' שילנסקי:

אני חוזר על בקשתי למוזכר הכנסת לגרום לכך שתזווי קצת, כדי שאפשר יהיה לראות אותך, כיוון שמי שמנהל את הישיבה צריך להתכופף כדי לראות אותך. מפה לא רואים אותך, ויהיה לנו נעים לראות אותך. אני מבקש לדון פעם נוספת בהזות המושב של חברת הכנסת סולודר. בבקשה, חבר הכנסת נפאע.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

תודה. בישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה אמר השר פעם, שהבנייה תהיה על קרקע פרטית, אלא שהוא איננו יודע את אחוז הקרקע הפרטית. שני שרים, מעל כמה זו בכנסת, הבטיחו וחזרו ואמרו שלמעשה לא תהיה הפקעה. לנוכח הניגודים האלה, ההצהרות והדיבורים של השרים, אני מביע בזה את חששי.

אני לוקח, כדוגמה, את הרכב הוועדה, שבא על חשבון הזרוע המוניציפלית. הכנתי את ההסתייגויות שלי בכתב, ואני אקרא אותן. בסעיף 3, אחרי פסקה (9), תבוא פסקה (10), ובה ייתכב: לוועדה צריך לצרף את נציג ועדת התכנון והבנייה המקומית; בסעיף 4(ה), במקום המלה "מכל", יבוא: "ככל", והמלה: "ואולם" תימחק.

אני יודע שההסתייגויות שלי מהותיות, ולכך התכוונתי.

בסעיף 5, פסקאות (1), (3), (9) ו-(10) — יש למחוק, כיוון שהם לא מאפשרים זמן לערעור; בפסקאות (5) ו-(6), במקום "20 ימים", יבוא: "40 ימים"; בסעיף 5(5) במקום "10 ימים", יבוא: "20 ימים"; בסעיף 7(7)(ב) אני מציע למחוק את המלים: "קליטת עלייה", כי בגלל הנושא הזה הובא החוק;

חוברת ל"ד, ישיבה קצ"ט

— הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה): הצעת חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון — קיצור תקופת הצינון); הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה) —

החוק הוא רציני דיו, אבל כאשר אישרנו את החוק הזה לא היה מונח לפנינו הטקסט של החוק. כאשר ביקשנו להעיר את הערותינו והסתייגויותינו — הטקסט ניתן לנו הבוקר בשעה 08:45, ואני משעה 08:30 הייתי עסוקה בוועדות, ועד שיכולתי לגשת לטקסט ולבדוק את הדברים — זה לקח זמן. זו הייתה מיטת סדום, ואינני יודעת מה היה האסון אילו הבאנו את החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית ביום שני הבא. אני מבינה ששר הפנים עומד תחת איום, שאם לא יביא את החוק הזה לשיבת הממשלה ביום ראשון הקרוב, חס וחלילה נצטרך לבנות באמצעות צווי חירום. רק משום כך אני עושה את המאמץ הזה, חוך מחאה גדולה.

ואני רוצה לומר, שבגלל המהירות הזאת לא הספקתי להגיש הסתייגות לסעיף 9. ואני מבקשת להצטרף להסתייגות של חברי הכנסת וירושבסקי ונפאע לסעיף 9, שהתקנות שיותקנו על-פי החוק תעבורנה את ועדת הפנים, וגם זה ניתן לעשות בתהליך מזורז של ישיבה אחת, אפילו מהבוקר עד הלילה. שמי אינו מופיע ליד הסתייגות זו, והסכרתי מדוע, בגלל התהליך המהיר, אבל למעשה זו הייתה גם הסתייגות שלי.

וסביבה, המאגד בתוכו את כל הגופים הציבוריים העוסקים בנושאים של טבע ונוף, ובעיקר בנושא של אקולוגיה ואיכות החיים, אם ירצו בכך. כמובן.

ההסתייגות השלישית נוגעת לזכות הערר. במקום פסקה (10) אני מציעה, שבסעיפים 110 ו-111 לחוק התכנון והבנייה, במקום "30 ימים" יבוא: "15 ימים". כאמור, בפסקה (10) של סעיף 5 מציעים למחוק כמה סעיפים, שכל תכליתם לאפשר זכות ערר. אני מבינה שרוצים לקצר את התקופה שחיתן לאפשרות לערער, אבל לא יעלה על הדעת, שבהליך כל כך פתוח אנחנו נמנע את האפשרות מגופים ציבוריים ומאנשים פרטיים לבוא ולערער בפני הוועדה, כי ייתכן שאם נשמע את ערעורם נחשוב פעם שנייה, גם אם זה יאריך שבוע נוסף או 15 ימים נוספים, כי, כפי שאומרים, לפעמים השביל הארוך הוא השביל הקצר, תלוי איך הולכים בו.

אדוני היושב-ראש, מצד אחד אני משבחת על העבודה שנעשתה, אך מצד שני אני מוחה על כך בכל חוקף, כי אני חושבת שלא היה אפשר להעמיד את הכנסת במצב שהועמדה.

כה. הצעת חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון — קיצור תקופת הצינון), התש"ן — 1990 *

(הצעת חבר הכנסת ח' קורפ))

הצעת חוק של חבר הכנסת חיים קורפו לוועדה, לא נקרא שמה של הוועדה. מאחר שהתקנון קובע שחוקי בחירות מועברים לוועדת החוקה, חוק ומשפט, אני מוסיף מה שלא נאמר קודם: הצעת החוק תועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה רבה.

הי"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, ברצוני להודיע על תיקון טכני: בהצבעה על העברת הצעת תרס"ה, הצעת חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון — קיצור תקופת הצינון), התש"ן — 1990,

כו. הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה), התש"ן — 1990 **

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אתנו כל היועצים המשפטיים, והתייחסנו לכל נקודה ונקודה. נכון שעברנו על זה במהירות, נכון שעברנו בישיבות מרתוניות, אבל התייחסנו לכל נושא.

הי"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנו חוזרים לחוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה), התש"ן — 1990. רשות הדיבור לחשובה על ההסתייגויות ליושב-ראש ועדת הפנים, חבר הכנסת יהושע מצא.

אני רוצה לומר שניים-שלושה משפטים לגבי הרכב הוועדה. אני אומר בכנות, שזה הרכב טוב. אני חושב שזה הרכב שמסוגל לצאת לעבודה, אני חושב שזה הרכב שלא יהיו בו הרבה דיבורים. אנחנו יודעים שהוועדה הזאת מורכבת משלושה גופים: רשויות מקומיות, ממשלה ורשויות תכנון בתוך הממשלה. זה גוף שיכול לתפקד נכון. המשרד לאיכות הסביבה ומשרד המשפטים, קולם יישמע, קולם יירשם. תהיה התחשבות בדבריהם. אנחנו יודעים שהוועדות לא מעזות להעביר החלטות כאשר יש חוות-דעת משפטית האומרת שלא כך צריך להיות הדבר, או כאשר המשרד לאיכות הסביבה מתריע על מחדל. לכן זה הרכב טוב, הרכב של תשעה חברים. אני עמדתי בלחצים להגדיל את זה ל-13 חברים. כולם היו יכולים להגיע לסיפוקם, גם המשרד לאיכות הסביבה, גם משרד המשפטים, עוד שלושה נציגים לשלטון המקומי וכולם היו חוגגים, אלא שאז היינו מוצאים ועדה שאינה מסוגלת לעבוד.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשל השעה המאוחרת אני אקצר ואסתפק בכמה משפטים בכוונת לחובה לומר.

ראשית, הייתי אומר גם לחבר הכנסת יירושבסקי וגם לחברת הכנסת סולודר: תפסיקו אחת ולתמיד לדבר ללא הרף על "בכייה לדורות". אנחנו, תודה לאל, למרות כל האזהרות בנינו ארץ יפהפייה וטובה, ואל תטילו עלינו אימים כל פעם באמירה "בכייה לדורות".

אני רוצה להודיע פה במפורש, הממשלה לא הזהירה ולא איימה לקחת את החוק חזרה. אני חושב שהייתי זכאי להודיע לחברי הוועדה, שאם הם ירצו להכניס שינויים כה מהותיים, מהפכניים, שלי הם לא נראו, אציע לממשלה לקחת את החוק הזה חזרה.

עם כל המחמאות, ואני מודה על המחמאות, הוועדה הזאת קיימה 20 שעות של דיונים בארבע ישיבות, ולא עשינו את זה כלי לתת תשומת לב. ישבו אתנו שרים בדיונים האלה, ישבו

* נספחות.

** "דברי הכנסת", חוברת זו, עמ' 4585; נספחות.

היו"ר ד' שילנסקי:
לסעיף 2 אין הסתייגויות. מי בעד סעיף 2 כהצעת הוועדה?

ה צ ב ע ה
בעד סעיף 2 — רוב
נגד — מיעוט
סעיף 2 נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
לסעיף 3 יש הסתייגות לחבר הכנסת גולדמן. מי בעד?
מי נגד?

ה צ ב ע ה
בעד התיקון של חבר הכנסת
מ' גולדמן לסעיף 3 — מיעוט
נגד — רוב
התיקון של חבר הכנסת מ' גולדמן לסעיף 3
לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
לסעיף 3 יש הסתייגות לחברי הכנסת א' דיין ומ'
וירשובסקי. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה
בעד התיקון של חברי הכנסת
א' דיין ומ' וירשובסקי
לסעיף 3 — מיעוט
נגד — רוב
התיקון של חברי הכנסת א' דיין ומ'
וירשובסקי לסעיף 3 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
מי בעד ההסתייגות לחלופין של חבר הכנסת וירשובסקי
מס' 1?

ה צ ב ע ה
בעד התיקון לחלופין מס' 1 של
חבר הכנסת מ' וירשובסקי
לסעיף 3 — מיעוט
נגד — רוב
התיקון לחלופין מס' 1 של חבר הכנסת
מ' וירשובסקי לסעיף 3 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
הסתייגות לחלופין מס' 2 של חבר הכנסת וירשובסקי.
מי בעד?

על חוק שצריך להביא לבנייה מהירה בארץ. לכן אני מבקש
לדחות את ההסתייגויות האלה.

כיוון שאני רוצה עבודה מהירה ופעילות נכונה של
הוועדה, אני מעיד על עצמי שאני לא רוצה שהתקנות האלה
חבואנה לוועדת הפנים. הרי אני צריך להיות מעוניין בכוח הזה.
אני צריך להיות מעוניין ששר הפנים יבוא לבקש ממני ואני
אומר: לא. יצאו שר הפנים ושר הבינוי והשיכון לדרך.
האחריות היא שלהם. נתנו להם חוק, יתקינו תקנות נכונות
ויצאו לעבודה. אנחנו לא צריכים לשים בדרכם מכשול נוסף.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שכח וייס (המערך):
אני רוצה לשאול שאלה. האם חוק 100 מיזמים והחוק הזה
יש בנייהם דמיון בקצב?

שר הפנים א' דרעי:
זה חוק שונה לגמרי.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
תרשה לי, אדוני השר. יש דמיון. היה קצב מצוין. הוא
הובא באותו קצב לפה ושר האוצר דאג לחליט לקחת את החוק
חזרה. הקצב הוא אותו קצב.

היו"ר ד' שילנסקי:
טוב, קיבלת תשובה.

שר הפנים א' דרעי:
אדוני היושב-ראש, אין לי הרבה מה להוסיף, אבל אני
רוצה להודות בשם הממשלה ובשמי ליושב-ראש ועדת הפנים
על העבודה המזורזת, ובעיקר על החוכמה. היו כאן הרבה
שיקולים, הרבה גופים. לא היה קל. עשרות גופים הופיעו בפני
הוועדה. הוא הצליח להוציא דבר עם תיקונים, אבל דבר שלם,
שלא קלקל את מהות החוק, ואני רוצה להודות לו על כך. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. יש לי
רושם שבהרמת ידיים ההצבעה תהיה הרבה יותר מהירה. לכן
ההצבעה תהיה בהרמת ידיים.

לסעיף 1 יש הסתייגות של חבר הכנסת אברהם פורו. מי
בעד ההסתייגות? מי נגד?

ה צ ב ע ה
בעד התיקון של חבר הכנסת
א' פורו לסעיף 1 — מיעוט
נגד — רוב
התיקון של חבר הכנסת א' פורו לסעיף 1 לא
נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
מי בעד סעיף 1 כהצעת הוועדה ירים את ידו. מי נגד?

ה צ ב ע ה
בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה — רוב
נגד — מיעוט
סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

חוברת ל"ד, ישיבה קצ"ט
— הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה) —

היו"ר ד' שילנסקי:

לסעיף 4 יש הסתייגות לחבר הכנסת מ' גולדמן. מי בעד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

מ' גולדמן לסעיף 4 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חבר הכנסת מ' גולדמן לסעיף 4

לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסתייגות לחברי הכנסת א' דיין ומ' וירשובסקי. מי בעד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת

א' דיין ומ' וירשובסקי

לסעיף 4 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חברי הכנסת א' דיין ומ'

וירשובסקי לסעיף 4 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסתייגות נוספת של חבר הכנסת מ' וירשובסקי. מי בעד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

מ' וירשובסקי לסעיף 4 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לסעיף

4 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסתייגות לחבר הכנסת נפאע. מי בעד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

מ' נפאע לסעיף 4 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חבר הכנסת מ' נפאע לסעיף 4

לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסתייגות לחבר הכנסת א' פורז. מי בעד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

א' פורז לסעיף 4 — מיעוט

ה צ ב ע ה

בעד התיקון לחלופין מס' 2

של חבר הכנסת מ' וירשובסקי

לסעיף 3 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון לחלופין מס' 2 של חבר הכנסת

מ' וירשובסקי לסעיף 3 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש הסתייגות של חבר הכנסת נפאע. מי בעד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

מ' נפאע לסעיף 3 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חבר הכנסת מ' נפאע לסעיף 3

לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש הסתייגות של חברת הכנסת ערנה סולודר. מי בעד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברת הכנסת

ע' סולודר לסעיף 3 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חברת הכנסת ע' סולודר לסעיף 3

לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש הסתייגות של חבר הכנסת פורז. מי בעד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

א' פורז לסעיף 3 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חבר הכנסת א' פורז לסעיף 3

לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, מי בעד סעיף 3 כהצעת הוועדה יריס את ידו.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 3, כהצעת הוועדה — רוב

נגד — מיעוט

סעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.

ה צ כ ע ה
 בעד התיקון של חברת הכנסת
 ע' סולודר לסעיף 5 — מיעוט
 נגד — רוב
 התיקון של חברת הכנסת ע' סולודר לסעיף 5
 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
 מי בעד סעיף 5 כהצעת הוועדה?

ה צ כ ע ה
 בעד סעיף 5, כהצעת הוועדה — רוב
 נגד — מיעוט
 סעיף 5, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
 לסעיף 6 יש הסתייגות לחבר הכנסת א' דיין. מי בעד?

ה צ כ ע ה
 בעד התיקון של חבר הכנסת
 א' דיין לסעיף 6 — מיעוט
 נגד — רוב
 התיקון של חבר הכנסת א' דיין לסעיף 6
 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
 מי בעד סעיף 6 כהצעת הוועדה?

ה צ כ ע ה
 בעד סעיף 6, כהצעת הוועדה — רוב
 נגד — מיעוט
 סעיף 6, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
 לסעיפים 7 ו-8 אין הסתייגויות. מי בעד סעיפים 7 ו-8
 כהצעת הוועדה?

ה צ כ ע ה
 בעד סעיפים 7-8 — רוב
 נגד — מיעוט
 סעיפים 7-8 נתקבלו.

היו"ר ד' שילנסקי:
 לסעיף 9 יש הסתייגות לחברי הכנסת מ' וירשובסקי
 ומ' נפאע. מי בעד?

נגד
 התיקון של חבר הכנסת א' פורו לסעיף 4
 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
 מי בעד סעיף 4 כהצעת הוועדה?

ה צ כ ע ה
 בעד סעיף 4, כהצעת הוועדה — רוב
 נגד — מיעוט
 סעיף 4, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
 לסעיף 5 יש הסתייגות של חבר הכנסת מ' וירשובסקי.
 מי בעד?

ה צ כ ע ה
 בעד התיקון של חבר הכנסת
 מ' וירשובסקי לסעיף 5 — מיעוט
 נגד — רוב
 התיקון של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לסעיף
 5 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
 הסתייגות לחברי הכנסת מ' וירשובסקי וע' סולודר.
 מי בעד?

ה צ כ ע ה
 בעד התיקון של חברי הכנסת
 מ' וירשובסקי וע' סולודר
 לסעיף 5 — מיעוט
 נגד — רוב
 התיקון של חברי הכנסת מ' וירשובסקי
 וע' סולודר לסעיף 5 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
 הסתייגות לחבר הכנסת מ' נפאע. מי בעד?

ה צ כ ע ה
 בעד התיקון של חבר הכנסת
 מ' נפאע לסעיף 5 — מיעוט
 נגד — רוב
 התיקון של חבר הכנסת מ' נפאע לסעיף 5
 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
 הסתייגות לחברת הכנסת עדנה סולודר. מי בעד?

חוכרת ל"ד, ישיבה קצ"ט, י"ח בתמוז התש"ן (11 ביולי 1990)
— הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה) —

ה צ כ ע ה

בעד סעיף 10, כהצעת הוועדה — רוב
נגד — מיעוט
סעיף 10, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים לקריאה שלישית.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אולי ההצבעה הזאת תהיה אלקטרונית?

היו"ר ד' שילנסקי:

כבקשה, בסדר גמור.

מי בעד הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה),
התש"ן — 1990?

ה צ כ ע ה

בעד החוק — 24
נגד — 4
נמנעים — 1

חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה),
התש"ן — 1990, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

התוצאה היא: 24 בעד, ארכעה נגד, אחד נמנע.

אני רוצה להצטרף לדברי הברכה של השר ליושבי ראש
הוועדה ולכל חברי הוועדה, שעבדו קשה מאוד ועשו מאמץ
למען החוק.

חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה), התש"ן — 1990,
בשעה טובה ומוצלחת, התקבל.

אנחנו מיצינו את סדר-היום. תם סדר-היום. הישיבה הבאה
תהיה, אם ירצה השם, בשבוע הבא, ביום שני כ"ג בתמוז
התש"ן, 16 ביולי 1990, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה נעלה בשעה 19:31.

ה צ כ ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת
מ' וירשובסקי ומ' נפאע
לסעיף 9 — מיעוט
נגד — רוב

התיקון של חברי הכנסת מ' וירשובסקי
ומ' נפאע לסעיף 9 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

מי בעד סעיף 9 כהצעת הוועדה?

ה צ כ ע ה

בעד סעיף 9, כהצעת הוועדה — רוב
נגד — מיעוט
סעיף 9, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

לסעיף 10 יש הסתייגות לחבר הכנסת א' דיין. מי בעד?

ה צ כ ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת
א' דיין לסעיף 10 — מיעוט
נגד — רוב
התיקון של חבר הכנסת א' דיין לסעיף 10
לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

מי בעד סעיף 10 כהצעת הוועדה?

נספחות

א. סדר-היום לשיבות קצ"ז - קצ"ט

- א. שאילתות בעל-פה.
ב. שאילתות ותשובות.
- ג. הצעת סיעות ר"צ, חד"ש, מפ"ם, הרשימת המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל:
1. כעייט הדיור בישראל;
2. תוכניתו של שר הביטחון להקים יחידות של משמר אזרחי ביהודה ובשומרון.
- ד. היערכות הממשלה לקליטת העלייה.
- ה. הצעת חוק להארכת תוקף תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך). התש"ן - 1990 (קריאה ראשונה).
- ו. הצעת חוק העיסוק באופטומטריה. התש"ן - 1990 (קריאה ראשונה).
- ז. הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 9). התש"ן - 1990 (קריאה ראשונה).
- ח. הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה. התש"ן - 1990 (קריאה ראשונה).
- ט. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 33). התש"ן - 1990 (קריאה ראשונה).
- י. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 34). התש"ן - 1990 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 30). התש"ן - 1990 (קריאה ראשונה).
- יב. הצעות לסדר-היום.
- יג. הצעת חוק הרופאים הווטרינרים. התש"ן - 1990 (קריאה ראשונה).
- יד. הצעת חוק המועצה לייצור ולשיווק של ירקות (תיקון מס' 5). התש"ן - 1990 (קריאה ראשונה).
- טו. הצעת חוק רשות שדות התעופה (תיקון מס' 4). התש"ן - 1990 (קריאה ראשונה).
- טז. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 22). התש"מ - 1988 (קריאה ראשונה).
- יז. הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה בתאגידים בנקאיים (הוראת שעה). התש"ן - 1990 (קריאה ראשונה).
- יח. הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (תיקון מס' 9). התש"ן - 1990 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 27). התש"ן - 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כ. הצעת חוק רישום ציוד וגיוסו לצבא-הגנה לישראל (תיקון). התש"ן - 1990 (קריאה ראשונה).
- כא. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 4). התש"מ - 1989 (קריאה ראשונה).
- כב. השפעת התקשורת על תפקוד הכנסת - הצעת חבר הכנסת י' צידון.
- כג. קריאה למדינות העולם לעגן בחוק מניעת הפצת דעות המכחישות את השואה - הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
- כד. עבריינותם של ערכים מיהודה, משומרון ומחבל-עזה בתחום "הקו הירוק" - הצעת חבר הכנסת א' לין.
- כה. החלטת מועצת המנהלים של חברת החשמל למקם תחנת כוח בצפון - הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו.
- כו. הריסת בתים בעיירות הפיתוח בדרום - הצעות חברי הכנסת ש' אלוני, ע' פרץ וא' גמליאל.
- כז. רצח תושב אריאל - הצעות חברי הכנסת ח' אורון, י' שריד, ע' סולודר, צ' הנגבי, יצ' לוי וש' ריין.
- כח. התקפות יהודים על ערכים ועל נבחרים ציבור - הצעות חברי הכנסת ד' צוקר, א' פורז, י' שגיא, ע' פרץ, י' ביבי וע' דראושה.
- כט. תנאי העבודה במפעל "טקסטיל-דימונה" - הצעת חבר הכנסת א' בן-מנחם.
- ל. הדרוזים בישראל - הצעות חברי הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו, ע' עלי וא' רובינשטיין.
- לא. מוסדות להשכלה גבוהה - הצעת חבר הכנסת ש' שטרית.
- לב. סקירת שר החוץ על פעולות משרדו.
- לג. תביעה ציבורית לשינוי שיטת הממשל בישראל - הצעת חבר הכנסת ח' מירום.
- לד. הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה). התש"ן - 1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לה. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות קצ"ח וקצ"ט

653. הצורך בהקמת ועדה ציבורית לביקורת על רמת וסגנון הפרסומים בכלי התקשורת האלקטרוניים והממלכתיים - הצעת חבר הכנסת ש' הלל.
654. הצורך בהקמת ועדת חקירה בשל אחריות הדרג המדיני לפעולות חריגות של חיילי צה"ל במהלך הניסיונות לדכא את האינתיפאדה - הצעת חבר הכנסת מ' איתן.
655. הצורך בהקמת ועדת חקירה בשל אחריות הדרג המדיני למדיניות חריגה כדיכוי האינתיפאדה - הצעת חבר הכנסת י' שריד.
656. פטור לחיילות-מורות דתיות משירות בגשרי הירדן במהלך חופשת הקיץ התש"ן - הצעות חברי הכנסת א' פורז וג' גדות.

- 665-672. תאונות דרכים - הצעות חברי הכנסת ד' צוקר, א' בורג, ג' שפט, י' פרח, א' גמליאל, מ' גפני, ח' פורת וא' ורדיגר.
661. הסכנות מההיערכות החדשה בעולם הערבי - הצעת חבר הכנסת מ' שחל.
- 662-663. המשך המחקפה של אש"ף נגד העלייה - הצעות חברי הכנסת ע' ברעם וש' הלפרט.
664. חילול שבת ופגיעה בקודשי ישראל בפסטיבל הקולנוע הישראלי - הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
- 675-677. נוהל ביטול דוחות חנייה בתל-אביב - הצעות חברי הכנסת מ' וירשובסקי, ח' רמון וא' ויינשטיין.

ג. החלטה בדבר חלוקה שלישית של הצעת חוק הסדרים במשק המדינה

(תיקוני חקיקה), התש"ן - 1990

- על-פי הצעת ועדת הכספים מחליטה הכנסת, לפי סעיף 121 לתקנון, להרשות לוועדת הכספים להביא לקריאה שנייה
- ולקריאה שלישית את סעיף 38 מתוך הצעת חוק הסדרים כמשק המדינה (תיקוני חקיקה), התש"ן - 1990.

ד ב ר י ה ס ב ר

- לפי החלטות קודמות של הכנסת נותרו להכנה לקריאה שנייה ושלישית כמה סעיפים של הצעת חוק הסדרים במשק המדינה, התש"ן - 1990. ועדת הכספים מציעה להקדים את טיפולה בסעיף 38, שעניינו תיקון חוק עסקאות גופים ציבוריים
- (אכיפת ניהול חשבונות), התשל"ו - 1976. תיקון זה בא לקבוע שלא יוכל חבר-בני-אדם לקבל ערכות או מענק או תמיכה מהמדינה, אם יש עליו חוב מסים שכבר אי-אפשר לערער עליו, אלא אם הגיע להסדר עם רשויות המס בקשר לחוב.

ד. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון - תחילת שירות סדיר), התש"ן - 1990

(הצעת חבר הכנסת י' ביבי)

1. תיקון סעיף 20
- בסעיף 20 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו - 1986, אחרי סעיף קטן (א) יבוא:
- "(א) יוצא צבא שהודיע בדרך שנקבעה בתקנות כי הוא עומד לסיים לימודים תיכוניים ולהיבחן בחינות בגרות, לא ייקרא להתייצב לשירות סדיר לפני 1 בספטמבר של שנת הסיום והבחינות."

¹ ס"ח התשמ"ו, עמ' 107.

ד ב ר י ה ס ב ר

- רבים מתלמידי השמיניות העומדים במשך חודשים בלחץ כבד של בחינות בגרות נדרשים להתגייס לשירות סדיר מייד לאחר תום בחינות הבגרות. לפעמים לא נותרים להם אפילו ימים בודדים לאחר בחינת הבגרות האחרונה כדי להינפש.
- מן הראוי להעניק לצעירים אלה תקופה סבירה לפגרה לפני כניסתם לשירות סדיר של שלוש שנים.
- הצעת החוק הזו באה להסדיר נושא זה.

ה. חוק יסודות התקציב (תיקון - סייג לתכנית), התש"ן - 1990

(הצעת חבר הכנסת מ' בר-זהר)

1. הוספת סעיף 1א
- בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה - 1985 (להלן - החוק העיקרי), אחרי סעיף 1 יבוא:
- "1א. סייג לתוכנית
- לא תיוחד תוכנית לאדם יחיד, ולא תיוחד תוכנית לגוף יחיד, אלא אם כן הוא יחיד במינו."
2. תחולה והוראת מעבר
- (א) סעיף 1א לחוק העיקרי יחול למפרע אף על חוק התקציב לשנת הכספים 1990, התש"ן - 1990 (להלן - תקציב 1990).
- (ב) במקום התוכניות שבכל אחד מתחומי פעולה 20.29, 20.31 ו-22.05 בתקציב 1990, תבוא

¹ ס"ח התשמ"ה, עמ' 60.

יועברו לרזרבה הכללית; שר האוצר והשר הממונה על סעיף התקציב שהתוכנית כלולה בו יקבעו את חלוקתה רק לפי קריטריונים שקבע היועץ המשפטי לממשלה.

תוכנית אחת ששמה כשם תחום הפעולה וסכומה כסך כל התכניות המקבילות לה בחוק התקציב לשנת הכספים 1989, התשמ"ט-1989, בצירוף הפרשי הצמדה למדד המחירים לצרכן, והיתרות

ד ב ר י ה ס ב ר

1. לשים קץ לתופעה זו בכך שתקציבים ייחודיים יופנו רק למטרות יחידות במינן. רובם המכריע של המוסדות שזכו בעבר להקצבות ייחודיות, לא יוכלו עוד לקבלן;

2. לבטל את חלוקת הכספים הייחודיים בתקציב המדינה לשנת 1990, כפי שאושרה בכנסת בתאריך 29 במרס 1990, להעמיד את סך כל הסכומים שהוקצבו כך על סכומים השווים ריאליית לאלה שהוקצבו בתקציב 1989, ולאפשר את חלוקת הסכומים לפי קריטריונים בלבד.

חלוקת הכספים הייחודיים הפכה לשוד לעין השמש של קופת המדינה על-ידי ברית לא קדושה של פוליטיקאים תאבי שלטון ומפלגות תאבות כסף, המשמשות לשון מאזניים. תופעה פסולה זו הגיעה לשיא על רקע המאבק על השלטון בין הליכוד למערך באביב של שנת 1990, כשלמעלה מ-240 מיליון שקלים הוקצבו למוסדות ייחודיים, שחלקם אף אינו קיים. זהו שוחד במובן המכוער ביותר של המלה.

החוק המוצע נועד להגשים שני יעדים:

1. הצעת חוק המיס (תיקון - פיצוי לחקלאי), התש"ן-1990 (הצעת חבר הכנסת מ' גולדמן)

(א) חקלאי אשר עקב הקיצוב במיס לפי סימן זה, נמנע ממנו לקיים את משקו החקלאי בהיקף שקדם לקיצוב, זכאי לפיצוי.
(ב) שר החקלאות יקבע בתקנות דרכי הפיצוי ושיעורו.

1. הוספת סעיף 42

אחרי סעיף 42 לחוק המיס, התשי"ט-1959 יבוא:

"42. פיצוי לחקלאי

¹ ס"ח התשי"ט, עמ' 169.

ד ב ר י ה ס ב ר

מוצע לתקן את חוק המיס כך שחקלאים יפוצו על אובדן הכנסתם.

נוכח הקיצוב במכסות המיס לחקלאות עשויה להתקפה פרוסתם של חקלאים רבים עקב צמצום במשקם.

2. הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות), התש"ן-1990 (הצעת חבר הכנסת א' פרוז)

מרשימה שהוגשה מטעם סיעת אם, אום שהוגשה בידי נציג מנציגיה המקומיים או מוסד ממוסדותיה המקומיים, או שאחד מאלה אישר אותה, והיא לא הודתה אחרת כאמור בסעיף 25 לחוק הבחירות;

(2) מסרה עד שבעה ימים לאחר היום הקובע הודעה ככתב לשר הפנים, המציינת כי היא סיעת בת ומי היא סיעת האם שלה; הודעה זו תישא אישור של בא-כוח סיעת האם בכנסת;

"רשימה" - רשימת מועמדים שאינה סיעה;

"רשימת כת" - רשימה המוגשת מטעם סיעת אם ברשות מקומית שבה אין לסיעת האם סיעת בת;

"תקופת בחירות" - התקופה מהיום הקובע עד יום הבחירות, ולגבי סיעה או רשימה המשתתפות בבחירות חוזרות - עד יום הבחירות החוזרות;

"בחירות חוזרות" - בחירות על-פי סעיפים 9(ב)

1. הגדרות

בחוק זה -

"חוק הבחירות" - חוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה - 1965;

"הבחירות" - הבחירות לכל המועצות של הרשויות המקומיות שיתקיימו באותה שנה, לרבות בחירות חוזרות;

"סיעה" - סיעה במועצת הרשות המקומית שבה ייערכו בחירות, ואשר אושרה כסיעה כאמור בסעיף 25(א) לחוק הבחירות;

"סיעת אם" - סיעה בכנסת השתיים-עשרה או מפלגה אשר לה סיעה בכנסת השתיים-עשרה;

"סיעת בת" - סיעה שנתקיימה בה אחת משתיים אלה:

(1) לפחות מחצית מחבריה המכהנים ביום הקובע במועצה נבחרו בבחירות הקודמות

(1) סכום בשווי של 85% מן המגיעה לפי סעיף קטן (א) ישולם לה מייד אחרי פרסום תוצאות הבחירות;

(2) סכום בשווי של יתרת 15% תשולם לסיעה או לרשימה מייד אחרי שמבקר המדינה הגיש דין-וחשבון חיובי לפי סעיף 18(ג).

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (ב), אם קבע מבקר המדינה שהוצאות הבחירות של סיעה — למעט סיעת אם — או רשימה, שזכתה במנדט אחד לפחות, היו נמוכות מהסכומים המגיעים לה לפי חוק זה, יחולו הוראות אלה:

(1) היו הוצאות הבחירות נמוכות מן הסכומים ששולמו לה לפי סעיף קטן (ב)(1), תחזיר לאוצר המדינה את ההפרש שבין הוצאותיה לבין הסכומים ששולמו לה;

(2) עלו הוצאות הבחירות על הסכומים ששולמו לה לפי סעיף קטן (ב)(1), ישולם לה סכום להשלמת הוצאות הבחירות מייד אחרי שמבקר המדינה הגיש דין-וחשבון חיובי לפי סעיף 18(ג).

5. מימון בחירות חוזרות

(א) נקבעו בחירות חוזרות לפי סעיף 9(ב) לחוק הבחירה הישירה, ישולם לכל אחת מהסיעות או הרשימות המשתתפות בבחירות אלה סכום נוסף בגובה הסכום המגיע בשל חבר מועצה אחד שנבחר.

(ב) נקבעו בחירות חוזרות כאמור בסעיף 9(א) לחוק הבחירה הישירה, ישולם לסיעה או לרשימה המשתתפת בבחירות אלה סכום נוסף בגובה מחצית הסכום המגיע בשל חבר מועצה אחד שנבחר.

(ג) מייד לאחר פרסום תוצאות הבחירות החוזרות, ישולם לסיעה או לרשימה סכום בשווי של 85% מהסכום המגיע על-פי סעיפים קטנים (א) או (ב).

(ד) סכום בשווי של יתרת 15% ישולם מייד אחרי שמבקר המדינה הגיש דין-וחשבון חיובי לפי סעיף 18(ג).

6. מקדמה

(א) סיעה רשאית לקבל מאוצר המדינה לא יאוחר משלושה שבועות לפני התקיים הבחירות מקדמה למימון בחירות של סכום בגובה של 60% מסכום המימון שהיה מגיע לה על-פי סעיף 4(א) אילו זכתה במספר המנדטים השווה למספר חבריה במועצה היוצאת ביום הקובע.

(ב) רשימה רשאית לקבל מקדמה כאילו היתה סיעה בעלת מנדט אחד במועצת הרשות המקומית.

(ג) סיעת אם רשאית לקבל מאוצר המדינה מקדמה שהיא אחת מאלה, לפי בחירתה:

(1) מקדמה כאמור בסעיפים (א) ו-(ב);

(2) סכום בגובה של 60% מן הסכום שיחסו לסכום המימון הכולל כאמור בסעיף 2(ב), כיחס שבין מספר חברי סיעת האם כפי

ר-9(א) לחוק הרשויות המקומיות (בחירות ראש הרשות וסגניו וכהונתם), התשל"ה-1975 (להלן — חוק הבחירה הישירה);

"הוצאות הבחירות" — הוצאות מיוחדות של סיעה או רשימה — לרבות סיעת האם — שהוצאו על מערכת הבחירות בתקופת הבחירות או שהוצאו לפני תקופת הבחירות בעד שירותים וטובין שנתקבלו בתקופת הבחירות ובקשר עם מערכת הבחירות ולרבות התחייבויות בשל הוצאות כאמור;

"היום הקובע" — יום קביעת הסיעות במועצה כאמור בסעיף 25(א) לחוק הבחירות.

2. יחידת החישוב

(א) יחידת החישוב תהא 5 שקלים חדשים לכל בעל זכות לבחור בה בסיס מדד המחירים לצרכן בחודש דצמבר 1989.

(ב) עלה מדד המחירים לצרכן לעומת המדד של חודש דצמבר 1989, תגדל יחידת החישוב בשיעור עליית המדד.

(ג) המימון הכולל יהיה מכפלת יחידת החישוב במספר בעלי הזכות לבחור בכלל הרשויות המקומיות שבהן יתקיימו הבחירות.

3. מימון הבחירות

(א) כל סיעה וכל רשימה זכאית למימון הוצאות הבחירות שלה מאוצר המדינה, על-פי הוראות חוק זה.

(ב) סכום מימון הבחירות הכולל יחושב לגבי כל רשות מקומית בנפרד, והוא יהיה מכפלת מספר יחידות החישוב במספר בעלי הזכות לבחור באותה רשות מקומית.

(ג) רשות מקומית אשר מספר בעלי הזכות לבחור בה אינו עולה על 2,200, ייתוסף לסכום המימון לגבייה סכום נוסף כלהלן:

(1) היה מספר בעלי הזכות לבחור בה עד 750, יהא הסכום הנוסף 50% מסכום המימון האמור בסעיף קטן (ב);

(2) היה מספר בעלי הזכות לבחור בה למעלה מ-750, יהא הסכום הנוסף 7,500 שקלים חדשים.

(ד) לעניין סעיפים 2 ו-3, מספר בעלי זכות לבחור ברשות מקומית הוא מספר הבוחרים הכלולים בפנקס הבוחרים ובנספח שהוכנו על-פי סעיפים 11 עד 16 לחוק הבחירות.

4. תשלום הוצאות הבחירות

(א) סכום מימון אשר כל סיעה או כל רשימה ברשות המקומית פלוגית זכאית לקבל יהיה סכום המימון על-פי סעיף 3(ב) ו-(ג) מחולק במספר חברי המועצה שנבחרו באותה רשות ומוכפל במספר נציגי הסיעה או הרשימה שנבחרו.

(ב) זכתה סיעה או רשימה בבחירות במנדט אחד לפחות —

התקופה האמורה כי יראו את שתי סיעות הבת כסיעת בת אחת לעניין חוק זה (להלן — סיעת בת מאוחדת); סיעת האם תקיים לגבי סיעת הבת המאוחדת את כל האמור בסעיף 22.

8. תנאים לתשלום

- (א) תנאי מוקדם לתשלום סכומים לרשימה על-פי סעיף 4 הוא שלא יאוחר משבעה ימים אחרי היום הקובע מסרה. לשר הפנים הודעה כאמור בסעיף 7(א)(2), (3), (4) ו- (5).
- (ב) בא-כוח הרשימה וממלא-מקומו יהיו מועמדים באותה רשימה.
- (ג) הוראות סעיף 7(ב) ו-(ד) יחולו על רשימה בשינויים המתאימים.

9. ערבות בנקאית

- (א) מקדמה לסיעה או לרשימה תשלום אם מסרה לשר הפנים לא יאוחר מהיום העשירי לאחר היום הקובע כתב ערבות בנקאית, שתוקפו לא יפחת מארבעה חודשים מיום הבחירות, ובו התחייב הבנק לשלם לאוצר המדינה את סכום הערבות כולו או מקצתו על-פי דרישת שר הפנים; סכום הערבות יהיה כסכום המקדמה בתוספת 10%.
- (ב) שר הפנים רשאי לקבל ערבות בנקאית גם אחרי המועד הנקוב בסעיף קטן (א); קיבל לשר ערבות באיחור כאמור, ישלם את המקדמה לפי סעיף קטן (א) באותו איחור שבו נמסרה הערבות.

10. פירעון מוקדם

- (א) סכום המקדמה שקיבלה סיעה או רשימה ינוכה מן התשלום המגיע לה על-פי סעיף 4(ב)(1), ואם הסכום קטן מסכום המקדמה יגבה שר הפנים את החסר מן הבנק הערב וכן יעשה אם הסיעה או הרשימה לא זכתה אף למנדט אחד.
- (ב) לא הגישה סיעה או רשימה רשימת מועמדים כדין ובמועד, יגבה שר הפנים מן הבנק הערב את סכום המקדמה בתוספת 10% מייד ואחרי המועד האחרון להגשת הרשימה.
- (ג) לא השיגה רשימה שהגישה קבוצת בוחרים 50% ממספר הקולות שלהם היא זקוקה כדי לקבל מנדט אחד במועצה, יגבה שר הפנים מן הבנק הערב את סכום המקדמה בתוספת 10%.

11. הגבלת היוצאות

- (א) לא תוציא סיעה להוצאות הבחירות סכום העולה על 150% מסכום המקדמה המגיעה לה.
- (ב) סיעה שמנתה פחות משלושה חברים במועצה היוצאת רשאית להוציא הוצאות בחירות כאילו מנתה שלושה חברים.
- (ג) לא תוציא רשימה להוצאות הבחירות סכום העולה על 150% מסכום המקדמה שהיתה לה אילו היתה סיעה בת שלושה חברים במועצה היוצאת.
- (ד) סיעה או רשימה המשתתפת בבחירות חוזרות רשאית להוציא בבחירות החוזרות סכום נוסף

שפורסם בהודעה על תוצאות הבחירות האחרונות לכנסת למספר כלל חברי הכנסת; ורשאית היא לבחור תחילה בחלופה אחת ואחרי כן בחלופה האחרת, לפי הגבוה ביותר.

7. תנאים לתשלום

- (א) תנאי מוקדם לתשלום סכומים על-פי סעיפים 4 עד 6 הוא שבתוך שבועה ימים לאחר היום הקובע מסרה הסיעה לשר הפנים —
- (1) הודעה על מספר חבריה ליום הקובע, חתומה בידי כל חבריה, ובה מצוינים גם שמותיהם של בא-כוח הסיעה וממלא-מקומו כאמור בסעיף 25 (א) לחוק הבחירות; העתק מהודעה זו יישלח גם לראש הרשות המקומית;
- (2) הודעה על שמותיהם של לא פחות משניים ולא יותר משמונה נציגים שיהיו מוסמכים לפעול בשם הסיעה לעניין חוק זה (להלן — הנציגים); להודעה זו תצורף הסכמת הנציגים; אחד לפחות מן הנציגים יהיה חבר הסיעה, ועל אחד מהם לפחות יצהירו הסיעה והוא עצמו שהוא בקי במשק הכספים של הסיעה;
- (3) את שמו ומענו של רואה-החשבון שמינתה לפי סעיף 13 וכתב הסכמתו של רואה-החשבון לשמש בתפקיד;
- (4) תצהיר חתום בידי כל נציגיה שהסיעה עשתה את כל הדרוש כדי להבטיח ניהול נאות של חשבון הכנסותיה והוצאותיה בתקופת הבחירות בהתאם להנחיות מבקר המדינה לעניין זה;
- (5) את מספר חשבונה או חשבוניתה בבנק או בבנקים, ובלבד שלא יעלו על שלושה חשבונות.
- (ב) סיעה רשאית בכל עת להחליף את נציגיה או להוסיף עליהם, ובלבד שהודיעה על כך לשר הפנים, והתקיימו הוראות סעיף קטן (א) (2); סיעה גם רשאית להחליף בכל עת את חשבוניתה בבנק או להוסיף עליהם, ובלבד שהודיעה על כך לשר הפנים.
- (ג) לעניין חוק זה יקבע שר הפנים, בהתאם לנתונים הנמצאים בידו, את מספר החברים בכל סיעה, אם הסיעה היא סיעת בת ומי היא סיעת האם; לעניין זה לא יוכח כתשכון כל שינוי כנותנים האמורים שחל אחרי היום הקובע.
- (ד) על אף האמור בסעיף קטן (ג) יראו סיעה כסיעת בת או סיעת בת כסיעה, אם עד שבועה ימים אחרי היום הקובע הודיעה הסיעה או סיעת הבת על כך לשר הפנים.
- (ה) הודיעה סיעה תוך התקופה האמורה בסעיף קטן (ד) כי היא סיעת בת של סיעת אם פלוגית ולסיעת האם יש עוד סיעת בת באותה רשות מקומית, רשאית סיעת האם להודיע לשר הפנים תוך

בתוך שבעה ימים, ורשאי הוא לתת לתשוכתו פרסום בדרך שיקבע.

17. ניהול חשבונות

(א) החל מן היום הקובע תחזיק סיעה או רשימה את הכספים המיועדים להוצאותיה בחשבונות הבנק שעליהם הודיעה כאמור בסעיף 7 (א) (5) ר"ב.

(ב) החל מ-15 ימים אחרי היום הקובע תנהל סיעה או רשימה מערכת חשבונות לפי הנחיות מבקר המדינה ותרושום בהם לפי אותן הנחיות את כל הכנסותיה והוצאותיה מהיום הקובע, וכן הוצאות שהוצאו לפני היום הקובע בעד שירותים וטובין שנתקבלו בתקופת הבחירות ובקשר עם מערכת הבחירות והתחייבויות כשל הוצאות בחירות.

(ג) מערכת החשבונות וחשבונות הבנק האמורים יעמדו לביקורת מבקר המדינה, ולעניין זה יהיו למבקר המדינה כל הסמכויות שהוענקו לו לגבי גוף מבוקר לפי חוק מבקר המדינה, התשי"ח—1958 [נוסח משולב].

(ד) מבקר המדינה רשאי בכל עת לדרוש מנציגיה של סיעה או רשימה, הצהרה חתומה בידיהם בדבר שלמותם או נכונותם של הרישומים כמערכת החשבונות או בדבר אופיה או מהותה של הכנסה או הוצאה מסוימת; הצהרה כאמור יכול שתמסר לפי ידיעתם של המצהירים או לפי מיטב ידיעתם, והמבקר רשאי, לפי שיקול דעתו, לקבל הצהרה זו כראיה.

18. דיני-חשבון

(א) לא יאוחר מתום שלושה חודשים אחרי הבחירות ימסרו נציגיה של סיעה או רשימה למבקר המדינה את חשבונותיה לתקופת הבחירות וכן דוח כספי לאותה תקופה.

(ב) החשבונות והדוח הכספי ימסרו למבקר המדינה בצירוף חוות-דעת של רואה-החשבון שנתמנה כאמור בסעיפים 13 ו-14 בדבר תקינותם ושלמותם ובדבר ניהול מערכת החשבונות בהתאם להנחיות מבקר המדינה.

(ג) לא יאוחר מתום שישה חודשים אחרי הבחירות יניח מבקר המדינה על שולחן הכנסת דיני-חשבון בדבר החשבונות האמורים בסעיף קטן (א), בהתייחס לחוות הדעת של רואה-החשבון האמורה בסעיף קטן (ב) ובהסתמך על בדיקות וכיורים משלימים שמצא לנכון לערוך, וכו' יציין —

(1) אם הסיעה או הרשימה ניהלה מערכת חשבונות לפי הנחיותיו;

(2) אם הוצאות הבחירה של הסיעה או הרשימה והכנסותיה בתקופת הבחירות היו כגבולות האמורים בסעיפים 11 ו-12; העתק מן הדין-חשבון ימסר לשר הפנים.

(ד) לא היה הדין-חשבון חיובי, יורה שר הפנים כי היתרה בסך 15% כאמור בסעיפים 4(ב) (2) ו-5(ד) לא תשולם.

בגובה הסכום המגיע בשל חמישה חברי מועצה שנבחרו.

12. הכנסות

(א) לא תקבל סיעת אם, סיעה או רשימה, במישרין או בעקיפין, בתקופת הבחירות כל תרומה מתאגיד בארץ ובחוץ-לארץ.

(ב) לא יעלה סך התרומות אשר מקבלת סיעת אם, סיעה, או רשימה, במישרין או בעקיפין, בתקופת הבחירות על 25% מסכום המימון הכולל כאמור בסעיף 2(ג).

13. רואה-החשבון

(א) כל סיעה וכל רשימה תמנה לה רואה-החשבון לביקורת חשבונותיה ומתן חוות-דעת כאמור בסעיף 18(ב).

(ב) רואה-החשבון, שהודעה על מינויו נמסרה לפי סעיף 7(א) (3) ונתן הסכמתו לשמש בתפקידו, ימשיך לכהן כל עוד לא מונה אחר במקומו.

(ג) נבצר מרואה-החשבון למלא את תפקידו, תמנה הסיעה או הרשימה רואה-החשבון אחר במקומו בתוך שבעה ימים מהיום שנודע לה על כך.

(ד) לא מינתה סיעה או רשימה רואה-החשבון, ימנה מבקר המדינה רואה חשבון למטרה זו על חשבונה.

14. רואה-החשבון ברשויות קטנות

(א) על אף האמור בסעיף 13, ברשות מקומית שמספר בעלי זכות הבחירה שבה אינו עולה על 3,000, ימנה מבקר המדינה רואה-החשבון אחד שיבקר את חשבונותיהן של כל הסיעות והרשימות באותה רשות שאינן סיעות בת או רשימות בת, וייתן חוות-דעת כאמור בסעיף 18(ב) לגבי כל אחת מהן בנפרד.

(ב) שכר רואה-החשבון שמונה לפי סעיף זה ישולם מאוצר המדינה.

(ג) רואה-החשבון שמונה לפי סעיף זה ימשיך לכהן כל עוד לא מונה אחר במקומו.

(ד) לעניין סעיף זה, "רואה-החשבון" — לרבות עובד משרד מבקר המדינה ועובד המשרד שיצא לקצבה.

15. דרישת ידיעות ומסמכים

(א) רואה-החשבון שמונה לפי סעיף 13 או סעיף 14 רשאי לדרוש בכל עת, מסיעה או רשימה שהוא מונה לבקרה, שתמציא לו ידיעות, מסמכים, הסברים וכל חומר אחר הדרושים לו לצורכי ביקורת חשבונות הבחירות.

(ב) מי שלא מילא אחר דרישה לפי סעיף קטן (א), דינו — מאסר שנה.

16. חוות-דעת

סיעת אם או רואה-החשבון של סיעה או רשימה שאינה סיעת בת או רשימת בת, רשאים בכל עת לבקש ממבקר המדינה חוות דעת אם הוצאה מסוימת או סוג מסוים של הוצאות מהווים הוצאות בחירות; המבקר ישיב לפנייה

19. בא"כוח סיעה או רשימה
- (א) הודעות והצהרות של סיעה לפי חוק זה יימסרו על-ידי בא"כוח הסיעה או ממלא מקומו על-פי סעיף 7(א)(1).
- (ב) הודעות והצהרות של רשימה לפי חוק זה יימסרו על-ידי בא"כוח הרשימה או ממלא מקומו שנקבעו על-פי סעיף 8(ב).
20. מניעת שעבוד ועיקול
- הסכומים המגיעים או שניתנו לסיעה או לרשימה לפי חוק זה אינם ניתנים לשעבוד או לעיקול עד תום שבעה חודשים מיום הבחירות.
21. תחולת הוראות
- הוראות חוק זה כדבר ניהול חשבונות, ביקורת חשבונות, ביקורת מבקר המדינה והגבלת הוצאות והכנסות, יחולו גם על סיעה או רשימה אשר אינה זכאית למימון מחמת שלא מילאה אחרי התנאים של סעיפים 7 ו-8 במועד או מחמת שוויתרה על המימון; לעניין סעיף זה, הגבלת ההוצאות של סיעה או רשימה כאמור תחושב לפי המקדמה שהיתה זכאית לה בהתאם לסעיף 6 אילו מילאה אחרי התנאים של סעיפים 7 ו-8 ולא יותרה על המימון.
22. סיעת אם וסיעת בת
- (א) הוראות סעיפים 7 עד 11 ו-13 עד 18 לא יחולו על סיעת בת או רשימת בת; הוראות חוק זה הנוגעות לסיעה ולחובותיה יחולו על סיעת האם בכפוף לאמור בסעיף זה ובשינויים המחויבים לפי העניין.
- (ב) סיעת האם תהיה זכאית לסכומים המגיעים לסיעת בת או לרשימת בת על-פי סעיפים 4, 5 ו-6; סיעת האם תעביר מרבית הכספים המגיעים לסיעת בת או לרשימת פלוגית לפי סעיפים 4 ו-5, לאותה סיעת בת או רשימת בת; סיעת אם תהיה רשאית לנכות מהסכומים המגיעים לסיעת בת או רשימת בת הוצאות שנגרמו לסיעת האם על-פי בקשת סיעת הבת או רשימת הבת.
- (ג) תנאי מוקדם לתשלום לסיעת האם הוא שהיא מילאה במועד שנקבע בסעיף 7 את חובות הסיעה שנקבעו בו, בשינויים אלה:
- (1) אחד לפחות מן הניציגים יהיה חבר הכנסת, ועל אחד מהם לפחות יצהירו הסיעה והוא בעצמו שהוא בקי במשק הכספים של סיעת האם;
- (2) היא תמסור הודעה על אופן תשלום המקדמה לפי סעיף 6(ג)(1) או (2);
- (3) במקום הודעה לפי סעיף 7(א)(1), תמסור סיעת האם הודעה על סיעות הבת שלה ברשויות המקומיות, מספר חבריהן, ושם של החברים, וכן על הרשויות המקומיות שבהן אין לה סיעות בת והיא החליטה להגיש רשימות מועמדים בהן.
- (ד) הודעות מטעם סיעת האם ימסור בא"כוחה על-פי סעיף 25 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט — 1969, או ממלא מקומו.
- (ה) סיעת אם המבקשת תשלום מקדמה תמסור לשר הפנים כתב ערבות בנקאית בסכום שבו המקדמה המבוקשת עולה על סכום המימון המגיע לה או למפלגות המרכיבות אותה לפי סעיפים 2(א) ו-12 לחוק מימון מפלגות, התשל"ג — 1973, לחודש הקודם לחודש קבלת המקדמה כאמור בסעיף 6 כפול שנים-עשר.
- (ו) שר הפנים רשאי לקבל מיושב-ראש הכנסת אישור הנתונים הנוגעים לסיעת האם והדרושים לצורך ביצוע חוק זה.
- (ז) עלה סכום המקדמה על התשלום המגיע בהתאם לסעיף 4 — ינכה יושב-ראש הכנסת, על-פי בקשת שר הפנים, מן התשלומים המגיעים לסיעת האם או למפלגות המרכיבות אותה על-פי חוק מימון מפלגות, התשל"ג — 1973, את החסר, ויעביר את כל הסכום שינוכה לאוצר המדינה; נתברר לשר הפנים שאין סיכוי לכסות בדרך ניכויים אלה את כל החסר במשך שנה אחת, רשאי הוא לגבות את ההפרש מן הכנק הערב, על-פי הערכות הבנקאית שהגישה לו סיעת האם.
- (ח) זכתה רשימת בת כלמעלה מ-50% מהמודרד כאמור בסעיף 6(3) לחוק הבחירות, לא ינוכה לפי פסקה (1) סכום המקדמה שקיבלה סיעת האם מן התשלום המגיע בשל אותה רשימה.
- (ט) לא היה הר"ן וחשכון של מבקר המדינה לגבי סיעת האם חיובי, ינכה יושב-ראש הכנסת, על-פי בקשת שר הפנים, מכל אחד משבעת התשלומים המגיעים לסיעת האם או למפלגות המרכיבות אותה על-פי חוק מימון מפלגות, התשל"ג — 1973, שני אחוזים מהסכום המגיע לה לפי החוק האמור, ומתשלום נוסף — אחוז אחד; ואם עלה הסכום שיש לנכותו כאמור על התשלומים כאמור, ינוכו מתשלומים נוספים עד להשלמת הניכוי; סכומי הניכויים יועברו לאוצר המדינה.
- (י) הוצאות הבחירות של סיעת האם ושל כל סיעות הבת ורשימות הבת שלה — למעט הוצאות בבחירות חוזרות — לא יעלו על 300% מסכום כל המקדמות שקיבלה סיעת האם.
- (יא) הוצאות הבחירות החוזרות של סיעת האם ושל כל סיעות הבת ורשימות הבת שלה יעלו על הסכום המגיע בשל חמישה חברי מועצה שנבחרו בכל אחת מהרשויות המקומיות שבהן סיעות בת או רשימת בת שלה משתתפות בבחירות החוזרות.
- (יב) הוצאות הבחירות של סיעות הבת ושל רשימות הבת וכן הכנסותיהן ייראו כחלק מהוצאותיה והכנסותיה של סיעת האם לעניין חוק זה, ויירשמו ביחד עם הוצאות והכנסות של סיעת האם עצמה

לרואי-חשבון שנתמנו לפי סעיפים 13 או 14, בדבר דרכים ונהלים לבדיקת חשבונות הסיעות והרשימות.

(ג) מבקר המדינה רשאי לקבוע כללים בדבר —

(1) דרכי המינוי וביטול המינוי של רואי-חשבון של סיעה או רשימה לפי סעיפים 13(ד) או 14 והתנאים והכשירות למינוי כאמור;

(2) שכרו של רואי-חשבון שנתמנה לפי סעיפים 13(ד) או 14.

25. ביצוע

שר הפנים ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי —

(1) ליתן הנחיות, ולקבוע טפסים להגשת הודעות והצהרות מאת סיעות, רשימות ונציגייהן;

(2) לאצול מסמכיותו למפקח הארצי על הבחירות, לפקיד בחירות או לאדם אחר.

26. לא יום שבתון

יום הבחירות לרשויות המקומיות לא יהא יום שבתון.

במערכת החשבונות שתנהל סיעת האם, בהתאם להנחיות מבקר המדינה.

(י) חובת מינוי רואי-חשבון תחול על סיעת האם, וכחות דעתו יתייחס רואי-חשבון במיוחד לשאלה אם ההוצאות וההכנסות של סיעות הבת הוצגו כראוי במערכת החשבונות של סיעת האם.

23. העברת מידע

שר הפנים ימציא במרוכז למבקר המדינה לא יאוחר מ־25 ימים מהיום הקובע העתקים מההודעות שקיבל מסיעות, ולא יאוחר משבועיים לפני היום הקובע העתקים מההודעות שקיבל מרשימות בהתאם לסעיף 7(א) או 22(ג), וכן רשימה מפורטת של סכומי המקדמות ששולמו לסיעות בהתאם לסעיפים 6 או 22(ב).

24. הנחיות

(א) מבקר המדינה יקבע הנחיות לסיעות ולרשימות בדבר דרך ניהול מערכת חשבונותיהן.

(ב) מבקר המדינה רשאי לקבוע קווים מנחים

ד ב ר י

בעל זכות לבחור. סכום זה יהיה צמוד למדד. בהתחשב בצורכי הבחירות ובמצבה של קופת המדינה, מהווה יחידת מימון של חמישה שקלים צמודים סכום מספיק בהחלט.

מאחר שיש למנוע את המצב שבו המועמדים לבחירות ייזקקו לאיסוף "תרומות" בקנה-מידה גדול, תרומות המחייבות לאחר מכן את הנבחר לגמול לנותניהן, הרי הכרחי כי מימון הבחירות לרשויות המקומיות ייעשה רובו ככולו מקופת הציבור. על כן מוצע להגביל את קבלת התרומות האפשרית על-ידי מפלגה או רשימת בוחרים לסכום שאינו עולה על 250% משיעור המימון הציבורי שלו זכאית. גם אם משמעות תיקונים אלה תהיה צמצום הערך המוחלט של הכספים העומדים לרשות מפלגות לצורך מערכת הבחירות, הרי בשומרן על החלוקה היחסית בין המפלגות — לא תהא לדבר משמעות שלילית אלא יושגו חיסכון והתייעלות.

ביטול יום השבתון בימי הבחירות לרשויות המקומיות הינו גם כן תיקון הכרחי המוצע. אין כל הוכחה כי שבתון ביום הבחירות מעלה את אחוז ההשתתפות, ומאידך גיסא, השבתון גורם נזקים כבדים לכלכלת המדינה. לכן מוצע שלא לקיים שבתון בימי הבחירות לרשויות המקומיות.

במערכת הבחירות האחרונה לרשויות המקומיות, כמו גם במערכות בחירות קודמות, נקבע המימון על דרך של חוקים מיוחדים שהתקבלו כהוראת שעה.

אין זה מן הראוי כי חוקי בחירות, שהם נושאים של קבע, יהיו מנוסחים כהוראת שעה תחת לחצים של זמן.

יש חשיבות ראשונה במעלה בסכומי המימון יהיו ידועים מראש, על-מנת שהמפלגות יוכלו להתכונן ולתכנן את פעולותיהן לפיהם. על כן מוצע לחוקק חוק אשר יקבע את כללי המימון באופן קבוע.

בסיס ההצעה הוא חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראת שעה), התשמ"ח—1988, ועל גביו נעשו השינויים ההופכים אותו מהוראת שעה לחוק של קבע.

שינויים אלה כוללים את קביעת יחידת המימון ואת קביעת התאריכים לקבלת מקדמות, הודעות, מסירת ערכויות וכיוצ"ב, בהתאמה לתאריך הקובע ולא, כפי שהיה בהוראת השעה, תאריכים מסוימים במהלך שנת 1989.

בהצעת החוק מוצע להקטין את יחידת המימון הקבועה בחוק המקורי לחמישה שקלים בלבד, במקום תשעה-עשר לכל

ח. הצעת חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב] (תיקון — קיצור תקופת הצינון), התש"ן — 1990 (הצעת חבר הכנסת ח' קורפו)

1. תיקון סעיף 56

בסעיף 56(א) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט — 1969, במקום "100 יום" יבוא "45 יום".

ד ב ר י

להתפטר מתפקידם, אם ברצונם להיכלל ברשימת מועמדים לכנסת.

הסעיף האמור קובע תקופה של מאה יום, לפחות, שבו על עובדי מדינה, בדרגות מסוימות, וקציני צבא בשירות הקבע,

צמצום התקופה, כאמור, יביא עמו חיסכון כספי ניכר ויגביר את יציבות השלטון.

מועד זה הוא היחיד המונע צמצום תקופת מערכת בחירות לכנסת, ולמעשה אין בו כל חשיבות.

ט. הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה), התש"ן — 1990

(9) יושב־ראש הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית או נציג אחר של שר הפנים בוועדה האמורה.

(ב) לשכות התכנון המחוזיות והמקומיות הנוגעות בדבר ייתנו לוועדות סיוע מינהלי ומקצועי.

(ג) שר המשפטים ימנה לוועדה יועץ משפטי והשר לאיכות הסביבה ימנה לוועדה יועץ סביבתי, ואלה יוזמנו לכל ישיבות הוועדה.

4. סמכות ועדה ותוקף תוכנית

(א) הוועדה מוסמכת לדון ולהחליט בדבר אישור תוכנית שעניינה הקמת 200 יחידות מגורים ומעלה, בין שהן כוללות מבנים למסחר ושירותי ציבור הנלווים להן ובין אם לאו; תוכנית כאמור יכול שיוגשו לה או יועברו אליה ממוסד תכנון אחר, על-ידי ועדה מקומית או רשות מקומית שלתחומן מיועדת התוכנית או על-ידי בעלי זכויות במקרקעין שהתוכנית חלות עליהם.

(ב) הועברה לוועדה תוכנית ממוסד תכנון אחר, כאמור בסעיף קטן (א), תמשיך הוועדה לדון בה לפי הוראות חוק זה החל בשלב שאליה הגיעה התוכנית באותו מוסד תכנון.

(ג) הוועדה מוסמכת לדון ולהחליט בדבר תוכנית כאמור בסעיף קטן (א) במקום כל ועדה אחרת, לרבות ועדה מקומית וועדה לשמירה על קרקע חקלאית, בכפוף לאמור בסעיף 8(5).

(ד) הוועדה רשאית להיעזר ביועצים מקצועיים, ככל שתמצא לנכון.

(ה) על אף האמור בחוק התכנון, כוחה של תוכנית שאישרה הוועדה לפי חוק זה יפה מכל תוכנית אחרת שאושרה לפי חוק התכנון; ואולם אם יש בתוכנית סתירה או אי-התאמה להוראות תוכנית מתאר ארצית, היא תהיה טעונה אישור המועצה הארצית; הועברה תוכנית כאמור לאישור המועצה הארצית, תיתן המועצה את החלטתה בתוך חמישה-עשר ימים מיום שהועברה לה התוכנית, וזאת אם הודיע יושב־ראש המועצה לוועדה על הארכת המועד בחמישה ימים נוספים; לא נחנה המועצה את החלטתה במועד, יראו אותה כאילו אישרה את התוכנית.

5. תחולת הוראות חוק התכנון והתאמתן

הוראות חוק התכנון יחולו גם על פעולתה של הוועדה, על הדיונים בה, על ההליכים לאישור תוכנית שהוגשה לה או שהועברה אליה ועל תוכנית שאישרה, הכול בשניונים הנובעים מחוק זה ובשניונים המפורטים להלן:

(1) הוראות סעיף 23 לחוק התכנון לא יחולו;

(2) לא תחול חובת פרסום כאמור בסעיף 77 לחוק התכנון;

1. מטרת החוק

חוק זה בא לקבוע, כהוראת שעה, הסדרים מיוחדים לאישור תוכניות בנייה, לשם היערכות דחופה למתן פתרון לצורכי הדיור במדינה — לקליטת עלייה, וזוגות צעירים ומחוסרי דיור.

2. הגדרות ופרשנות

(א) בחוק זה —

"חוק התכנון" — חוק התכנון והבנייה, התשכ"ה — 1965¹;

"הוועדה" — הוועדה לבנייה למגורים שהוקמה לפי סעיף 3;

"המועצה הארצית" — לרבות ועדת משנה שלה, שהיא תסמך לעניין חוק זה;

"תוכנית" — תוכנית מתאר מקומית או תוכנית מפורטת כמשמעותן בחוק התכנון, לרבות שינוי לתוכנית כאמור;

"מתכנן המחוז" — כמשמעותו בסעיף 8(א) לחוק התכנון.

(ב) לכל מונח בחוק זה תהיה המשמעות שיש לו בחוק התכנון, וזולת אם משתמע אחרת.

3. ועדה לבנייה למגורים

(א) בתחומי כל מחוז יוקמו ועדה או ועדות לבנייה למגורים, וזה הרכבן:

(1) יושב־ראש הוועדה המחוזית או מי ששר הפנים מינה, והוא יהיה יושב־ראש הוועדה;

(2) ראש הרשות המקומית שלתחומה מיועדת התוכנית הנדונה, או אחד מסגניו שהוא יקבע, והוא יהיה ממלא-מקומו של היושב־ראש בהעדרו;

(3) מתכנן המחוז או עובד לשכת תכנון מחוזית שמינה יושב־ראש הוועדה המחוזית;

(4) נציג שר הבינוי והשיכון;

(5) נציג מינהל מקרקעי ישראל;

(6) נציג שר התחבורה;

(7) חבר מועצת הרשות המקומית שלתחומה מיועדת התוכנית הנדונה, שתבחר המועצה; אולם אם הרשות המקומית נמצאת בתחום מרחב תכנון מקומי כאמור בסעיף 19 לחוק התכנון, יבוא במקום חבר המועצה חבר הוועדה המקומית שתבחר הוועדה המקומית;

(8) מהנדס הרשות המקומית שלתחומה מיועדת התוכנית הנדונה;

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.

- (3) פרסום בעיתון של הודעה על הפקדת תוכנית יהיה כאמור בסעיף 1א(א) לחוק התכנון, אך במקום "בשני עיתונים" יבוא "בשלושה עיתונים", ובמקום "שלפחות אחד מהם הוא עיתון נפוץ" יבוא "שלפחות שניים מהם הם עיתונים נפוצים";
- (4) הודעה על הפקדת תוכנית תימסר גם למי ששר הביטחון הסמיך לעניין זה, והוא יהיה רשאי להביא לפני הוועדה את עמדת מערכת הביטחון לגבי התוכנית בעניינים הנוגעים לה;
- (5) על אף האמור בסעיף 102 לחוק התכנון, המועד להגשת התנגדויות לתוכנית, יהיה בתוך 20 ימים מהמועד שבו פורסמה ההודעה בדבר ההפקדה בעיתון נפוץ, לפי מועד הפרסום המאוחר מבין הפרסומים בעיתונים, והסמכות של הוועדה להאריך את המועד להגשת התנגדויות תהיה לתקופה שלא תעלה על 10 ימים נוספים;
- (6) הוראת סעיף 106(א) לחוק התכנון לא תחול; אולם רשאית הוועדה המקומית, אם תרצה בכך, להגיש הערות לתוכנית בתוך 20 הימים האמורים בפסקה (5);
- (7) הוועדה תשמע התנגדויות בעצמה או באמצעות חוקר כמשמעותו בסעיף 107 לחוק התכנון, ותחליט בהן, וכן תחליט לאשר את התוכנית עם או בלי שינויים או כתנאים שתקבע, או לדחותה, הכול בתוך 20 ימים מתום המועד להגשת התנגדויות כאמור בפסקה (5); מונה חוקר, יוארך המועד האמור בעשרה ימים;
- (8) הוראות סעיף 108(ג) לא יחולו; הופקדה תוכנית ולא הוגשו התנגדות או הערות תוך המועד הקבוע בפסקאות (5) ו-(6), יראו את התוכנית כאילו אושרה בידי הוועדה בתום 20 הימים האמורים בפסקה (6), וזולת אם החליטה הוועדה אחרת תוך התקופה האמורה; אין באמור בפסקה זו כדי לגרוע מהאמור בסעיף 109 לחוק התכנון בשינוי האמור בפסקה (9);
- (9) לענין תוכניות שהוגשו לפי חוק זה, בסעיף 109(א) לחוק התכנון, במקום "90 ימים" יבוא "30 ימים", ובסעיף 109(ב) לחוק התכנון, במקום "90 ימים" יבוא "10 ימים";
- (10) הוראות הסעיפים 110, 111, 114 ו-115 לחוק התכנון לא יחולו;
- (11) אושרה תוכנית על-ידי הוועדה, או על-ידי שר הפנים לפי פסקה (9), תפרסם הוועדה הודעה על כך בעיתונים כאמור בפסקה (3), ותחילתה של התוכנית לענין מתן היתרים ולענין היטל השבחה לפי חוק התכנון תהא עם הפרסום הראשון של ההודעה בעיתון;
- (12) סמוך לאחר אישור התוכנית תפורסם על כך הודעה ברשומות, ומועד זה יהיה המועד הקובע לענין תביעה לפיצויים לפי סעיף 197(ב) לחוק התכנון;
- (13) הוראות סימן ט' בפרק ג' לחוק התכנון לא יחולו;
- (14) (א) חבר הוועדה האמור בסעיף 9(9) רשאי, בתוך 10 ימים ממועד החלטת הוועדה להפקיד תוכנית, לדרוש הבאת התוכנית לאישור הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית, ומשעשה כן תדון הוועדה האמורה בתוכנית ותחליט לגביה בתוך 15 ימים; לא החליטה הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית בתוך המועד האמור, יראו את התוכנית כמאושרת על-ידה.
- (ב) מי שרואה עצמו נפגע על-ידי החלטת הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית, רשאי, בתוך 15 ימים מיום שהודעה לו החלטתה, לערוך עליה לפני ועדת הערר האמורה בתוספת הראשונה לחוק התכנון, והיא תדון ותחליט בערר בתוך 15 ימים מיום שהוגש לה.
- (15) על אף האמור בסעיפים 6, 7 ו-11 של התוספת הראשונה לחוק התכנון, ניתן לאשר תוכנית למטרה לא חקלאית במידה שהדבר דרוש להשגת התכליות האמורות בסעיף 1;
- (16) בכותרת תוכנית יצוין כי היא אושרה לפי חוק זה וכי הוראות חוק זה חלות עליה.

6. תוקף תוכנית

- (א) תנאי לתוכנית שאושרה לפי חוק זה הוא כי יוחל בביצועה בתוך שנתיים מיום אישורה; הוועדה תקבע בתוכנית מה ייחשב כתחילת ביצועה ומה יהיו הזכויות והחובות הנובעות מפקיעתה;
- (ב) חלפו שנתיים מיום אישורה של תוכנית על-פי חוק זה, ימסור יושב-ראש הוועדה המחוזית לוועדה המחוזית הודעה על מצב ביצועה.
- (ג) קבעה הוועדה המחוזית כי לא הוחל בביצוע התוכנית, תודיע לוועדה המקומית ולמגיש התוכנית כי פקע חוקפה של התוכנית וכי יחולו הזכויות והחובות הנובעות מכך.

7. תיקון חוק התכנון והבנייה

- בחוק התכנון, בסעיף 48א(א), במקום "ממלא-מקום" יבוא "ממלא-מקום אחד או יותר, ואולם בישיבת מוסד תכנון ייצג אותו ממלא-מקום אחד בלבד".

8. ביטול חוק התיאום המודולרי

- חוק התיאום המודולרי, התשל"ג-1972² — בטל.

9. ביצוע ותקנות

- שר הפנים ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

10. תוקף

- תוקפו של חוק זה, למעט סעיף זה וסעיפים 6, 7 ו-8, יפקע בתום שנתיים מיום התחילה, ואולם לגבי תוכנית שהוחל בריון בה לפני כן לפי חוק זה, ימשיכו לחול הוראות חוק זה בכל הנוגע להליכי אישורה.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 1

- חבר הכנסת א' פורז מציע:
 אחרי "ולמחוסרי דיוור" יבוא "ולשם פיתוח התעשייה ויצירת מקומות תעסוקה".
- (6) נציג שר המשפטים;
 (7) נציג השר לאיכות הסביבה;
 (8) מתכנן המחוז או עובד לשכת תכנון מחוזית שמינה יושב-ראש הוועדה המחוזית.

לסעיף 3

- חבר הכנסת מ' גולדמן מציע:
 (1) בסעיף קטן (א), במקום פסקה (9) יבוא:
 " (9) יושב-ראש הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית או אחד מחברי הוועדה שהוא יקבע";
- (2) אחרי פסקה (9) יבוא:
 " (10) נציג שר החינוך והתרבות".
- חברי הכנסת א' דיין ומ' וירשובסקי מציעים:
 במקום סעיף קטן (א) יבוא:
- " (א) בתחומי כל רשות מקומית או מרחבית תוקם ועדה לבנייה למגורים, וזה הרכבה:
 (1) ראש הרשות המקומית או יושב-ראש הוועדה המקומית או המרחבית שלתחומה מיועדת התוכנית הנדונה, והוא יהיה יושב-ראש הוועדה;
 (2) מתכנן המחוז או עובד לשכת התכנון המחוזית ויושב-ראש הוועדה המחוזית;
 (3) נציג שר הבינוי והשיכון;
 (4) נציג מינהל מקרקעי ישראל;
 (5) נציג שר התחבורה;
 (6) מהנדס הרשות המקומית שלתחומה מיועדת התוכנית הנדונה;
 (7) יושב-ראש הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית או נציג אחר של שר הפנים בוועדה האמורה."

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע לחלופי חלופין:

- בסעיף קטן (א) —
 (1) במקום פסקה (5) יבוא:
 " (5) נציג שר המשפטים";
 (2) בפסקה (7), במקום "חבר" יבוא "שני חברי";
 (3) פסקה (9) — תימחק.

חבר הכנסת מ' נפאע מציע:

- בסעיף קטן (א), אחרי פסקה (9) יבוא:
 " (10) חבר הוועדה המקומית שתבחר הוועדה."

חברת הכנסת ע' סולודר מציעה:

- בסעיף קטן (א), במקום פסקה (5) יבוא:
 " (5) נציג השר לאיכות הסביבה."

חבר הכנסת א' פורז מציע:

- (1) בכותרת השוליים ובסעיף קטן (א), המלה "למגורים" — תימחק.
 (2) בסעיף קטן (א), במקום פסקה (5) יבוא:
 " (5) נציג שר המשפטים."

(אם הסתייגות לחלופי חלופין של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לפסקה זו — תתקבל, אין צורך להעמיד הסתייגות זו להצבעה).

אם הסתייגות זו תתקבל, במקום האמור בסעיף קטן (ג) יבוא:

"השר לאיכות הסביבה ימנה לוועדה יועץ סביבתי; והוא יזומן לכל ישיבות הוועדה."

לסעיף 4

חבר הכנסת מ' גולדמן מציע:

- בסעיף קטן (א), במקום "200" יבוא "50", ואחרי "ובין אם לאו" יבוא "ובין מבני תיירות ותעשייה ודרכי גישה לשכונות".

חבר הכנסת א' דיין ומ' וירשובסקי מציעים:

- בסעיף קטן (א), במקום "200" יבוא "50".

- (5) נציג שר הבינוי והשיכון;

(ד) ארגון "חיים וסביבה".

חבר הכנסת מ' נפאע מציע:

- (1) פסקאות (1), (3), (5) ו-(10) יימחקו ויתר הפסקאות יסומנו בהתאם;
- (2) בפסקאות (5) ו-(6), במקום "20 ימים" יבוא "40 ימים";
- (3) בפסקה (5), במקום "10 ימים" יבוא "20 ימים";
- (4) בפסקה (14) (ב) במקום "15 ימים" יבוא "30 ימים".

חברת הכנסת ע' סולודר מציעה:

במקום פסקה (10) יבוא:

"(10) בסעיפים 110 ו-111 לחוק התכנון, במקום "30 ימים" יבוא "15 ימים".

לסעיף 6

חבר הכנסת א' דיין מציע:

למחוק את הסעיף.

לסעיף 9

חברי הכנסת מ' וירשובסקי ומ' נפאע מציעים:

אחרי "והוא רשאי" יבוא "באישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת".

לסעיף 10

חבר הכנסת א' דיין מציע:

למחוק את הסעיף.

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

בסעיף קטן (ה), במקום "חמישה-עשר ימים" יבוא "עשרים ואחד ימים", והסיפא החל במלים "לא נתנה המועצה" — יימחק.

חבר הכנסת מ' נפאע מציע:

בסעיף קטן (ה), במקום "מכל" יבוא "ככל", והמלה "אולם" — תימחק.

חבר הכנסת א' פורז מציע:

בסעיף קטן (א), אחרי "ובין אם לאו" יבוא "וכן מבנים לתעשייה ותיירות כשטח כולל שלא יעלה על 2,000 מ"ר".

לסעיף 5

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

- (1) בכל מקום, במקום "20 ימים" יבוא "30 ימים", ובמקום "10 ימים" יבוא "15 ימים";
- (2) פסקאות (10), (13) ו-(14) — יימחקו, ושאר הפסקאות יסומנו בהתאם.

חברי הכנסת מ' וירשובסקי וע' סולודר מציעים:

אחרי פסקה (4) יבוא:

"(4) הודעה על הפקדת תוכנית תימסר גם לגופים הבאים, והם יהיו רשאים להביא בפני הוועדה את עמדתם לגבי התוכנית בעניינים הנוגעים להם:

(א) רשות העתיקות;

(ב) רשות שמורות הטבע;

(ג) המועצה לשימור אתרים;

י. מסקנות ועדת הכלכלה בנושאים: "ריבוי תאונות דרכים בקרב הצעירים" ו"התגברות תאונות הדרכים"

אינטנסיביים שוטפים על בסיס הערכות מצב ותגובות כשטח לגבי נהגים ונהגים צעירים, ומתגבשות החלטות בתחום החינוכי (הכשרת הנוער וחינוך תעבורתי) בהסברה והדרכה (לנהגים ותיקים וחדשים גם באמצעות המכון הארצי להכשרת הנהגים), כאכיפה ובהצעות לחקיקה.

יושב-ראש המועצה הלאומית למניעת תאונות אמר לוועדה, כי נושא המלחמה בתאונות הדרכים צריך להיקבע בנושא לאומי ממודרג ראשונה ולהכתיב בהתאם את התייחסות הממשלה לעניין, את המשאבים שהמדינה תהיה מוכנה להעמיד לצורך המלחמה הזאת והפעלה והתארגנות נכונה של הגורמים השונים. לדבריו, יש להיאבק לשינוי דפוסי ההתנהגות של הנהג יש להביא לתודעת הציבור את החזרת הערכים של קדושת חיי האדם, של כיבוד זכויות הזולת ושל ציות לחוק. יושב-ראש המועצה הלאומית למניעת תאונות מסר לוועדה על פעילות המועצה למעורבות רבה יותר של חברי הנכסת, זאת על-ידי מינוי חברי כנסת ככל ועדה מוועדות הנכסת שיהיו "שליחי הציבור" במלחמה ובהדברת נגע התאונות, וכן מינוי חברי כנסת כ"רפרנטים" לאזור מסוים בארץ לטיפול בכעיות המקומיות בתחום התשתית, האכיפה, הפיקוח על הרשות המבצעת וכיוצא ב.

הכנסת החליטה להעביר לוועדת הכלכלה, כיום ח' בכסליו התש"ן, 7 בדצמבר 1989, את ההצעות לסדר-היום של חבר הכנסת אלי דיין בנושא: "ריבוי תאונות דרכים בקרב צעירים", ושל חבר הכנסת אברהם ורדיגר בנושא "התגברות תאונות הדרכים".

ועדת הכלכלה דנה בנושא ביום 15 בינואר 1990 והעבירה את הדיון לוועדת המשנה לבטיחות בדרכים שדנה בהצעות ביום 4 ביוני 1990 אליהן הוזמנו — נציגי משרד התחבורה, משרד המשטרה, משרד החינוך, המינהל לבטיחות בדרכים, והמועצה הלאומית למניעת תאונות.

תאונות הדרכים הפכו טרגדיה לאומית. מתפרסמים נתונים על מאות הרוגים, אלפי פצועים, פצועים קשה. אלפי תאונות ונזק למשק הישראלי במיליארדי שקלים. לאחרונה אנו עדים לריבוי תאונות דרכים במיוחד בקרב צעירים. נושא תאונות הדרכים אינו יורד מסדר-יומנו.

מנכ"ל משרד התחבורה מסר לוועדה, כי בישראל למעלה מ-1,650,000 נהגים, וכמיליון כלי רכב. בשנה האחרונה נוספו 94,520 נהגים חדשים מתוך למעלה מ-200,000 שניגשו לבחינות הרישוי. כמשרד התחבורה מקיימים דיונים

— לימוד במתכונת המחודשת על-פי תוכנית אגף הרישוי (לימוד בקבוצה, נהיגה בכביש בין-עירוני, נהיגה בחשכה).

— חובת לימוד עיוני בהדרכת מורי בתי-הספר לנהיגה, במקביל להכשרה המעשית.

— הקמת מרכזי הדרכה ומסלולים בערים הגדולות, לשמוש הנהגים החדשים.

— עידוד הנסיעה עם מבוגר ביום ובחשכה.

— איסור נסיעות כתנאים מחמירים — מחצות הלילה ועד הבוקר, לביטול חלק ניכר מנסיעות בחשכה (שעות שבהן חומרת התאונות של הצעירים מגיעה ל-35% — 40%).

— איסור מכירת אלכוהול לקטינים.

— שימוש בתג "נהג חדש" ברכב (שנה ראשונה).

— התניית רישון נהיגה לנהג חדש לשנתיים כמקום שנה אחד עד כה.

משרד התחבורה והמינהל לבטיחות בדרכים לא המליצו כשלב זה על העלאת גיל מתן רישון הנהיגה לגיל 18, בעיקר משום שהדבר יקשה על צה"ל, ומשום שזו תהיה גזירה קשה על הצעירים. עם זאת, ההצעה תיבחן שנה לאחר הפעלת החלטות שנתקבלו, ואם אלה לא יביאו להפחתה במעורבות הצעירים בתאונות דרכים, לא תהיה ברירה אלא לנקוט צעד קיצוני זה.

ב־7 במאי 1988 דנה הממשלה בנושא המלחמה בתאונות הדרכים והבטחת הבטיחות בדרכים, ובהחלטתה מס' 444 רשמה לפנייה את מסקנות ועדת החקירה הפרלמנטרית שנתקבלו על-ידי הכנסת ב־12 בדצמבר 1989, והטילה על המשרדים את הטיפול ביישומן. הממשלה אישרה את תוכנית-האב הרכי-שנתית לבטיחות בדרכים בישראל לשנת 1990 — 1995, כפי שהוכנה על-ידי המינהל לבטיחות בדרכים.

משרד התחבורה והמינהל לבטיחות בדרכים קידמו בשנה האחרונה את ההמלצות ואת החלטות הממשלה, וחלקן הגדול כבר הגיעו לכלל יישום.

הוועדה דנה עם יושב-ראש הנהלת רשות השידור ומנהל הרדיו, כדי לבדוק את הדרכים לשילוב תוכניות ולהקדשת משרדים של הטלוויזיה והרדיו לטיפול בנושא הבטיחות בדרכים. יושב-ראש הנהלת רשות השידור העביר לוועדה, ב־12 ביוני 1990 את נוסח החלטות שהתקבלו בנושא:

1. להפיק תוכנית מיוחדת — "מבט שני" — על תאונות הדרכים;

2. להפעיל תחנות רדיו מקומיות, שיעסקו בעיקר בעניין הכוונת התנועה, מניעת תאונות וכיוצא בזה, בהתחלה תהיה בחיפה, ואחר כך יופעלו תחנות נוספות. הנהלת רשות השידור תפנה בנדון למשר התקשורת כדי לקבל ערוצים מתאימים.

3. לשרד תשדירי שירות למניעת תאונות דרכים. אם תהיה פנייה של הממשלה, כי הנושא הוא בעל עדיפות לאומית, ישוררו התשדירים ללא תשלום עבור הקרנה.

התוכנית "על גלגלים" תורחב ותימשך. במסגרת זו תהיה פינה מיוחדת שבה תהיה ביקורת על אותן רשויות שאינן מבצעות את החלטות הממשלה בעניין תאונות דרכים (מעין "כלבוטק" פנימי).

הממונה על הבטיחות בדרכים במשרד החינוך מסר לוועדה, כי החל משנת הלימודים התשמ"ט, הונהג החינוך לבטיחות בדרכים כפרק לימוד חובה במסגרת מקצועות הלימוד הקיימים, מגן-הילדים ועד כיתות ו' בבתי-הספר היסודיים. בחטיבת הביניים קיימת זה שנתיים תוכנית ניסויית במסגרת לימודי רשות/בחירה, והחל משנת התשנ"א תיכלל במסגרת לימודי החובה.

בחלק מכיתות י"א — י"ב קיים פרויקט לימודי נהיגה עיונית ומעשית, ולדבריו, בתוך שלוש שנים הדבר יונהג בכל מערכת החינוך.

כתוצאה מהפעילות הרבה של משרד החינוך בנושא, זה ארבע שנים ברציפות חלה ירידה במספר תאונות הדרכים שבהן מעורבים ילדים.

נציגי המשטרה מסרו לוועדה, כי אחד היעדים המרכזיים של המשטרה לשנה הקרובה הוא המלחמה בתאונות הדרכים מפכ"ל המשטרה הודיע, כי גיוס המשאבים הכספיים מעכב כיום את הקמת משטרת תנועה ארצית. ככוונת המשטרה להגדיל את מספר השוטרים והרכב המשטרה שיעסקו באכיפת חוקי התנועה. בנושא התנהגות נהגים צעירים עוסקת המשטרה כאכיפה מוגברת בסופי שבוע, ובעיקר כלילות שבת במרכזי בילויים.

מנהל המינהל לבטיחות בדרכים מסר לוועדה, כי בשנת 1989 חלה עלייה במספר תאונות הדרכים ובמספר הנפגעים.

מספר תאונות הדרכים: בשנת 1980 הגיע ל-12,716; בשנת 1985 הגיע ל-12,761; בשנת 1988 הגיע ל-15,497; ובשנת 1989 הגיע ל-16,213.

עם זאת, השנה, לאחר חמש שנים שבהן עלה מספר ההרוגים והפצועים קשה בתאונות — חלה השנה לראשונה ירידה במספר ההרוגים והפצועים קשה. בעוד בשנת 1988 נהרגו 511 בני אדם, בשנת 1989 הגיע מספר ההרוגים ל-475. מספר הפצועים קשה ירד מ-3,797 בשנת 1988 ל-3,536 בשנת 1989.

עלייה מדאיגה חלה בשנים האחרונות במעורבות נהגים צעירים בגילים 19 — 16 בתאונות דרכים, (לרבות רכב דו-גלגלי) והגיעה בשנת 1989 ל-1,936 תאונות, שהם 12% מכלל התאונות, בעוד הם מהווים רק כ-5% מכלל הנהגים.

שיעור מעורבות נהגים לפי קבוצות גיל בשנת 1988, מתוך 1,000 נהגים:

גילאי 17 — 18 גילאי 19 — 24 גילאי 25 — 34 גילאי 35 — 44 30 נהגים 22.4 נהגים 17.1 נהגים 13.3 נהגים.

סך כל מספר הנהגים המעורבים בתאונות דרכים מגיע ל-16.2 מתוך 1,000 נהגים.

המינהל לבטיחות בדרכים בשיתוף משרדי הממשלה והגורמים הנוגעים בדבר, וכן מומחים בתחום הפסיכולוגיה, הסוציולוגיה והחינוך, גיבשו שורת המלצות לפעולה להורדת שיעור מעורבות נהגים צעירים בתאונות דרכים. המינהל רואה בהמלצות אלה כלי עזר לנהגים הצעירים לצבור יותר ניסיון כנהיגה כתנאי דרך נוחים.

— יצירת מודעות והטעמת חשיבות נושא הבטיחות בפרסומים, בהסברה ובחינוך.

— עידוד להשתתפות בהדרכת הנהיגה בכיתה י"ב.

6. הוועדה בדעה, כי יש להחמיר בדין ובעונשים לנהגים המעורבים בתאונות דרכים, ובמיוחד בתאונות דרכים קטלניות. זאת, כדי שעונשים אלה יהיו גורם מרתיע. הוועדה ממליצה בפני שר המשפטים לפעול לקיצור ההליכים המשפטיים במגמה להצמיד את הענישה למועד ביצוע העבירה.

7. הוועדה דורשת, כי תוכנית לימודי הנהיגה העיונית והמעשית תיבדק מחדש, תוך שימת דגש על נהיגה בדרכים קשות, נהיגה מחוץ לעיר ונהיגה בשעות החשכה.

8. הוועדה מייחסת חשיבות רבה לפעולה בנושא החל בגני-הילדים, ובכל שנות לימודי החובה, בנושא הבטיחות בדרכים.

9. הוועדה דורשת ממשד החינוך להכריז על שנת הלימודים הבאה כשנת הבטיחות בדרכים.

10. הוועדה דורשת להרחיב את התוכניות לגני-הילדים ולבתי-הספר, המקנות את תודעת הבטיחות בדרכים. יש לכלול גם בחטיבת הביניים את תוכניות החינוך לבטיחות בדרכים במסגרת לימודי החובה, ולהגביר את לימודי נושא החינוך התעבורתי בכיתות י' — י"א — י"ב.

11. הוועדה מציינת את מאמצי המשטרה ועירונתה להקפיד על אכיפת ביצוע ההוראות והחוקים, למידע על נהיגה במצב של שיכרות או בהשפעת סמים, וממליצה לפניה להקפיד ולהגביר את המאמצים בשעות שיש ריכוז תאונות.

12. הוועדה שמעה את ההצעות וההמלצות שנמסרו על-ידי נציגי המינהל לבטיחות בדרכים לפעולה להורדת מעורבות נהגים בכלל ונהגים צעירים בתאונות דרכים ודורשת לקבל דיווח על יישומן וביצוען.

13. הוועדה מציינת בהערכה את החלטת הנהלת רשות השידור לשלב תוכניות ולהקדיש משדרים של הטלוויזיה והרדיו לטיפול בנושא הבטיחות בדרכים. יש להצטרף על כי החלטות אלה טרם מומשו. הוועדה דורשת מרשות השידור לקבל דיווח בהקדם על יישום ההחלטות שנתקבלו.

14. על-פי סעיף 3, בהחלטה של הנהלת רשות השידור, פונה הוועדה לשר התחבורה להסדיר את נושא שידור תשדירי השירות למניעת תאונות דרכים, ללא תשלום עבור ההקרנה.

15. הוועדה דורשת משר התחבורה לדווח בתוך שלושה חודשים על ההתקדמות בביצוע המסקנות.

חבר הכנסת א' פרוז מסתייג מסעיף 4, כאשר לאיסור נהיגת הצעירים כלילה, ומסעיף 6 — לדעתו, הפתרון הראוי הוא השקעות מסיביות בחשתינות.

5. אם המועצה הלאומית למניעת תאונות תגיש סרטים מיוחדים על תאונות דרכים, הם יוקרנו בטלוויזיה, כתנאי שיעמדו במבחן מקצועי.

6. תוקם ועדה משותפת לרשות השידור ולמועצה למניעת תאונות דרכים, שתכלול אנשי מקצוע, וזו תלווה את ביצוע התוכניות שהוחלט עליהן. כמו כן תשקול הוועדה תוכניות נוספות להפעלה כדי לסייע במאבק נגד תאונות הדרכים.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. ועדת הכלכלה רואה בחומרה רבה את העלייה המדאיגה במספר תאונות הדרכים והקטל בדרכים, ומביעה את צערה על מותם הטרגי בתאונות הדרכים של אנשים חפים מפשע וצעירים רבים.

הוועדה מביעה דאגה מהשיעור הגבוה של המעורבים בתאונות מקרב הנהגים הצעירים — 30 נהגים מתוך 1,000 בגילים 17 — 18, וזאת לעומת 16.2 מתוך 1,000 מכלל הנהגים.

2. ועדת הכלכלה וועדת המשנה שלה ימשיכו להעמיד את נושא מניעת תאונות הדרכים בעדיפות עליונה, לעקוב ולדון אחר המסקנות של ועדת החקירה הפרלמנטרית עד לביצוען המלא.

3. הוועדה דורשת ורואה כתנאי הכרחי למאבק בתאונות בדרכים הקמתה של משטרת תנועה ארצית. על-ידי כך תיושם אחת המסקנות של ועדת החקירה הפרלמטרית שאותן אימצה הממשלה.

יש להצטרף על שלמרות החלטת הממשלה מיום 7 במאי 1989 לאמץ את המסקנות, ובמיוחד בנושא הקמת משטרת התנועה, לא ננקטו הצעדים המתאימים לביצוע ההחלטה.

הוועדה מברכת את המשטרה, שר המשטרה והמפק"ל על החלטתם להקים משטרת תנועה ארצית, ולפעול ליישומה.

הוועדה רשמה לפניה את הודעת מנהל המינהל לבטיחות בדרכים, על כי שורייך סכום של 10 מיליוני ש"ח למטרה זו, ודורשת ממשד האוצר להבטיח את התקציב, והתקנים הדרושים להקמתה והפעלתה של משטרת התנועה לאלתר.

4. הוועדה מחייבת חקיקת חוק למתן רשיון נהיגה על-תנאי לשנתיים לתקופת הנהיגה הראשונה, ומתן הרשיון הקבוע רק בתום שנתיים, אם לא עבר הנהג עבירות חמורות, וכן קבלת חוק, שיגביל נהיגת נהגים צעירים בשעות הלילה. הצעת החוק נמצאת בדיוני הוועדה, עברה בקריאה ראשונה ותובא לקריאה שנייה ושלישית בימים הקרובים.

5. הוועדה ממליצה בפני שר התחבורה לבדוק הגבלת מספר הנוסעים ברכב של נהג חדש.

יא. הודעת שר החינוך והתרכות בעקבות מסקנות ועדת החינוך והתרכות בנושא:
 סגירת בית-הספר התיכון עירוני ו' בדרום-תל-אביב (רוגוזין)*

לכבוד
 מר דב שילנסקי
 יושב-ראש הכנסת

נכבדי,

ב"רוגוזין" לבין לימודים כחטיבות אחרות,
 בצפון-העיר.
 3. סיוע מיוחד יינתן הן לתלמידי "רוגוזין" והן
 לתלמידים שיבחרו ללמוד כחטיבות אחרות.

כ ב ר כ ה,
 זבולון המר
 שר החינוך והתרכות

על-פי סעיף 111 (ד) לתקנון הכנסת, הריני לפרט להלן את
 הפעולות שנעשו בעקבות מסקנות ועדת החינוך בנושא סגירת
 בית-הספר התיכון עירוני ו' בדרום-תל-אביב (רוגוזין).

1. בית-הספר "רוגוזין" לא נסגר.
2. לתלמידים מרובע החינוך של חטיבת הביניים
 "רוגוזין", שילמדו בשנת הלימודים התשנ"א
 בכיתה ז', ניתנה האפשרות לבחור בין לימודים
 העתק: חבר הכנסת מיכאל בר-זהר, יושב-ראש ועדת החינוך.
 * הונחו על שולחן הכנסת ביום י"ב בשבט התש"ן — 7.2.90.